

SPRE ȘTIINȚĂ

Comitetul redactor al Revistei „Biserica Ortodoxă Română” se compune din: D-nu Dr. Pătr. Gălbănău, Dr. Ghe. Popescu, Arhiep. Ștefan și In. D. C. Bărbulescu.

Toată corespondența privitoare la Tipografie și la Revistă precum și banii, se vor înmăna cu adrese separate P. S. Arhieru Melchisedec Constantinopol. Directorul Tipografiei și Revistei: «Biserica Ortodoxă Română», Str. Principatele-Unite No. 60, București.

Abonamentele la revistă se fac pe câte un an. Prețul abonamentului pe un an este de 12 lei în țară, iar în străinătate 12 lei.

Abonații care nu vor primi numărul regulat, vor reclama de-a dreptul P. S. Arhieru Melchisedec Constantinopol, Directorul Tipografiei.

Scrisorile neinteresante nu se primesc.

La Tipografia Cărilor Bisericești se află de vânzare următoarele cărți particulare:

Isoria Bisericească de Est
al Cărușilor, traducere de I. P. S. Iosif
Gheor. Ioan. Prețul 3 lei.

Isoria Bisericească de Vest
traducere de același. Prețul 3 lei.

St. Vasile, traducere de același.
Prețul 2 lei.

Isoria Bisericească de Etiopie,
traducere de același. Prețul 2 lei.

Isoria Bisericească de Egipt, tra-
ducere de același. Prețul 3 lei.

Papalitatea Schismatică sau Roma
în raporturile sale cu Biserica Or-
todoxă, traducere de același. Prețul 2,50

Luterani și Greci-Ortodoci, tradu-
cere de același. Prețul 0,50 bani.

*Note și Meditațiuni asupra Psal-
milor*, în 3 vol., de P. S. Episcop de
Argeș Gherasim Timuș. Prețul 10 l.

De același: *Dicționar Aghiografic*
cuprinzând pe scurt viețile Sfinților.
Prețul 5 lei.

Tipic, de P. S. Gerasimu Safrinu
Episcop al Romanului. Prețul 1 leu.

De același: *Legea și poruncile lui*
Dumnezeu, traducere. Prețul 0,75 b.

De același: «*Monahii sunt gloria*
Bisericii lui Hristos», disertație. 10 b.

De același: «*Slavoslovie*» pe opt
glasuri. Prețul 20 bani.

De același: «*Culegere de cântări*
bisericești». Prețul 1 leu.

*Evangelhia sau Viața și Invătă-
tura Domnului nostru Iisus Hristos*,
de Melchisedec. Prețul 2 lei.

Ermenicuta biblică, ed II, de Dr.
C. Chiriacu. Prețul 2 lei.

Călăuză Predicatorului, de Dr. C.
Chiriacu și Icon. Const. Nazarie. 5 l.

Apologetica Creștină, traducere de
Icon. C. Nazarie. Prețul 6 lei.

Combaterea principalelor învăță-
turi adventiste de Icon. C. Nazarie.
Prețul 1,40 bani.

Teologia Dogmatică vol. II, III,
IV și V, traducere după Silvestru de
Canev. Prețul 12 lei.

Noul Testament, partea I, Evan-
gheliile, de P. S. Sofronie Craio-
veanu. Prețul 4 lei.

Noul Testament prescurtat, de
P. S. Sofronie. Prețul 3 lei.

Curs de Drept Bisericesc de I.
S. Herdnikov, tradus de Silvestru Bă-
lănescu, Episcop al Hușilor. Pr. 7 lei.

Vieța religioasă a Românilor de
D. Stănescu. Prețul 4 lei.

Episcopul Melchisedec. Viața și ac-
tivitatea lui de C. C. Diclescu. 3 lei.

De același: «*Din corensponden-
țele Episcopului Melchisedec*» Prețul
1,50 bani.

Predici Exegetico-morale de Ec.
V. Predeanu. Prețul 8 lei.

Schitul Crasna, de Al. Ștelu-
lescu. Prețul 2 lei.

Monastirea Tismana de Al. Ște-
lulescu. Prețul 4 lei.

De același: *Monastirea Strâmba*.
Prețul 2 lei.

De același: *Monastirea Polovragi*.
Prețul 2 lei.

Biserica Stavropoleos de gene-
ralul P. V. Năsturel. Prețul 2 lei.

Incerări de Literatură Bisericească
de Icon. Ilie Theodorescu. 6 lei.

*Predici Intitulată: «Pășune Du-
hovnicească»* de P. S. Arhieru Ev-
ghenie Piteșteanu. Prețul 7 lei.

*În cer ne recunoaștem sau Mân-
gâerea celor intristați*. Pr. 2 lei, idem.

Mântuirea Păcătoșilor. Pr. 4 lei.

De P. S. Arhieru Antim P. Botoșencanu, au apărut următoarele cărți
de lectură cu conținut religios moral: Iosafat, 1,30.—Nașterea lui Iisus Hri-
stos, 50 bani.—Cel mai mare bun din lume, 75 bani. Chipul mamei, 1,20.
Martirul Sebastian, 1,30.—Dorința împlinită 50 bani și Innecul de pe Rin, 1,
bani.—Cu Iisus pe drumul către Golgota ed. II. 50 bani.—Coșulețul cu flori 1,25.

Lupta contra acierilor imorale de Arhim. I. Scriban, 1 leu.—*Învățămintele fi-
zozofice-morale din cufundarea «Titanicului»*, 60 bani.—idem *Două apărări*
idem 0,50 bani.

Dela aceste cărți P. P. C. C. Protoierei și D-nii librari nu beneficiază de rabat.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

ACTE OFICIALE

CONSISTORIUL SUPERIOR BISERICESC.

SESIUNEA DE PRIMĂVARĂ.

Ședința din 2 Maiu 1913.

Sesiunea de primăvară a Consistoriului Superior Bisericesc s'a deschis în ziua de 2 Maiu 1913.

La ora 10 dimineața s'a oficiat Sf. Liturghie și Te-Deum în biserica Antim, iar sfințirea apei s'a făcut în sala cea mare dela intrarea Palatului Sf. Sinod și al Consistoriului Superior Bisericesc, la care au asistat P.P. S.S. și P.P. C.C. membri și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Dl. C. G. Disescu.

După acestea trecând cu toții în sala de ședință, D-nul Ministru citește Mesagiul Regal de deschiderea sesiunii:

*Prea Sfințiși Părinși,
Prea Cucernici Părinși,*

«Potrivit art. 22 din legea Sinodală, Consistoriul Superior Bisericesc urmând a se întruni pe ziua de 2 Maiu în sesiune de primăvară;

«Eu declar deschisă această sesiune».

Dat în București la 2 Maiu 1913.

(ss) CAROL.

Ministru Cultelor și Instrucțiunii
C. G. Disescu.

I. P. S. Mitropolitul Primat, Președintele. D-le Ministru, Prea Sfințiți Părinți și Cucernici Preoți. Precum ați auzit din cetirea înaltului Decret Regal, sesiunea de primăvară a Consistoriului Superior este deschisă astăzi. În sesiunea aceasta, avem de dat curs: 1) lucrărilor care ne sunt rămase din sesiunea trecută, care fiind trimise la comisiunile respective nu s'a putut primi rapoartele în timpul sesiunii prea scurtă; 2) o să dăm curs lucrărilor numeroase, care au venit până acum, lucrări, dintre care unele sunt de o foarte mare importanță și în fine al 3) o să dăm curs lucrărilor sau propunerilor care ne-au venit dela Cucerniciile Voastre, ca membri ai Consistoriului, fiindcă am hotărât cu toții în trecut ca fiecare dintre P. C. Voastre să vie cu câte ceva scris asupra nevoilor locale și între altele doresc să se vină cu dezideratele exprimate de preoți la ședințele conferințelor pastorale, din județe și cercuri.

Sunt multe lucruri însemnate pe care le cunoaștem în particular, dar care trebuiesc să ne vină pe cale oficială, așa ca să se poată discuta aici în plenul Consistoriului Superior și să li se poată da cursul cuvenit.

Acestea în general luat, sunt lucrările de care trebuie să ne ocupăm în această sesiune.

Cu această ocaziune țin să amintesc că dintre frații și colegii noștri Consistorioți, lipsesc doi și anume: P. S. Ghendie, Episcopul Râmnicului, care a încetat din viață după închiderea sesiunii trecute; precum de asemenea a încetat din viață P. C. Econom C. Ionescu din București.

În actuala sesiune s'a reînnoit o parte din membrii Consistoriului Superior. Conform legii, s'au fost tras la sorți mai dinainte un număr de zece membri și în locul acelor ieșiți atuncea, s'au ales alți zece, cari de astăzi înainte vor intra în activitate ca membri ai Consistoriului Superior Bisericesc; iar ca urmare va fi ca mai întâi noi trebuie să validăm persoanele alese, spre complectarea locurilor vacante, iar pe urmă vom interveni cu lucrările și pentru împlinirea noului loc rămas vacant prin moartea Cucernicului Preot C. Ionescu, conform legii.

Tot acum la început vom alege comisiunile prevăzute de regulament, în care vor intra și membrii noi, dorindu-le o activitate roditoare și folositoare intereselor bisericești,

spirit de care cu toții ne conducem. D-nul Ministru are cuvântul.

D-nul Ministru al Cultelor, C. G. Disescu. Prea Sfințite Părinte și Prea Cucernici Preoți. Făptura omenească este așa organizată că sunt tendinți, sentimente pe care nu le poate servi, nu se pot realiza, menirii lui, decât prin mijlocirea prea sfintei Biserici. Logica împrejurărilor, pare a fi voit ca să-mi revină mie o grea sarcină de a da, de a fi în conlucrare cu Prea Sfințiile și Prea Cucerniciile Voastre, aici. Ma cred dator din acest punct de vedere de a adăoga câteva cuvinte, la cuvintele spuse de I. P. S. Sa Mitropolitul Primat, pentru ca să arăt în parte, ce cred, că încetul cu încetul se poate face pentru dezvoltarea acestei sfinte instituțiuni bisericești, care se ocupă cu sentimentele de care vorbeam adinioară și anume cu necesitățile de credință, cu mângăierile durerilor și cu realizarea speranțelor noastre.

Din acest punct de vedere, gândesc, că trebuie să primim așezământul bisericesc,—din punctul de vedere *al funcționării și al condițiunilor în care trebuie să fie reprezentat*; din punctul de vedere *al scopului, al caracterului național și filantropic*; din punctul de vedere în special *al scopului moral*, pe care eu nu-l confund cu celelalte; din punctul de vedere curat *administrativ*.

Din punctul de vedere al caracterului reprezentațiunei bisericești:

Nu sunt simple cuvinte pe care eu le rostesc, pentrucă am căutat cu fapta, din ziua venirii mele la Minister, să arăt care-mi sunt credințele. Instituțiunea bisericească de sigur, este reprezentată prin toți acei cari i se devotează, toți creștinii sunt fiii Bisericii; în deosebi sfânta Biserică trebuie să aibă reprezentanța sa, mai cu autoritate care să ne diriga, să ne îndrumeze.

Din acest punct de vedere, am crezut în totdeauna că reprezentanța Bisericii trebuie să aibă un caracter bisericesc și am fost în mod minunat de surprins de a vedea că de câtvă timp se caută că acest caracter să fie dat, atât în ceea ce privește administrația cât și chiar în organizarea internă, a învațăământului teologic. Eu nu sunt dintre acei cari cred că teolog nu poate să fie și un laic.

Dacă teologia este iubirea de Dumnezeu și cunoștința adevărului, care trebuie să fie ca bază la raporturile dintre noi și Biserică, de sigur că e foarte laudabil lucru și n'aș putea să îndemn în destul pe fiecare, ca să fie teolog și laic. Când este vorba de exercitarea funcțiunii în Stat, ca organism, eu cred că este bine ca înainte de toate, teologul să se impună și prin caracterul său bisericesc.

Din acest punct de vedere am voit ca Cassa Bisericii, ca direcțiunea ei să fie încredințată unui reprezentant care este al Bisericii. Și eu cred că, în viitor nu se va putea cineva atinge de acest caracter—nu este vorba de om—este vorba de caracterul care trebuie să-l aibă reprezentantul acestei Case, altfel s'ar aduce o atingere Sf. Sinod, pe care l'am consultat, când am vrut să-i dau acest caracter.

Din al II-lea punct de vedere, tot pentru a se păstra acest caracter—și lucru curios s'a creat un cuvânt nou și anume Clericalismul—ca și cum reprezentanța nu e de felul ei bisericească, ci trebuie să începem să o facem bisericească,—ar fi fost ceva anormal ca atastă reprezentare să nu fie bisericească.

Sunt plângeri din toate părțile că personalul servitor la biserică este prea mic în raport cu trebuințele. Am căutat să mi dau seama de unde vine aceasta; pe deoparte populațiunea a crescut, satele s'au organizat mult mai bine și chiar pe baze economice sănătoase; seminariile îndestulătoare nu avem, așa în cât va trebui să mărim activitatea, puterea de intensitate a seminariilor. Nu e mai puțin adevărat că mai este și un alt rău; mulți nu voesc să reținoască apostolatul Bisericii și misiunea mare pe care o au de a face parte din biserică, consideră Preoția ca unul din numeroasele mijloace de trai economic. Nu zic că nu trebuie dată asigurare și bază economică de trai, căci cum am spus, omul nu trăiește numai cu Cuvântul Domnului, este o necesitate zilnică, dar necesitatea aceasta economică este un mijloc, nu un scop; și este dureros lucru a vedea pe acei care-și iau obligațiunea de a servi Biserica, când fac apel la ajutorul care le dă Statul sub formă de întreținere, de creștere în Seminariile, mai târziu lasă într-o parte făgăduința făcută și crezând că a'te situațiuni sunt

mai rodnice, nu se țin de cuvânt. Iată de ce ar trebui să luăm măsuri, ca aceia care vin în Seminarii și cer ajutorul Statului, să făgăduiască dacă nu pe tot timpul vieții, dar cel puțin câtvă timp, să se țină de cuvânt. Unul din mijloacele cele mai bune în acest scop este, nu numai de a lua măsuri de sancționare în contra lor, dar de a forma și un element de preparare; și în acest punct de vedere am avut un puternic ajutor dat din partea P.P. S.S. Voastre ca să se facă un fel de hirotonii care de fapt să lucreze *in spe*, după cum sunt pe lângă Universități, doctenții, adică persoane care vor deveni profesori. În acest scop cred, că aceste hirotonii vor putea da rezultate mai bune și vom proceda întocmai, ca și într'o pădure tânără sau într'o grădină, ca să avem lăstare care să înlocuiască continuu arborii cei bătrâni.

Din al II-lea punct de vedere, tot pentru a asigura caracterul reprezentațiunii Bisericii, am crezut că de oarece aveți un organ special pentru răspândirea ideilor «Revisită» unde este drept ca teologii laici să ia parte, dar în primul rând să se facă apel la obraze bisericești; și am fost dureros impresionat când am văzut că în redacțiunea acesteia, nu știu dacă figurează măcar unul; iată din punctul de vedere al preocupării mele ce trebuia făcut.

Din punctul de vedere al scopului *cultural, național și filantropic*, nu am trebuit să insist asupra acestor 3 cuvinte, căci se știe din norocire pentru țara noastră, Biserica care o avem are un caracter propriu zis religios și în același timp este și mijlocul cel mai puternic de dezvoltarea naționalității. Și avem probă în destul; întregul trecut al țării noastre vorbește în acest sens. Ce este de făcut pentru realizarea acestui scop? Cred că ideia înființării bibliotecilor parohiale, începută deja, trebuie continuată și dezvoltată; căci cum foarte bine a observat în două ședințe ale Sf. Sinod I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei, acesta este un mijloc puternic de a combate viciul și criminalitatea. Trebuie să dezvoltăm învățământul religios și este bună ideia că acest învățământ să fie încredințat la școlile primare și secundare,—ași dori și la Universități persoanelor cu caracter direct bisericesc (aplause). Pentru că nu doar că credința nu poate să fie slăbită și de aceia

care trăesc mai mult în lumea din afară, dar sunt condiționați de disciplină, acte de aparență, comunitate de viață, care sunt directive puternice asupra spiritului public și de, chiar o interpretare a textului evanghelic, chiar studiul unor controverse de text, mă influențează mai mult când văd cuvântul arătat de aceia care poartă haina bisericească, decât de aceia cari sunt simpli amatori. Și în general sunt contra situațiilor echivoce, îmi place ceea ce este bine caracterizat în orice direcțiune a activității noastre.

A face parte din organismul bisericesc, ori care ar fi influențele patimilor omenești, nu este mai puțin adevărat că trebuie să aibă o idee de sacrificiu; și, dacă n'ar fi de cât restricțiunea de viațuire, încă este un mare merit, pentru că omul ori cât de mare ar fi, este micșorat față cu acei cari se bucură de toate faloasele și libertatea din afară, și de prestigiul pe care trebuie să-l aibă acei dintre slujitorii bisericii cari se supun la toate sacrificiile. Eu cred, că spiritul de disciplină ar fi mai puternic și chiar facultatea de Teologie ar fi mai puternică, dacă surtucul s'ar înlocui cu haina bisericească.

N'am nimic de criticat profesorilor dela Facultatea de Teologie, dar admirațiunea ar fi fost și mai mare, dacă în locul caracterului cu care se prezintă astăzi, s'ar prezentă cu caracter bisericesc. Iată motivele pentru care voi eu ca învățământul religiei să fie încredințat în special obracezilor bisericești.

Un alt mijloc de dezvoltare este răspândirea operilor pastorale, care are de scop aplicarea la viața de toate zilele a depozitelor doctrinei bisericești. Nu intru în amănunte în ce trebuie să constea aceste opere pastorale, nu mă îndoiesc că toți membrii cunosc chestiunea destul de bine, o reamintesc numai ca să fie un punct de program.

Cu această ocaziune, să mi dați voie să-mi exprim dorința și o convingere a mea, dacă sunt în eroare să-mi arătați, dacă am dreptate atunci, vă rog să-mi dați tot sprijinul ca această idee să fie îndeplinită. De sigur că ceea ce contribuie la propaganda ideilor bisericești, pe lângă folosul lăuntric al credinței, este și partea estetică care trebuie să înconjure, să susțină această idee.

Din acest punct de vedere eu îmi explic pentru ce arta

a jucat un rol așa de mare în Biserică și pentru ce ași putea zice că în tot trecutul nostru istoric se confundă arta, estetica cu însăși viața Bisericii. Poporul, credincioșii, trebuie să fie inițiați la ideile de dogmă și la cult nu numai din punct de vedere formal ci și din punctul de vedere fundamental și launtric.

Eu cred, că ideia de credință nu stă numai în dogmă și doctrină, dar chiar în faptul cultului înțeles.

Semnul sfintei cruci nu cuprinde numai o idee mare în sine și reamintirea unei suferințe, dar prin însăși faptul ei material are ceva de impunător. Și atunci mă întreb, bine e să continuăm mai departe în modul cum se face prestarea rugăciunilor și al cultului? Mă explic. Ideia creștină trebuie să aibă în sine o idee de sacrificiu și de întristare, de aceea se impune ca pe lângă cetirea și pronunțarea cuvintelor din text, trebuie să fie și o manifestare a sufletului omenesc în condițiunea sa de întristare și de supunere față de puterea divină. Trebuie însă să meargă așa de departe-această idee în cât textul evanghelic; diferitele rugăciuni, să devină așa de asiatice în cât credința să se găsească în fața unui fapt cu caracter dogmatic pe care să nu-l poată urmări, să nu-l poată înțelege cineva?

Am avut ocaziunea să ascult în diferite biserici și acum de paște la R.-Vâlcei. Ce bine își înțeleg misiunea unii profeți în cetirea evangheliei și în urmarea rațiunii bisericesti! Dar, de cele mai multe ori, aceste practice sunt în așa mod făcute în cât cineva nu poate să-și dea seama, să înțeleagă nimic din cele ce s'a cetit, în cât pleacă cu ideia că ceva dogmatic s'a petrecut, dar pe care el n'a putut-o înțelege. Cred că este timpul să aducem o îndreptare în această direcțiune.

Un al III-lea punct de vedere din care trebuie să privim misiunea Bisericii este *scopul moral*, pe care îl are. De sigur nu-mi cade mie sarcina ca să vorbesc despre ceea ce este scopul moral, scopul metafizic în Biserică. Dar mă întreb, cari sunt mijloacele de a continua acest scop moral? Este puterea cuvântului, este în acea convingere determinată, care spun mărturisirea divinității. Dar în afară de aceasta este și manifestarea externă. Omul este făcut ca să se influențeze de fapte. De aci și însemnătatea pur-

tărei persoanelor care au să dea exemple de viață. Sunt unul dintre aceia care mi-am dat seama de foloasele și de ideea sublimă a înființării monastirilor și de aceea pe când ele se reduc de alții, eu am crezut că e bine să încep firul cel vechiu și poate împins de un interes egoistic, am căutat să reînființez un schit monahal în Vâlcea la Sărăcinești și cu bucurie am primit propunerea episcopatului pentru schitul dela Dobrovăț în Vaslui, precum de asemenea am mărit numărul personalului la Monastirea Celic Dere, cu vre-o 20 persoane.

Tot din acest punct de vedere, am căutat să înlătur curba, adăugând 22.000 lei la lefurile Stariților dela diferite monastiri. Aș fi dorit să măresc lefurile la tot personalul, dar necesitățile bugetare n'au permis anul acesta realizarea unei îmbunătățiri. În ceea ce privește lefurile, trebuie să mărturisesc că a fost o stăruință până la încăpățanare din partea P. S. Arhiepiscopului Administrator, ca curba să înceteze pentru lefuri. A fost ceva mai puternic, necesitatea bugetară, care a găsit că nu e momentul; meritele P. S. Sale rămân în picioare și în viitor sper, să se desființeze curba și din acest punct de vedere P. S. Sa a făcut ce a putut cu ocazia facerii bugetelor și trebuie să știți că bugetul Ministerului nostru în 3 rânduri a fost refăcut și P. S. Sa de 3 ori a voit să suprima curba și nu a putut. Eu am avut o viață dublă, pe de o parte îl aprobam, dar când mă duceam acolo, recunosc că n'am putut să fac așa, pentru anul acesta.

În sfârșit viu la al 4-lea punct de privire, la administrație, ceea ce numiți partea din afară. Din această privință, voi asculta cu mare atenție și sârguință, cerințele ce aveți; deocamdată vă spun că am lucrat un proiect de lege relativ la fabricarea lumânărilor de ceară, pe bazele care le doriți, ca să asigur monastirilor și Bisericii, dreptul ca să aibă produsurile lor, și o parte de acțiune mai mare decât astăzi.

Lucrarea este gata și dacă se va putea, voi face totul ca să treacă în această sesiune.

Ne-am gândit asemenea la cesiunile de reparațiuni, de întreținere și construcțiuni; suma care e pusă în buget este aproape neînsemnată, dar cred că vom avea un cre-

dit destul de însemnat ca să putem face față la aceste necesități.

Sunt deseori plângeri că nu se plătesc regulat preoții, mai ales prin comunele rurale; trebuie să ne gândim ca să facem ceva, ca corespondența să nu întârzie așa de mult, căci deși trăim în timpul electricității și vaporilor, s'ar părea că suntem din acest punct de vedere, cu 30 de ani îndărăt. Sunt dificultăți locale pentru care plata nu se face regulat, nu mă îndoiesc că vom găsi mijloace ca plata să se facă regulat.

Ca să fac o dovadă mai mare că înțeleg din acest punct de vedere, care sunt cerințele, am căutat ca făcând legea pentru monumentele istorice, Biserica să aibă un reprezentant al său și vom căuta în ce condiții să cădem de acord, ca să numim pe cineva, așa în cât să satisfacă și necesitățile birocratice, și în același timp Biserica să aibă influența sa. Acestea sunt în linii generale vederile mele. să nu vă mirați dacă nu vă satisfac în totul, nu sunt în curent cu ce trebuie, voi ascultă manifestările ori căror dorinți, atât din partea Sf. Sinod cât și din partea Consistoriului Superior. (Aplause).

I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Konon, Președinte,
D-le Ministru, mă simt dator să vă răspund. Nu eram în cunoștința de aproape despre punctele ce aveți să desvoltați înaintea Consistoriului Superior, ca să pot răspunde la fiecare aparte. Constat însă că dorințele D-voastră sunt drepte, și ele au fost exprimate aci și altă dată mai din înainte de către P.P. S.S. Membri, așa că D-voastră după cum vedem sunteți ecoul acestora și acum le-ați concentrat, ca într'un program, la un loc. Sunt cu totul de acord cu aceste idei exprimate oficial și doresc să le puteți realiza în interesul sfintei noastre Biserici, căci sunt multe care trebuiesc realizate prin noi toți. Ați zis între altele că la Biserică este prea multă laicizare, religia se predă prea puțin în școli și preotul e lăsat la o parte. Acestea sunt adevăruri mari și consecințele vătămătoare.

În ce privește Seminarile, eu în totdeauna am susținut, că ne trebuie Seminarii la fiecare eparhie, cum au mai fost. Am ajuns azi că din lipsa de Seminarii eparhiale s'a născut mare lipsă de preoți, așa că în eparhiile fără Semi-

nară avem câte 30—40 parohii vacante, iar într'alte sunt și mai multe, pentru că sunt, precum bine cunosc eu în eparhia Hușilor, parohii cea mai mică de 3 sate și cea mai mare de 9 sate, pe care dacă le-am lua în termen de mijloc de câte cinci sate la una, am ajunge să avem la fiecare 10 parohii 50 de sate; iar la 30 de parohii cum este în eparhia Trișurilor 150 de sate, cu totul lipsite de preoți, dintre care unele rău compuse, n'au putut avea parohul lor niciodată, chiar dela aplicarea legii clerului. Apoi, afară de asta se poate întâmpla să moară un paroh și parohia vacantă se încredințează parohului megieș, carele mai are în căutarea sa și o altă parohie vacantă mai dinainte, așa în cât vedeți că neputându-se dovedi nu s'ar putea face serviciul religios de loc, prin un asemenea preot oboșit și vătămat de continua alergare în dreapta și în stânga, iară parohienii se sălbătesc, fără necesara influență a preotului lor cu educațiunea religioasă. Trebuie să luăm măsurile urgente și să reînființăm pe toate Seminariile foarte greșit desființate altă dată, la fiecare Eparhie, unde să vină tinerimea locală, care în loc de a pleca la București-ori Iași pentru a face studiile Seminariile și apoi să treacă la Universitate, ar fi cu mult mai bine să înceapă dela Seminariile eparhiale, de unde trecând la cele centrale și la teologie, să fie apoi nevoiți de a se întoarce iarăși la căminul părintesc aflător în eparhia de unde au plecat și astfel Chiriarul va putea găsi la îndemână tineri pe cari să-i hirotonească la orice trebuință.

În cece privește serviciul bisericesc, D-voastră D-le Ministru, ați manifestat dorința aceasta, că ar fi foarte mult de dorit ca cântările și cetirile în Biserică, să fie mai bine și mai frumos exprimate. Foarte mare dreptate aveți, dar cum să se cânte mai bine, dacă nu avem bune școli de cântăreți bisericești? O școală de cântăreți cu un fond de 1000 lei anual, aceasta nu se poate, de oarece cu 1000 lei anual nu se poate plăti nici un singur profesor cum se cade, pe când la o asemenea școală de cântări, trebuie cel puțin trei profesori buni, numai pentru cântări, oșebit de alții necesari pentru obiectele tipice și auxiliare, urmându-se scopul de a forma din cântăreți un element cult și

specialist. Deși acele câteva școli pe care le avem astăzi, sunt numai niște umbre, iar nu școli adevărate din care să poată eși buni cântăreți. Ne trebuiesc anume școli bine organizate, ca viitorii cântăreți să aibă măcar 4 clase liceale la primirea lor, și după aceea să iasă specialiști în cântarea lor. La țară pe lângă preoți și învățători, trebuie să fie și cântărețul bisericesc ca un al III-lea element de cultură, care să poată influența cu cunoștințele lui populațiunea, alături cu preotul și cu învățătorul și tot așa ar trebui să fie și la oraș, cu deosebire că aci se cere o cultură și mai întinsă acestor însemnate personaje bisericești.

S'a făcut iar de către D-v observarea că ceteria este rea și puțin înțeleasă în Biserică; este adevărat, dar aceasta este din cauză că nu avem personal anume pregătit la o școală ca cea de cântăreți și pe câți li avem, așa cum se pot, este un personal prea puțin numeros, care fiind obligat mai cu seamă la bisericile catedrale, cu servicii mai numeroase să citească continuu tot același și același lucru, ajunge dela o vreme a fi în starea de azi, cu limba călcată, iar alt personal pentru reînnoire nu avem de unde să luăm și luăm pe cine găsim, rău pregătit și rău plătit.

Iar în ceea ce privește punctul facerei lumânărilor de ceară curată avem multe a ne plânge D-voastre. Au ajuns vechile și frumoasele picturi din bisericile noastre de nu se mai cunosc, acoperite fiind de vătămătorul și grosul fum al lumânărilor falsificate cu parafină etc. Cu toate numeroasele dispozițiuni luate contra falsificării lumânărilor de ceară, fabricanții acestora, uniți cu speculanții lacomi de câștig imoral, au ajuns de își bat joc atât de sănătatea publicului închinător, cât și de cea mai scumpă podoabă a bisericilor noastre—pictura.—S'a dovedit că nici o măsură contra acestor falsificatori până acuma n'a dat rezultatele dorite, și mă tem că o să fim nevoiți cât mai curând să suspendăm aproape cu totul vătămătoarea ardere a lumânărilor false din biserici, introducând în locul lor numai candelile cu untdelemn curat; iar pe la cele mai bogate, lumina electrică, pentru a nu se mai bate joc de sănătatea credincioșilor, cultul Bisericii ortodoxe, precum și de costisitoarele noastre monumente religioase.

Să ne uităm la Catedrala Sf. Mitropolii, în care când în-

trăm se pare că Intrăm într'o subterană neagră și întune-coasă. Pictura ei cea frumoasă de altă dată astăzi aproape nu se mai cunoaște din cauza grosului fum produs de lumânările falșificate, din care cauză și este absolută necesitate ca să i se facă o restaurare radicală, despre care trebuie să urmeze anume lucrări.

Sunt apoi și alte chestiuni foarte importante. S'a discutat aici și la vreme și în parlament. pentru îmbunătățirea salariilor tuturor servitorilor bisericești, deasupra cărora nici până astăzi nu este ridicată faimoasa curbă a răposatului Haret, pe când la toți funcționarii publici, aceea este de mult deshițată. Eu stăruitor rugasem în Senat ca să se păstreze în folosul preoților rurali pământurile bisericilor respective, la care am primit mari făgăduinți, dar pe care în urmă am văzut că s'au preschimbat într'un mic adaus la salariul preoților la bisericile care avuseseră asemenea pământuri, acum trecute la veniturile Casei Bisericii. Deosebit de aceasta cu ocazia facerii bugetelor stăruisem ca să se mai ridice leafa preoților dela țară, cari în majoritatea lor n'au decât 45 lei pe lună. Cu ce să trăiască acești foarte necesari servitori ai religiunii strămoșești? Fără un salariu mai bun sau fără un pământ pe carele să-l cultiveze, cu ce să-și ție ei vieața dimpreună cu numeroasa familia lor?

Tot așa am cerut și se face multă vorbă ca și cântăreților să li se deă o parte mai însemnată din pământ sau veniturile bisericilor și preoților. Dar nu li s'a dat peste tot și leafa lor e foarte mică. Vă spun cu durere că repetat mi s'au jăluit cântăreții de mizeria pe care o îndură. Am făcut interveniri stăruitoare să li se deă ceva, căci nu e destul prea puținul pe care'l primesc, că sunt bieții oameni în lipsă și nevoie foarte mare. Toate plângerile lor arată că e mizerie complectă în această categorie de servitori absolut necesari Bisericii. Avem cântăreți cu 30 lei pe lună la oraș; iar la sate toți sunt numai cu 11 lei lunar, aceea ce este aproape ridicol. Trebuie să se facă ceva pentru îmbunătățirea soartei tuturor. Nu intru în mai multe detalii; admit ideile pe care le-ați arătat D-voastră D-le Ministru, ca fiind un bun program de avut în vedere pentru viitor.

Mulțămesc atențiunei și binevoinei D-voastre, că ați semnalat unele ca acestea.

Iar în ce privește revista «Biserica Ortodoxă», apoi bine vă știți și aceasta, că toți scriitorii de acolo sunt numai laici și puțini. Sf. Sinod dorind îmbunătățirea singurei sale reviste, a prevăzut încă din anul trecut ca să se crească numărul scriitorilor ei până la 10, ca să se varieze materia, care să fie și morală și pastorală și didactică și științifică și să se discute acolo, tot ce vine la ordinea zilei după împrejurările curente ale intereselor bisericesti: căci toate aceste categorii de articole religioase, nu le poate face numai 4 sau 5 scriitori cari sunt acolo. Sf. Sinod a admis această necesară sporire de număr și eu vă rog D-le Ministru, să se aprobe personalul recomandat. Să fie acolo și membri ai Sinodului și chiar dintre preoții titrați, pentru că aceștia ca clerici sunt cei mai proprii și pregătiți ca să lucreze la o asemenea revistă. Prin aceasta se va îmbunătăți singurul organ de manifestare al Bisericii noastre. Lumea merge înainte, ei bine, și Biserica trebuie să meargă înainte, căutând cece este trebuincios timpului și societății. Cu astă ocazie eu trebuie să mai constat că în dorința de a fi în Comitetul de redacție cel puțin un Arhiereu, carele până acum de mai mult timp lipsește ca totul, am recomandat pentru aceasta în locul rămas vacant prin moartea academicianului Erbiceanu pe P. S. Arhiereu Teofil Ploeșteanu, dar cu părere de rău trebuie să constat, că și după atâtea luni nici până astăzi n'am primit răspunsul și confirmarea așteptată, aceea ce se pare a fi departe de îndeplinit votul Sf. Sinod, carele au votat 3 Arhieri dintre cei titulari și care vot se pare a fi dat uitării în desavantajul acestei reviste, tocmai astăzi când avem la Cassa Bisericii chiar unul dintre membrii Sinodului.

În cece privește îmbunătățirile de care vă ocupați, D-le Ministru, pentru Biserica,—căci ați vorbit de un credit anumit,—noi mult am dori, ca din acesta să se ajute și bisericile; drept care vă pot cită că întreaga Mitropolie are astăzi aparența unor ruine părăsite. Catedrala ea însăși apărând ca o ruină. Casele dela poartă de asemenea sunt o ruină. Nu avem după aceea veșmântărie, unde să

se păstreze veșmintele și cealaltă dotă a Catedralei. Sunt purtate de colo, colo și înghesuite.

În privința curățeniei trebuie refăcută sau cel puțin spălată pictura, dimpreună cu Catapeteasma și tot mobilierul aflător într-o stare urăcioasă. Trebuie să se introducă lumina electrică, care s'a introdus deja în alte biserici, pe când Mitropolia n'a scăpat încă de fumul lumânărilor falșificate. Apoi, trebuie îmbunătățit localul de rezidență. Ne trebuie de făcut local pentru Consistoriul Spiritual, pentru arhivă și bibliotecă, pentru școala de cântăreți etc. Însăși Cancelaria nu este cum se cade, căci cea actuală este nedestulătoare, întunecoasă și în ruină. Incetul cu incetul trebuie să ieșim din pasul, care are aparența unei indiferențe vătămatoare.

Eu mulțamesc D-v, D-le Ministru de toată bunavoință arătată prin cuvântarea ce ați făcut acum și doresc ca toate aceste necesități să se realizeze cât mai curând.

Să trăiți!

D-nul Ministru C. Disescu. În cuvântarea I. P. S. Sale au fost multe idei și cuvinte frumoase. Mă voiu opri la un singur cuvânt, la cuvântul «ecou». De multe ori am auzit ecouri frumoase, dar acela care mă va impresiona mai mult, va fi ecoul pe care îl voi găsi în acest Sf. Sinod și în cinstitul Consistoriu. Doresc să găsesc un ecou ca și acela pe care l'ați găsit la mine, căci dacă ecourile nu sunt reciproce, nu mai sunt în condițiunile cele frumoase în care spune mitologia antică că trebuie să fie. Sper că dorințele mele vor fi bine primite. Un singur lucru am omis în cuvântarea mea precedentă: Legiutorul, după dorința în special a așezămintelor bisericești, a voit ca pe lângă Episcopi să fie și câte un loçtiitor. Aceasta este o dorință și totdeauna și o plângere, că acești loçtiitori nu se găsesc totdeauna unde ar trebui. Și au dreptate. Dorința ar fi ca să căutăm să desemnăm oarecare centre în care loçtiitorii de Episcopi vor fi acolo și vor servi totdeauna ca mijlocitori de transmisiune între Mitropolie și Episcopat. Așa avem Episcopia dela Râmnic, loçtiitorul să mai stea și la Craiova etc.

Fiți încredințați că această idee a fost discutată în locul competent și eu cred că e utilă. Acum voi vedea dacă și eu voi avea un ecou.

P. C. Econom M. Ilescu-Secretar. Citește apelul nominal al P. P. S. S. și P. P. C. C. membri. Prezenți 27, în concediu 8.

Se citește adresele Onor. Minister al Cultelor — Cassa Bisericii—prin care se comunică noii membri aleși și confirmați în locul celor zece ieșiți la sorți, conform legii și se proclamă membri ai Consistoriului Superior P. P. C. C. Econom P. Savin, V. Pavelescu și Cosma Petrovici din eparhia Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei; Meletie Răuț și Safir Ionescu din Eparhia Râmnicului Noului-Severin; Platon Ciosu din Eparhia Argeșului; Titu Ciocârlan și Ion Ciocan din Eparhia Dunărei de Jos; Const. C. Vasiliu din Eparhia Hușilor și P. Cuv. Arhimandrit Dionisie R. Simionescu din partea colegiului monahal al jurisdicțiunii Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei.

Punându-se la vot, se ia act și se validează aceste alegeri.

I. P. S. Mitropolit Primat. Constat că s'a aprobat noii membri ai acestui Consistoriu în unanimitate și doresc să participe regulat la ședințe, împreună cu vechii membri.

Acum declar un loc vacant în locul răposatului preot C. Ionescu, dela biserica Sf. Ștefan (Cuibu cu barză). În locul aceluia, Onor. Minister va lua dispozițiuni ca să se facă alegerea la vreme.

Se citește sumarul ultimei ședințe din sesiunea de toamnă a anului trecut.

P. C. Ec. I. Gotcu. Cer cuvântul I. P. S. Stăpâne, asupra sumarului.

I. P. S. Mitropolit Primat. Aveți cuvântul.

P. C. Ec. I. Gotcu. I. P. S. Stăpâne, când a fost vorba în sesiunea trecută de expunerea dorințelor exprimate în Congresul profesorilor de religie, eu am rugat ca dorințele acestui congres, înaltul Consistoriu Superior să și le însușească, nu numai să le aprobe, ceea ce s'a primit atunci.

Cer această rectificare ca să se știe că dorința Congresului este și dorința Consistoriului Superior Bisericesc și astfel să aibă mai multă tărie în fața țarei; cea hotărte să se înfăptuiască.

I. P. S. Mitropolit Primat. Se va face rectificarea cuvenită.

Ne mai cerând nimeni cuvântul asupra sumarului, pun la vot aprobarea lui. Se aprobă.

Se procede la alegerea Secretarilor biroului.

I. P. S. Mitropolit Primat. În sesiunea trecută au fost Secretari: Economii Cosma Petrovici, I. Malăescu, N. Jingoiu și Marin Iliescu. Sunt de părere, ca să se aleagă numai unu, în locul vacant, ceilalți să rămână așa cum au fost.

Suspend dar ședință câteva minute pentru ca să vă consultați pe cine să alegeți.

Păr. Ec. I. Gălcu. I. P. S. Stăpâne, Păr. Ec. Vasiliu dela Huși, este un om energetic, bun scriitor și deci ar fi un bun Secretar.

I. P. S. Mitropolit Primat Propun dar ca al IV-lea Secretar, pe Păr. Econom Vasiliu. Consistoriul admite.

Se dă cetire membrilor Comisiunei de petițiuni din anul trecut, care eră formată din: P. S. Arhiereu Valerian Râmnicianu, P. P. C. C. Econ. Cosma Petrovici și N. Iancu. Părintele N. Iancu fiind ieșit la sorți, în locul vacant, se propune în această comisiune de P. S. Episcop al Dunărei de Jos, pe Păr. Ec. Ciocanu. Propunerea pusă la vot, se admite.

P. C. Ec. Cosma Petrovici. I. P. S. Stăpâne, Vă rog să binevoiți a aprobă în locul meu pe Păr. Ciosu, ca fiind mai aproape de București.

I. P. S. Mitropolit Primat. Dacă Păr. Ec. Ciosu primește, se admite.

Deci comisiunea de petițiuni se compune din P. S. Arh. Valerian Râmnicianu, P. P. C. C. Econ. I. Ciocan și Platon Ciosu.

Se dă cetire membrilor comisiunei pentru parohii din anul trecut, compusă din P. S. Arhiereu Antim Botoșeanu și P. P. C. C. Econ. Dobre Ghinescu și C. Ionescu.

I. P. S. Mitropolit Primat. Păr. Ec. Dobre Ghinescu fiind ieșit la sorți și P. C. Econ. C. Ionescu repauzând, Vă rog să vă consultați a propune 2 noi membri în această comisiune.

Se propune: P. P. C. C. Econ. Cosma Petrovici și Sa-fir Ionescu.

Se pune la vot comisiunea pentru parohii compusă din

P. S. Arh. Antim P. Botoșeneanu și P. P. C. C. Econ. Cosma Petrovici și Safir Ionescu, și se admite.

Se procede la alegerea comisiunei pentru programe de studii și regulamente de ordine și disciplină a Seminarilor etc. Comisiunea din anul trecut se compuneă din P. S. Arh. Vartolomeu Bacaoanu și P. P. C. C. Econ. C. Nazarie și I. Gotcu.

I. P. S. Mitropolit Primat. Sunt de părere, că P. S. Vartolomeu fiind prea ocupat la Cassa Bisericii, să se aleagă un altul în locul P. S. Sale.

P. C. Econ. Ilie Teodorescu. I. P. S. Stăpâne, eu cred că tocmai pentrucă P. S. Sa se găsește la Minister, este indicat să între în această comisiune și care ar fi legatură între noi și Minister. De aceea vă rog a se admite să rămăe P. S. Sa în această comisiune.

I. P. S. Mitropolit Primat. Și eu aș fi de această părere, însă am convingerea că e foarte ocupat și va fi nevoit a absentă adeseori dela lucrările ce reclamă urgență.

P. C. Econ. I. Gotcu. Rog să rămână în comisiune P. S. Arh. Vartolomeu, căci este persoana indicată, din toate punctele de vedere, ca să figureze în această comisiune, căci este în acelaș timp și persoana care poate să ia parte în consiliul general de instrucțiune.

P. C. Econ. C. Nazarie. Comunic P. S. Voastre, că chiar zilele acestea s'au făcut programele școalelor și vor sosi în cel mult 2 zile. P. S. Vartolomeu face parte și din Consiliul general de instrucțiune, așa că e absolut necesar să ia parte la lucrările noastre, căci cu modul acesta are posibilitatea să fie în cunoștință de cauză cu lucrările noastre și astfel Consiliul general de instrucțiune să nu strice cecece facem noi. Și cum P. S. Sa are timpul să meargă acolo—a fost dejă zilele acestea împreună cu mine—cred că va aveă timpul necesar ca să poată figură în aceasta comisiune.

Se pune la vot comisia care e compusă din: P. S. Arh. Vartolomeu, P. P. C. C. Econ. C. Nazarie și I. Gotcu, și se admite.

Se pune la vot Comisiunea pentru *Monastiri*, etc. compusă din: P. S. Arhiepiscop Evghenie Piteșteanu și P. P.

Cuv. Arhimandrit Dionisie Simionescu și T. Stupcanu și se admite.

Se pune la vot Comisiunea pentru *construcții și zugrăviri de biserică*, compusă din P. P. C. C. Econ. I. Antonovici, N. Jingoiu și T. Cucărdan și se admite.

Se pune la vot Comisiunea pentru *căntările bisericești* compusă din: P. P. C. C. Econ. P. Procopiescu, N. Jingoiu și M. Răuț și se admite.

Se pune la vot Comisiunea pentru *cercetarea cărților didactice*, compusă din P. P. C. C. Econ. Ilie Teodorescu, I. Antonovici și P. Savin și se admite.

Se pune la vot Comisiunea pentru *imprimarea, cercetarea și îndreptarea cărților de ritual*, compusă din: P. P. C. C. Econ. C. Nazarie, Ilie Teodorescu și I. Gotcu și se admite.

I. P. S. Președinte. Ii proclamă aleși membri în fiecare Comisiune în ordinea alegerii.

Se acordă concediu P. S. Arh. Sofronie, P. S. Arh. Evghenie Piteșteanu și P. P. C. C. Econ. I. Antonovici, I. Teodorescu și V. Pavelescu.

Se dă cetire de către *Par. Econ. Cosma Petrovici* următoarelor comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor—Cassa Bisericii—prin care comunica, că în conformitate cu noul regulament a dispus a se trimite *Monit. Oficial* și *Revista Sf. Sinod «Biserica Ortodoxă Română»*, P. P. C. C. membri ai Consistoriului Sup. Bisericesc cu începere dela 1 Noembrie 1912.

Idem prin care răspunde la mijlocirea făcută de a se încuviința preoților cu diplomă de seminar superior și de licență în teologie să predea învățământul religios în școli, că a dispus luarea măsurilor cuvenite din partea învățământului primar pentru satisfacerea acestei mijlociri.

Idem prin care comunica, că în vederea operelor pastorale, între care intră și conferințele, s'a prevăzut în proiectul de buget suma de 200.000 lei. Și dacă suma aceasta se va aproba, va lua dispozițiuni de a se publica premii pentru cele mai bune lucrări de predici.

Idem a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei prin care comunică că, D-l Ministru al Instrucțiunii și Cultelor (Direcția învățământului primar și normal primar), prin adresa No.

89785-912, face cunoscut că a aprobat propunerea făcută de învățătorul G. Popescu dela școala din Comuna Pestișani-Boroșteni, Jud. Gorj, ca să se întiînțeze un sfat sătesc sau «juriu de împăciuire».

Idem a Sf. Episcopii a Argeșului prin care comunică că în conferințele pastorale ale preoților din acea Eparhie, ținute în anul 1910 și 1911 nu s'a dat nici un deziderat, fie asupra activității preoților, fie asupra îmbunătățirilor materiale. De acestea se ia act.

Suplica P. S. Arhieru Sofronie Craioveanu prin care roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 2 Mai curent, fiind reținut la un serviciu religios.

Idem a P. S. Arhieru Evghenie Piteșteanu prin care roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 2 Mai curent, fiind reținut la un serviciu religios.

Telegrama P. C. Econ. Ioan Antonovici prin care roagă a i se acordă concediu pentru 2 zile fiind bolnav.

Idem a P. C. Econ. Teodor Teodorescu (Roman) prin care roagă a i se acordă un concediu de 3 zile fiind reținut de un caz de boală în familie.

Idem a P. C. Sachelar Dimitrie Popescu prin care roagă a i se acordă concediu 2 zile, fiind reținut de interese familiare.

Idem a P. C. Econom Pavelescu prin care roagă a i se acordă un concediu pentru ziua de 2 Mai curent, fiind reținut în parohie.

Se acordă concediile cerute.

Idem a Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei cu care înaintează cinci copii de pe tablourile dezideratelor, arătate de Cucernicii preoți din județele acelei Sf. Mitropolii, cu prilejul conferințelor pastorale ținute anul acesta și în anii precedenți.

Idem a Sf. Episcopii a Romanului cu care înaintează lista dezideratelor exprimate de preoții din acea Eparhie cu prilejul ținerii conferințelor pastorale, începând chiar dela primele conferințe și până în prezent.

Idem a Ministerului Cultelor—Adm. Cassei Bisericii—cu care înaintează raportul parohului parohiei Hârseștii de Jos, Jud. Argeș, relativ la chestiunea participării preoților la cercurile culturale.

Raportul parohiei parohiei Schitul Duca, din Com. Poiana-Cârnului, jud. Vaslui, prin care arată că ar fi bine să se formeze un comitet din preoți, care să strângă mijloace spre a se ridica monumente celor mai distinși 1erari ai Țarei, după cum se ridică asemenea monumente și bărbaților de Stat însemnați.

Suplica Preotului Marin Mihăilescu învățator în Com. Uda de Sus Jud. Argeș, prin care roagă a se interveni către Dl. Ministru de Culte și Instrucțiune spre a se modifica art. 58 din legea învățământului primar, în sensul de a se egală salariile preoților cu seminarul de gr. II cari sunt și învățatori, cu ale celorlalți învățatori.

Acestea se trimit la Comisiunea de petițiuni.

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu care înaintează în copie petiția P. P. C. C. Protoierei din această Eparhie, prin care se plâng că Inalta Curte de Casație prin decizia ce a luat, le dă dreptul la pensie la vârsta de 70 ani, când legea pensiilor prevede că și funcționarii administrativi bisericești să iasă la pensie la 57 ani, ca și ceilalți funcționari ai Statului.

În urma discuțiunii urmate se trimite la Comisiunea de petițiuni.

Idem a P. P. C. C. Economi Ilie Teodorescu și Șt. Călinescu, cu care înaintează un manuscris în două exemplare, intitulat «Dogmele religiei creștine» pentru cl. IV sec., aprobat de Minister, spre a se cercetă și aproba.

Idem a P. C. Econ. St. Călinescu cu care înaintează un manuscris în două exemplare, intitulat «Morală Creștină» pentru cl. III secundară, aprobat de Minister, spre a se cercetă și aproba.

Acestea se trimit la Comisiunea pentru cercetarea cărților didactice de religie.

Idem a D-lui Deleanu din Iași cu care înaintează din nou un manuscris de cântări bisericești, corectat în vederea observărilor comisiunii Consist. Superior Bisericesc și roagă a i se da cuvenita aprobare.

Se trimite la Comisiunea pentru cântările bisericești.

I. P. S., Mitropolit al Moldovei și Sucevei, vorbește priuitor la adresa Mitropoliei Ungro-Vlahiei, care înaintează un memoriu al Protoiereilor din Eparhie prin care se plâng,

că s'a dat o jurisprudență de Curtea de Casație, relativ la scoaterea lor la pensie, asemenea preoților la vârsta de 70 ani.

I. P. S. Sa zice: ca să mai trimetem la Comisiunea de petițiuni o hârtie asupra căreia, cea mai înaltă instituțiune judecătorească din țară s'a pronunțat și a stabilit o jurisprudență în privința aceasta... Cum credeți: dar, ca ce rezultat ar avea din partea Comisiunei de petițiuni?

P. C. Icon. C. Nazarie. I. P. S. Stăpâne, chestiunea ce se aduce înaintea Consistoriului, merită să fie discutată mai pe larg ceva. Noi evident că nu o să ne ocupăm de ceea ce a hotărât Curtea de Casație; ea a hotărât ce a crezut și o privește sentința, De aci însă nu urmează că noi cari suntem în chestiune, nu avem dreptul ca să luăm toate măsurile trebuitoare, ca astfel de tendințe să nu fie înlăturate prin lege.

Dacă legea actuală este neclară și a putut să dea Curței de Casație, motiv, ca să o interpreteze în sensul în care a interpretat-o, noi, suntem datori să intervenim pe lângă organele în drept, ca legea să fie astfel alcătuită, ca să nu mai dea loc la Interpretări de felul acesta. Până astăzi protoierii și toți slujbașii cancelariilor Episcopale, au fost asimilați tuturor funcționarilor Statului. Și I. P. S. Stăpâne, lucrul acesta este firesc, nu poate să-mi pretindă Curtea de Casație și Guvernul ca să țin un protoieru până la 70 ani, căci e prea bătrân. Slujba aceasta este însoțită de o mulțime de greutăți, pe care nu o poate face ori și ce persoană. Și în cazul acesta, bătrân fiind; să-l iei și să-l dai pe drumuri? Admit cazul că un protoieru a servit 30 ani, și nu mai poate stă în slujbă, ei, ce se face cu el, trebuie lăsat pe drumuri? Tot asemenea cu cancelariile. Un oim de 65 ani, nu mai poate scri, urmează de aci că trebuie dat pe drumuri, pentru că s'a interpretat legea că nu poate ieși la pensie decât la 70 ani! De aceea cred, că petițiunea înaintată, să fie trimeasă în studiul comisiunei de petițiuni și să facem o intervenție foarte energică, ca Guvernul să lămurească, prin o nouă lege, de e nevoie, lucrul acesta.

I. P. S. Mitropolit Prîmat. Și eu am fost de părere ca

petițiunea să meargă la comisiunea de petițiuni, ca să fie studiată.

P. S. Episcop al Argeșului I. P. S. Stăpâne, n'am cerut cuvântul ca să lămuresc chestiunea în discuțiune, ci am cerut cuvântul să arăt că Curtea de Casație față și de alte prescripțiuni, emite deciziuni, dar aceste deciziuni nu sunt obligatorii textelor de legi. Ele se iau în vederea modificărilor viitoare a legilor și la judecarea unor anumite cazuri, când vin înaintea ei. De aceea eu m'am și rostit ca petițiunea de față, să fie trimisă la comisiunea de petițiuni. S'o avea în vedere și deciziunea Curței de Casație când s'o modifică legea, dar se va ține în seamă și deciziunea Consistoriului Superior Bisericesc.

I. P. S. Mitropolit Primat. Doresc să nu fiu rău înțeles. Sunt unul dintre aceia care țin ca protoiereii în țara noastră, în administrația bisericească, să servească zecimi de ani și să treacă cu serviciul lor și peste 30 de ani dacă se poate, pentru că cu cât un funcționar este mai stabil în funcțiunea lui administrativă, cu atât ajutat de practica îndelungată, va aduce un mai mare serviciu administrațiunei din care a făcut parte.

Deci, în privința stabilității protopopilor în Țara Românească va depinde foarte mult și dela calitatea serviciilor ce ei vor putea aduce, conformându-se în totul cu dorința Chiriarhului și Interesele Bisericii, iar nu cu ale cluburilor pe care adeseori le servesc în dauna prestigiului bisericesc.

Nu însă aceasta mă preocupă acum. Când am auzit că e vorba de o jurisprudență a Curței de Casație, în privința cererii unor protopopi, mi-am zis: din momentul ce Curtea de Casație s'a rostit trebuie a se țineă socoteală și de aceasta, neadmițând însă contrazicerea legilor pozitive pentru aplicarea unor dispozițiuni care au caracter cu totul special.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Curtea de Casație, ca cea mai înaltă instituție judecătorească de Stat, interpretează articole puțin clare din lege și stabilește o jurisprudență, care devine comună pentru toate așezămintele judecătorești din țară. De aceea e și o singură Curte de Casație în Regatul Român, pentru ca să fie o singură interpretare a acelor articole care sunt neclare. Până când

are valoare a jurisprudența a Casației? Până la modificarea legii. Din acest punct de vedere privită chestiunea, sunt de perfect acord ca să meargă această cerere înaintea comisiunii și în acelaș timp vă asigur că noi Corpul Episcopal, care luăm parte la lucrările Corpurilor Legiuitoare vom avea grija cu ocazia venirii în discuțiune a modificărilor acestei legi, să cerem ca protopopii și ceilalți funcționari clerici dela cancelariile episcopale, să fie considerați ca orice funcționar al Statului. Să li se considere timpul servit și să nu fie asimilați cu preoții de păstorie. Prin urmare, sunt de părere a se trimite petiția la comisiunea de petițiuni.

Se trimite petițiunea la comisiunea de petițiuni.

P. S. Episcop al Romanului. I. P. S. Stăpâne, vă rog să binevoiți ca pentru zilele de mâine și poimâne să mi acordați un concediu fiindcă e trebuință sa mă duc în Eparhie. Se pune la vot concediul și se admite.

P. S. Episcop al Argeșului. Înainte de a ridica ședința, Vă comunic că P. S. Sa Meletie Constanțeanu și P. Cuv. Arhim. Dionisie Simionescu, m'au rugat să solicit a li se acordă un concediu pentru ziua de azi. Se pune la vot concediul și se admite.

I. P. S. Mitropolit Primat. Duminecă avem convocarea marelui Colegiu, pentru alegerea Episcopului Eparhiei Râmnicului-Noul Severin. Ora publicată pentru întrunirea Colegiului eră după amiazi. S'a revenit asupra acestei ore și s'a hotărît ca dimineața la 10 ore, să se citească un Te-Deum în Catedrală și de acolo să trecem în sala de ședințe a Camerei spre a procede la alegere. Vă rog dar să participați cu toții atât P.P. S.S. Membri ai Sf. Sinod, cât și membrii Consistoriului Superior, printre cari și membrii noi alesi,

Ședința se ridică la orele 11^{3/4}, anunțându-se cea viitoare pe Luni 6 Mai la orele 9 dimineața.

Președinte, *Konon Mitropolit Primat.*

Secretar *Icon. N. Jingoiu.*

Sedința Jela 6 Mai 1913.

Ședința se deschide la ora 9.15 sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat asisrat de I. P. S. Mitropolitul Moldovei și al Sucevei.

Se da cetire apelului nominal. Prezenți 32; în concediu 3.

Se da cetire sumarului ședinței precedente, care se aproba.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Înainte de a se procede la comunicări, eu trebuie să vă comunic ceva: I. P. Sfințite, P. S. Părinți, P. Cucernici și Cuvioși membri ai Consistoriului Superior. În general este cunoscut că clerul armatei noastre este cu totul redus și insuficient și se conduce după un regulament format tocmai din anul 1870, carele astăzi nu mai corespunde adevăratelor interese educative pe care trebuie să le aibă preotul în armată. Eră de nevoie, ca să fie regulamentată într'un mod hotărît, și cât mai bine acomodat intereselor de educațiune morală și patriotică al armatei, și pozițiunea acestei foarte însemnate categorii de preoți, ca să se știe pozitiv atât poziția cât și datoriile preoților de armată dimpreună cu modul numirii și drepturilor care le au.

Asupra acestei chestiuni s'a discutat mai de mult atât de către Sf. Sinod, cât și aci, înaintea Consist. Superior. Iar în anul trecut s'a format prin'to comisiune Ad.-hoc, un proiect de regulament detailat prevederile necesare în privința numirii, datoriilor, acomodării la grade și salarii după merit și vechime, a preoților în armată și celelalte îmbunătățiri, așa după cum s'a găsit de trebuință.

Comisiunea Consist. Sup. Bisericesc terminându-și lucrarea mi-a prezentat acel proiect de regulament mie, ca președinte și urmă ca să fie înaintat Onor. Consist. Superior pentru a se discuta și votă cu îmbunătățirile ce ar fi mai crezut de cuviință.

Înainte însă de aceasta, eu am crezut că e bine, ca să-l dau și la Minist. de Răsboi, fiindcă mi se spusese, cu imputări particulare, că se proiectează de către noi (Consist. Superior și Sf. Sinod) un regulament pentru clerul din armată, fără cunoștința Ministerului de Răsboi. Am trimes deci acest proiect de regulament la Ministerul de Răsboi, încă din luna Iunie anul trecut 1912 și am cerut ca să

se facă un studiu asupra lui și să ne arate tot ceea ce cred, din punctul D-lor de vedere, relativ la numirea, îndatoririle, apunamentele cari se cuvin și alte prevederi pentru preoții de cari armata are necesitate. Dar văzând că după mari întârzieri nu primesc nici un răspuns și nici proiectul înaintat, cu adnotațiunile ce așteptam dela acel Minister, am cerut în repetate rânduri răspunsul la aceasta, pentruca proiectul cu adnotațiunile Ministerului de Războiu să-l pot prezenta Consist. Superior și Sf. Sinod. Și abia ieri alaltăeri l-am primit cu observațiunea că nu s'a putut face nimic asupra lui de oarece Ministerul, în timpul acesta din urmă, a avut alte preocupări, de altă natură. De aceea ni l-a înaintat acum fără nici o adnotație pe el cu adresă în regulă urmând ca după ce-l vom studia în Consistoriu să-l trimitem D-lor ca să l vadă și adnoteze pentru a avea în vedere sumele care vor trebui pentru aceasta.

D-l Ministru în convorbire particulară mi-a arătat că fiind vorba de un milion la cheltuelile Clerului de armată, pentru aceea nu l-ar fi putut lua în considerațiune, la care observare eu i am răspuns, că poate această sumă să va fi crezut ca încorporată cu alte sume, pentruca să iasă așa de mare. Cred însă că pentru preoți, propriu zis, n'o să iasă decât până la jumătate. Este o sumă destul de mare, dar nu este mai puțin adevărat că trebuie să pui un cler cum se cade în armată.

Eu am răspuns D-lui Ministru: că vom studia din nou regulamentul și după ce din punctul nostru de vedere, regulamentul va rămâne definitiv, D-v. îl veți avea la vreme și atunci, după ce îl veți studia, îmbunătăți și acomoda, rămâne ca D-v să mi l înapoiți cât mai curând cu toate vederile D niei Voastre, grăbindu-vă pentru a nu aștepta un an de zile apropiat acum, după cum se vede, și în urmă să ne pomenim că din cauza lacunelor nu se poate aproba și că ar urma alte întârzieri nefolositoare.

Pe acest proiect de regulament înapoiat neadnotat, împreună cu adresa prin care ne-a venit, eu îl prezint acum Consist. Superior ca să-l studieze, și în timpul discuțiilor îl vom complectă în mod definitiv și apoi îl vom înapoiă Ministerului așa ca să avem în această privință o lucrare definitivă ca pentru Sf. Sinod. D l Ministru mi-a mai co-

municat încă o idee, pe care n'am scăpat o din vedere a vă o spune acum; că adică D-lui dorește ca acest regulament să fie cât mai perfect, pentruca apoi să-l poată transformă în lege specială.

Așa încât după cum am avut un regulament dela 1870, care a durat atâta vreme, cu toate defectele lui, vom avea de aci înainte o lege bine făcută, care va fi destinată a asigură o situație mai bună Clerului din armată.

Din acest punct de vedere, rog să ne interesăm cu toții cât mai în de aproape pentru ca să iasă o lucrare perfectă.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Aș rugă să se citească adresa Ministerului de Răsboiu.

P. C. Ec. Vasiliu, secretar, da cetire acestei adrese.

P. C. Ec. I. Antonovici. I. P. Sfințite, ca membru în Comisiunea care a redactat acest regulament, am cerut cuvântul pentru ca să spun părerea mea, ce ar fi după mine ca să se facă. De oarece proiectul acesta a venit înapoi și fiindcă și D-l Ministru și-a dat adesiunea D-sale în principiu...

I. P. S. Mitropolitul Primat. Cu dorința de a fi lege.

P. C. Ec. I. Antonovici. Și fiindcă unul din membrii Comisiunii și anume raportorul, răposatul Ec. C. Ionescu, nu mai este astăzi între noi, de aceea ași fi de părere, să se completeze acea comisiune printr'un nou membru și ași crede că acel nou membru să fie Părintele Nazarie, ca așa noi, câte trei, să cetim din nou proiectul și să vedem ce este de făcut, ținând seamă de observațiile făcute de I. P. S. S. Mitropolitul Primat pe acel proiect și ceea ce noi ne vom pricepe ca să facem acestui proiect, ca să reducem din cheltuelile, ce se zice că sunt prea mari; așa ca să-l prezentăm din nou Consistoriului Superior, să se imprime din nou și aceasta cât se poate mai de grabă.

Se pune la vot completarea Comisiunii prin Ec. C. Nazarie și se primește.

Se citește următoarele Comunicări:

Suplica P. S. Arhieru Meletie Constanțeanu prin care roagă a i se acordă un concediu pentru 6 și 8 Mai curent fiind reținut de serviciu. Se acordă concediul cerut.

Adresa Ministerului Cultelor — Adm. Casei Bisericii — cu care înaintează un tablou de numărul adventiștilor și

de localitățile în care ei se află spre a se supune Consist. Sup. Bisericesc. Se trimite la Comisiunea de petițiuni.

Idem a Minist. Cultelor—Direct. Învățământului secundar și superior, cu care înaintează proiectele de programe de învățământ religios, pentru clasele primare și secundare, și roagă a se cerceta de Consist. Superior Bisericesc.

Se trimite la Comisiunea pentru programele de studiu și regulamentele de ordine și disciplină ale Seminarilor clericale, facultății de Teologie și internatului Teologic, precum și relativ la programele învățământului religios din celelalte școli.

Suplica D-lor D. G. Boroianu și V. Oiaga, Profesori, cu care înaintează un manuscris «Morală Creștină» în 2 exemplare, pentru clasa III a secundară, aprobat de Minister, spre cercetare și aprobare.

Idem a D-lui Dumitru Stănescu, profesor, cu care înaintează un manuscris în 2 exemplare: «Morală Creștină» pentru clasa III secundară, aprobat de Minister, și roagă a se cerceta și aproba.

Se trimite la Comisiunea respectivă pentru cercetarea manualelor de învățământ religios.

Idem a D-lui Simeon N. Nicolescu, dirigintele corului vocal al bisericii Zlătari din Capitală, cu care înaintează un manuscris în 2 exemplare: «Cântările Sf. Liturghii», transpuse și armonizate după psaltichie pe note liniare, și roagă a se cerceta și aproba.

Idem a D-lui Mihail I. Kiriță din Curtea de Argeș, cu care înaintează două manuscrise intitulate: «Curs teoretic și practic de muzică occidentală», spre cercetare și aprobare.

Idem a D-lui C. Ghimpețeanu, maestru de muzică la gimnaziul Cantemir din Capitală, cu care înaintează 10 exemplare din lucrarea «Cântările Sf. Liturghii pe 3 voci», tradusă după mai mulți autori ruși și roagă a se cerceta și aproba.

Se trimite la Comisiunea pentru cântările bisericești.

I. P. S. Pimen Mitropolitul Moldovei. I. P. Sfințite și Onor. Membri ai Consist. Superior Bisericesc, suntem azi întruniți în a doua ședință a sesiunii de primăvară a acestui curgător an. În ședința primă, am ascultat pe D. Ministru al Cultelor desfășurând un program complet des-

pre nevoile pe care le are Biserica noastră și pe care D-sa ca reprezentant al guvernului, a crezut de a sa datorie, ca venind în mijlocul nostru, să expună aci aceste nevoi și să ceară ca Consistoriul Superior să se rostească asupra lor.

D-l Ministru Disescu, după ce a făcut un admirabil discurs descriind în mod psihologic, cum Biserica este chemată de a da satisfacere tuturor nevoilor și cerințelor sufletești ale unui popor ca și ale unui om. D sa a enumerat acele 4 puncte și pe care le-a numit punctele de vedere ale sale, pentru nevoile Bisericii și a cerut ca Consistoriul Superior Bisericesc să se ocupe de ele.

Am ascultat cu atențiune discursul D-lui Ministru și am ascultat iarăși răspunsul I. P. S. Mitropolit Primat. Am zis admirație, pentru că, pentru mine inspirația că D-nul Ministru a fost un ecou în dorințele sale al tuturor nevoilor Bisericii de care Consistoriul Superior și Sf. Sinod nu a rămas până acum străin și s'a ocupat; dar în orice cas cuvântul «ecou» precum prea bine l-a semnalat și D-nul Ministru și cred că l-ați semnalat cu toții, a fost un cuvânt propriu și cât mai răspunzător chestiunilor aduse de D-nul Ministru în Consistoriul Superior.

Nu am cerut cuvântul în ședința trecută pentru că eră dejă târziu și mi am rezervat dreptul ca azi, să discut și eu și să discutăm cu toții asupra nevoilor și punctelor pe care D-nul Ministru le-a atins în admirabila sa cuvântare, ținută în ședința trecută.

I. P. Sfințițe, P. Sfințiți și Curcercnici Părinți, de sigur că D-nul Ministru când s'a hotărât de a ne atrage atențiunea asupra nevoilor ce simte poporul că trebuiesc satisfăcute de noi, s'a gândit la sarcinile ce are Consistoriul Superior de îndeplinit în afacerile Bisericii în interesul țării.

În primul rând de sigur, cum și D-sa a spus, este nevoie de o satisfacere a nevoilor sufletești ale poporului încredințat păstoriei noastre a tuturor, care nevoi, precum prea bine zicea, nu le poate satisface nimeni decât numai Biserica prin caracterul învățătorei ei Dumnezeuești. Dar D-nul Ministru constată că pregătirea celor chemați de a satisface aceste nevoi sufletești ale poporului român,

se face de așezăminte, care după D-sa și după I. P. S. Președinte, sunt prea laicizate.

D-nul Ministru în dorința ca Biserica să-și păstreze caracterul său a spus: la Ministerul de Culte, am ținut de o datorie pentru mine, dând caracter bisericesc, am pus un Arhiereu, în fruntea instituțiunei de curând înființate în țara aceasta, a Cassei Bisericii, ca prin aceasta să fac ca caracterul bisericesc al acestei instituțiuni să fie precizat.

Precum atunci, când D-nul Ministru a desemnat ca administrator al Cassei Bisericii pe o persoană luată dintre noi, pe P. S. Vartolomei, când cu toții l-am salutat și mulțămim, tot așa și astăzi, cred că suntem cu toții de acord, să mulțămim Ministrului nostru că a pus în fruntea acestei instituțiuni, o persoană bisericească. Dar caracterul bisericesc și gândul de a satisface nevoile sufletești ale poporului românesc, nu se satisface numai decât de Cassa Bisericii, căci Cassa Bisericii este o instituțiune de ordin administrativ bisericesc, în ceceae stabilește raportul de ordin administrativ între Stat și Biserică, pe fond de gospodărie bisericească de afaceri budgetare.

Dar nevoile sufletești, ale poporulul, în prima linie, este chemat spre a fi satisfăcute de către personalul indrituit în această stare, prin darul sfântului Duh, prin hirotonie, deci de către preoți și episcopi chemați canonic și legal de a satisface aceste nevoi preoțești.

Și, aceasta nu este o instituție nouă, ci este veche. Ea e întemeiată de Domnul nostru Iisus Hristos și deci e atât de veche cât de veche e și Biserica noastră drept credincioasă de răsărit.

M'aș opri asupra punctului acesta, atins de Dl. Ministru să vedem dacă este sau nu o observațiune care se cuvine, ca de către Consistoriul Superior să fie studiat și cât mai mult îndrumat, ca să răspundă (adică Biserica) nevoilor sufletești ale poporului nostru.

D-nul Ministru a accentuat în cuvântarea D-sale, cum că candidații de preoție sunt puțini la număr. I. P. S. S. Mitropolitul Primat, a afirmat cum că vacanțele în parohiile urbane și rurale sunt foarte multe. Eu cred că nu sunt atâtea câte s'a zis; o mie și ceva.

I. P. S. Mitropolit Primat. În ziare așa am văzut scris pozitiv.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Au fost greșite datele din jurnale. Eu cred că nu sunt parohii vacante de titulari decât o sută, 150, mult 200 și poate nici atâta.

P. S. Episcop al Romanului. Numai în Eparhia Romanului sunt 40.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Nu cred să treacă de 200. Dar în fine, admit că ar fi câte 40 de eparhie, ar fi 300—400! Prin urmare nu e vorba de mii!

Fără îndoială că este nevoie de preoți, mai ales în parohiile rurale. Eu am dat o îndrumare, pentru satisfacerea nevoilor sufletești ale poporului nostru românesc pornind de la măsura ce am luat, de a trimite preoți monahi pentru îngrijirea creștinilor în parohiile vacante prin sate. Această măsură de serviciu pastoral, a fost luată de P. S. Episcopul Dunării de Jos și am adoptat o și eu. În cuprinsul Arhiepiscopiei Moldovei nu sunt decât două sau trei parohii vacante unde nu este un titular, dar în colo sunt ocupate de preoți suplinitori monahi.

I. P. S. Mitropolit Primat. Vă este ușor să faceți aceea fiindcă aveți mănăstiri multe și mari acolo, aceea ce nu e prin toate Eparhiile.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. S'a zis că instituțiunile noastre de cultură teologică, care sunt chemate să pregătească candidații la preoție, sau pe preoți adică Seminariile, nu sunt suficiente, că sunt puține la număr. În această privință s'au făcut multe observații.

În Seminariile noastre, nu pregăt. sc așa de bine candidații de preoție, în cât la vreme să dea o adevărată viață sufletească poporului nostru.

I. P. S. Mitropolit Primat. Așa este.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Am afirmațiunea I. P. S. Mitropolitul Primat și nu știu care dintre P. S. Voastre, n'a constatat acest lucru.

Va să zică, să impune datoria, de a ne ocupa de organizarea instituțiilor sau a așezămintelor de cultură bisericească, pentruca cei chemați la vreme în serviciul pastoral al Bisericii, să poată răspunde la dorințele poporului.

Legiuitorul a dat Consistoriului Superior sarcina de a

se ocupă de Seminarii, de programele lor, și cred că a sosit timpul să ne ocupăm.

Noi până acum, în privința aceasta în Consistoriul Superior, mi se pare, n'am făcut nimic.

Fie-mi ertat de a zice: suntem în anul al 4-lea de când funcționează Consistoriul și în privința școalei noastre bisericești, nu ne-am ocupat.

Ba, ne-am ocupat de ceva. Ne-am ocupat de îmbrăcăminte uniformă a elevilor dela Seminarii și a studenților teologi. S'a făcut un regulament dar care nu s'a aplicat până astăzi.

I. P. S. Mitropolit Primal. N'a rămas definitiv pentru că a fost mult discutat, și este încă tot în proiect.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Este singura lucrare din partea Consistoriului Superior pentru școalele noastre bisericești. Elevii seminariști sunt îmbrăcați cu haine aproape militarești,—Uniforme care nu cadrează de loc cu pregătirea candidaților de preoție. Când vorbesc de aceasta, mi-aduc aminte despre o constatare, care o făcea acum câțiva ani un Episcop din Rusia, mi se pare Antonie, care făcea observațiuni asupra pregătirii și educației seminariștilor din Rusia.

Cum voiți, zicea el, ca seminariștii noștri să iubească haina preotească când ei în școală îmbracă haină militară.

La noi lucru să petrece la fel.

În privința programelor de studii iarăși trebuie să ne ocupăm, ca astfel candidații de preoție să știe aceeace trebuie să dea poporului.

Nu e nevoie de multă carte, dar e nevoie de a ști să dea aceea ce i lipsește poporului pe care-l păstorește.

Și în privința pregătirii sufletesti a candidaților de preoție trebuie să ne ocupăm:

Seminariștilor și teologilor le lipsesc pregătirea de a ști să fie cât mai apropiați de poporul cel păstoresc.

În unele parohii unde a fost lipsă de preoți titulari, de sărbătorile sfințelor Paști au fost trimiși provizoriu să slujească preoți călugări ca astfel să nu rămână satul fără preot. Mare mi-a fost mirarea că după sărbători, când a trebuit să plece preotul călugăr din sat, sătenii au cerut

cu stăruință ca preotul să fie lăsat, cu ei, căci au deosebită dragoste de el.

Iată o chestie de studiat. Eu nu mă gândesc, Doamne ferește, ca să trimitem călugări preoți în sate pentru păstorire, căci nu acesta e rolul călugărului, dar numai la nevoie îl trimit și în scurt timp știe a deveni iubit de săteni. Până la un punct înțeleg de ce; pentrucă călugărul ca om simplu și fără cunoștința sarcinei pastorale, el nu face observații sătenilor, pentru unele rele deprinderi, totuși chestia e de studiat.

Eu cred că seminariștilor trebuie să li se dea o mai mare pregătire de a ști cum să devie cât mai iubiți ca preoți. În aceasta stă reușita unei bune păstorii.

În organizația administrațiunei avem o mulțime de lipuri și anume: Ar trebui ca parohiile să fie împărțite pe clase, ca astfel să dăm puțința la o răsplată a preotului meritos.

Ar trebui ca titlu de paroh să nu se dea deodată cu hirotonia ci după o încercare ori cum ar fi

Un seminarist sau teolog s'a făcut preot și i s'a dat titlul de paroh, ce mai așteaptă? El nu mai are nimic de așteptat și această lipsă de a mai aștepta ceva, pe un om îl nemulțamește. Iată o chestiune asupra căreia trebuie să ne gândim. Ar trebui ca la modificarea legii, la hirotonie, să nu se dea numai decât și locul de paroh. În alte părți nu se capătă locul de paroh așa de lesne; ci după încercări și probe de muncă pastorală.

Și în Bucovina și în Transilvania; vorbesc de aceste două biserici, fiindcă sunt cele mai bine organizate. Acolo un teolog ori cât de bun, după hirotonie, devine cooperador sau preot ajutător, care lucrează sub conducerea parohului său. După trecere de timp el trebuie să se supue unui examen ca să capete titlu de paroh la o parohie mai mică, și cu vremea devine un paroh la o parohie însemnată. De ce n'am face și noi așa? Prin practica dela noi să face o nedreptate unor preoți buni și un favor pentru preoții slabi. S'a observat că un preot foarte harnic și foarte bun, soarta să-i arunce la o parohie slabă de tot.

Din contră, un seminarist sau teolog care nu eră dintre

cei mai buni, a avut împrejurarea norocoasă să fie hirotonit pentru o parohie foarte bună. Iată o nedreptate. Legea, nu îngăduiește de al transferă sau mută, li garantează inamovibilitatea în parohia care i s'a dat, deși el e slab.

A, da, numai prin o hotărâre judecătorească poate fi mutat, dar aceasta se întâmplă rar. Ca consecință a acestei stări de lucruri și lipsă de aspirații, știți ce urmări mai are? Preoți tineri, ne mai având nimic de așteptat pe cale legală, căci pentru ei totul s'a isprăvit; așteaptă schimbarea regimului politic ca să dea jos pe protopop și să-i ia locul.

Pune persoane intermediatoare, care nu întreabă de meritele sale ci numai de faptul că s'a pus în slujba partidului politic.

Voci: În toate părțile este așa.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Vedeți ce reese din cauza defectelor legii noastre, care e în dauna Bisericii și a autorității pastorale, cum și a pozițiunii morale a unui preot vrednic și demn? E o jenă mare ca să vezi pe un preot că își face o situațiune, nu prin propria sa muncă, ci prin umilință și slugărnicie suindu-se pe umerii altora.

La o modificare a legii ar trebui ca parohia să nu se obție decât în urma unor probe și după un anumit stagiu.

Așa cum să face în magistratură, în armată, în profesorat, etc.

Ar trebui ca parohiile să fie clasate în bune, mijlocii și mai puțin bune, pentruca prin aceasta să dăm un stimulent preoțimei noastre de a munci, așteptând muncitorul dreptul sau răsplata meritată. Sf. Scriptură zice: Vrednic e lucrătorul de plata lui.

Un alt rău decurs tot din neprevederile legii: S'a văzut cazuri că un nou hirotonit pentru o parohie, fie de oraș, fie de sat să ceară a fi mutat îndată după hirotonie. Mi-a fost dat să văd pe un nou hirotonit, care a cerut să fie mutat la altă parohie fără să se fi dus la parohia pe care a cerut o și a fost admis la hirotonie.

Vedeți o stare cu desăvârșire rea.

Pare că noi la sfârșitul veacului al 20 suntem, cu nu știu cât înapoi.

Ar trebui în privința transferărilor să se aștepte un timp determinat după cum este în Bucovina.

Acolo nu se poate transferă cineva decât după o trecere de câțiva ani, dela așezare.

Adeseaori Episcopatele noastre își perde vremea cu cererile de transferări dela o parohie la alta. Și nu se poate opune acestor cereri prea des repetate, pentrucă legea nu oprește, și tot ce nu e oprit e ertat. Ar fi bine ca comisiunea aleasă de Consistoriu pentru parohii și aceea pentru organizarea Seminarilor, să se ocupe de aceste însemnate chestiuni și bine ar fi ca în timpul studiului asupra punctelor arătate să vadă și ceea ce se face și în alte biserici.

E bine ca cecece nu avem noi, să luăm din alte părți ca să îndrumăm o mai bună stare de lucruri.

Cât pentru așezămintele călugărești adică pentru instituțiunile noastre religioase; când Miniștri înșiși din propria lor inițiativă se gândesc, că așezămintele noastre mănăstirești să crească, să se desvolte și acelea, care s'au desființat să se reînființeze, după cum a făcut d. Disescu la Sărăcinești, să ne bucurăm.

Am dat și eu ființă unei mănăstiri foarte însemnate din Moldova, pe care am găsit-o părăsită și pustiită, Mănăstirea Cetățuia dela Iași. Am fost ajutat de mult regretatul fost Ministru Spiru Haret, care a înlesnit mijloacele pentru trebuințele acestei Monastiri, stăruiind pe lângă Comisiunea monumentelor istorice pentru restaurarea ei. Călugărismul ar putea să fie întrehușat pentru binele obștesc, fără ca acest așezământ să fie transplantat după temelile sale pe care a fost așezat. Credința mea este și sunt sigur că toți aveți această credință, că față de nevoile vremii și de interesele țării, trebuie să servim țara prin Biserică, căci numai atunci răspundem unei chemări. Zilele trecute în Senat, în o ședință de noapte, Sămbătă spre Duminica Floriilor, am rămas în București, și am luat parte la discuțiunea chestiunei recrutării armatei și unde erau două articole privitoare la candidații de preoție și la călugări. În proiectul de lege pentru recrutarea în armată eră prevăzut numai o categorie de candidații de preoți, până la vârsta de 27 ani, anume Seminaristii și nu se ocupă de loc de Teologi. Am cerut Ministrului ca să considere ca amănați de serviciul militar, până la

27 de ani, și pe acei studenți care vin dela licee ca să facă studii teologice. Pentru călugări legea eră ca călugărul să nu fie scutit de serviciul militar, decât după trecere de 40 de ani; am intervenit pe lângă D-l Ministru și pe lângă Senat ca pe călugării, cari au făcut serviciul activ de doi sau trei ani și în urmă s'au călugărit, să-i scutească de obligațiile militare adică de manevre ca soldați. În schimb însă ei vor face serviciul de infirmieri la armată sau la Societatea «Crucea Roșie». S'a admis.

P. S. Callist, Episcopul Argeșului. I. P. Sfințite Stăpâne. Am să caut să fiu cât se poate de concis, pentru că știu că cuvântările noastre lungi au ocupat sesiunile Consistoriului Superior și ale Sf. Sinod, și la urma urmelor nu ne alegem cu nimic. Nu ași fi luat cuvântul în această chestiune, dacă nu venea I. P. S. Mitropolitul Moldovei ca să ne spună vederile I. P. S. Sale, asupra discursului program al D lui Ministru. Eu nu am să mă ocup de discursul program al D-lui Ministru, vreau să-mi arăt și eu părerea mea, numai în două trei puncte, asupra activității membrilor Consistoriului Superior, în organizațiunea instituțiunei noastre bisericești. Astăzi, după cum a afirmat I. P. S. Mitropolit Primat din Seminarii nu scoatem preoți, eu am numit la Senat,—specialiști, nu scoatem preoți ci scoatem funcționari, pentru că nu sunt pregătiți, în Seminarii în spiritul acela de a se devota cu toată ființa lor Bisericii.

Si D-nul Ministru a spus: Sunt lăicizate Seminariile. Patru părți din conducătorii Seminariilor sunt laici. Și așa fiind Seminaristii nu văd decât pe laic și ca laicul vrea să se poarte. Ba, eu am auzit pe un preot din această de Dumnezeu păzită eparhie plângându-se că I. P. S. Mitropolit Primat îl pedepsește, că nu l lasă să și taie barba. De ce nu ne lasă? Eu am răspuns: bine ți-a făcut. Dar în apus se rade? I-am răspuns: dute în apus. Avem un regulament, poate cam defectuos, dar cu toată rușinea o spun, nu l aplicăm, nu se aplică în nici o eparhie.

I. P. S. Mitropolit Primat. Eu mă silesc pentru aplicarea lui și nu hirotonisesc nici pe un tuns până nu-i crește părul posibil, conform acestui regulament.

P. S. Episcop al Argeșului. De aceea în formarea pro-

gramelor Seminarilor să se țină cont de partea aceea, care are să facă din Seminaristi pe adevărații păstori; învățătura lor să fie îndreptată numai în direcțiunea de a avea păstori bisericești, nu funcționari, lefegii.

S'a zis că mai buni decât Seminaristii sunt călugării; atunci, să transformăm Seminarile, în Seminarii călugărești.

S'a zis că călugării Introdusi în poporul de jos răspândesc învățăturile religiei creștine, că ei n'au în vedere lefuri, n'au în vedere măriri. E vorba că călugării aceștia când li trimiteți în parohii sunt foarte buni la început, dar după ce-i mai lași un an, doi, mai sunt buni de călugări? Nu mai sunt buni de nimic.

I. P. S. Mitropolit Primat. Eu le dau numai un an cel mult și în cazuri de absolută trebuință.

P. S. Episcop de Argeș. Eu din nenorocire, pentru că am vacanțe, am dat voie numai cu sârbătoarea; iar Duminică seară să fie la M-re, să nu stea în sat, căci când o stă acolo s'a dus!

P. C. Icon. Nazarie. Se zice: Când ai scos pe călugăr din M-re îl dai pe mâna necuratului.

P. S. Episcop de Argeș. Orice organizare am da Seminarilor și ori cât de mult s'ar sili membrii Consistoriului Superior cu noi la olaltă, cu cele 4 Seminarii de astăzi este imposibil să facem ceva, să ajungem la un bun rezultat. I. P. S. Mitropolitul Primat altă dată, când era episcop ca noi, se plângea cu drept cuvânt: dela mine din eparhie, nu se mai duc în Seminarii, și din alte părți nu mai vin să-i hirotonisească.

Și noi ne plângem tot de acelaș lucru.

De aceea eu atrag atențiunea Consistoriului Superior, ca pe lângă redactarea programelor în sensul de a formă păstori bisericești, să renunțăm la actuala organizație a Seminarilor, de a avea numai 4 seminarii superioare; să se înființeze câte un seminar de fiecare eparhie; și, pentru ca să nu se îngreuneze budgetul Statului, să primim în Seminarii, băeți cu 4 clase de liceu, așa că, în loc de 4 Seminare cum avem acum, să facem 8 Seminare, adică câte unu de fiecare eparhie. Și atunci noi Chiriarii vom avea posibilitatea de a veni în contact mai des cu seminaristii,

fie prin Seminarii, fie prin Episcopie, fie pe la biserici, ca să-i putem formă în vederea chemării lor.

Gimnaziile și licee sunt peste tot, așa că o să avem seminaristi destui, pentru că în licee și gimnaziile tot băieți de prin sate se duc.

Repet dar, pe lângă redactarea programelor, în sensul de a formă preoți duhovnicești din seminaristi, trebuie să avem în vedere cu toții, membrii ai Consistoriului Superior, și înființarea de Seminarie superioare în fiecare eparhie, cu patru clase, în care să se primească elevi cu 4 clase de gimnaziu. Și atunci statul nu se poate plânge că îi impunem o sarcină bugetară.

Când vom avea Seminarie în fiecare Eparhie, atunci o să avem sacul cu grăunțe la îndemână, atunci, vom putea semăna preoți prin parohiile noastre, mai întâi ca ajutători, după cum a zis I. P. S. Mitropolitul Moldovei și apoi mai târziu parohi. S'ar putea, în o altă ordine de idei, tot ca să nu se îngreuneze bugetul Statului, având în vedere lipsa mare de învățători, de care suferă țara românească, din care cauză zace poporul în ignoranță, s'ar putea ca acești seminaristi cari au terminat Seminarie, să se hirotonisească și să se numească pe seama unui sat unde nu este învățător, cu leafa de învățător și cu titlu de preoți ajutători.

Cu modul acesta am avea un număr suficient de buni preoți ajutători, și învățători suficienți, fără ca statul să suporte două cheltueli.

I. P. S. Mitropolitul Primat. V'ași rugă să prezentați această sub formă de deziderat, ca să-i dăm curs.

P. S. Callist Episcop de Argeș. Eu pun această chestiune la dispozițiunea comisiunii respective a Consistoriului Superior, ca să o desvolte și să vină cu ea sub formă de deziderat, eu vin numai cu iudicațiuni.

În ceea ce privește transferarea, să mă credeți că și eu am întâmpinat aceleași neajunsuri pe care le-a semnalat I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Când Dumnezeu a vrut ca să fiu Episcop de Argeș, de fostul predecesor, Dumnezeu să-l ierte, se hirotonise un seminarist și la 2—3 luni de zile mi-a cerut să-l permit.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Bine că nu a cerut de a

două zi, după cum mi s'a întâmplat mie cu asemenea cereri.

P. S. Episcop de Argeș. Nu știam cine e și am zis, să-l transfer, dar înainte trebuie să-l cunosc. Știfi cu toții că în permutările acestea ca și în înțințarea de parohii, joacă un mare rol politica; a venit toată lumea pe capul meu, spunându-mi că este seminarist cu opt clase și trebuie să-l permut. În sfârșit am făcut greșala aceasta și declar înaintea tuturor că nu am s'o mai repet.

Când m'am dus în vizită canonică în comuna unde eră acest preot, credeți că am găsit un preot acolo? am găsit o comedie. Preoții catolici își rad mustațile și părul, popa acesta al meu își tunde barba cu atâta măiestrie, încât nu se vedea dacă are barbă pe obraz și s'ar fi crezut mai bine că își dedeă pe obraz cu un fel de vâpsea neagră ce-ți dădea impresiunea că are barbă.

I, P. S. Mitropolitul Moldovei. Iată pentru ce călugării sunt mai bine apreciați. Și când am zis că este vorba de călugăr, nu am zis să călugărim preoții, dar călugării știu să păstreze mai bine tradițiunea.

P. S. Callist Episcop de Argeș. Eu nu am făcut nici o învinuire. Am întrebat pe preotul meu, D-ta cine ești? Sunt preotul acestei biserici. Mi-a făcut primirea cum se cade, dar chipul lui, nu eră de preot, ci de altă dihanie. Și nenorocirea eră că eu îl permutasem dela o comună foarte bună, căci Biserica dela Titulești este mai frumoasă decât toate bisericile din București, fiind construită cu fondurile sale; și l-am permutat la altă comună de 800 de familii, tocmai ca o patriarhie. Dece este la Crăciunei patriarhie? Pentru că sunt oameni evlavioși, deprinși de preoți evlavioși. Și îmi ziceam: Ce o să zică oamenii dela Crăciunei când o vedea caricatura asta, n'o să se ducă nici să se mai spovedească, nici să mai asiste la serviciul religios, ci o să fugă de el și de Biserică. I-am spus preotului atunci ca să lase să-i crească barba, căci în starea în care este astăzi mi-e rușine să-l trimit acolo.

În această privință rog să se termine odată cu regulamentul pentru costumul preotesc și să luăm cele mai aspre măsuri, căci a înnebunit o parte dintre preoți voind să-și rază mustațile și bărbile.

Trebuie să avem înaintea poporului presbiteri și dacă

nu este posibil ca să aibă toți barbă albă, să nu semene cu părul și cu bărbile ca niște caricaturi. Mai am încă un punct de atins: bine a făcut I. P. S. Mitropolit al Moldovei că a sacrificat sărbătoarea Floriilor rămânând în București ca să ia parte la discuțiunea proiectului de lege militar cu recrutarea Seminaristilor și călugărilor, căruia li dadusem și două amendamente în această privință. Eu am văzut la I. P. S. Mitropolit al Moldovei încă o idee frumoasă, aceea de a trimite călugării pe teatrul războiului; dar cu călugării pe care li avem nu cred să putem face ceva.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Să-i pregătim.

P. S. Callist Episcopul de Argeș. Rog Consistoriul Superior ca să vină cu un deziderat, care poate fi tradus și în lege de către D-l Ministru de Răsboi, ca să recruteze pe călugări, să-i ia în armată, dar să nu-i desbrace; să-i facă ca să fie buni sanitari de care avem nevoie, și în Monastiri și pe timpul de Răsboi; dar să nu-i radă; căci ori li trimitem popi la sate, ori li rade în serviciul militar, numai putem conta pe dânșii, căci nu se mai întorc în Monastiri. Ne trebuie în Monastiri să avem cine să îngrijească de bolnavi; I. P. S. Mitropolitul Moldovei știe ce frumos erau căutați bolnavii din M-rea Neamțului: ei zăceau în bolnița M-rei, plini de toate dihaniile.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Nu eră vina lor; să poftiți astăzi să vedeți cum sunt îngrijiți.

P. S. Callist Episcop de Argeș. Rog în această privință ca Consistoriul Superior, să vină cu un deziderat, ca călugării luați în armată să rămână tot călugări, dar să fie atașați pe lângă serviciul sanitar. Mai am o observațiune de făcut, în altă ordine de idei. Aci la Consistoriul Superior ca și la Sf. Sinod ne vin cărți spre aprobare din partea diferiților domni profesori; și pentru un control eficace, știu că Sf. Sinod stabilise de mult, că toți autorii de cărți religioase, după ce au căpătat aprobarea, să trimeată câte un exemplar pentru fiecare membru al Sf. Sinod și al Consist. Superior, ca cetind să vedem dacă s'a introdus ori nu observațiunile făcute; însă până acum nu s'a trimes nici un exemplar, la nici un membru. Eu am cumpărat din aceste cărți, le-am cetit și am văzut că

nu s'a introdus modificările făcute, nu se ține socoteală de noi și aceste aprobări ce se dau, trec acI ca Ia o mașină. În cazul acesta cred că nu mai ar trebui date aprobări, dacă autorii nu se supun dorințelor Sf. Sinod.

P. S. Episcopul de Roman. Am ascultat cu toată admirațiunea discursul D-lui Ministru Disescu, și cu toții am rămas în admirația unui adevărat program de îndrumare a Bisericii noastre; cu adevărat expresiunea I. P. S. Voastre a fost nemerită și venită la timp. Am ascultat și pe I. P. S. Mitropolitul Moldovei; în complectare, așa zicând a ideilor exprimate de D I Ministru al Cultelor.

L'am admirat pe I. P. S. Sa și li prezint omagiile mele pentru frumoasele idei și frumoasele cuvinte ce le-a pronunțat, în toate privințele direcțiunei Bisericii noastre, arătând diferitele neajunsuri ce sunt în Biserica noastră. Cu toții le simțim în fiecare zi și că politica a intrat în Biserică; Că Episcopii, Chiriarii, aproape că numai au nici o autoritate, așa zicând, ca el să poată să numească un preot chiar un cântăreț, o știm cu toții.

Acestea sunt cauze, care vor aduce mari neajunsuri în viitor Bisericii noastre.

Toate acestea I. P. S. Stăpâne, nu sunt după mine, decât rezultatul unuia și aceluiași defect ce se găsește în organizarea Seminarilor.

Ele nu sunt organizate cum se cuvine, nu sunt școli bisericești. Este un non sens când ar spune cinevă, ca școlărirea secundară să aibă profesori preoți, cum de asemenea este un non sens de a vedea la școalele noastre bisericești profesori, toți sau marea lor majoritate laici, cum e acum. Aici sunt defectele, I. P. S. Stăpâne, căci nu sunt formați îndeajuns și în spiritul bisericii băeții aceștia, viitorii preoți.

Eu când am venit din Grecia, fiindcă cunoșteam pe răposatul Lascar Catargi, m'am prezentat la dânsul și i-am dat o scriere a mea din limba greacă. Și cu ocaziunea aceea țin să raportez înaintea Consist. Superior Bisericesc, convorbirea ce am avut o cu Lascăr Catargiu.

«Bine prea Cuvioase; zicea dânsul,—eram arhimandrit—cum se face că noi conservatorii deși facem totul pentru «Biserică—și tot ceeace este în Biserică se datorește nouă,

«—cu toate acestea nu corespunde așteptărilor noastre, «nici clerul de sus nici clerul de jos.» Atunci i-am răspuns: Cucoane Lăscăruș, să-mi dați voie să vă răspund cu toată sinceritatea și vă rog să nu vă supărați; iată cum stă lucrurile. Noi admirăm clerul catolic și cu drept cuvânt în ceea ce privește devotamentul, în disciplina lui, dar trebuie să știm cum este format clerul acesta, de este așa de disciplinat și de devotat.

Iată cum este format: Se ia băiatul de 7 ani și-l alege să fie frumos, căci se cere pentru un preot și un exterior plăcut, un preot diform îți face o rea impresiune.

Îl bagă apoi în școala primară și acolo, din clasa I până în a 4-a, are de profesori, preoți.

Ese din școala primară, trece în seminar, intern, și acolo găsește pe toți profesorii, preoți. Trece în facultate și acolo fără excepție profesorii sunt numai preoți. Vă închipuiți că băetul acela trăește în o admosferă clericală, timp de 17 ani, el se identifică cu preotul și când iese din facultatea de teologie este preot fără să fie preot.

Negreșit, căci timp de 17 ani nu i s'a șoptit la ureche decât ceea ce are să facă, cum are să se sacrifice când interesul va cere. Astfel fiind, băeții aceia când au intrat în preoție sunt pe deplin formați.

După aceea, mai este o altă chestiune: Când toți profesorii școlii sunt preoți nu se mai dezic unii pe alții. În predarea cursurilor lor. Vă închipuiți, acum intră profesorul de religie, el va spune băeților că este un Dumnezeu, că este spirit etc. Indată după aceea intră profesorul de naturale, și dacă el este laic dintre cei necredincioși atunci are să spună; nu este nici Dumnezeu, nici religie, nici nimic, toate sunt palavre, așa că bieții băeți rămân în neînțelegere, în confușiune și se gândesc, dar oare, cine o fi spus adevărat? Și rămân în confușiune în toată viața lor.

Pe când nu tot așa se întâmplă în școlile catolice, căci profesorii fiind cu o rasă știu a-l manoduce la Dumnezeu și îi spun toți și profesorul de naturale și cel de matematici, toți în fine, au acelaș scop, de a-l manoduce pe băet la Dumnezeu, la scopul pentru care e făcută școala aceea.

Ei bine, la noi, nu se face aceasta. De aceea, băeții noștri din Seminarii, ies cu o confușiune și mulți dintre

dânșii sunt necredincioși. De aceea nu arare ori se aude, cum că preoții să dădau la expresiuni triviale, insulte de cruce și Dumnezeu, pentru că n'au nici o conștiință de Dumnezeu.

Astfel fiind, I. P. S. Stăpâne, cred că lucrul cel mai nemerit e ca cu toții să stăruiam ca, Seminariile să fie organizate în felul acesta ca profesorii să fie preoți, precum de asemenea și la facultate.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Preoți, dar să fie numai profesori.

P. S. Episcop al Romanului. Să nu se mai vadă lucrul acesta ca profesorii dela Seminarii să scoată reviste umoristice prin care să atace până și pe Chiriarhi. Ce cred băeții aceia când văd că se ridiculizează Chiriarhii și religia. Negreșit că ei n'au să fie identificați în ale Bisericii și preoției lor.

De aceea rog ca să aveți în vedere lucrul acesta, căci altfel ne învârtim într'un cerc vițios. Școala bisericească să fie a Bisericii, personalul întreg să fie clerical și atunci vom avea preoți cum se cade, formați în spiritul Bisericii și spre folosul Statului,

I. P. S. Mitropolit Primat. În discursurile urmate aci s'au tratat chestiuni foarte însemnate; dar s'a adus vorba că membrii Consistoriului Superior nu au avut o activitate destul de rodnică conform cu regulamentul, și că acum se așteaptă mai mult din partea sa. Asupra acestui punct am ceva de observat în scurt. Consistoriul Superior nu este vinovat întru nimic de aceasta, deși s'a încercat chiar prin ziare de a i se aduce învinuiri în această privință, dar nu au dreptate ziarele, când pretind lucrări care ar fi afară de competența sa, sau și lucrări cărora încă nu le-a putut veni rândul, căci mai întâi o anumită vreme Consistoriul Superior nu a avut destinat anume rolul său, ci după regulamentul vechiu atribuțiunile sale nefiind bine definite se confundau cu atribuțiunile Sf. Sinod. Dar când s'a modificat legea, s'a stabilit mai exact și care erau rolurile atât al Consistoriului Superior cât și al Sf. Sinod, în chestiunile acelea care nu erau bine lămurite. Iar de atunci încoace nefiind prea mult timp, nu a avut când să lucreze în destul, dar tot ce a lucrat în acest timp, a lucrat bine

și dovadă sunt regulamentele care au fost lucrate de Consistoriul Superior și care în curând vor trece prin Sf. Sinod ca: regulamentul relativ la costumele preoțești, cel referitor la clerul armatei și altele. Idem unele au și trecut prin Sf. Sinod precum regulamentul pentru conferințele pastorale, oșebit de numeroasele lucrări în comisiuni, precum: examinare de multe și mari manuale didactice, raporturi detaliate asupra chestiunilor de ordine curentă și altele, după cum se pot vedea în detailatele procese verbale a ședințelor sale, așa că activitatea Consistoriului Superior este bine constatată; contrar acelor care afirmă, că nu are o activitate rodnică, noi constatăm că are o activitate destul de bogată și care permite a se spera, ca mai departe, să fie și mai bună.

A doua chestiune ridicată este că s'a accentuat deosebire între clerul de mir și cel călugăresc. Țin să dau în această privință o lămurire. Totdeauna a fost și vor fi în Biserica noastră Ortodoxă amândouă aceste categorii ale clerului și aceasta a fost și este necesar pentru o bună ierarhie, căreia trebuie să-i dăm toate înlesnirile cerute. Se știe că preotului mirean îi este determinat un rol mai restrâns și mărginit numai la parohia sa, unde nu-i poți pretinde multe, nici să facă toate serviciile cultului întocmai așa cum este prescris în tipic, căci la aplicarea tipicului se cere și personal numeros și este știut că preotul nu are decât un singur paracliser, care îl ajută în serviciu, așa încât e cu neputință ca la sate mai ales să se aplice tipicul ad-literam din cauza lipsei de personalul trebuitor. Cu toate acestea frumosul, variatul și instructivul cult al sf. Biserici Ortodoxe trebuie să se execute undevă absolut complet. Și aceasta nu se poate dovedi decât numai la Kiriarihi și la M-rile țării. Deci acest cult trebuie să se țină complet numai în Mănăstiri. Ele sunt școlile cele mari ale Bisericii Ortodoxe. Acolo s'a păstrat, se păstrează și se va păstra întregul cult al Bisericii noastre Ortodoxe, căruia știți că-i trebuie numeros și variat personal și acesta nu se poate găsi decât numai în Mănăstiri. El este bogat în idealuri și învățăminte morale, căci este știut că fiecare serviciu religios, din fiecare zi, este o adevărată predică, un învățământ religios pentru cei cu luare aminte. Fiecare

serviciu zilnic este cea mai frumoasă predică în ziua în care se face regulat și așa este pentru fiecare zi și sărbătoare de peste an. Avem nevoie ca aceste adevărate școli de păstrarea cultului religios, care nu sunt decât Monastirile, să se păstreze în toată regula lor, oșebit de marele serviciu ce fac țării cu stricta conservare și strejuire a tuturor frumoaselor noastre monumente istorice văzute; pe care de mult nu le-am mai avea de loc dacă nu ni le-ar fi păstrat monahismul Ortodox,—dar care monahism astăzi, fie din cauza sărăciei năvalite prin secularizare, fie și din cauza urei răspândite de către rău voitorii Bisericii, s'au împuținat. Este regretabil de a vedea astăzi venind să ceară a se călugări la Monastiri, oameni cari la țară spun că mor de foame. Eu unora cari îmi cereau acest lucru totdeauna le-am răspuns, că: dacă nu sunteți în stare să câștigați cei 20 ori 30 de bani, de care aveți absolută nevoie pe zi, apoi mai bine duceți-vă unde știți, căci pentru monăstire, unde se cere pietate, iar nu interes, nu sunteți buni de nimic. Așa dar în starea actuală, la care mult a contribuit și luarea în armată, am ajuns să avem personalul Monăstirilor foarte redus; sunt însă mulțămît că mai putem avea încă cultul în toată întinderea lui, dimpreună cu păstrarea monumentelor religioase, ceea ce folosește și astăzi publicului credincios. Iar, pe de altă parte, în ceea ce privește chestiunea ridicată contra trimiterii călugărilor ca preoți ieromonahi la țară, apoi să nu se sperie preoții de mir, căci nu se trimit decât numai acolo, unde din diferite motive, fie de o rea stare a parohiei, fie de o rea tratare, nu se duc preoți; despre care ne-am convins mai cu seamă de când cu introducerea diferenței în titlu de școală, căci urmăresc numai avantajuri mari, iară de locurile sărăcicioase și unde se cere sacrificiu apostolic, fug; așa că avem pe alocurea parohii, care nu au putut fi ocupate cum se cade încă dela începutul aplicării legii clerului. Iar în asemenea cazuri, proprietarii sau enoriașii, conținuu lipsiți de preot, fac apel la noi spre a trimite preoți și de nevoie le dăm călugări ieromonahi însă aceasta numai pentru sărbători și timp scurt, iar dacă am permis unora să stea mai mult, le-am dat termen și până la un an, după care provizoriat să se întoarcă la Monastiri; li

avem deci ca suplinitori până la numirea titularului, și când vine titularul încetează de a mai funcționa acest provizoriat al. mis de nevoie. Așa că monahii și ieromonahii având un cerc de activitate mai generală decât al preoților mireni, mărginit în parohie, ei pot servi biserica atât în monăstire păstrând frumoasa școală a cultului Ortodox dimpreună cu odoarele și monumentele istorice, cât și a îndeplini lipsurile pe afară din Monăstiri ca în Kiriarihiile eparhiale, ca în armată pentru exemplu sau și prin parohii la orice caz de trebuință bine determinată (și aceasta numai provizoriu), așa că departe de a incomodă pe cineva, monahismul român servește foarte serios ca și altădată, adevăratele trebuințe ale Bisericii românești.

Așa dar cu monahismul împlinim o lacună simptoare în trebuințele Bisericii românești. De aceea am lămurit chestiunea aceasta, ca să se știe că, noi nu punem discordie între clerul de mir și călugări, ci contrar o persiflăm unde o întâlnim.

Amândouă categoriile de cler ne trebuie și ne vor trebui în spiritul Bisericii noastre, dar fiecare, bine la locul lor.

Pe amândouă le-am avut și trebuie să le avem; sunt necesare a fi bine organizate și la locul lor.

Avem nevoie de mai multă creștere duhovnicească în cler, ceea ce sper că pentru clerul actual, va fi de mult ajutor experiența și observările practice zilnice în trebuințele Bisericii, iar pentru clerul viitor trebuie să sperăm mult dela îmbunătățirea Seminarilor, care sunt prea laicizate, vom ajunge și la scopul acesta. Am zis.

P. S. Episcopul Dunărei de Jos. I. P. S. Stăpâne, din cuvântările așa de frumoase, de bine simțite, rostite în această sfântă adunare atât de I. P. S. Voastră și I. P. S. Mitropolitul Moldovei cât și din ale P. S. lor Episcopi de Argeș și Roman, s'au desprins lucruri foarte frumoase și interesante.

Aceste cuvântări mi-au sugerat o idee. I. P. S. Mitropolitul Moldovei spune; Consist. Superior să se ocupe de cutare și cutare, iar I. P. S. Voastră ziceați: mai aveți și rapoarte de ale comisiunilor!

Vedeți, din discuțiunea acestor lucruri frumoase, ies idei și propuneri interesante; și unii și alții aveți dreptate, dar

În timpul discuþiei, mintea mi-a sugerat ideea aceasta: cã foarte puþine zile se acordã Consistoriului ca și Sf. Sinod pentru a lucra în cele douã sesiuni anuale.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Din nefericire așã e.

P. S. Episcopul Dunării de Jos. Comisiunile nici n'au timpul necesar ca sã lucreze. S'a propus a se studia: regulamentul costumului clerului, programele Seminarilor, regulamente pentru Monastiri ș. a. Toate aceste lucruri când sã le facã Comisiunile? când sã le discute? apoi Consistoriul? Clerul din întreaga țarã și poporul românesc știind cã Consistoriul s'a deschis, se uitã sã vadã ce are sã iasã! Consist. dureazã de 4 ani, și cu drept cuvânt n'am dat aproape nimic. Pe când corpurile legiuitoare țin atâtea ședinþe pânã își terminã lucrãrile, noi trecem cu iuþealã și plecãm. De aceea cred cã sunteþi cu toþii de părere, sã votãm o moþiune pe care sã o înaintãm guvernului, ca sã ia mãsuri de îndreptare, spre a nu se mai face ca pânã acum. Nu putem în cel mult zece zile cât ni se acordã sã rezolvim chestiuni așã de însemnate.

Vedeþi chiar azi, a fost o ședinþã rodnicã, plinã de învãþãminte pentru toþi. Ei bine, trebuie sã dãm rãgaz comisiunilor sã se ocupe cu ele, dacã voim îndrumãri bune și folositoare sfintei noastre Biserici și instituþiunilor pendinte de ea.

De aceea aș rugã pe I. P. S. Voastrã care sunteþi așã de animat pentru propãșirea Bisericii noastre, sã binevoiþi a interveni la D-l Ministru, ca sã ne mai acorde rãgaz, pentruca comisiunile sã aibã timp, ca sã se ocupe cu chestiunile ce ne prestau; cãci dacã se lucreazã în grabã, nu se face nimic. Deci, sunt de părere sã se prelungeascã timpul de ședinþe al Consist. Superior și al Sf. Sinod ca sã putem terminã lucrãrile ce așteaptã a lor rezolvire de atãta vreme.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Sunt foarte recunoscãtor Prea Sfinþitului vorbitor asupra aprecierilor cuvântãrilor spuse în Consist. Superior, în ședinþa de astãzi.

Dar, am rãmas, foarte impresionat de un gest, fãcut de cãtre unii, pe chestiunea cãlugãrilor și mulþãmesc I. P. S. Mitropolit Primat cã a limpezit chestiunea.

P. P. S. S. și Cucernici pãrinþi, este un lucru de obser-

vat în țara românească: ne-am deprins să vedem cu o indiferență vinovată călugării și călugărițele streine de credința și de neamul nostru, care umbla pe toate străzile orașelor și chiar satelor noastre și nimeni nu vede o primejdie în aceștia.

Și, când vorbim de călugării noștri, cari sunt și ei fiii țării aceștia și frați cu noi; am văzut gestul, de care drept să vă spui, am rămas rău impresionat, cum? credeți că toți acei călugări, fiii țării românești trebuiesc considerați ca o primejdie pentru societate? Credeți cum că călugării noștri, dacă au intrat în Monastire, dintr'un devotament pe care-l cred că este sincer, apoi sunt primejdioși societății! Apoi când îl veți vedea într'un sat conducând poporul, în mod provizoriu, sau în mijlocul unui oraș, să-l considerați ca o primejdie? Da ce e asta? P. C. Ec. Nazarie zicea că călugărul care iese din Monastire să fie considerat ca nu știu cum!? Cum? nu vă îngroziți de cețele întregi de călugări și călugărițele caolice, cari au ajuns până în casele și în viața cea mai intimă a societății noastre? și d'ai noștri da? Să vă îngrijească acestal! Noi trebuie să ne iubim și să punem preț pe toate instituțiile noastre strămoșești. Dar ce rău au făcut călugării noștri, că au adunat averi pe care azi le folosește țara pentru nevoile ei? Mulțumesc P. S. Episcopului Dunărei de Jos, că în lipsă de preoți de păstorie, până când vom avea preoții necesari, a adus ca și mine în eparhie, preoți din Monastiri; și ei au îndatoriri către țara lor, să păstorească pe credincioșii noștri, să nu mai rămăe satele pustii de preoți: Să ne ferească D-zeu să mai vedem călugării catolici, cutreerând satele, după cum se vedeă odată prin Moldova. Păr. Nazarie știe că în județul Roman sunt sate întregi cu călugări catolici și unele cu seminarii catolice! Și când vedem un călugăr de ai noștri să ni se pară cine știe ce? și nu numai ai noștri de aci, dar și a celor de afară cari văd în călugăr o primejdie; iar când văd călugărul și călugărițele streine, le primesc în modul cel mai politicos și curtenitor.

Aș dori să avem toată încrederea în călugării și călugărițele noastre, căci dânșii sunt înainte de toate frații și surorile noastre și să-i primim cu aceeași dragoste ca pe

toți românii cari și au devotat cariera lor într'un anumit sens.

P. C. Ec. C. Năsario. I. P. Sfințite, astăzi s'a discutat o sumă de chestiuni, și cum toate în definitiv, s'au învârtit asupra unui punct și anume, asupra modului de pregătire al clerului în Biserica noastră ortodoxă, eram indicat prin firea lucrului, ca unul ce sunt pus în fruntea unui institut de educație religioasă, ca să nu las să se închidă discuțiunea de astăzi, fără a spune și eu cuvântul în această privință.

Este adevărat că lumea și în genere P. S. Voastră ca Chiriarhi ridicăți de multe ori și cu foarte mult drept cuvânt, obiecțiuni în privința modului cum sunt crescuți și seminariștii și studenții în teologie și, desigur, în practica lucrului, recunosc că de multe ori, elementul acesta, care ar trebui să fie mâna dreaptă, poate nu corespunde în totul chemării și misiunii lui. Dar în cazul acesta evident că trebuie să se stabilească foarte bine și în mod foarte precis responsabilitățile, sau mai bine zicând, să se caute și să se arate pentruce instituțiunea aceasta nu corespunde menirii și chemării ei. Și dacă, slavă Domnului, instituțiunile acestea au avut totdeauna în capul lor, tot oameni de aceia cari azi joacă primul rol în Biserica noastră ortodoxă. A avut institutul Teologic pe I. P. S. Mitropolitul Moldovei, care face cinste Bisericii Române: seminarul din Iași a avut pe Arhiepiscopul Varlaam Răileanu; școalele noastre clericale au avut în frunte pe I. P. S. Atanasie și așa mai departe.

Va să zică instituțiunile acestea nu au fost lăsate pe mâna cui s'ar întâmplă, au avut în capul lor tot oameni și măștri, cari au avut conștiința de situația ce ocupau și prin urmare de ce trebuia să facă și să dea țarei. Dar încă odată, trebuie să pun întrebarea: Căror împrejurări se datorește faptul că aceste instituțiuni nu ar corespunde misiunii și chemării lor? Eu cred că sunt multe cauze. Așa de pildă Seminarii s'au lăsat numai în unele părți și că prin urmare s'au centralizat. Și cum centralizarea aduce nenorocire în toate părțile de activitate, evident a făcut ca Chiriarhii să nu fie în contact cu elevii, să-i pregătească după cum sufletește doresc.

Răposatul Melhisedec venea în toate zilele în mijlocul elevilor, le aducea bomboane, li examină și dădea îndrumare profesorilor (Aplause): asistă la cursuri să vadă cum profesorii își îndeplinesc datoria și dacă credeă că lecțiunea a fost făcută cu lipsuri, intervenea și zicea: aci trebuie să mai spuneți cutare și cutare. Va să zică fiecare Chiriarh își creștea copilașii—căci tuturor le zicea: «băeții mei»—ce le erau încredințați spre educație. Dar ce fel de educație putem face noi, când ne dați 500 copii? Este un întreg regiment și numai ca să treacă la masă le trebuie 30 minute! În afară de asta cu cine credeți că suntem chemați ca să facem educația acestui regiment? Cu un singur spiritual și cu 5 pedagogi plătiți cu câte 50 lei lunar, care nu au nici o pregătire specială și care și ei au nevoie să se desăvârșească din punctul de vedere moral, și atunci ne cereți ca să dăm seminariști ideali!?

I. P. S. Mitropolitul Primat. Adresați-vă Ministerului cerând ca să se îmbunătățească budgetul, dându-se tot ce datorește pentru a înlesni educația și instrucția clerului viitor; căci nu noi suntem vinovați de reaua stare a școlilor bisericesti, fiind prea puține la număr și acestea având nevoie de mari îmbunătățiri, aceea ce noi totdeauna am făcut-o când am cerut înființarea seminariilor eparhiale, revizuirea programelor etc. etc.

P. C. Ec. C. Nazarie. Ceeace spun aci este ca să se audă la Minister. Instituțiunea noastră este tribună liberă și trebuie să spun cuvântul meu așa cum simțesc.

Dacă avem așa mare număr de elevi și nu ni se dă ceeace este necesar, vă minunați că scoatem ce putem? Dar ce să facem cu cinci pedagogi plătiți cu câte 50 lei lunar?

Spuneă adineauri I. P. S. Mitropolit Primat că școlile străine în țară și afară, fac progrese minunate; da, știu și eu; dar de ce nu ne dați și nouă ce li se dă lor, căci vom face și noi minuni. Acolo toți profesorii și pedagogii sunt Doctori în Teologie, în filozofie sau în litere și cu așa personal înțeleg și eu să poți face minuni.

Laicizarea seminariilor iar este o chestiune foarte principală. Cred că se pot modifica programele, dacă nu sunt

bune. E un rău că seminariile nu mai stau sub oblăduirea Chiriarhilor, apoi s'au numit profesori uniți, ba într-o vreme eră să se numească și un catolic.

Nu trebuie să blamăm profesorii de azi, sunt foarte buni, dar este bun acolo unde este chemat și de aceea mă unesc cu acei cari cer ca profesorii seminariilor să fie aleși dintre clerici.

Aceasta însă este o chestiune delicată; fiindcă nu avem de unde să i luăm. Aceasta este situația seminariilor noastre, altele nu avem, și din momentul ce am îngăduit ca ele să fie așa cum sunt, însemnează că le-am voit și trebuie să le primim așa cum sunt.

Dar sunt atâtea lucruri de spus în privința aceasta, că e mai bine să le lasăm pe când va veni la ordinea zilei chestia seminariilor. Am ținut să dau a eastă lămurire, pentruca nu cumva să se zică, că vroim să se aducă vre-o atingere persoanelor cari sunt profesori în seminarii. Sunt lucruri și fapte de care nici alții, nici noi, nu suntem vinovați; împrejurările au fost așa și ele se pot îndrepta, fără să se acuze nimeni.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Chestiunea seminariilor eu încă dela începutul venirii mele aci, am ridicat-o, că trebuiesc introduse pe la toate Eparhiile țării și conduse de profesori preoți.

Îmi pare bine că avem chestiuni de acestea mai serioase, pentruca cu toții să ne pătrundem de greșelile care s'au făcut până acum și să căutăm îndreptarea acelor greșeli; pentrucă dacă mergem pe calea aceasta greșită de până acum, nu ne mai trebuiesc nici seminarii, ce nu aduc destul tolos Bisericii, creând numai aspiranți la posturi sau parohii bine clasate. De aceea eu cred că suntem cu toții de acord ca să facem o moțiune din partea Consistoriului Superior, către D-l Ministru prezent, pentru prelungirea sesiunii, ca să se discute și să se găsească soluțiuni de îndreptare a tuturor însemnatelor chestiuni, care s'au ridicat aici, acum ca și altă dată.

P. S. Episcopul de Roman. Să ne folosim de bunavoință a D-lui Ministru.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Rog să faceți un deziderat

bine fondat, să l iscăliți cu toții și să facem anumite stăruinți pentru aceasta.

P. C. Ec. V. Pavelescu. I. P. S. Stăpâne, P. P. S. S. Parinți și Cucernici frați, vă rog să-mi permiteți a spune și eu câteva cuvinte față de frumoasa cuvântare a I. P. S. Mitropolitul Moldovei, chiriarhul meu.

Mai întâiu, de toate, încep cu o rugăciune. I. P. S. Stăpâne, având în vedere modul cum a urmat discuțiunea, cu privire la programele seminariilor, mi-am făcut convinșerea—și cred ca fiecare—că țara românească, nu poate să aibă preoții, decât aceia care li are. Așa i-a pregătit, așa li are, așa încât îl rog pe I. P. S. Sa să aibă față de preoții de mir o părere ceva mai favorabilă, fiindcă a afirmat I. P. S. Sa că preoții eșiți din seminarii n'ar satisface nevoile poporului, ale bisericii noastre. În ceea ce privește călugării, cari țin locul preoților în parohiile vacante, a observat I. P. S. Sa că sătenii sunt mai mulțumiți cu serviciul pe care îl aduc călugării decât serviciile preoților. Se poate prea bine lucrul acesta, fiindcă preoții seminariști, au prea multe ocupațiuni, în special în direcțiunea activității extrabisericești; din care cauză ușor se pun în conflict cu enoriașii, cu învățătorul, iar călugărul fiind lipsit de acest fel de conflicte, oamenii pot să-l vadă mai bine.

I. P. S. Sa a mai spus o chestiune: că politica a pătruns și cuprins biserica. Să mi se dea voie a spune, că această chestiune este foarte delicată, pe cât de delicată pe atât de inoportună.

P. C. Ec. Răuș. I. P. S. Stăpâne, din prima zi de când s'a convocat Consist. Superior, am fost foarte atins, de cele ce s'a vorbit, mai ales în privința direcțiunii de dat bisericii și instituțiunilor dependente de ea, direcțiune program indicat de Insuși Dl Ministru, între altele, semnând că una din cauzele stagnării bisericii noastre, ar fi prea marea laicizare a seminariilor și instituțiunilor noastre bisericești.

În privința aceasta eu personal am a mă plânge. Sunt dascăl de muzica bisericească de 30 de ani, și mulți preoți au căpătat cunoștințele muzicii bisericești dela mine.

Am ocupat în Vâlcea catedra de muzica bisericească până la desființarea seminarului, când apoi am fost trans-

ferat la catedra de muzică la Gimnaziul local. După mulți ani, abia în toamna trecută mă văzui transferat din nou la seminar. N'am făcut decât 2 luni la seminar și m'am pomenit la 1 Ianuarie că sunt din nou adus la gimnaziu și că în locul meu se numește un profesor dela o școală de cântăreți.

N'am nimic de zis în contra d-sale personal, dar în ceea ce privește cunoștințele muzicii bisericești, îi contest aceste cunoștințe față de mine. Cu toate acestea lucrurile s'au schimbat; eu profesor la seminar, cunoscător al muzicii bisericești sunt nevoit ca cu ocazia lui 10 Mai să sui scena din grădina publică și să conduc un cor de băeți ai gimnaziului; iar altul mai nou, mai tânăr, mirean, să facă muzică în seminar în locul pe care ani de zile îl avusesem.

I. P. S. Mitropolit Primal. Protestați la autoritățile respective cerând îndreptarea răului văzut.

P. C. Iconom Râuș. Am protestat, dar nu sunt ascultat. Când am făcut un gest de protestare, unul dintre profesorii seminarului, nu știu din ce cauză, m'a criticat, zicându-mi că umblu după intervenții, când eu nu știu nici cine m'a mutat la seminar, nici cine m'a scos de acolo.

Ba un alt profesor laic, mi-a zis: Să-ți vezi de crucea și cădelnița ta părinte! Pe aceste cuvinte ne-am despărțit din cancelaria școlii bisericești,—a Seminarului.—Acești profesori ocupă catedre la seminar și cu toate acestea găsesc cu cale să defaime seminarul și să spună că elevii seminariști sunt limitați. Eu mă pun sub înalta ocrotire a Sfântului Sinod și la atențiunea confracțiilor mei preoți, ca cu mine să dea un început de dreptate și prin mine să se facă un început pentru cei meritoși a fi profesori la seminarii.

P. C. Sa Pâr. Nazarie zice că una din cauzele care a contribuit la introducerea laicilor în seminarii, este lipsa de elemente bine pregătite; eu cunosc mulți preoți capabili de a predă diferite studii și am ajunge astfel să avem la seminarii majoritatea profesorilor preoți.

Am ținut să relevez aceste fapte cu mine însumi și vă rog să interveniți acolo unde se cuvine, ca treptat, treptat, pe măsura pregătirii preoților, pentru orice știință să

fie numiți profesori la seminarii, căci în totdeauna, când au fost preoții aleși profesori, ei au fost cei mai devotați carierei lor, elemente de ordine, de disciplină și morală în seminarii; iar nu, cum din nenorocire a relevat P. S. Sa Episcopul de Roman, că unii din profesorii laici dela seminarii sunt și redactori de reviste umoristice. Eu am văzut o revistă de aceasta, în care eră reprezentată pe o cruce o femeie despuiată, lucru ce m'a umplut de mare mâhnire; și cine face aceasta? Este un profesor dela Seminarul Central din București.

I. P. S. Mitropolit Primat. Eu luând act de toate cele arătate de către P. C. Iconom Răuț, dispun de pe acuma, ca din motivele de acolo arătate și discutate relativ de seminarii, să se facă o anumită și detaliată mijlocire către Onor. Minister al Cultelor cerând îndreptarea tuturor re-
lelor semnalate și așteptând dispozițiuni mai favorabile, atât pentru persoane (reclamantul) cât și pentru seminarii și internatele bisericesti.

P. C. Iconom Procopiescu. I. P. S. Stăpâne, a stăruir mult, însemnează să abuzez de bunătatea I. P. S. Voastre; dar față cu expunerile făcute atât de întemeiate, a neajunsurilor de care suferă Biserica noastră, mă găsesc dator să prezint o modestă părere, care desigur este în intimă legătură cu ceea ce ne preocupă, adică creșterea ce trebuie să dăm seminariștilor noștri, căci astăzi este stabilit, că seminariile nu produc ceea ce ar trebui să producă.

Între alte cauze, care contribuie la această zăticnire a bunului mers, socotesc că ar fi și este felul cum se selecționează elementele care trebuie să formeze populația în seminarii.

Pe lângă alte aptitudini ce trebuiesc cerute aceloră cari calcă pragul seminariilor, pentru a fi duși mai târziu pe pragul altarului, ar trebui să se cerceteze și origina lor. Că aceasta este adevărat, să-mi dați voce să mă întemeez pe alte precedente. În școalele militare sunt aleși de preferință fiii de militari, cari sunt obicinuiți din leagăn cu zângănitul sabiei și cu praful de pușcă; în Seminarii sunt de părere ca onor. comisiune, care se va ocupa de organizarea seminariilor, să aibă în vedere fiii de preoți, căci aceștia sunt deprinși din leagăn cu fumul de tămâie și de

smîrnă și întîia bucapră de pâine ce o iau este anafora; pe care o iau ducându-se în biserică și ținându-se de pulpana anterului tatălui lor, aceștia să fie preferați la intrarea în seminarii, căci aceștia vor fi cei mai devotați. Să-mi dați voie să vă citez un exemplu: Am avut durere în suflet când am văzut seminaristi venind în vacanțe și petrecând două luni în familiile lor, fără să deschidă ușa bisericii, fără să audă zicând: Doamne miluește. Și atunci, întreb: ce preoți vor deveni aceștia mâine, când plecând dela sf. biserică, unde se va duce să își întrebuinteze vremea? Desigur la ceceace s'a deprins, căci deprinderea este a doua natură.

Deci socotesc, ca de a mea datorie, să prezint ca o mai bună garanție, de a se preferi la intrarea în Seminarii fii de preoți elevi cari au avut icoane de viață, înaintea ochilor lor, viața și conducerea părinților lor, copilăria lor fiind începutul unei adevărate școli bisericești.

Cer dar, să se introducă modificare în regulamentele seminariorilor ca să se dea preferință la admiterea în școli, fiilor de preoți, și numai când nu vom avea elemente destule printre aceștia să se admită și dintre ceilalți.

Eră o vreme când se căutau oameni de neam și erau anume semne după care se cercetau. Au trecut acele vremuri și bine că s'au dus, căci aparența înșală, totul se reduce la fondul sufletesc moștenit. De aceea insist încă odată, asupra acestei idei de a se da preferință fiilor de preoți. Am terminat și vă mulțămesc.

I. P. S. Mitropolit Primat. Doresc să se vină cu propuneri de felul acesta cât mai des. Acum ora fiind înaintată, ridic ședința și cea viitoare va fi poimâine, Miercuri, la ora 9. În acea ședință vom da curs rapoartelor, căci sunt multe.

Ședința se ridică la orele 12 și se decide ședința viitoare pentru Miercuri, 8 Mai, la ora 9 dimineața.

Președinte, *Konon Mitropolit Primat.*

Secretar Icon. *N. Jingoiu.*

Ședința din 8 Maiu 1913.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția

1. P. S. Mitropolit Primat D. D. Konon.

Se citește apelul nominal al P.P. S.S. și P.P. C.C. Membri.

Prezenți 32, în concediu 3.

Se dă citire sumarului ședinței precedente.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte. Cere cineva cuvântul asupra sumarului?

I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Cer eu cuvântul.

I. P. S. Președinte. Aveți cuvântul.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Revin asupra celor ce spuneam în ședința de alaltăieri, când am adus la cunoștința Onor. Consistoriu Superior Bisericesc lipsa de parohi din comunele urbane; că le-am ocupat în mod absolut provizoriu și pentru un timp foarte scurt cu preoții călugări din mănăstiri. Am făcut aceasta cu ferma convingere că servesc interesele religioase ale poporului încredințat Arhiepiscopiei mele.

Și nu puteam lăsa în timpul Sfințelor Sărbători ale Paștelui—ziua cea mai scumpă fiecărui creștin—ca bisericile din unele sate să fie închise și fără preoți.

Nu am avut gând ca să aduc vre-o jignire clerului meu pastoral, care îmi este drag și la care țin foarte mult. Să dea Dumnezeu ca Clerul nostru pastoral, clerul de mir, să fie pus în condițiunile cele mai bune, ca în chip cât mai fericit, să poată conduce populațiunea noastră pe căile luminei și ale propășirii la toate cerințele vieții omenești.

Țin ca aceasta să se știe.

I. P. S. Mitropolit Primat a zis: Nu trebuie să rămână nici o bănuială că e o lipsă de unire și de dragoste frățască între cele două stări ale preoției din țara românească, adică între preoții de mir și preoții călugări. Sunt stări bine precizate și bisericeste și național, fiecare își are rolul său în țara noastră.

În Moldova situația preoților de păstorie se prezintă sub o formă deosebită,—și țin să mă explic asupra acestui lucru: În orașele Moldovei ca și prin sate, populațiunea noastră ortodoxă este rară și poziția economică e foarte modestă; ba, pe alocurea suferindă.

Cunosc pe deplin situațiunea preoților din Moldova, mai ales a celor dela orașe care lasă foarte de dorit, în privința veniturilor stolare, sau cum se zice la noi, de epitrahir.

I. P. S. Mitropolit Primat mă aprobă, pentru că cunoaște bine împrejurările. Eu am fost adânc impresionat de cele ce am văzut și sunt și mai îngrijorat de cele ce constat. Pentru satele Moldovei este greu de a găsi candidați de preoți, precum se găsesc în celelalte sate din țară, căci avantajele lipsesc. O spun aceasta fiindcă nevoile familiare ale preoților de mir sunt mari, mai ales astăzi, când traiul este așa de scump.

Ași fi fericiți când așa vedea preotul nostru într'o situațiune materială bună, așa ca să fie scutit de grija familiei; ca el să dea ajutor celor nevoiași, iar nu el să aștepte ajutor dela alții. În vederea acestei stări excepționale, în care se găsește preoțimea din Moldova, mă simt obligat să spun Consistoriului Superior Bisericesc să ia cunoștință și la o viitoare modificare a legii clerului, să se prevadă un avantajiu de cel puțin 20%₀, decât ce se dă preoților din țară.

Preoții din Moldova sunt în suferință. Mulți nu sunt în stare a-și întâmpina nevoile vieții pentru familie așa cum ar trebui să fie un preot în țara noastră. Am parohii vacante de 3, 4 luni de zile în Iași și nimeni dintre preoții harnici nu se prezintă a le cere. Pentru ce? Răspunsul e lesne de înțeles. Lipsa de mijloace. Insuși copiii Moldoveni seminariști, pregătiți în Seminarul Veniamin, după ce vin în București, și găsesc că situația clerului din Muntenia e mai bună decât în Moldova, nu mai vin în partea locului, și rămân în București sau în alte orașe de dincoace de Milcov. Moldova nu oferă avantaje (Aplause).

I. P. S. Mitropolit Primat îmi spuneă zilele trecute, că în București pentru un loc, care încă nu e definitiv vacant, prin deces sau mutare, se prezintă câte 7, 8 și 10 candidați; în Moldova nu se prezintă nimeni. Și să fim drepți, Moldova, cea parte a Regatului, are dreptul de a fi ajutată și îngrijită de țară, fiindcă Moldova ne amintește un trecut mare și scump tuturor Românilor. (Aplause).

Să ne interesăm de ea.

Atrag atenția Onor. Comisiuni a Parohiilor ca să țină socoteala de cele ce am spus, în ședința de alaltăeri, *pentru clasificarea parohiilor*. Să aibă în vedere starea excepțională de lipsă de mijloace economice în care se află preoții din Moldova, pentruca o mai bună stare să poată înlesni Moldovei mijlocul de a avea preoți cari să îngrijească de poporul Moldovei, conducându-l pe calea luminei *către fericire*.

I. P. S. Mitropolit Primat. Imi pare bine că chestiunea pe care eu o ridicasem încă de pe când eram Episcop de Huși, de a se înființa seminariile eparhiale, ia din ce în ce mai multă proporție, și-mi pare bine că I. P. S. Mitropolit al Moldovei, care a recunoscut și altă dată, acum vine și ne o accentuează cu deosebire.

Am zis totdeauna și cu ocaziunea venirii mele pe scaunul pe care mi l-a dat țara și Dumnezeu, că ne trebuie pentru clerul din Moldova o îngrijire deosebită, căci partea aceea a țării noastre este mai expusă influențelor străine. Acolo vin străini de peste Prut, care este fără nici o apărare; se găsește și un cler catolic numeros și bine pregătit, care are biserici ce par a fi niște adevărate mitropolii, cum este în județul Roman; se găsesc și cuiburi numeroase de adventiști. Când eram Episcop la Huși am avut ocaziunea să văd funcționari publici, cari propagau adventismul printre lucrători și am stăruit pe lângă Minister și a permutat pe doi din acești funcționari, pe unul în Vaslui afară și pe altul aiurea. Am constatat deci că clerul din partea aceea are nevoie să fie mai bine înzestrat, mai bine dotat și încurajat, ca să se ducă și să ocupe parohiile ce sunt vacante de câte mai mulți ani și nu le cere nimeni.

Această lacună însă nu se poate repara, decât având seminariile Eparhiale, unde tinerii din județele Eparhiei respective să poată veni la seminariile locale, iar de acolo să treacă prin toate școlile superioare și la Universitate și când vor termina acestea, se vor întoarce la căminul lor, Chiriarhii să i aibă la îndemână, spre a le încredința diferitele servicii, ce azi suferă din cauza lipsei de personal.

Facultatea de Teologie care a fost la Iași și care a funcționat până la 1866, ar trebui ca să înceapă a funcționa

din nou, și cât mai curând posibil, căci atunci s'ar stărui o emulație între cele două facultăți și s'ar educa astfel. În mod complet clerul din acea parte a țării, și cred că acea facultate ar fi populată și cu tineri din Basarabia, Bucovina etc.

Țin să amintesc că există și astăzi insignele, steagul și diploma facultății teologice din Iași, pe care le-am văzut repetat scoase la parazi oficiali și că au trait câțiva dintre absolvenții acestei facultăți până în zilele acestea, ca acum de curând răposatul Costache Erbiceanu, Ștefan Mandrea fost director al Mitropoliei de Iași și alții.

O împrejurare fericită a făcut ca să-mi vină în mână lista școlărilor și profesorilor de pe atunci și însăși pecetea facultății de teologie din Iași, pe care le-am găsit la un valoros președinte de Tribunal din Moldova, rudă apropiată cu ultimul decan al acelei Facultăți *P. S. Arhiepiscopul Vladimir Suhopan Irinopoleos* și cu alții dintre profesori, cari pe vremuri fusese și ei decani ai facultății de Iași.

Așă fiind lucrurile și având tradițiunea Înaltului Cler din Moldova, ca Episcopii Melchisedec, Enăceanu, Silvestru etc. este cuviincios, este bine, este necesar, ca să reinviem acea facultate.

Mulțumesc I. P. S. Mitropolit al Moldovei, că a accentuat această părere, pe care eu am împărtășit-o totdeauna încă din vechime, dar împrejurările au făcut să fie așă cum este; este bine însă, că lucrul a eșit la lumină, căci este nevoie să se facă ceva în această privință, mai ales pentru acea parte a clerului țării, atât de expusă influenței clerului străin.

Acestea aveam de spus în ce privește procesul verbal al ședinței trecute.

P. C. Econ. Ilie Teodorescu, I. P. S. Președinte, ași rugă să am o lămurire. Sumarul nu coprinde absolut de loc nimic referitor la propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Este o chestiune absolut nouă și ași rugă să se voteze sumarul așă cum s'a prezentat și apoi să discutăm această propunere. Propunerea interesează clerul din întreaga țară și o vom discuta, ca nu cumva să se zică că, din acest Înalt Corp bisericesc ies lucrări nestudiate. Cer

deci să se voteze sumarul ședinței trecute, cuprinzând numai ce s'a vorbit atunci și apoi propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, să formeze obiectul discuțiunii din ședința de astăzi.

P. S. Arhiepiscopul Vartolomeu Bacăoanul. I. P. Sfințite, umila mea părere e, ca sumarul să fie cât se poate mai scurt. Sumarele lungi ca cel de azi, aduc două pagube și nici un folos. Un sumar lung cere timp ca să fie făcut și ca să fie citit cere iarăși timp, ceea ce face ca timpul ședinței întrebuitat pentru chestiuni noi, să fie foarte redus. Prin urmare iată cele două pagube.

Acum care ar fi folosul? Ar fi ca vorbitorii să-și rectifice vorbirea, dacă este greșită în sumar. Dar aceasta se poate face când se publică discursurile, căci fiecare vorbitor își ia discursul și-l revede și și-l îndreaptă mai înainte de publicare.

Sunt deci de părere ca sumarul să nu cuprindă vorbirile în întregime, ci numai în esență, căci pentru vorbirile în extenso, avem pe domnii stenografi cari și le iau cuvânt cu cuvânt și cari ni le dau pentru a le revedea mai înainte de a fi publicate în Monitor sau în Revistă.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Sunt cu totul de altă părere decât aceea a P. S. Vartolomeu.

Găsesc că sumarul trebuie să fie publicat în toată întinderea lui, căci în el trebuie să se găsească toate ideile care se aduc aci, după priceperile și zelul fiecăruia dintre noi. De unde se va ști pe viitor care a fost activitatea noastră, dacă sumarele vor fi publicate în scurt?

Pentru a câștiga însă timp, eu aș ruga pe vorbitori, ca să exprime ideile în scurt, bine și folositor studiate, și aceea ce se va putea prinde, să rămână pe viitor ca norme de actuala noastră activitate aci.

Eu am fost și sunt de părere ca desbaterile Sf. Sinod către care să se unească și ale Consistoriului Superior, prinse cât mai detaliat să se publice în broșuri separate, ca anexe ale Revistei «Biserica Ortodoxă» sau chiar în corpul ei propriu. Și numai într'un asemenea caz s'ar putea face procesele verbale și mai prescurtate. Dar a nu se publică nicăeri detaliat desbaterile amândoror Corpurilor noastre bisericești, ci numai în procesele verbale prescurtate, aceasta nu poate aduce nici un folos.

P. S. Callist Episcopul Argeşului. Eu sunt de aceeaşi părere cu P. S. Vartolomei şi mi-am exprimat dorinţa aceasta şi altădată, pentrucă, după cum am ascultat sumarul, deşi părintele director ia note, negreşit că nu a putut să cuprindă tot ce am vorbit eu, căci nu ia note stenografice şi dacă ar fi să iau cuvântul asupra sumarului, ar trebui ca să cer multe rectificări.

Afară de asta, dacă nu am auzi în fiecare şedinţă, ceea ce s'a petrecut în şedinţele precedente şi am aşteptă până a se publica în revistă, eu nu văd nici o pagubă în această privinţă.

I. P. S. Mitropolit Primat. Sumarul ce s'a cetit azi este numai ce a putut prinde părintele director, dar cred că este nevoie şi repet acest lucru, ca fiecare să vină cu ideile exprimate în scurt şi aceea ce se va putea prinde, să rămână pentru viitor, conform celor ce mai sus am detaliat.

P. S. Episcop al Romanului. Rog pe I. P. S. Mitropolit ca să pună la vot propunerea P. S. Vartolomei, pentrucă mai mulţi împărtaşim această propunere.

I. P. S. Mitropolit Primat. Mai înainte de aceea pun la vot sumarul aşă cum s'a cetit şi observat. Se aprobă.

Se procede la cetirea comunicărilor.

Telegrama P. S. Episcop al Buzăului, prin care roagă a i se acordă un concediu pentru ziua de astăzi, fiind reţiat de interesele serviciului.

Idem a Economului Titu Ciocârlan, prin care roagă a i se scuză absenţa, fiind oprit de afaceri familiare.

Suplica Iconomului Marin Iliescu, prin care roagă a i se acordă concediu dela 8 până la 11 Mai inclusiv, fiind reclamat de imperioase interese pastorale şi familiare.

Se acordă concediile cerute.

Idem a P. S. Sofronie Craioveanu cu care depune 40 exemplare din «Calendarul bisericesc ortodox» întocmit de P. S. Sa, având înalta binecuvântare a Sf. Sinod sub No. 272/912, tipărit de P. S. Sa pentru lunile Ianuarie până la Iulie 1913, cu rugămintele de a se distribui membrilor şi bibliotecii. Se ia act şi se vor distribui.

P. C. Iconom I. Gotcu. I. P. S. Stăpâne, din sesiunea trecută am făcut o propunere şi conform dispoziţiunii rezolutive a I. P. S. Voastre, a rămas să se discute acum.

Este vorba de chestiunea constatărilor și cercetărilor locale asupra invinuirilor ce se aduc preoților, care acum după regulament se fac în localul primăriilor și am cerut ca să se dispună ca aceste cercetări să se facă la casa parohiei, ori în pridvorul bisericii, ca astfel să nu se mai expună preotul, adesea nevinovat, la critica și judecata întregii parohii, ceea ce este dăunător și pentru prestigiul personal al preotului și a instituției. Rog ca această chestiune să se pună la ordinea zilei.

P. S. Teodosie Episcopul Romanului. Și eu împărtășesc modul de a vedea al P. S. Vartolomei, căci sumarele care se fac, găsesc că sunt prea lungi. Să avem în vedere ce se face la Cameră și la Senat, unde, deși ședințele țin câte două, trei ore, sumarele sunt foarte scurte, iar nu cum sunt cele de aci, al căror citit ține câte o jumătate de ceas.

Pe câtă vreme avem stenografi, cari iau cuvântările noastre în întregime, cred că este de prisos a se face sumarele atât de lungi și de aceea vă rog să puneți la vot propunerea P. S. Vartolomei ca sumarele să fie cât se poate de scurte.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Rog pe P. S. Vartolomei să formuleze în scris propunerea sa, spre a putea fi pusă la vot.

P. S. Arhiepiscopul Vartolomei Bacăoanul. Propunerea mea este următoarea:

Sumar ședințelor să se facă cât se poate de scurt ca la Cameră și Senat, întru cât vorbirile de aci se publică după notele stenografice atât în «Monitorul Oficial» cât și în Revista «Biserica Ortodoxă».

Se pune la vot propunerea P. S. Arhiepiscopul Vartolomei și se primește.

P. S. Arhiepiscopul Valerian Râmniceanu dă citire următorului raport al comisiunii de petițiuni relativ la desideratele din conferințele religioase ale preoților.

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

Comisiunea de petițiuni a Consistoriului Superior Bisericesc formată din membrii acestui înalt corp deliberativ aleși și numiți prin votul său, în ședința dela 2 ale curente, a luat în observație adresa I. P. S. Mitropolit al Moldovei No. 5492 și a P. S. Episcop de Roman No.

1887, cu care acești înalți Kiriarhi ai țării, motivați de adresa I. P. S. Președinte al Consistoriului Superior No. 136 din 1912 luna Octombrie, trimit Consistoriului Superior desideratele care preoții din aceste Eparhii au emis cu ocazia întrunirilor conferențiare, de când aceste conferințe s'au pus în aplicare.

Comisiunea a cetit acele desiderate și a văzut că mai toate, cuprind dorințe care ar fi folositoare dacă s'ar putea realiza. De aceea crede că Chiriarhul Eparhial primind asemenea desiderate, să aibă în privire art. 27 al. 2 din regulamentul conferințelor pastorale ale preoților și diaconilor care se exprimă astfel: «Când conferința va exprima desiderate, se vor aduce la cunoștința Chiriarhului respectiv, care va decide cele de cuviință». Crede deci, comisiunea că Chiriarhul primind asemenea desiderate, și informându se despre adevăratele trebuințe bisericești, pe de o parte va lua măsuri de realizarea lor, unde se va putea cu mijlociri la Guvern sau la alte autorități respective; iar pe de altă parte, pentru cele imposibile va face observările sale clerului ce le-a emis, să mai restrângă cerul desideratelor în marginile posibilului, adică propunând desiderate care se pot realiza.

Cât pentru cele trimise acum Consistoriului Superior, comisiunea crede că ele se pot consemna de acest înalt Corp Bisericesc, îndeplinindu-se cu aceasta cerințele exprimate în desbaterile Consistoriului Superior din 19 Octombrie 1912, și care se văd înserate în Revista «Biserica Ortodoxă» pe acel an pag. 100 și 101. Și cele stabilite în ședința acestui Consistoriu Superior în 4 Mai 1911, pag. 261 și 265, prin care s'au cerut ca asemenea desiderate, să se comunice și Consistoriului Superior spre știință.

Comisiunea mai crede că ar trebui aceste desiderate să se publice prin revista Sf. Sinod, spre a fi obștește cunoscute și apreciate de autoritățile în drept și de enoriile respective.

Această opinie și explicare a Comisiunei, se supune cu respect în deliberarea Consistoriului Superior, de subscribul raportor, spre a se decide cele de cuviință.

Raportor (ss) † *Arhiepiscopul Valerian Râmniceanu.*

Membrii (ss) *Icon. P. Ciosu.*
(ss) *Icon. I. Ciocan.*

Punându-se la vot concludsiunile raportului, se aproba. Același P. S. Raportor citește următorul raport privitor la suplica P. P. C. C. Protoerei din Eparhia Ungro-Vlahiei, relativ la pensiuini.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Comisiunea de petițiuni a Consistoriului Superior Bisericesc, luând în observație adresa I. P. S. Mitropolit al Ungro-Vlahiei No. 5046 însoțită de petițiunea a 10 protoierei foști și actuali în serviciul Sfinței Mitropolii, prin care aceștia se plâng că Inalta Curte de Casație, prin o hotărîre ce ar fi dat, a mărginit pe Protoierei și subprotoierei că nu pot a se bucură de dreptul la pensie decât la etatea de 70 ani. Pentru care petiționarii cer să fie și ei trecuți cu drepturile la pensie, precum toți ceilalți funcționari ai Statului, cum s'ar fi prevăzând prin legea pensiilor.

Comisiunea observă că cererea petiționarilor se vede a fi dreaptă, întrucât și ei ca funcționari administrativi, tot Statului fac serviciu, dacă servesc Bisericei și primesc salare tot din bugetul Statului.

Dar observându-se legea pensiilor din 23 Februarie 1902 cu toate modificările din 1904 și 1906, s'au văzut la art. 1 litera c, aliniatul 4 și 5 care se exprimă așa: «Drepturile la pensiuine nu se pot obține decât la etatea de 58 ani, iar pentru funcționarii eclesiastici la 70 ani». Apoi alin. 5: «Sunt dispensați de condițiunile vârstei toți funcționarii prevăzuți în acest art. dacă au 35 de ani de serviciu împliniți, afară de funcționarii eclesiastici».

Prin urmare Curtea de Casație când s'a pronunțat contra dorinței petiționarilor, era întemeiată pe legea fundamentală a pensiilor.

Totuși Comisiunea crede că cuprinsul legii relativă la funcționarii eclesiastici, este nu numai nefavorabilă pentru acești funcționari ai Statului, dar este și obișduitoare. De aceea este de opinie a se atrage atenția D-lui Ministru de Culte asupra acestei chestiuni, cu rugăminte ca să bine voiască a luă în considerație plângerile suplicanților și a veni cu un proiect de lege la Corpurile Legiuitoare, spre

a îndreptă această obijduire ce se face funcționarilor eclesiastici, căci și ei au dreptul la protecțiunea legilor ca și ceilalți în ai țării.

Acest rezultat al deliberărei comisiunei, se supune cu respect Consistoriului Superior de subscrisul raportor, spre a se luă măsurile ce s'ar crede de cuviință.

Raportor (ss) † *Arhiepiscopul Valerian Râmniceanu*

Membri (ss) *Icon. P. Ciosu*

(ss) *Icon. I. Ciocan.*

I. P. S. Mitropolit Primat. Cere cinevâ cuvântul?

P. C. Econom Const. Nazarie. I. P. S. Stăpâne, cred că ar urmă să profităm de împrejurarea că D-nul Ministru este aici, ca să fie pus în cunoștință de cauză de modul cum se prezintă chestiunea.

Anume: Până acum Protoiereii țării și slujbașii dela Cancelaria Mitropoliei și a Episcopoiilor beneficiau de dreptul de a ieși la pensie ca toți funcționarii civili ai Statului și rămânea ca după legea clerului mirean la vârsta de 70 ani, numai proții de mir.

Curtea de Casație a mai stabilit deja o jurisprudență în această chestiune cu fostul Protoiereu de Vaslui, *Barbu*, căruia nu i se da pensie și care judecată a câștigat-o.

După cât văz însă, din cele ce spune Onor. raportor, ar reeși că legea de atunci s'a modificat. Cu toate acestea, este absolut necesar să rugăm stăruitor pe D-nul Ministru, ca să îndeplinească dezideratele comisiunei și anume, ca legea să fie modificată în sensul de a se da dreptul Protoiereilor și slujbașilor de la Cancelariile Episcopale, să iasă la pensie ca și civilii.

Rezonul stă în faptul că, Protoiereii sunt mâna dreaptă a Prea Sfințiilor Chiriarhi. Și pe când un preot bătrân de 65 ani este încă în stare să se învârtească pe lângă biserică și să satisfacă nevoile sufletești ale poporului, protoiereii prin forța împrejurărilor trebuie să fie mai în putere și prin urmare să poată fi întrebuințați de Chiriarh așa după cum nevoile județului reclamă.

A-l ține înainte în serviciu însemnează de fapt a nu-l mai întrebuința, a ține un pensionar în funcție, și aceasta

În dauna Bisericii. A-l da afară e neuman. fiindcă l-am tratat așa cum nu se mai tratează nici servitorii.

Pe urmă funcționarii dela Episcopii și Mitropolii se găsec în o situațiune și mai delicată. Acolo ei au misiunea de a scrie. Ei bine, dela 60 ani, puținii mai au norocul ca să rămăe cu caligrafia în toată puterea și ca să scrie frumos, cum se cere acolo.

Oare și în cazul acesta, urmează că dacă nu mai poate scrie să-i dăm afară?

De aceea cred că soluțiunea cea mai dreaptă este aceea ca să fie asimilați funcționarilor civili și să li se recunoască dreptul de a eși la pensie la 35 ani de serviciu și la vârsta care se cere după legea adhoc.

D-nul Ministru fiind față și luând cunoștința de discuțiunea noastră, am convingerea că va face tot ce-i este eu puțință ca dorințele noastre să se realizeze.

D-nul Ministru C. G. Disescu. Imi pare rău că această chestiune n'a fost adusă și pusă în mișcare mai dinainte, căci tocmai acum de curând ne-am ocupat de legea pensiilor. Așa că acum urmează să o tratăm târziu, la toamnă, căci în sesiunea aceasta este cu neputință.

Eu cred că trebuie să facem deosebire între ceace este un serviciu de caracter bisericesc și unul de caracter administrativ.

Din punctul de vedere spiritual, pare că în puterea darului ce au, este cu atât mai mare, cu cât se santifică de timp. De partea cealaltă sunt osteneli ale timpului care trebuesc satisfăcute.

Vă rog dar, să mi scriți oficial ca să o aduc la cunoștința Consiliului de Miniștri.

Se pune la vot concluziunile raportului și se primesc.

D-nul Ministru C. G. Disescu. Dați-mi voie, o să fac o mică întrerupere. Am o rugăciune să fac. În curând Membrii Sfântului Sinod se vor adună pentru o zi, ca să binevoiască a da cei trei candidați, din care să se aleagă un Arhiepiscop. Țin să declar că în ceace mă privește, nu am nici o preferință pentru nimeni.

Ați arătat dorința ca ședințele Consistoriului Superior să țină mai multe zile, prin urmare, convocarea ordinară a Sf. Sinod va fi mai târziu, acum va aveà loc numai o convo-

care specială și numai pentru alegerea candidaților de Arhiepiscop.

Cred că este în dorința P.P. S.S. Voastre ca să nu rămână vacant multă vreme locul de arhiepiscop.

P. C. Econom Ilie Teodorescu, raportor, dă citire următorului raport al comisiunii pentru cercetarea cărților didactice pentru învățământul religios, relativ la lucrarea «Morală Creștină» manual didactic de P. C. Econom Ștefan Călinescu:

Înalt Prea Sfinșite Stăpâne,

Subsemnații membri în comisiunea pentru cercetarea cărților didactice de învățământ religios, cu cel mai profund respect supunem la cunoștința I. P. S. Voastre, că potrivit votului Consistoriului Superior Bisericesc din ședința de la 2 Mai a. c. cu ordinul apostil după petiția părintelui Econom Ștefan Călinescu, înregistrată la No. 17 din 25 Aprilie a. c., ni s'a trimis spre cercetare manualul elaborat de P. C. Sa, sub titlul «Morală Creștină», pentru clasa III a gimnazială.

Acest manual a fost cercetat mai întâi de comisiunea Ministerului care l-a aprobat ca carte didactică pentru clasa III, fiind alcătuit conform programei și întrunind toate condițiile unei bune cărți didactice, precum se arată prin adresa Onor. Minister de Culte, Consiliul Permanent, No. 129 din Aprilie a. c.

În ce privește cartea ca doctrină și conținut religios, autorul nu lasă nimic de dorit.

Fiecare lecțiune începe cu o bucată de citire, din care se scoate partea morală referitoare la chestiunea tratată. Mai departe autorul cu exemple scoase din viața religioasă a creștinilor, prezintă chestiunile de morală ca singurele bunuri prin care se poate forma viața indivizilor și a societății, prin care se poate asigura ordinea, pacea și frația între oameni și prin care creștinul poate dobândi fericirea atât în lumea aceasta, cât și în cea viitoare.

Asemenea are părți prin care se scoate în relief faptul că creștinul trebuie să-și îndeplinească datoriile morale numai din conștiință și liber, iar nu din frică și prin constrângere.

Acestea supunându-le la cunoștința I. P. S. Voastre, cu cel mai profund respect, rugăm Consistoriul Superior Bisericesc ca să binevoască a aprobă acest manual ca carte didactică pentru clasa III-a gimnazială.

Primiți, Va rugăm, I. P. S. Stăpâne, asigurarea prea distinsei noastre considerațiuni.

(ss) *Econom Ile Teodorescu*

(ss) *Econom P. Savin.*

(ss) *Econ. I. Antonovici.*

Se pune la vot concludsiunile raportului și se primesc.

P. C. Econ. Platon Ciosu, raportor, dă cetire următorului raport al Comisiunei de Petițiuni, relativ la cererea preotului G. Chirică din comuna Poiana Cârnelui județul Vaslui, pentru ridicarea de statui sau busturi membrilor importanți ai Clerului:

Inalt Prea Sfințite Președinte,

Comisiunea de Petițiuni a luat în cercetare părerea Preotului paroh G. Chirică, din comuna Poiana Cârnelui, județul Vaslui, exprimată prin raportul său No. 5 din 15 Februarie 1913, cu privire la ridicarea de statui sau busturi, în piețele publice prelaților români din trecut, cari prin cultura și destoinicia lor au conlucrat, cu bărbații de seamă ai neamului la consolidarea Statului nostru, și găsind această părere mai mult de natură laică și neobișnuită în statul Bisericii noastre Orthodoxe, opinează să se treacă la ordinea zilei.

Cu profund respect, Comisiunea supune părere sa în deliberarea Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, spre a decide cum va crede cu cale.

Raportor (ss) *Econ. P. Ciosu.*

Membru (ss) † *Arh. Valerian Râmnicéanu.*

(ss) *Econ. I. Ciocan.*

I. P. S. Mitropolit Primat. Asupra concludsiunilor acestui raport am să vă vorbesc ceva.

Nu a fost obiceiul de a se face statui sau busturi oamenilor Bisericii, ci numai tablouri cuviincioase în pițtura

și este bine ca obiceiul acesta să se păstreze și pe viitor.

Am văzut prin cimitirele din străinatate statui de Episcopi, și lumea în dispreț sau în derădere, i-a ciuntat rupându-le nasul sau cărja din mână etc. și pentru a nu se întâmplă și la noi asemenea lucruri neplăcute, cred că nu trebuie să se facă asemenea statui neobicinuite ci să rămânem credincioși obiceiului ce-l avem de a se face numai portretele membrilor însemnați ai clerului și să se păstreze în sălile sau bisericile diferitelor Eparhii.

Se pune la vot conclusiunile raportului și se primesc.

P. S. Arh. Vartolomei Bacsoanul. Înalt Prea Sfințite, avem la ordinea zilei o chestiune din cele mai urgente, anume chestiunea programelor de învățământ religios.

Prin lege, fac parte din Consiliul General al Învățământului.

Această chestiune a venit acum de curând la ordinea zilei în discuțiunea acestui Consiliu General și atunci am invitat ca asistenți la Consiliu și pe Ec. Nazarie și Ec. Simion Popescu, cari au fost: cel dintâi președintele, iar cel de al doilea vicepreședintele congresului pentru învățământul religios, ținut pentru prima dată în toamna trecută.

S'a ridicat chestiunea competenței și smerenia mea am spus, că competența în materia aceasta este de două feluri: legală și naturală. Competența naturală o deține, am zis eu, Consistoriul Superior Bisericesc, pentru că din acest Consistoriu fac parte toți Chiriarii țarei și este știut că învățământul religios face parte din atribuțiunile Episcopale la noi în Biserică. Noi știm că Episcopatul deține în Biserică noastră cele trei categorii de atribuțiuni și de puteri spirituale cunoscute în dogmatică și dreptul bisericesc, sub numirile de *sacerdotium*, *magisterium* și *ministerium*. Ei bine, catedra de învățământ religios împreună cu amvonul intră în magisteriul episcopal, adică constituie la o altă obligațiunea Chiriarhului de a propovedui doctrina creștină.

Învățământul religios este deci o atribuțiune episcopală și ca atare soarta lui în țara și în școala românească interesează în mod natural pe Consistoriul Superior Bisericesc în care intră întregul nostru Episcopat. Aceasta de altfel s'a constatat și s'a confirmat prin însăși legea de

Inființare a Consistoriului Superior, care îi dă dreptul acestui Consistoriu să se ocupe de programele de religie. Drept este dar ca chestiunea învățământului religios să treacă și prin Consistoriul Superior. Și în privința aceasta s'a pus întrebare: Când să treacă? Înainte sau după ce va fi trecut mai întâi prin Consiliul General dela Minister? Eu în virtutea competenței naturale de mai sus, am cerut dreptul de înțetate pentru Consistoriul Bisericesc și Onorații membri ai Consiliului General m'au aprobat cu condiția ca noi să ne ocupăm aci de chestiunile de fond, ca fel, ca număr și ca ordine de urmat; iar Consiliul să se ocupe de partea pedagogică și tehnică, adică de metoda de urmat în predare și de numărul de ore în care va avea să se predea învățământul religios. Acestea s'au petrecut înaintea sărbătorilor Paștelor. În timpul din urmă însă, la Consiliul acesta, au luat parte și doi domni profesori universitari și anume: d-nul Evolceanu din București și d-nul Obreja dela Iași. D-nul Obreja a ridicat din nou chestiunea competenței, ținând ca toate aceste chestiuni să rămână de resortul Consiliului General al învățământului. În cele din urmă a convenit și D-sa ca și d-nul Evolceanu cu hotărîrea anterioară a Consiliului, dar m'au sondat ca să vadă modul de a vedea al Clerului în această privință. Am spus că modul de a vedea, pe care mi-l cer, este deocamdată numai al smereniei mele și că rămâne să-l controlez înaintea Onoratului Consistoriu Superior Bisericesc, spre a vedea dacă modul meu de a înțelege chestiunea întrunește sufragiile acestui Onor. Organ și dacă găsiți că e timp acum, eu a-și vrea să expun aci modul acesta de a vedea, pe care l-am arătat și în congresul profesorilor de religie și pe care, vă rog să credeți, că toți Onor. Membri ai Consiliului General al învățământului, cari au fost acolo l-au admis în unanimitate, însărcinându-mă să vă comunic că Vă roagă să recunoașteți în el însuși modul de a vedea și al D-lor lor.

Acum, dacă timpul permite, ar fi bine să punem în discuțiune chestiunea aceasta cu atât mai mult, cu cât Consiliul General al învățământului nu mai are multe ședințe — îmi pare numai 5 — deci trebuie să ne grăbim.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Doriți să punem această chestiune acum?

P. S. Arhiepiscopul Vasilomei Racovei. Dacă Onor. Consistoriu îngăduie, da.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Chestiunea programelor școlilor secundare este de mare importanță, de aceea propun să o luăm în discuțiune acum.

Consistoriul aprobă.

P. S. Arhiepiscopul Vasilomei Racovei. I. P. S. Stăpâne, învățământul religios așa cum se predă acum, e bun, dar, cred că îl putem face și mai bun. Calea pe care o urmăm în predarea acestui învățământ este *calea istorică*. Lumea și evenimentele religioase sunt arătate, după metoda de acum, în ordinea temporală în care s'au desfășurat ele. Această procedură este de altfel foarte veche la noi, și de sigur fiind prea lăptosă în deprinderile noastre, cu greu ne vom despărți de ea. Cu toate acestea, în fața nevoilor veacului de acum, cred că trebuie să ne grăbim a lua în privința aceasta o altă cale și anume *calea psihologică*, adică calea pe care ne conduce către adevărurile religioase, însăși poverile și puterile firești ale sufletului omenească. Este știut I. P. S. Stăpâne, că pe toate tărâmurile de activitate omenească și în deosebi pe tărâmul școlar, lozinca omenească de azi se rezumă în așa numita *«lege a efortului minim»* adică în încercarea de a se dobândi rezultatele cele mai mari și mai sigure, cu lupte cât mai scurte și cât mai ușoare pentru individ.

Spiritul modern deci, sub înrăurirea *liberaloare* a Sfintei Evanghelii, nu mai vede în muncă numai o uneltă de pedeapsă divină, ca în Vechiul Testament, ci mai mult un mijloc de participare a omului la opera divină a creațiunii, și ca atare el caută să înlătore muncei caracterul ei de *casud*, ca astfel omul să nu o facă din silă, ci din dragoste.

De legea și încercarea aceasta trebuie cred, să ne ținem și noi în ce privește învățământul religios, unde, deasemenea e vorba de cheltuirea unei energii și de dobândirea unui rezultat din partea omului.

Ori, cu metoda istorică de astăzi, învățământul religios se prezintă ca un teren de activitate pe care se asudă mult, dar se câștigă puțin, dacă nu chiar nimic.

Din această metodă elementul sufletesc al elevului este

aproape înălțurat, întru cât nu-l întâlnim funcționând decât ca *memorie mecanică*, adică ca facultate care nu e în stare să-l lege pe om de adevărurile ce i s'au predat într'un mod viu și plăcut.

Si starea aceasta de lucruri o găsim în învățământul religios astăzi, când toate ramurile de învățământ și-au construit deja de mult metodele lor cu baza în psihologia omenească, adică în așa fel ca învățătura să i se dea omului ca ceva dorit și căutat de însuși sufletul lui și nu ca ceva impus cu deasupra.

De datoria noastră este deci să schimbăm metoda de predare a învățământului religios cât mai neîntârziat, ceea ce nădăjduesc de altfel că vom putea isbui în Domnul de astădută.

Ca să putem însă călca în privința aceasta pe teren solid, trebuie să ne dăm mai întâi bine seama de ceea ce urmărește în școală cu învățământul religios. Aceasta revine bineînțeles la obligațiunea de a fixa mai întâi scopul de atins cu acest învățământ, ca potrivit acestui scop să ne alegem în urmă și mijloacele proprii dobândirii lui, și între care în rândul întâi vin desigur și programele.

Scopul urmărit de învățământul religios are două laturi. Una e cu totul formală și anume ea constă în a deprinde sufletul copilului cu disciplina, cu obicinuița a se supune.

Spre deosebire de învățământul religios, învățământul laic în general, îl formează pe om cu predispozițiuni critice, până a nu se determină la o acțiune, decât numai după ce face un discernământ personal și propriu asupra lucrurilor.

Cu învățământul religios lucrurile se petrec dinpotrivă. Acest învățământ este un învățământ *de autoritate*, el se primește prin *credință*, adică sub formă de comandament, și aceasta este necesar pentru disciplinarea sufletească a omului, întru cât învățământul dat sub forma de comandament îl ferește pe om de rafinaria intelectuală și mai ales de scepticismul la care sunt foarte predispuși mai toți oamenii de carte, cari nu și-au putut forma decât personalitatea critică a ființei lor sufletești. Învățământul religios fiind cu baza în *afirmație*, temperează și chiar înălțură urmările rele, pe care le poate avea în deosbii pentru su-

fietele superioare. Învățământul științific, care spre deosebire de cel religios, își are baza nu în *afirmațiune* ci în *negațiune* și stabilitatea nu în *tradițiune* ci în *critică*.

A doua latură este cu totul fundamentală. Ea constă în a-i da omului învățături care să-l liniștească asupra problemei începutului și scopurilor a tot ce există și în deosebi a începuturilor și scopurilor omului, și care în același timp are să îndrumeze voința și purtarea spre cea mai desăvârșită împlinire a binelui.

Latură această contribuie deci să-l liniștească pe om față cu necunoscutul și să-l întărească față cu cunoscutul, cu lumina adică în care trăește și căreia el trebuie să-i impună legea binelui *începând această chiar cu sine însuși*.

Aceasta însemnează că prin a doua latură a scopului său, învățământul religios ia un caracter moral predominant, care ne va obliga, binelnteles, ca în ce privește alegerea mijloacelor de predare, să le preferim în deosebi pe acelea care îi pot îndulci inima omului și îi pot înlesni deprinderea faptelor bune.

Ori a îndulci inima omului și a-i înlesni deprinderea faptelor bune, învățământul religios, a fugi de metoda istorică, prin care învățământul acesta nu se leagă cu sufletul nostru, decât prin memorie, și a căuta pentru el o metodă psihologică, adică o cale de predare, care să l lege mai mult de inimă decât de mintea omenească.

Prin chestiunile pe care le vom pune deci în programe trebuie să căutăm a ne pogori dela început în sufletul elevului, spre a da viață și valoare tuturor ideilor morale, pe care firea și viața omenească le pot zămisli în noi în timpul școlărității noastre.

Natural că la începutul școlărității lui, copilul o să priceapă numai acele idei morale, pe care le pricepem cu inima și care copilului îi vin din legăturile lui cu părinții, cu frații și în fine cu tot cercul cu care este legat prin sânge și simpatii și în care se învârtește el. Și dacă este așa, desigur că suntem obligați ca în primul an de învățământ religios, să le vorbim școlărilor de Mântuitorul în raporturile lui cu părinții săi, și în deosebi cu mama sa, cu frații, rudele și prietenii săi, și în fine cu tot ce for-

mează primul cerc al vieții lui familiare. Copilul o să înțeleagă toate acestea. O să le înțeleagă cu inima, nu cu mintea.

Și dacă i se pune sub ochi pilde isbitoare din viața Mântuitorului, natural că sub îndemnul lor, el se va forma în cele morale, așa zicând în mod mecanic, pentru că este pusă în joc conducerea inimei, care îl îmholdește în mod firesc la îndeplinirea celor văzute și învățate de el. După acest prim cerc, vom trece cu școlarul într'un al doilea cerc de legături omenești, arătându-i raporturile pe care le-a avut Mântuitorul cu orfanii, săracii, cu străinii și în fine cu toate categoriile de oameni nevoiași.

Cu acestea am terminat cu legăturile sufletești, care se nasc între om și om.

I. P. S. Stăpâne, vorbesc despre un program de învățământ religios care să se aplice la toate școlile, cu lărgirea chestiunilor după sex, după etate și felul școlii.

Programul acesta o să-l avem și în școlile primare, dar redus, și în școlile secundare, dar lărgit și în școlile normale, arătând pe Mântuitorul ca Pedagog, și în școlile de fete arătând acolo în deosebi calitățile femeii creștine.

Este vorba prin urmare de un program tip, pe care îl vom aplica în toate școlile.

Din acest program mi-am permis să arăt până aci numai pe primele două elemente compunătoare și anume: cercul afecțiunilor dictate de *dragoste* și care e cel familiar, și cercul afecțiunilor dictate de *milă* și care e cel al oamenilor nevoiași. Voi continua deci cu arătarea celorlalte elemente compunătoare ale programei, și care mai departe sunt cercul al treilea, în care e vorba de legătura omului cu diferitele tipuri de oameni slabi și periculoși moralmente, ca Fariseii, Cărturarii și alte tipuri de oameni, inferiori sufletește, pe care Sfânta Evanghelie ni le pune în relief, ca tipuri care au nevoie de sprijinul moral al oamenilor cu temere de Dumnezeu și cu rușine de oameni.

Al patrulea cerc de raporturi îl va forma legăturile omului cu neamul său, cu ludeii și cu omenirea în genere. Desigur că abia acum este momentul, pentru dascălul de religie să-i spună copilului pentru ce i-a arătat pe Mântui-

torul mișcându-se în familia lui, mișcându-se în lumea nevoiașilor, în lumea celor răi, în neamul lui după trup, și în fine în omenirea întreagă.

Ozi, acest motiv stă după cum știm în trebuința de a i se arăta copilului ce trebuie să facă și pe cine trebuie să imiteze în viața, ca să se îmbunătățească și să se mântuiască.

Aici se va insistă în deosebi asupra nevoii de mântuire pe care o are omul și pentru îndeplinirea căreia a venit în lume Mântuitorul. Tot aici se va spune copilului că lupta aceasta din partea lui Dumnezeu pentru mântuirea omului își are și ea istoricul ei, căci începe cu căderea omului în păcat și se prelungește neîntrerupt și într'un mod deosebit dela Abraam până la Hristos. În felul acesta se va intra în Vechiul Așezământ care de astă dată le apără copiilor ca o fază trebuitoare a operei mântuirii, și nu se vor lua din el decât acele părți, care se leagă în de aproape cu planul general al mântuirii noastre. Cu terminarea Vechiului Testament se va termina și Istoria Biblică, adică acea fază a mântuirii, în care Dumnezeu a contribuit la ea numai prin *«graffa Lui»*.

De acum se va începe însă faza mântuirii în care și omul contribuie la ea prin *meritele lui*, adică se va intra în Istoria Bisericească, care va fi propusă elevilor mai mult în chipuri și fapte, spre a li se putea arăta cine dintre oameni a făcut și a lucrat ea Mântuitorul. Li se va vorbi cu alte cuvinte de Sfinții Apostoli, de Marii Ierarhi, de Mucenici, de Cuvioși și de oamenii de bine, cu numiri și pilde și din istoria bisericească universală și din cea națională. După terminarea Istoriei Bisericești, se va trece la expunerea principiilor și regulilor de credință, adică a dogmelor și a canoanelor din care decurg și pe care se reazimă preceptele morale și faptele bune arătate în tratarea de până aci a Istoriilor Biblică și Bisericească. Cred că acestea sunt în scurt, cunoștințele și ordinea în care învățământul religios ar trebui să fie propus în școlile laice, unde se urmărește formarea bunului creștin.

Chestiunea specializării rămâne să se facă în Seminarii și în facultatea de Teologie.

Propus în felul arătat, mi se pare că învățământul re-

ligios s'ar împacă mai bine și cu logica minții și cu nevoile intime ale sufletului omenesc, contribuind într-o mai largă măsură la întregirea culturii generale care li se dă elevilor dela clasa I și până la Facultate, și din care pentru motivele arătate, învățământul religios nu va trebui să-i lipsească.

Acest mod de a vedea am avut cinstea să-l prezint și Congresului de astă toamnă, și Consiliului General. Și într-o parte și în alta obiecțiunile nu au fost mari, sau nu au fost de loc, ca bunăoară în Consiliul General al învățământului, care a binevoit să și-l însușească ca pe însuși modul său de a vedea și a cărui măgulitoare obligațiune pentru mine de a Vi-l supune la cunoștință, am putut să mi-o îndeplinesc cu acest plăcut prilej. (Aplause).

P. S. Episcop al Dunării de Jos. I. P. S. Stăpâne, mă bucur din adâncul inimei că unul dintre frații noștri Arhierei, de curând ieșit din nevrednicile noastre mâini, a patruns o chestiune atât de importantă a învățământului religios, și a venit cu un program așa de frumos și de bine alcătuit pentru învățământul nostru religios în școala neamului.

În cariera mea de profesor de aproape 20 ani, am văzut că cu sistemul de până acum, în învățământul religios, rezultate tocmai fericite nu am putut obține.

S'a făcut un pas înainte, este prea adevărat, că s'a mai abreviat fie prin manualele de învățământ, fie prin programe, oarecare chestiuni care împovărau mintea copilului, și cari se învățau în mod mecanic, și de care prea puțin se foloseau copiii când ieșeau din școală.

De aceea, în timpurile din urmă, ca profesor de religie, la școala centrală de fete din București, mă sileam să fac mai mult o intuiție religioasă, decât să mă țin de lecțiunile prevăzute în program.

Și mergând pe această cale, am văzut că am obținut mai bune eleve creștine, decât dacă le-ași fi dat anume pasajii, pe care să mi le rostească pe din afară. Așa de pildă, am văzut că fetele poartă de 1 Martie ca măștișoare fel de fel de animale, fel de fel de caricaturi. Atunci, folosindu-mă de această împrejurare, am zis fetelor: N'ați face mai bine—ca bune creștine—ca în locul acestor lu-

cruri să vă atârnați la gât niște semne religioase. Așa spre pildă, de ce n'ați pune la gât câte o mică iconiță? Să rugați dar din vreme pe cunoscuți, rude sau părinți, să vă cumpere iconițe, a Maicei Domnului, ori a Sf. Nicolae sau a altui Sfânt, și, dacă veți face așa eu am să vin la 1 Martie să vă sfințesc iconițele. Dar să nu mâncați în-aceea dimineată, căci am să vă aduc aghiasmă ca să gustați, fiindcă am un clondir cu aghiasmă, de 20 ani și vă veți convinge despre aceasta după eticheta lipită pe sticlă, care s'a decolorat și care aghiasmă deși neastupată ermetic, totuși fiind sfințită nu s'a alterat. Ei bine, am să vă dau să gustați din această apă sfințită și tot cu ea voi stropi aceste cruciulițe și iconițe, și atunci D voastră veți avea la gât un obiect sfințit, care are să vă folosească și să vă protejeze în viață.

Rezultatul a fost, I.I. P.P. Sfințiți, P.P. S.S. și Cucernici frați că, cu ocazia nenorocită a morței a 2 fete din aceea școală, fetițele au lăsat cu limbă de moarte, ca să fie înmormântate cu aceste iconițe sfințite de profesorul lor. Iată dar, cum se poate face o adevărată lecție de religie! Vă mărturisesc că prin exemple practice și în mod intuitiv am ajuns să obțin rezultate îmbucurătoare, am ajuns ca fetele dela școala centrală să devină bune creștine, ba chiar să se căsătorească cu tineri teologi, cari s'au hirotonit preoți

Făcând această mică digresiune, felicit pe P. S. Vartolomeu că timpul care l-a petrecut în afară din țară, l-a folosit în bine, pentruca astfel pregătit, vine în ajutorul și sprijinul Sfintei noastre Biserici.

Dea Dumnezeu, ca cât mai mulți vâslași de aceștia să manuiască pe viitor corabia noastră duhovnicească.

Impartășesc modul Prea Sfinției Sale de a vedea.

Calea de urmat, a celor ce învață carte prin mijlocirea Bisericii, e ca să sprijine instituțiunea, care i-a susținut, iar nu să sape la temelia ei.

Repet că impartășesc modul P. S. Sale de a vedea. Ne-greșit, ceace ne-a arătat este numai un rezumat, care se va ramifica și se va repartiza după clase, sex, și după gradul de învățământ.

Intreb însă, dar dogmele Bisericii creștine ortodoxe, în

ce vreme și la ce clasă de învățământ se repartizează?

P. S. Arhiereu Teofil Ploșteanu. S'a spus că se rezervă învățământului superior.

P. C. Econom P. Procopiescu. I. P. S. Stăpâne, să nu fie de mirat dacă eu cel mai nevoiași dintre membrii acestui corp bisericesc, după o expunere atât de clară ca aceea a P. S. Vartolomei, și după destăinuirea P. S. Episcop al Dunărei de Jos, mă simt slab.

Dar dacă am cerut cuvântul, este ca să aduc oholul meu de vedere în această privință, prin faptul că muncesc în învățământ de 35 ani.

În învățământul primar mi-a fost dat să însoțesc copilașul, după prima călătorie a pragului când a venit în școală și până când a plecat din învățământul primar, să-l însoțesc la clasa 1, a 2, a 3 și a 4 și vă mărturisesc, că cu toată dragostea de care am fost însoțit, dar de multe ori mă găseam pe chestiuni religioase, în fața elevilor aproape în nedumerire. Și mă întrebam și mă munceam, ce metodă să întrebuițez ca să fiu înțeles.

După o experiență de câțiva ani, am ajuns la convingerea, să las programele analitice oficiale de o parte, căci nu se pot aplica nici cu firea copilului, nici cu gradul de dezvoltare al copilului. Atunci a trebuit să cercetez mijloacele putincioase, să mă furișez în sufletul copilului, să găsesc și să gădălesc calea inimii lui și prin exemple să pot să nasc și să cresc în el sentimente religioase, pornite de la fapte. Aceste mijloace găsite, au fost pentru mine mai rodnice.

Acum când P. S. Vartolomeu, aduce un fel așa zis de reformă în învățământul nostru religios, la diferitele grade de învățământ, să mi dați voie să-mi arăt mulțumirea sufletească, că mă găsesc în aceeași pozițiune ca bătrânul Simeon și pot zice: «Acum liberează Doamne pe robul tău».

Acum scapă învățământul religios de acea metodă rece și de acum încolo o să avem prilejul și mijlocul ca, într'un mod mai cult și mai inteligent și, priceput să putem într'un timp relativ scurt, să dăm copiilor cunoștințele religioase de care are nevoie și cu care să putem să le formăm inima, sufletul, caracterul creștinesc și omenesc, așa după cum este în apostolatul nostru.

I. P. S. Mitropolit ai Moldovei. Discutăm o chestiune de cea mai mare importanță, care stă în fruntea tuturor chestiunilor de care trebuie Biserica să se ocupe, pentru luminarea sufletească și o bună îndrumare pe calea binelui și a adevărului și a dreptății a păstoriților noștri.

Predarea învățământului religios în școlile noastre este una din cele mai importante și grele chestiuni de discutat.

E grea această chestiune, pentru că însuși obiectul ei, este greu de priceput și de studiat. Ar trebui o viață întreagă pentru un om și de ar fi posibil vieți omenești, una după alta, să se lege prin muncă, pentru că cei însărcinați cu aceasta, să cunoască mijlocul sau meșteșugul cel mai inteligent pentru a ști să îndrumeze educația sufletească a unui om, ca și a unui popor.

Această însărcinare de educator sufleteș este în afară de obiceiurile însărcinări căci e o chestiune psihologică, și chestiunile psihologice, nu sunt așa lesne de discutat, nici așa de lesne de rezolvat.

Că a sosit vremea de a se căuta și găsi o cale, care să dea rezultate mai fericite ca până acum, a învățământului religios în școlile noastre de toate gradele și de ambele sexe, din care să iasă o adevărată educație sufletească a copiilor noștri, o recunoaștem cu toții.

Că Consiliul General s'a ocupat de programele și metodele acestui învățământ, bine a făcut. Că avem în Consiliu oameni pricepuți, care să examineze această chestiune, este iarăși un bine.

P. S. Vartolomeu s'a ocupat de aceasta de aproape. Nici că se putea ca P. S. Sa să vadă lucrurile altfel, decât așa cum le-a expus, căci, în adevăr, prin învățământul religios în școlile noastre trebuie să se formeze temelia fundamentală pentru educația sufletească așa cum trebuie să fie. Această educație se face numai prin școală de către profesor, și se cuvine să aibă ecou în familie, cum zicea I. P. S. Mitropolit Primat.

Da, așa ar trebui! Să aibă ecou în familie, ecou în viață, ecou în societate.

La acest ecou care trebuie să iasă din învățământul religios, ca dintr'un izvor, s'ar cuveni să se gândească și legiuitorul și profesorul de religie și numai atunci l-am găsi

așă precum dorim. Altfel nu. Nu-l vom găsi oricât l-am căutat, căci n'are de unde veni.

Dacă profesorul de religie prin lecțiunile sale, oricât de bine ar fi făcute, după toate regulile pedagogice, s'ar mărgini la orele de școală, fie cât de multe, cu toată bună voința a profesorului, și cu toată dragostea pe care ași presupune că o are școlarul, pentru studiul religios, rezultatul va fi nul și fără cel mai mic eccu.

Pentruca lecția făcută de dascăl de pe catedră, să găsească loc și să se lipească de sufletul elevului, ca cu vremea să producă ecou în viață și în familie, se mai cere ceva.

Se mai cere ca o apropiere cât mai mare și o întâlnire cât mai deasă să fie între profesorul de religie și școlarul său. Apropierea și întâlnirea o cere însăși obiectul studiului religiei adică: sufletul cel fraged al elevului. Acest suflet, prin firea lui, e gata a primi calea pe care i-o arată cel ce e chemat a se ocupa de el și a i-o arăta.

Atunci profesorul are ocazie d'a face din elevul său, ceea ce dorește, adică: un băiat cu minte, iubitor de cele sfinte, cu dragoste de neam și lege, respectuos către mări, cu iubire pentru părinți, către colegi, milos către cei nevoiași și cu urmări pentru muncă, spre a-și asigura un viitor bun.

Numai așă profesorul are siguranța că a format pentru viitor un bun creștin, un folositor cetățean și un vrednic patriot.

Deci, din cele ce am zis, reese că învățământul religiei trebuie încredințat, fără excepție, numai preotului, căci el are sarcina firească din partea bisericei, de a predă învățământul tainelor bisericei, pe care le și săvârșește.

Ca metod de învățământ, trebuie adaptat acela care corespunde vârstei, priceperii, și gradului de înțelegere al școlarilor sau al acelora pe cari voești să-i formezi sufletește.

Fără îndoială, aceasta o cere și bunul simț și regulile pedagogice.

A vorbi unui copil cu mintea copilărească, despre lucruri grele de priceput, e a-l chinul fără voie.

A-i da din carte o bucată să o învețe pe de rost, este a-l îngrozi.

Din această pricină copilul vede pe profesorul de religie cu neplăcere sau ca pe unul care-l torturează.

Mă pedepsește că n'am învățat întreaga bucată pe deasupra.

Soțot că e bine ca lucrul să se petreacă altfel:

Elevul când o vedea pe preotul profesor că intră în sala de cursuri, să vadă pe cel mai iubit, pe cel mai blând și bun profesor care li satisface sufletul său, pentru că lecția dată de preot nu-i prezintă nici o greutate.

Și în această privință, să credeți Prea Sfințiți Părinți, eu am fost foarte atent ori de câte ori se pune chestiunea ca preoții noștri să fie profesori de religie în școlile primare din orașe și sate.

Am spus dela început că doresc să fiu înțeles.

Țin din suflet ca profesorii de religie să fie preotul și nimeni altul decât preotul. Inșă și preotului ca oricărui profesor li trebuie o pregătire pedagogică, ca să poată predă învățământul religios. Nici un învățământ nu e mai delicat, ca acel al obiectelor religioase, de aceia se cere multă cunoștința din partea profesorului de religie, și istorică și didactică și doctrinală, dar toate spuse în formă pedagogică, spre a fi pricepute cu înlesnire de copil.

Ca toate disciplinele psihologice, așa și cele religioase, sunt greu de împărțășit altora, spre a le pricepe în adevărul lor curat.

Ia închipuiți-vă, că un preot însărcinat cu predarea învățământului religios, fără să aibă cunoștințe pedagogice și fără a fi pregătit, se duce în clasă și are a vorbi elevilor despre un tip din Vechiul Testament, să zicem despre Moise. El va spune, Moisi a fost.. un om, care a condus un popor. El a fost însărcinat de Dumnezeu cu cutare însărcinare privitoare la... Pe când ridică pe Moisi în rândul proorocilor și încă a celor mari, unul dintre copii zice: da, așa o fi, dar eu am citit într'o carte că acest Moisi a fost un ucigaș de oameni! Așa zice în Biblie. Atunci cum se împacă? Un ucigaș, un prooroc!

Vedeți, numai decât se ivește în sufletul copilului o în-doială, un gol pe care este cu greu să-l umpli, dacă n'ai pregătire anumită, dacă n'ai experiența cerută pentru un dascăl pedagog care să prezinte orice împrejurare a vieții

omenești legată de istoria creștinismului în mod satisfăcător. Iată, cât de grea e sarcina dascălului priceput și cât de mult i se cere aceluia care predă învățământul religios.

Prea bine a spus P. S. Vartolomeu, trebuie ca neconținut să stăpânești sufletul copilului, să-l înalți, să-l încălzești.

Învățământul religios în școală trebuie să aibă ca ultim scop de a forma buni creștini. Atât și nimic mai mult. Rămâne specialiștilor, ca mai sus, să-l deapene.

Prin urmare, se cere numai decât și fără excepție, ca acela care este chemat să predea acest învățământ, să fie un desăvârșit cunoscător al pedagogiei, și ca să fie deprins a ști cum să și apropie buna dispoziție sufletească a elevilor, să știe a-i face să le asculte cu drag, să-i deprinzi a te iubi și a avea încredere în tine, devenind stăpân pe sufletul lor. Atunci vei fi un bun dascăl. Altfel o sarcină ingrată și pentru copii fără folos.

Partea aceasta este partea științifică, *cea de pe catedră*.

Dar nu este destul atâta, mai trebuie ceva.

Dacă învățământul religios voți să dea roade bune, și să facem din elevii noștri buni creștini, apoi aceasta trebuie să o facem pe *partea practică*. Adică după cum zicea P. S. Vartolomeu adineaori, trebuie să crezi și să *practici*, trebuie să deprindem pe copiii noștri să creadă și să practice ceea ce au învățat. Se cere dar, acelor ce au chemarea de a modela sufletele oamenilor, să facă și o parte teoretică și o parte practică, și numai atunci, când aceste două cerințe se vor uni, vor da rezultatele cele mai fericite.

Cum putem face partea practică? Să-i înfățișem pe Domnul nostru Iisus Hristos ca tip. Hristos în raport cu părinții săi, cu Mama sa, și pe copilul față de părinți. Grija ce copiii trebuie să aibă de mama lor. Purtarea lui Hristos față de cei de aproape ai săi și cu vrăjmașii lui. Purtarea lui Hristos și grija pentru cei nenorociți, către cei bolnavi, suferinzi, către tâlhari etc. Credeți oare că despre toate acestea se va găsi deodată răspuns în sufletul copilului numai în urma celor istorisite după catedră? Nu.

Dacă ne vom mărgini numai la partea teoretică și nu și la cea practică a învățământului, apoi vom fi unilaterali și nu vom ieși la scop.

Ce trebuie să facem?

Trebuie ca afară de școală, afară de catedră, să mergem cu copiii la biserică și acolo, pe înțelesul tuturor, după a lor putere, să le arătăm și să le explicăm cele ce le-am vorbit în clasă despre Hristos, ca Fiul lui Dumnezeu; să le arătăm icoana blândului Iisus Hristos; chipul Prea Curatei Lui Mame. Chipul Sfinților Apostoli, al Marilor Mucenici cari au murit luptând pentru sfânta credință, al marilor păstori ai Bisericii și a tuturor Sfinților mai însemnați și auziți de ei.

Precum profesorul cel iscusit de medicină după ce face curs în sala de prelegeri, în urmă merge în spital la patul bolnavilor și acolo aplică ceea ce a făcut în sală partea teoretică, tot așa să facă și profesorul de religie. Eșind după catedră, să treacă pragul bisericii, cu elevii lui și să-i facă buni creștini. Așa s'a făcut în timpul vechiu și aveam creștini buni.

Astăzi găsim stăpânind sufletele indiferentismul religios pretutindeni și dacă nu e o pornire vrăjmășească și răutăcioasă pentru Biserică, dar adesea găsim un indiferentism care cu vremea trece într'un materialism, și apoi într'o abrutizare. Și înțelegeți că un popor, ca și un om, care este abrutizat în credințele sale religioase, este aproape pe sfârșit ca vieață creștină. Bătrânii noștri făceau aceasta în mod practic. Școlile erau în curtea bisericii; astăzi nu mai este așa.

După ce profesorul de religie face lecția, după el vin alți 6, 7 profesori cari, cu sau fără intenție, zgudue în sufletul elevului de curs secundar tot ce a clădit profesorul de religie. Atunci scopul e ajuns? Nu.

Noi, trebuie, ca după cum mama, care într'adevăr își iubește copilul și nu l pierde din ochi, chiar când doarme, căci și atunci se duce să-l vadă, dacă are zâmbetul pe buze, căci aceasta probează că copilul este sănătos. Asemenea și profesorul de religie trebuie să însoțească pe elevii lui cât mai des și numai atunci vor putea da adevărata educație religioasă.

Felicit pe P. S. Vartolomeu pentru o muncă sănătoasă și o cugetare profundă ce are asupra chemării Bisericii și

rolul pe care trebuie să-l îndeplinească în școală prin profesorii de religie.

Să deă Dumnezeu ca prezența în Consiliul General și concluziunile luate de profesori în congresul lor, să alcătuiască o nouă pârgie de ridicare a șuletelor acelor copii care vor trece prin școlile noastre de aci înainte.

P. S. Episcop al Romanului. I. P. S. Stăpâne, chestiunea este de o mare importanță și poate să se găsească și alții cari să mai vorbească; ora fiind înaintată, rog să se amâne pentru ședința viitoare continuarea acestei discuțiuni.

I. P. S. Mitropolit Primal. În adevăr este o chestiune foarte însemnată și ași dori să se facă un memoriu asupra ideilor stabilite ca să știm ce hotărâri să luăm.

Se admite continuarea discuțiunii asupra chestiunii ridicate de P. S. Vartolomeu, în ședința viitoare.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. Înalt Prea Sfințite, fiindcă mai avem 20 minute până la 12, ași rugă pe I. P. S. Voastră ca și pe ceilalți membri ai Consistoriului Superior, fiindcă este un scurt memoriu al mănăstirilor, să dați voie P. S. Arhiereu Evghenie să-l citească.

P. C. Econom Platon Ciosu, raportor, citește următorul raport al Comisiunii de petițiuni, privitor la suplica preotului Ioan I. Opranu dela biserica Slobozia din Capitală:

Înalt Prea Sfințite Președinte,

Luând în cercetare petițiunea preotului Ioan S. Opranu deservent la biserica Slobozia din Capitală, prin care numitul preot, pe de o parte se plânge că a fost nedreptățit de I. P. Sfințitii Kiriarihi după vreme, iar pe de altă parte solicită a i se încredința postul de paroh al bisericii «Slobozia», ca un drept al său, Comisiunea de petițiuni a Consistoriului Superior Bisericesc, având în vedere că, la punerea în aplicare a legii clerului, petiționarul se găsea servind la altă biserică din București, și, necunoscând pricinile pentru care Chiriaria a fost necesită să-l permute pe rând la mai multe biserici în timp de un an și opt luni;

Considerând apoi, că postul de paroh se încredințează

preoților după anumite norme prevăzute în legea clerului mirean, și numai de către P. P. S. S. Chiriarii respectivi; socoate, ca cererea Preotului I. S. Opreanu să fie lăsată la aprecierea Înalt Prea Sfințitului Chiriarh respectiv.

Cu deosebit respect, Comisiunea supune părerea sa de liberării Onor. Consistoriului Superior Bisericesc, spre cele de cuviință.

Raportor (ss) *Econ. P. Ciosu.*

Membri (ss) + *Arhiepiscopul Valerian Râmniceanu.*
(ss) *Econ. I. Ciocan.*

Punându-se la vot concluziunile raportului, se aprobă. P. C. *Econom Ioan Ciocan* dă citire raportului privitor la cererea preotului G. Măldărescu din Argeș, de a se stabili modul participării preoților la cercurile culturale învățătorești.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Eu cred că concluziunea raportului trebuie hotărâtoare ca: preoții noștri să fie obligați de a lua parte la cercurile culturale.

Nu mă îndoiesc că toți împărtășiți modul meu de a vedea. Concluziunile raportului sunt în așa fel date încât pare că nu ar lăsa pe noi preoți, în rândul celor chemați la sate să lumineze poporul.

Noi avem sentimentul datoriei ce ni se impune de a lumina poporul. Și dacă preoții noștri vor fi scutiți de a merge la cercurile culturale care se țin în parohia sa și în cele vecine, în vecinătatea satului, ca împreună cu învățătorii sătești să facă apostolatul luminării poporului românesc, atunci nu suntem la înălțimea chemării noastre. Recunosc că unele parohii sunt departe de altele și e greu ca un preot să meargă la distanțe de 20 kilometri pentru a asista la cercul cultural și mai ales în timp rău, sau când au servicii de îndeplinit, dar a admite ca preotul să rămână acasă și să meargă numai atunci la cerc, când cercul se va ține în satul său, fiți siguri că faceți un mare rău, întru cât împiedicați pe preoți de a fi sărguincioși pentru binele poporului și atunci poporul se va convinge că preotul satului se mișcă numai în fața unui interes. Așa ceva nu e bine să se zică. Și mă tem, că iurași se va întâmpla ca preoții noștri, să fie considerați ca al doilea

factor educador și luminător al poporului și învățătorul cel dintâi, după cum se zice astăzi.

V'ași ruga să nu rămânem la ideea ca preoții să meargă la cercurile culturale numai când se va ține în sa'ul lor, după cum e concluziunea raportului, căci e o notă rea. Kiriarii să cumpănească chestiunea obligativității preoților după poziția geografică a satului, a localității unde se găsesc preoții și unde are să se ducă pentru a lua parte la cercul cultural.

Consistoriul să dea un vot în felul acesta. Dacă am face altfel, ne-am pune în contradicție cu chemarea noastră. Să dăm puțința preotului de a se manifesta cât mai des, pentru a dovedi lumii că el e plin de zel pentru a lumina poporul.

Sunt cu totul în contra concluziunii raportului și cer a se lăsa, precum am zis, Chiriarii să cumpănească împreună cu protoereul respectiv, unde și când trebuie să aibă preoții obligație de a se duce la cercurile culturale.

P. C. Econom P. Procopiescu. Sunt cu desăvârșire de acord cu felul de a judeca și de a vedea, a I. P. S. Mitropolit al Moldovei și să mă ierte părințele raportor, dacă mă ridic contra concluziunii raportului P. C. Sale.

Din practica lucrului reese cum că noi preoții suntem mult mai bine apreciați, socotiți de toată lumea, atunci când noi ne găsim în fruntea mișcărilor culturale și educative.

Sunt președinte de cerc cultural. Datoresc o modestă destăinuire înaintea acestui corp duhovnicesc.

Cercurile culturale se alcătuiesc după o prealabilă chibzuință între P. S. Chiriarii și Protoiereul din județul respectiv. Pentru aceasta se convoacă într'un anume timp la începutul anului. Se stabilește o anume înțelegere între revizor și protopopul respectiv, un acord de vederi și acțiune, locul și timpul când au a se ține cercurile culturale. Așa în regiunea mea s'a stabilit ca ședințele publice ale cercurilor culturale să fie prezidate de preot, iar ședințele intime ale cercului cultural, să fie prezidate de unul dintre învățătorii sau institutorii, cel mai destoinic din cerc. Se urmează după aceea rânduiala stabilită, venind la aceste cercuri preoții de prin satele vecine. Ei au dreptul de a

asistă și la ședințele intime, în mod excepțional se bucură de acest drept, pentru că mulți preoți voesc să intre în sufletul mișcării de pregătire a corpului învățătoresc, căci aici sunt niște adevărate școlae practice pentru toți.

Și, închipuți-vă P.P. Sfinți și P.P. Cucernici frați, ce aspect plăcut să vezi pe preot alături cu învățătorii și cu câtă jenă se prezintă învățătoarele și ca ținută și ca curiozitate.

Să-mi dați voie să destăinuesc puțin mai departe, căci este de necesitate să se știe ce se lucrează la sate. Masa o au comună, sunt niște adevărate agape creștinești, cum erau în vechime. Președintele cercului sau învățătorul din localitate și-au luat obligațiunea și a păstrat obiceiul de a pregăti masa. Această masă nu e cine știe ce, dar este o masă comună, este o înfrățire care se stabilește între acești doi factori, care-ți înalță sufletul.

După ce se discută chestiunile la ordinea zilei, se așterne pe hârtie în mod sumar ce s'a vorbit, căci fiecare președinte este asistat de doi învățători, din cei mai desțoinici ca secretari. Ședințele țin până la 11 $\frac{1}{2}$. Dela 11 $\frac{1}{2}$ până la 2 este pauză și în acest interval se fac discuțiuni intime între ei, relativ la îndeplinirea datoriei, a nevoilor lor, la aplicarea amenzilor școlare, dacă e bine sau nu să se dea amenzi. Am auzit pe unul zicând: Eu sunt de 10 ani învățător și n'am aplicat nici o amendă, dar școala este foarte populată; și la întrebarea, cum a reușit la aceasta, el răspunde că se duce de face vizite țăranilor, se interesează de viața lor, și astfel a reușit în misiunea lui.

La masa comună, conform obiceiului, preotul este în capul mesei, citește rugăciunea de deslegare și urmează masa. După aceea încep toasturile, căci trebuie să mulțamească gazdei și este de notat cum învățătorii își măsoară vorba și cum se gândesc să-și expună gândirea. Acestea toate iarăși este o școală cu rezultate foarte bune.

Sunt învățători—și să nu se supere chiar dacă ar auzi—care nu știu cu ce mână să ia cuțitul sau furculița și cu toate acestea văzând pe ceilalți, caută de i imitează și astfel pleacă acasă cu ceva dela aceste cercuri.

De ce dar preoții să se lipsească de aceste ocaziuni, din care numai bine poate să tragă?

În ședințele după amiază se tratează conferințele, și apoi se fac și cântări de imnuri naționale.

Vin acum la ideile emise în raport relativ la frecventarea acestor cercuri. Este în firea lucrurilor că dacă avem unele servicii importante, acestea ne împiedică de a lua parte la acele ședințe, dar pentru aceasta ne putem foarte ușor justifica neparticiparea noastră; dar dacă admitem concluziunile raportului, atunci cea mai mare parte vor putea să se sustragă și astfel împiedică pe aceia cari urmăresc mijloacele culturale necesare populațiunii rurale, la care suntem cu toții chemați să contribuim.

P. S. Episcop al Dunării de Jos. Mulțumesc I. P. S. Mitropolit al Moldovei, pentru vederile așa de creștinești spuse în cuvântarea sa. Felicit și pe fratele Procopiescu, căci din cele spuse se vede ce frumos este a locui frații împreună, cei de sus și cei de jos. Sunt cunoștințe ce ni se aduc din locuri depărtate, și pe care noi în preocupările noastre nu le puteam ști. Mulțumesc și felicit cu recunoștință pe părintele Procopiescu că ne-a dat aceste deslușiri.

Vin însă la concluziunile raportului și rog pe I. P. S. Președinte și pe toți membrii Consistoriului Superior, să scuzeze pe părintele Ciocan, care este nou în Consistoriul Superior și pentru prima oară face un raport; Vă asigur însă că este unul din cei mai buni preoți din Eparhia mea și care a făcut ca întreaga garnizoană din Cernavodă să se uite la sfinția sa ca la o icoană vie. Sfinția sa a făcut rezervele sale în raport și ceea ce a prezentat a fost numai dorințele comisiunii, pe care Consistoriul Superior este liber să le accepte sau nu. Rog dar, să puneți la vot concluziunile raportului, împreună cu cele ce s'au vorbit aci.

I. P. S. Mitropolit Primat. Doresc ca în actele Consistoriului Superior să fie totul în regulă. Așa dar, ași fi de părere ca comisiunea să ia raportul înapoi și să-l refacă. Ceea ce s'a discutat este foarte însemnat, mai ales cum le-a pus înainte părintele Procopiescu.

De aceea sunt de părere să se înapoieze raportul spre a se complectă, spre a avea un act după care să ne orientăm în viitor.

P. C. Econom V. Pavelescu. Înainte de toate, fac o respectuoasă întrebare părintelui Procopiescu, să-mi răspundă, ca să știu să-mi dau părerea în această chestiune. Câte

cercuri culturale preoțești aveți în județul din care sunteți? În Moldova avem opt cercuri și sunt zece circumscripții și fiecare circumscripție se adună de opt ori pe an, plus apoi conferințele, care sunt două la Botoșani, plus o zi la societatea «Ocotirea». când poți să dai ou tunul și nu găsești un preot în tot județul.

Dacă așa este, nu știu cum s'ar mai obliga preotul să ia parte la cercurile învățătorești. De aceea sunt de părerea raportorului și să se lase ca preoții să ia parte numai la cercurile din parohia lor.

P. C. Econom P. Procopiescu. La cele spuse de părintele Pavelescu răspund, că cercurile învățătorești în toată țara sunt opt și se țin în opt luni, natural că nu se țin în aceeași lună, pot să zic în fiecare lună un asemenea cerc după chibzuința și nevoile locale, în întâia Duminică sau 3 a, 4-a. Așa că preotul rămâne locului în celelalte Duminici. Sunt obligați dar ca în o singură zi să lipsească din parohie, în celelalte trei Duminici nu-i mai supără nimeni.

Dacă se întâmplă în cea zi a fi reținut, nu e numai decât de nevoie a se duce, dar rămâne ca în una din celelalte Duminici a lua parte la cercul cultural.

I. P. S. Mitropolit Primat. Vă rog a pune în scris și rezumat aceste idei ale P. C. Voastre

P. S. Episcop al Romanului. De oarece după cât ne împărtășește și P. S. Episcop al Dunării de Jos, nu comisiunea și-a dat părerea, ci părintele raportor a adus o propunere, lăsând la chibzuința înaltului Consistoriu Bisericesc, socotesc că este absolut necesar ca acest raport să se întoarcă la comisiune, ca comisiunea să studieze chestiunea din nou și să se vină cu un raport, și raportorul în numele comisiunii să-și dea concluziunile și să ceară de la înaltul Consistoriu aprobarea.

I. P. S. Mitropolit Primat. Mă unesc cu P. S. Episcop de Roman că raportul nu este complet și de acord cu comisiunea, pentru că nu trebuie a înlătură pe preoți de a fi în curent cu cultura și activitatea cercurilor culturale.

Orele fiind înaintate, ridic ședința și cea viitoare pe mâine la orele 9 dimineața.

Ședința se ridică la orele 12.

Președinte, *Konon Mitropolit Primat.*

Secretar, *Economul Cosma Petrovici.*

Ședința din 9 Maiu 1913.

Ședința se deschide la orele 9 și 20, sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat, asistat de I. P. S. Mitropolit al Moldovei.

Se dă citire apelului nominal. Prezenți 31, în concediu 4.

Se citește sumarul ședinței precedente.

I. P. S. Mitropolit Primat. P. S. Vartolomeu a propus ca să facem sumarul scurt și să nu l publicăm în Monitorul Oficial. Găsesc că nu e lucru terminat. A se face sumarul scurt este o necesitate; cu toate acestea trebuie să se treacă acolo toate lucrările, propunerile și concluziunile. Nouă ni se spune: concluziunea a fost cutare și cutare, dar care e acea concluziune nu se spune, în cât este de nevoie a se pune în sumar și concluziunile pe dea-ntregul lor.

Cu aceasta chestiunea ridicată de P. S. Vartolomeu e bună.

Cu toții știm că Monitorul Oficial nu-l poate avea toată lumea la îndemână. A fost din vechime obiceiul ca să se publice desbaterile Sf. Sinod deosebit. Nu se publică în volume mari, ci în formatul «Revistei Ortodoxe». Eu ași fi de părerea aceia, ca Tipografia Cartilor Bisericești, să ne publice întreg sumarul ședințelor regulat, fie în revista «Biserica Ortodoxă» sau fie în broșuri de acelaș format sub titlul de: «Desbaterile Sf. Sinod» către care să se mai adauge și: «Desbaterile Consist. Superior Bisericesc» într'un singur volum pe fiecare sesiune, fiind acestea de mult folos atât pentru istorie cât și pentru noii viitori Arhieri, pentru că sumarele sunt foarte instructive, probă sumarele acestor 2 ședințe din urmă, care conțin însemnate puncte de program pentru viitor. Ceeace nu putem realiza acum, putem realiza pe viitor, având în vedere un program, ca acesta de lucru.

În ce privește desbaterile, repet, să cerem a se publica deosebit în broșuri, cum a fost în vechime, desbaterile Sf. Sinod. Aceasta este părerea mea, și eu v'ași rugă, dacă sunteți de aceeași părere, să facem mijlocire ca să le avem.

P. S. Episcop al Dnuarei de Jos. Aveți dreptate I. P. S. Stăpâne, în privința desbaterilor Sf. Sinod. Norma din

vechime a fost ca sumarul să fie scurt, ca să nu dea mult de lucru cancelariei, fiindcă dacă se pun ședințe succesive și atunci având un sumar mare, nu se mai poate face sumarul pentru a doua zi.

Sumarele se făceau pe scurt și se publicau în Monitorul Oficial; iar desbaterile luate după note stenografice se publicau pe larg în revista «Biserica Ortodoxă». Deci să păstrăm norma din trecut, care eră foarte bună fiindcă se ușurează cu modul acesta lucrul. Pe de altă parte rog ca să se precizeze în sumar, că s'a citit raportul Comisiunii cutare, relativ la cutare chestiune și concluziunile au fost aprobate ori respinse, iar asupra cutărei chestiuni a luat cuvântul cutare sau cutare membru.

Așa se lucrează și în Corpurile legiuitoare, precum știm; sumarele prescurtate se citesc dela o ședință la alta, iar desbaterile se publică prin Monitorul Oficial.

P. S. Episcop de Argeș. I. P. S. Stăpâne, am o părere cam tot în sensul P. S. Episcop al Dunării de Jos, asupra sumarului.

Sumarul să fie scurt, dar complet. Să se spună că s'a citit raportul cutare, asupra chestiunii cutare și s'a aprobat în sensul cutare.

În ce privește publicarea desbaterilor, ele se vor publică ca și până acum în Monitorul Oficial și revista «Biserica Ortodoxă» și cu această ocazie, n'are decât să le tragă și în broșuri.

I. P. S. Mitropolit Primat. Țin să vă dau o lămurire. Eu deja am cerut la Onor. Minister ca să se publice desbaterile ca mai înainte în formatul revistei «Biserica Ortodoxă», însă ele să fie deosebite, să nu fie anexate, după cum am mai zis și altă dată.

Ne mai cerând nimeni cuvântul asupra sumarului, se pune la vot și se primește.

Se dă citire următoarelor comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor—Adm. Cassei Bisericii—prin care comunică că, cu Înaltul Decret Regal No. 3636/913 întărindu-se în mod definitiv P. Cuv. Arhimandrit Teoctist Stupcanu în postul de Stareț al Sf. M.ri Neamțu, P. Cuv. Sa urmează a lua parte la ședințele Consistoriului Superior ca reprezentant al Colegiului monahal din jurisdicția Sf.

Mitropolii a Moldovei și Sucevei, așa după cum a fost ales și confirmat pe când eră superior al Sf. M-ri Cetățuia din Iași. Se ia act.

Suplica prin care-mai mulți preoți din Iud. Dolj roagă a se interveni la Onor. Guvern să se facă o lege prin care să pună un impozit de 3 lei pe cap de fiecare contribuabil pentru a formă un fond necesar spre a se putea construi și repară biserici în toate comunele din întreaga țară.

Se trimite la Comisiunea de petițiuni.

P. C. Econ. C. Nazarie, citește următorul raport al Comisiunii însărcinată cu alcătuirea și revederea regulamentului pentru preoții militari:

«I. P. S. Stăpâne—Comisiunea însărcinată cu alcătuirea și revederea regulamentului pentru preoții militari, terminându-și lucrările, cu respect o depune odată cu aceasta și, fiindcă acest regulament și ca formă și ca fond diferă în totul de cel vechiu, rugăm a se imprimă înainte de a se pune în discuțiune.

Suntem ai I. P. S. Voastre plecați și supuși servitori.

• *Econ. C. Nazarie. Econ. I. Antonovici*

P. C. Econ. C. Nazarie. Cu această ocaziune am să dau o explicație: În regulamentul cel vechiu se prevăzuse ca preoții să fie pe regimente, noi am adoptat ca să fie pe garnizoană, căci am făcut și noi socoteala că în cazul întâiu, plata personalului se ridică la 700.000 lei, fără alte cheltueli. A cere așa ceva însemnează a nu ni se acordă nimic, de aceea am revenit la un număr de 40—50 preoți pentru toată armata. Acest număr nu aduce un spor nici de 200,000 lei la întreaga armată, ceea ce este ceva. În al doilea rând, economia vechiului regulament, eră făcută în felul sistemului de centralizare. Eră un protopop în fruntea armatei române cu subprotoiereul lui, și făcea un fel de administrație independentă de Chiriarih, așa că făcea inspecțiuni, dispunea, dregă și Chiriarihul zicea, bine protopope, așa cum zici tu să fie. A crezut că acest lucru nu ar cadra nici cu organizația bisericească, nici cu ordinea canonică și prin proiectul alcătuit de noi am lăsat ca preoții militari să fie inspectați, căci trebuie să fie cineva care să se ocupe de dâșii, ca să vadă dacă își îndeplinesc mi-

siunea. Și după cum din sânul Consistoriului Superior s'a delegat un membru ca să inspecteze Seminarile, tot așa din acest corp, un Arhiepiscop, care este mai liber, să fie însărcinat cu aceste inspecțiuni.

Proiectul acesta diferă complectamente de proiectul vechiu și ca să poată fi discutat, trebuie să fie imprimat.

I. P. S. Mitropolit Primat. În ceea ce privește tipărirea, nu sunt de părerea aceasta, ce se emite acum, de oarece mai rămâne observațiuni de făcut, se mai completează, apoi eșit dela Consistoriu pentru a fi trimis la armată și de acolo venind cu observațiunile necesare armatei, să se tipărească pentru St. Sinod. Să nu-l tipărim deci acum, ci după ce va eși din Consistoriul Superior și armată.

P. C. Econ. C. Nazarie. Dacă nu o luă cunoștință membrii, nu se poate discuta, căci discuțiunea se poate face având fiecare un exemplar înaintea sa. Se poate interveni ca Tipografia să nu strice zăfurile și imediat să introducă modificările ce s'ar putea face.

Se pune la vot propunerea Păr. Nazarie și se primește.

Păr. Econ. I. G. G. Stăpâne și ieri am rugat pe I. P. S. Voastră să puneți în discuțiune propunerea relativă la cercetarea pricinelor preoților, care se face în primării și care prin aceasta aduce oarecare jicnire preotului și să se facă cercetările în casa parohială ori în pridvorul bisericii.

Pe această propunere rămasă din sesiunea trecută, ați pus rezoluțiunea: Să se discute modalitatea: În principiu este dreaptă. Se amână deci după propunerea D-lui Ministru al Cultelor, pentru sesiunea de primăvară, ca să fie mai bine discutată». Vă rog dar să o puneți în discuțiune.

Iată propunerea. (citește).

P. S. Episcop de Argeș. Părinții propunători au mare dreptate, căci dacă s'ar fi făcut cercetări chiar în primărie, tot ar fi ceva, eră cinstit că eră în casa unei autorități; dar eu am dovedit lucruri ne mai pomenite. Dacă spre pildă un preot, fie cu căciula roșie, eră bănuț de stăpânire, se trimetea fie din partea Ministerului de Interne, fie din partea Ministerului de Culte, inspectorii ca să-i găsească vina și atunci atari anchete, se făceau prin cărciumii. Două anchete cunosc făcute în cărciumii de reprezentanții Ministerului Cultelor și nu la țară, ci în oraș. De aceea

bine a făcut propunerea, ca ancheta să se facă la Casa parohială, unde există, dacă nu există atunci să se facă în pridvorul bisericii, căci acolo oamenii mai cu frică de Dumnezeu, vin să vorbească în contra preotului părit.

Se pune la vot propunerea părintelui Gotcu și se primește.

Păr. Econ. I. Gotcu. Am o altă propunere care stă în oarecare legătură cu aceasta. Știm că trebuințele Bisericii cer ca candidatului de preoție, când se hirotonește, să nu i se țină seamă locul nașterii și nici din ce localitate este, ci autoritatea bisericăască îl trimite acolo, unde este nevoie. Mai toți acești candidați de preoți sunt fii de țărani, au legături cu pământul, cu casa lui, cu așezările lui dela părinți și străbuni, și el nu va putea să țină seamă de interesele lui familiare și materiale, ci potrivit dispozițiunilor Chiriarhului și în conformitate cu misiunea sa, va ține seamă de Interesele Bisericii și va primi parohia, care i se pune la dispoziție. Ori știm că parohiile rurale mai ales, sunt cu desăvârșire lipsite de case parohiale.

S'a dus tânărul preot cu soția și cu copilașii săi—dacă are și cu o cărucioară de lucruri de casă și trage în parohie. Casă parohială nu e, la sate știm că case de închiriat nu se găsesc, gospodarul nu are decât două camere, una curată pe care nu o dă nimănu-i și una în care trăește el și cu familia sa, așa că tânărul preot în foarte multe cazuri este nevoit să se ducă la cărciumă să închirieze o cameră acolo, sau să umble din casă în casă de astăzi pe mâine ca vai de dânsul, sau chiar să-și lase soția și copiii la familie și el să se ducă singur în parohie. În această situație pe lângă multe neajunsuri morale și materiale ce întâmpină, apoi mai dă și de alt bucluc, nu locuște în mijlocul parohiei și conform legei este condamnat de Consistoriul Spiritual «ca să-și piardă leafa pe toată vicața, fără drept de revenire». Ce e de făcut cu acești nenorociți? Ei merită sollicitudinea înaltului Consistoriu Bisericesc.

Dacă la papistași, unde preotul este dubitar și el are o casă parohială confortabilă, cu atât mai mult se cuvine să aibă această casă preotul ortodox, care este familiar. Nu se simțea așa mare nevoie de case parohiale când preoții se hirotoneau și se trimeteau în satele lor de baștină,

unde aveau gospodării rămase dela părinți. Acum însă împrejurările s'au schimbat și trebuie să ținem seamă de ele. Preotul deci trebuie să-și aibă casa sa parohială, unde să se instaleze cu familia sa imediat după hirotonie.

De aceea, s'a alcătuit un proiect de regulament pentru clădirea caselor parohiale atât la parohiile urbane, cât și la cele rurale și pe care depunându-l la biroul Consistoriului Superior Bisericesc, vă rugăm, I. P. S. Stăpâne să-l puneți în discuțiunea Consistoriului, după îndeplinirea formelor legale.

I. P. S. Mitropolit Primat. Trebuie să meargă la Comisiunea de parohii.

Eu deja cunosc un proiect bun, pregătit pentru Consistoriu, dar carele încă nu a putut veni la rând, pentru rezolvarea acestei chestiuni. Se admite a se trimite la Comisiunea pentru parohii.

P. C. Econ. P. Procopiescu. Citește următoarea propunere de a se interveni către D-l Ministru a se face portrete litografiate cu figurile Domnitorilor, Ierarhilor mari și bisericilor însemnate istorice și a se răspândi cât mai mult în popor, pentru cultivarea sentimentelor patriotice și religioase. Propunere:

I. P. S. Stăpâne, în interesul educațiunii neamului nostru, pe care de fapt și de drept suntem datori a o face, în interesul formării inimei și caracterului, a dezvoltării sentimentului iubirei de țară, deci dezvoltarea conștiinței naționale, pe care trebuie a o avea în primul rând al preocupării noastre, ca pe o temelie trainică a tăriei neamului.

În vedere, că tablourile istorice și în deosebi chipurile Domnitorilor Români, cari ne-au dat trecutul glorios al neamului nostru, sunt de lipsă în viața poporului de jos, cu deosebire la sate, aproape necunoscuți, pe când chipurile membrilor familiilor imperiale străine sunt răspândite în popor și formează podoaba caselor lor, lucrul păgubitor simțului național.

În vedere că tablourile istorice și chipurile Domnitorilor și ale bărbatilor cari s'au distins prin faptele lor pentru țară, biserică și neam, ar fi un bun și bogat material educativ și cultural.

Pentru îndreptarea acestei stări de lucruri, ne permitem a face următoarea modestă propunere:

1) Să se găsească modalitatea de a se litografia chipurile Domnitorilor Români, ale Sf. Biserici ce au servit ca centre de cultură și cu însemnătate istorică, tablouri cu scene istorice, chipurile Ierarhilor Bisericii Române din vremuri, cari s'au ilustrat în de ajuns pentru Biserică și neam, ca: Mitropolitul Veniamin Costache, Dositei, Gri-gore, Antim, Neofit, Melhisedek etc.

2) Aceste chipuri și tablouri să se răspândească în popor prin parohiile respective, pe preț minim posibil, iar pentru parohienii săraci să se dea gratuit, întru cât prețul sacrificiului bănesc, va fi răsplătit prin câștigul moral, care va fi întărirea simțului național, unit cu cel religios.

Suntem cu cel mai profund respect, ai Înalt Prea Sfinției Voastre prea supuși servi

(ss) *Econ. P. Procopiescu*, (ss) *Econ. I. Antonovici*, (ss) *Econ. M. Răuș*, (ss) *Econ. Pr. Sașir Ionescu*, (ss) *Econ. N. Jingoiu*
(ss) *Econ. I. Gotcu*.

Se admite a se interveni la Onor. Minister spre satisfacere.

P. C. Econ. Platon Ciosu, citește următorul raport al Comisiunii de petițiuni privitor la cererea preotului Marin Mihăilescu din Com. Uda de Sus, jud. Argeș, de a se interveni către D-l Ministru de Culte să se modifice art. 58 din legea învățământului primar pentru a se egală salariile preoților învățători, cu ale celorlalți învățători:

I. P. S. Stăpâne, Comisiunea de petițiuni a Consistoriului Superior Bisericesc, a examinat petițiunea Pr. Marin Mihăilescu din Com. Uda de Sus, jud. Argeș, prin care numitul preot—fiind și învățător—arată că Preoții învățători, sunt retribuiți numai cu jumătate din salariul de învățători, mai puțin ca suplinitorii și în consecință cere a se mijloci modificarea art. 58 din legea învățământului primar, care prevede această dispozițiune.

Comisiunea, având în vedere că Preoții-Învățători, depun multă activitate în învățământ, crede că este bine a se mijloci către D-l Ministru de Culte și Instr. Publică, ca, fie prin modificarea art. 58 din legea învățământului primar, sau pe altă cale ce D-sa va crede, să bineroviască a egală lefurile Învățătorilor-Preoți, cu ale Învățătorilor-Normaliști.

Cu deosebit respect, comisiunea supune părerea sa în deliberarea Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, spre cele de cuviință.

Raportor (ss) *Econ. P. Ciosu.*—Membri (ss) *† Arhiepiscop Valerian*
(ss) *Econ. I. Ciocan.*

Se admite concluziunile raportului.

Acelaș P. C. raportor—citește următorul raport, relativ la adresa Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii—privitoare la chestiunea sectei adventiștilor:

«I. P. S. Președinte—Comisiunea de petițiuni a luat în cercetare adresa Onor. Cassei Bisericii No. 13675 din 30 Aprilie a. c. însoțită de un tablou cu numărul adventiștilor, cari s'a dovedit a fi în diferite orașe și sate din țară.

Față de numărul de adventiști arătați în tabloul deja înaintat, cum și față de alții cari se vor mai dovedi, comisiunea socoate că, pentru readucerea acestor rătăciți în sânul sf. noastre Biserici și pentru împedecarea de a se întinde mai mult această sectă deopotrivă primejdioasă Statului și Bisericii noastre naționale, Prea Sfințitii Chiriarhi să ia măsuri, ca preoții în parohiile cărora s'au ivit adventiști, să lucreze în sensul dobândirii lor pentru Biserica dela care s'au depărtat, lăsându-se a fi momiți, urmărind cu atenție adunările lor, pe deoparte; iar pe de altă parte, prin predici sau conferințe bine alcătuite, să se insiste bine lămurind temeinicia învățăturai sf. noastre Biserici, asupra punctelor răstălmăcite de maestrul acestei secte.

În caz însă, când unii din preoții respectivi nu vor fi în măsură a da lupta cu succes prin aceste mijloace, P. S. Chiriarh va delega pe altul din Eparhia Sa, pe care îl va rege mai destoinic să obțină un succes în această acțiune.

Aceasta fiind părerea comisiunii de petițiuni, cu respect o supune deliberării Onor. Consistoriu Superior Bisericesc spre cele de cuviință.

Raportor (ss) *Econ. P. Ciosu.*—Membri (ss) *Arhiepiscop Vrlerian*
(ss) *Econ. I. Ciocan.*

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Rog biurou, să binevoiască a se da cetire tabloului, pentruca să vedem localitățile unde adventiștii s'au înmulțit așa de mult (Se citește).

P. S. Arhiereu Vartolomeu Bacsoanul cere cuvântul pentru a da explicațiuni relative la acest tablou.

I. P. S. Stăpâne, cum m'am dus la Cassa Bisericii, prima mea grijă a fost ca cu învoirea D lui Ministru să mă ocup de chestiunea adventiștilor. Și am crezut că primul fapt cu care aveam să încep această preocupare, eră alcătuirea unei statistici, ca să le știu numărul. De sigur, că statistica nu este un mijloc de combatere a adventisimului, dar este un mijloc de a-i măsura puterea. După modesta mea părere, adventismul la noi, nu poate prinde rădăcini adânci: 1) pentrucă este o doctrină mai mult filozofică, al 2) pentru că este mai mult un fel de protestare, nu în contra credinței noastre strămoșești, ci a mizeriilor materiale și morale ale societăței și ale mentalității noastre în general, al 3) pentrucă obligă pe credincioși la sarcini materiale pentru întreținerea cultului lor, care îi îngreiază bănește față cu situațiunea pe care le-o face Biserica noastră națională și în fine al 4) pentrucă cultul lor e lipsit de ceremonial. Poporul nostru cere un ceremonial fastuos, pentrucă fiind latin, iubitori de artă, noi Românii avem o psihologie complexă, care ne dă sete mare de emoțiuni estetice, obligându-ne să ne educăm și prin simțuri. Și, cum această sectă, nu prea are asemenea ceremonial, se va ruina cu încetul și dela sine, mai ales prin lipsa duioaselor ierurghii privitoare pe cultul morților.

Scopul facerei acestei statistice eră deci, pentru smerenia mea, mai mult o chestiune de curiozitate sau mai bine zis un îndemn de a ști cu ce anume vigoare e prinsă astăzi secta aceasta în masa poporului.

Până acum nu mi-au răspuns decât patru P.P. S.S. Chiri-arhi, și rezultatul acestor cercetări este următorul: În Eparhia Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei 124 adventiști, în cea a Moldovei 0, în a Romanului sunt 7 adventiști și în a Argeșului 5 adventiști. Din celelalte Eparhii încă nu au sosit știrile cerute și pentru complectarea lămuririlor, am repetat adresa către P.P. S.S. Chiri-arhi cari nu le-au trimis și sunt în așteptarea răspunsurilor. Am voit însă să ne servim și de serviciile autorităților laice și am făcut apel și la prefecti, acum la sfârșitul lui Aprilie.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. În urma explicațiunilor

date de P. S. Vartolomeu, Administratorul Cassei Bisericii, sunt îndreptăţit de a atrage atenţiunea Consistoriului Superior, că adventiştii există în ţara noastră; că adventismul e o sectă religioasă, care nu de mult a intrat în România. Această sectă devine din ce în ce mai agresivă, şi pentru noi se impune o îngrijorare deosebită. Nu împărtăşesc modul de a vedea al P. S. Vartolomeu, că adventismul nu ar fi primejdios. Românii ţin la fastul religios pentru cult, ziceă P. S. Sa şi de vreme ce adventiştii nu au acest fast, nu ar avea şansa de a deveni populari şi deci o sectă primejdioasă. Eu din potrivă ştiu că adventismul prinde rădăcini în ţara noastră tocmai prin forma lui simplă şi uşurată de sarcini şi în cele de cult şi în cele de credinţă şi în obligaţiuni către Stat; va fi o primejdie. Adventiştii sunt români unii veniţi din Ardeal, alţii de aici. Eram Episcop al Dunărei de Jos şi am dat alarmă pentru lăţirea adventiştilor în ţara românească.

Primul lor cuib a fost în Dobrogea, acolo unde este un adevărat mozaic de populaţiuni cu diferite credinţe. Am făcut o interpelare în Senat şi atunci Ministrul Justiţiei Dl. Disescu, actualu Ministeru al Cultelor mi-a răspuns că va lua măsuri atunci când adventiştii vor deveni primejdioşi ordinii de Stat. Nu s'a luat nici o măsură. Nu a trecut multă vreme, şi am primit din partea Ministerului de Războiu înştiinţare, că într'un regiment din Moldova, pare-mi-se regimentul Cantemir s'a găsit un soldat, care a refuzat să depue jurământul ostăşesc declarând că el este adventist. Dl. Ministeru de Războiu, pe atunci eră D nul General Averescu, ne atrăgeă atenţiunea că e bine, să se ia măsuri, ca numărul adventiştilor să nu crească. Ei bine, adventiştii au crescut şi creşte pe zi ce merge. P. S. Sa Administratorul Cassei Bisericii, ne spune că în Moldova nu există. În Moldova au fost încercări foarte îndrăzneţe. Prima a fost în Dorohoi, după aceea a fost în Neamţ. Cel din Dorohoi, venit din Constanţa printr'un soldat din Dorohoi; cel din Neamţu venit din Ardeal şi a făcut prozeliţi. Adventismul se înmulţeşte unde sunt fabrici şi grămadiri de străini. S'a luat măsuri. Am avut luptă, şi adventistul Aghache român dela noi, a încetat de a mai fi adventist, însă după multe străduinţi. Meritul este al actualului Epis-

cop de Huși, atunci Vicar al Mitropoliei din Iași, care a fost însărcinat de mine să meargă în Jud. Dorohoi și unde a lucrat cu multă inteligență, ca Agache să înceteze de a fi un propagandist al adventismului. Dacă s'a scris din partea mea că nu mai sunt adventiști, aceasta nu e o garanție sigură, căci nu se poate ști precis. Nu mai sunt oficial cunoscuți și declarați mie, dar eu însumi mă îndoiesc că nu mai sunt în Moldova. În toate orașele din țară, mai ales orașele porturi și prin orașele din Muntenia sunt. Mi-aduc aminte că am primit broșuri pornite dela sediul Societății adventiste, care e în București. Așa broșuri sunt răspândite pe la sate. Adventiștii au atâta meșteșugire că pe cei mai buni creștini ortodoxi pravoslavnici îi înșală de o așa manieră că îi întrebunțează ca răspânditori de broșuri adventiste prin sate. Am avut ocaziunea în Botoșani, ca o Doamnă din înalta societate, cunoscută ca foarte bună creștină, fără să știe, a însărcinat oamenii săi și au încărcat o căruță întreagă de broșuri adventiste și le-au lăsat pe la parohiile din Județul Botoșani, convinsă că face un act de cea mai bună faptă pentru educația românilor noștri. Nu citez nume, vă pot spune că am rugat prin protopop pe acea Doamnă, de a mă pune în cunoștință prin ce împrejurări a primit sarcina să răspândească cărți adventiste și a răspuns că a avut convingerea că aceste broșuri sunt de folos pentru popor, de aceea alături de noul Testament pe care îl tipărise cu cheltuiala sa, împărțește și aceste broșuri.

Vedeți maniera pe care adventiștii o întrebunțează pentru a răspândi cărți prin care produce turburare sufletească în popor. Ași fi dorit să fie și D-nul Ministru de față, ca să cer să se ia toate măsurile, ca această sectă să nu prindă rădăcini. Nu am să fac istoric adventiștilor. Pot să spun atât că ei sunt veniți din Ardeal în secolul al XVIII-lea din Anglia, dela care prin lucrători veniți la noi ca lucrători în fabrici, au răspândit învățătura lor. În Ardeal și în toată Transilvania adventismul a luat avânt foarte mare. Am cetit că în sinoadele fraților noștri de peste Carpați s'au căutat măsuri pentru a înfrânge această sectă.

Adventiștii merg în ardoarea lor până acolo, în cât preferă a stă în temniță, un timp îndoit decât să facă serviciul armatei.

La închisoarea din Seghedin au fost și or mai fi mulți, numai și numai să nu facă armată.

Pentru noi o țară mică și cu o populațiune restrânsă nu e o primejdie răspândirea acestei secte? De sigur că: Da. Eu cred că chestiunea adventistă merită a fi de aproape cunoscută și fără întârziere se cer măsuri eficace. Nu e destul din partea noastră spre a se da ordine ca preoții să ia măsuri. Nu. În această privință să fim cu toată luarea aminte. Mare grije se impune păstorului nostru pentru paza poporului. Sarcina păstorului, pe zi ce trece, devine tot mai mare de studiat și tot mai grea de purtat! Nu e destul numai să știm dacă sunt la noi adventiști; dar trebuie fără zăbavă să ne îngrijim cum să-i combatem prin mijloace pastorale pricepute, care cer și voință și studii teologice și energie unită cu înțelepciune și veghere. Iată ce trebuie să facem și cum trebuie să lucrăm.

La 25 Noembrie, am avut la Iași, serbarea depunerii jurământului ostășesc a recruților pe care am săvârșit-o însumi, în marea biserică Metropolitană. Nu voiu uita în vieța mea măreția momentului, când în asistența corpului ofițeresc de armată cu D-nul General Comandant și mult public, care umpleă galeriile bisericii. Atunci aveam în fața mea 1500 ostași recruți, veniți să facă slujba militărească, după ce va depune jurământ de credință către Țară și Rege, mă temeam să nu se ridice un glas al unui rătăcit și să zică: Nu voiu să jur pe Sf. Cruce și pe steagul țarei căci sunt adventist!

Mă temeam de un așa glas, mai ales că ar fi fost un exemplu rău pentru ceilalți și primejdios pentru ordinea și siguranța Statului.

A lua măsuri constrângătoare prin poliție contra adventiștilor, rog să credeți, ar fi un mijloc nechibzuit și nu numai că n'ar da un bun rezultat, dar ar avea urmări și mai rele. Nu pe calea aceasta trehuc să ne gândim de a opri curentul adventiștilor, ci pe calea propovăduirii cuvântului Domnului, pe înțelesul tuturor, cât mai des și mai mult, cu acei cari sunt incredințați conducerii noastre pastorale.

Eu am primit broșuri și am găsit cuiburi întregi în București. De aci trimet broșuri în toată țara. Suntem datori să cunoaștem focarele acestea și pe cale cu desăvârșire

pașnică să luăm măsuri. Eu cred că trebuie să se atragă atențiunea preoților, atât dela orașe cât și dela sate, ca să fie cu cea mai mare supraveghere asupra stărilor sufletești ale poporului. Sunt de părere să se tipărească broșuri și acestea făcute cu multă luare aminte, după cum prea bine a făcut Păr. Ec. Nazarie, care are meritul de a fi cel dintâiu care a tipărit o lucrare în care se vede ră-tăcirea, doctrina acestor necredincioși. Dar nu este destul aceasta. Eu cred că, preoții noștri în cercurile culturale, precum și în conferințele generale pastorale trebuie să se ocupe foarte de aproape de această chestiune.

Vă mărturisesc, când am auzit dela birou că a venit din partea Ministerului Instrucțiunii un tablou pentru adventiști, m'am îngrijorat, și foarte bine a făcut Ad-ția Cassei Bisericii că a trimis un atare tablou pentru că trebuie să ne atragă atențiunea de aproape. Nu trebuie să ne gândim că suntem cruțați de acești ispititori de suflete; și cum că adventiștii, este un vânt de seară care a doua zi va încetă. Ei vor face rău, dacă nu ne vom ocupa de aproape de ei, mai ales că adventiștii nu recunosc cultul, disprețuesc preoțimea, icoanele, obligațiunile către Stat și acestea sunt motivele cari măgulesc pe om și odată ce măgulesc are șansa să fie primită.

P. C. Econ. C. Nazarie. I. P. S. Stăpâne, chestiunea așa cum a pus-o I. P. S. Mitropolit al Moldovei, de sigur că se găsește pe terenul cel adevărat. Nu trebuie să ne facem iluzii că pericolul nu este mare. Pentru ca să ne convingem cât de mari proporții ia această sectă, e destul să ne uităm în Rusia, unde această sectă este răspândită, făcând adevărate ravagii în populațiunea ortodoxă de acolo și dând extraordinar de muncă bisericii.

I. P. S. Stăpâne, adventiștii când vin la popor, nu vin sub forma de filozofi, dâșii sunt lupi îmbrăcați în piele de oaie, după cum zice Sf. Scriptură; ci, ei vin și se prezintă ca credincioși adevărați, că ei voesc să restabilească creștinătatea cum a fost în forma ei primitivă și că toate celelalte forme sunt inovațiuni introduse mai în urmă de biserică și acestea, sunt lucruri de cari se pot dispensa credincioșii cei adevărați. Vedeți, I. P. S. Stăpâne, sub ce formă măgulitoare se prezintă ei credincioșilor pe de

o parte, iar pe de altă parte se înțelege că învățăturile acestea răstoarnă din fundament alcătuirea noastră bisericească și prin urmare este un dușman mai periculos chiar decât necredința.

A se face o statistică, I. P. S. Stăpâne, de numărul adventiștilor eu cred că e o numărare absolut imposibilă, socotind că acești oameni, la începutul activității lor, au ca normă de a lucra pe ascuns, sau lucrează așa fel ca Statul sau biserica noastră să se găsească în fața unui fapt împlinit, în fața căruia să zici: Amin. Aceasta este metoda lor de propagandă.

Eu m'am ocupat cu chestiunea adventiștilor și continui a mă ocupa. Pentru aceasta am permis câtorva studenți dela teologie, dintre cei mai destoinici, ca să viziteze centrele lor și sunt aproape 11 centre în București și vizitate la fiecare dată de 400—500 auditori. Nu mai târziu decât acum 4 săptămâni, au adus un predicator mare dela Hamburg și care a început să vorbească zicând: Dragostea este totul, dacă ai dragoste este acolo adevărul. Și pe tema aceasta a ținut o cuvântare, îmi spunea studentul, strălucită, pe care a tradus-o în limba română, talmaciul, va să zică ei lucrează pe sub ascuns și iau toate măsurile ca să se poată întări.

A venit la mine un preot din Ploești și mi-a spus, că a auzit că mă ocup de adventism și că broșura ce am scos s'a epuizat. Dați-mi ceva la dispoziție, îmi spunea, căci eu sunt licențiat în teologie, ași putea foarte bine eu în-su-mi să combat această sectă, dar trebuie studiat lucrul și nu am timp, îmi trebuie să îmi dai ceva deagata ca să mă îndrumez, chestiunile de studiat și de amănunt le voi face cu vremea dar acum să-mi dai ceva urgent și gata. Această intervenire a preotului m'a făcut, să alcătuiesc o lucrare prin care combat cele zece puncte din cele mai importante ale adventiștilor, ca jurământul, botezul și altele, pe care n'am pus'o încă la tipar, am vorbit cu P. S. Administrator să-mi dea un ajutor ca să o pot imprima căci este de absolută necesitate.

Spuneam că nu se știe câți adventiști sunt. Vă rog să credeți că eu am luat punctele de credință ale adventiștilor dela un funcționar, dela una din cele mai înalte ad-

ministrațiuni ale țării noastre și am aflat că în acea Administrație sunt o mulțime de funcționari adventiști. Notați că aceștia nu fac parte din categoria celor simpli. Observați că la noi este un duh de raționalism foarte pronunțat și la această cerință vine să răspundă tocmai adventismul. Se zice: dar de ce atâtea formalități, atâtea slujbe lungi? Sub forma aceasta de raționalist, care se furișează în inima creștinilor, slăbește sentimentul religios. Și atunci lumea zice că au dreptate, că e destul numai predica la Biserică, să fii moral și că nu trebuie preoți și încetul cu încetul se furișează aceste idei în inima credincioșilor; așa că pericolul este nu numai pentru populațiunea de jos, dar mai ales în păturile de sus, după cum I. P. S. Mitropolit al Moldovei a adus cazul cu acea Doamnă din înalta Societate, care s'a făcut răspânditoare de broșuri adventiste. Urmează că este bine să facem totul ca să descoperim cuibul lor și să facem totul ca să combatem învățătura adventistă. Dacă am alcătuit broșura mea, nu am făcut-o în vederea credincioșilor, ci pentru trebuințele preoților ca să le pun la dispoziție toate textele citate de adventiști și pe acelea ale noastre care să le servească a combate învățătura lor, iar nu să fie în neputință de a le răspunde ceva.

Studentul care se duce la ei este destul de versat și totuși deseori întâmpină dificultăți, luându-se la harță cu ei. Vă închipuiți deci ce știință trebuie să aibă preotul ca să se poată opune unor propagandiști de felul acestora, care nu se ocupă decât cu locurile mai favorabile lor și pe cari le interpretează așa de nefiresc încât rămâi încremenit de îndrăzneala acestor oameni, cari nu au conștiință, nu de Hristos, dar nici de om. De aceea cred că trebuie să căutăm toate mijloacele ca să combatem această sectă, să răspândim toate lucrările ce vor veni, să le punem la îndemâna preoților cari vor ști să le utilizeze cu folos. Din partea mea am făcut o broșură, poate să iasă cam mărișoară, sunt 15 coale tipărite.

La adventiști: întâia chestiune tratată este izvoarele credinței, pe care pun mare temei, după care numai Scriptura trebuie să fie izvor de credință, iar Tradițiunea să fie dată afară; eu am dovedit că amândouă sunt importante

În viața de toate zilele și am arătat cum tâlmăcesc St. Scriptură și modul cum trebuie să fie tâlmăcită. Eu le am făcut cam la repezeală, dar se vor mai găsi alți frați, și cred, cu scoatere de scrieri, cu predici, vom ajunge să-i readucem în sânul bisericii și să ne bucurăm de oia perdută, care s'a găsit.

I. P. S. Mitropolit Primal Secta adventistă a venit în țară pe nesimțite, bine ai făcut P. C. Tu că ai semnalat lucrul și ai scris acea cârtică. Eu fiind la Huși am aflat că prin județe umblă numeroase broșuri adventiste, tipărite la Hamburg, unde se vede că sunt societăți de felul acesta și în care sunt ovrei, cari au interes slăbirea și nimicirea religiunii creștine. Am cules vre-o 10-15 de asemenea broșuri și cu acea ocazie am aflat'o repet că în Vaslui eră un funcționar superior, care eră șeful adventiștilor, se folosea de lucrătorii dela șosele și de pe la lucrări publice și de acei cari lucrau ogoarele și între dânsii își făcea viața. Văzând că are succes, am stăruit să fie mutat din oraș și astfel s'a spart cuibul acela. Venind aci la București, am aflat un mare centru la Ploești, unde sunt fabricile de petrol. Acolo sunt mulți streini cu idei adventiste și captivează la ideile lor pe ai noștrii, cari sunt mai simpli și lesne crezători; așa că este acolo un focar mare și nu știu cum s'ar putea stinge.

Am rămas la credința, că după cum ei prin broșuri propagă ideile lor din punct de vedere ateist și al doilea din punctul de vedere al indiferenței religioase și al doctrinelor lor, prin care combat doctrinele noastre, nu se pot combate cu succes decât făcând și noi asemenea broșuri. Nu pot, nu am cuvinte ca să laud în destul activitatea Cucerniciei Voastre, că ați început această lucrare; doresc ca și alții să se ocupe cu această chestiune, căci eu toții prin scris bine cugetat, răspândit în popo', vom putea să slăbim ideile lor subversive sau vătămătoare țării. Preoțimea trebuie să-și dea osteneala. Am făcut adrese pe unde sunt mai mulți adventiști, dar primesc știrea că activitatea preoților nu este industulătoare prin aceea că sau nu au timp sau că nu au luat în serios, le pare lucru de șagă, așa că pe zi ce trece influențele acestea își fac drum. Ba, acum de curând am primit denunțări scrise că

o parte din adventiști și au ales teren de activitate spitărilor din Capitală, unde prin aderenții lor răspândesc pe la bolnavi broșuri imprimate la Hamburg și nimenea se opune la aceasta, activitatea preotului fiind aproape cu totul mărginită. Dar nădejdea mea este că prin broșuri și activitatea în deaproape a preoților și amestecul lor printre credincioși și lucrători, se va putea paraliza, încetul cu încetul influența lor. Nu trebuie dar să fim nepăsători căci, este un pericol religios și chiar național.

P. S. Episcop al Argeșului. I. P. S. Stăpâne, e bine că P. C. Econom Nazarie, cunoscător al limbei ruse, a putut să pătrundă mai bine în învățăturile adventiștilor și în mijloacele de care dâșii se folosesc pentru a atrage pe oameni la credința lor. Scrierea P. C. Sale va fi de mare folos preoțimei. Preoțimea la rândul ei este datoare ca să publice broșuri mici, care să se împartă fiecărui parohian, în care broșurele, să arate rătăcirea adventiștilor și în acelaș timp să arate sublimele învățături ale creștinismului; că adventismul este venit dela om, creștinismul este venit dela Dumnezeu.

Pe lângă astfel de broșuri, în fiecare parohie unde sunt adventiști, să se lucreze spre a fi dărâmați chiar cu mijloacele cu care lucrează ei. Am avut în mahalaua unde stau eu, niște cismari, oameni cari nu știu nimic, nici ce e adventismul, nici ce e creștinismul dela care s'au depărțat adventiștii. Am avut o lungă convorbire cu unul din ei și am văzut punctele lor de atac, în contra Bisericii noastre. Între cele dintâiu măsuri, le insuflă o ură în contra preoților și Bisericii noastre. Li se spune: nu vedeți că preoții nu vine decât să-ți iă! bani cu botetul, ba miruit, ba cu cutare! Vine el să-ți deă? Și voi nenorociților n'aveți ce mânca!

În scopul acesta, să facem și noi cum dumnezeescul Apostol Ioan a zis: Dumnezeu *dragoste* este. «Cu *dragostea*» noastră vom putea combate mai mult pe adventiști. Pentru acest scop s'ar putea înființa în fiecare parohie câte un comitet, care să facă apel la bunii creștini ca să contribuie cu sume cât de mici, sume care să se întrebuițeze la îmbrăcăminte copiii acelor adventiști și a altora, ca să nu se zică că e numai pentru ei. Și atunci,

n'are să mai vază în preot, pe un jupuitor al poporului, ci din contră un binevoitor al lor.

Dumnezeu, câte nu facem noi! dar el nu se uita la ele, de aceea preoții să răspundă prin o faptă bună, să nu se uite la ce spun ei, ci la o zi mare să îmbrace copilul unui adventist sărac, și atunci ei n'au să se mai ducă la cei care le rătăcesc mintea. Căci tot așa încep adventiștii, prin ajutoare, de li câștigă pe oameni; iar apoi nu-i mai ajută, ci din contra îi face să contribuie cu bani ca să scoată broșuri de ale lor. Apoi preoții să publice în 3, 4 foiețe, învătăturile religiei creștine și povețe creștinești, spre a fi feriți creștinii de rătăcirea adventistă. Aceasta pentru cei câțiva mai luminați din sate; iar cei simpli văzând dragostea noastră către dânșii, îi va părăsi pe adventiști și încetul cu încetul toți adventiștii vor peri, cum au perit sau au rămas scrise diferitele sisteme filozofice. Căci câți filozofi n'au dat interpretări religiei și câte teorii n'au creiat ei! Și cu toate acestea nu avem nici Kanteiști, nici Spinoziști etc. Adventiștii se pot combate cu succes pe calea faptelor.

P. S. Arhiereu Vartolomeu Bacăoanul. Din vorbirile cari s'au făcut până acum, rezultă că, secta aceasta este periculoasă, că apariția ei la noi este un fapt grav și prin urmare că trebuie să luăm măsuri. Că e periculoasă în ea însăși cu toții o știm, pentrucă prin doctrinele ei lovind pe ici pe colo în contra unor datorii de căpetenie către stat, ca bunăoară cele privitoare pe serviciul militar, natural că periclitează prin aceasta viața națională, a neamului. Pe de altă parte propunând o credință schimbată și o nouă formă de cult, tinde să spargă unitatea sufletească a rasei pe care noi Românii ne-am făcut-o și o avem numai prin Ortodoxie. Ori, acestea 2 sunt pericolele cele mai mari pentru un popor mic și fraged ca al nostru. De aceea și eu m'am ocupat de această chestiune, luând primele măsuri. Dar cum că în țară la noi secta aceasta s'ar prezentă ca ceva grav, eu declar din nou că mă îndoiesc, pentrucă nu se potrivește de loc cu firea noastră latină. Și iată I. P. S. Stăpâne cum voui încercă să dovedesc aceasta.

Știm cu toții că în secolul al 15 și mai ales în al 16, a

apărut protestantismul și a făcut mari cuceriri în lumea Apusului. Aceste cuceriri însă n'au putut să se întindă și la popoarele care au avut cultul fastuos, adică la latini. Așa în Spania n'a putut prinde. În Franța n'ar fi prins nici cât a prins, dacă nu s'ar fi găsit un Fénélon care să se servească în contra Protestanților de așa numitele Dragonade adică de predică și de armată, care lucrau în același timp; și mai ales dacă nu ar fi fost inchizițiunea care să îndârjească până la exaltare pe acei dintre Francezi care prin natura lor erau predispuși la o cugetare mai liberă. Și probă de aceasta e că în ambele aceste țări Protestantii sunt foarte puțini numeroși. În Italia de asemenea Protestantismul n'a prins de loc. Prin urmare sunt anumite popoare cu anumite temperamente, de care aberațiunile religioase nu se pot prinde; și spre cinstea latinității, popoarele acestea sunt cele de viță latină, printre care ne numărăm și noi Românii.

În ce ne privește pe noi Românii proba imunității noastre în contra ereziilor o avem în însuși trecutul nostru, când fără să avem cultura, mijloacele materiale și organizația bisericească de astăzi am putut totuși să ne păstrăm nelntinați de ambele curente eretice pe care ni le-au trimis la oarecare intervale Răsăritul prin Bugomilism și Apusul prin Calvinism. Și cu toate că Bugomilismul în deosebi ne a venit prin Bulgari deja slavizați, a căror fire din cauza slavizării este în tot cazul mai aproape de a noastră de cum este firea Germanilor și mai ales a Ungurilor prin care ne-a venit Calvinismul, totuși poporul românesc nu s'a molipsit nici de prima erezie, după cum nu s'a molipsit nici de a doua. Și pricina acestei imunități religioase, stă după cum am spus în însuși temperamentul lui de latin, care caută în religione o putere nu de *individualizare* a oamenilor, cum e cazul cu ereziile, care sunt mai mult sisteme de filozofie, decât credințe religioase, ci o putere de *societizare* și de solidarizare a lumii, adică o credință religioasă cu mistere adânci și impunătoare, cu un cult ceremonios și solemn și cu o morală care să l ducă pe om la perfecționare nu prin revoluție, ci prin cea mai liniștită și mai dulce evoluțiune. Ori, adventismul fiind o erezie cu tendințe spre individualizarea sentimentului re-

ligios, iar noi Românii fiind un popor latin cu tendințe religioase ca cele arătate mai sus, natural că ori cât ar fi de periculos în sine adventismul, noi nu suntem totuși de loc îndreptățiți să-l privim ca ceva grav pentru poporul nostru, cu care nu e firesc după cum vedem, să prindă vre-o legătură prea largă și prea prelungă. De altfel, noi vedem că credința noastră strămoșească a rezistat și rezistă cu tărie, spre binele poporului, la atacuri și la prozelitismuri confesionale mult mai bine organizate și mai cu temei în suflete, decât ereziiile protestante. Mai mult, ea rezistă chiar *ateismului*, care fiind starea de spirit în materie religioasă a semidoctilor și a tuturor acelor în care sunt moarte sau prea reduse puterile altruistice, constituie pentru religiunea adevărată unul din cele mai de temut pericole ale zilei, dat fiindcă în toate țările și mai ales la noi care suntem prea novici în cultură, numărul semidoctilor este înspăimântător de mare.

Și totuși, în ciuda tuturor acestor asigurări, îmi veți zice, adventismul a prins la noi și face zilnic cuceriri. Da, a prins, și e drept că face deocamdată și oarecare cuceriri. Dar pricina acestor abateri sufletești nu stă nici în superioritatea adventismului asupra Ortodoxiei noastre și nici în pornirea noastră sufletească către inovațiuni religioase, ci stă în sumedenia de *revandicări sociale*, de ordin politic, economic, cultural etc. pe care poporul nostru le are încă de făcut. Aceste revandicări se găsesc în sufletul poporului nostru nu ca idei și chestiuni precise, ci numai ca o stare de spirit care îl face nemulțumit cu ce este și cu ce are și pe care fiecare și o arată prin protestări potrivite cu înclinațiunile sale personale, și anume cei în care predomină pornirea spiritualistă și mistică trecând la erezii, iar cei în care predomină pornirea materialistă trecând la socialism, sindicalism etc.

Adventismul deci este la noi, ceea ce a fost secta Albigenților în Franța și ceea ce au fost câteva secte ivite în Anglia prin secolul al XIII-lea adică un simptom sufletesc vestitor de nevoia cum că poporul nostru are trebuință de o organizație socială cu cadruri mai largi decât cele de azi. Ca atari, adventismul trebuie privit la noi din punctul de vedere social și nu numai din punctul de vedere

pur religios care nu ni-l poate explica în întregime. Și cum că așa este, mi-ași permite să o dovedesc servindu-mă și de îndrumarea pe care a luat-o în cele religioase sufletul popoarelor civilizate de astăzi.

În ce privește religiunea, popoarele civilizate par oboșite astăzi de libertatea de cugetare pe care o îngăduie protestantismul, și care le-a divizat sufletește în atâtea grupuri deosebite¹⁾; și în setea lor de autoritate ele se îndreaptă din nou către confesiunea cu baza în autoritatea din care au ieșit. Așa e cazul Americii unde Papismul face cuceriri enorme; așa e cazul Angliei care în 1850 număra numai 50.000 de catolici, iar astăzi număra peste 2.500.000; și în fine același lucru se observă și în Germania și chiar în Elveția, țara tuturor libertăților. În starea de cultură în care suntem astăzi, desigur că aceste popoare au început să înțeleagă și mai ales să simtă, că pentru a se dobândi și păstra un echilibru sufletesc și social în viață, popoarele au nevoie în cele temporale de *libertate* care să le democratizeze, iar în cele spirituale în care intră credința religioasă și Biserica, ele au nevoie de *autoritate* care să le imobileze, înfrânându-le dela drepturile animalice ale ființei omenești. Aceasta dovedește că curentul religios în lumea de astăzi nu mai este pentru confesiunile eretice cu tendințe de individualizare ca protestantismul și cele mai mult de 300 de secte ale lui, ci e pentru confesiunile cu baza în *autoritate*. Iar dacă astfel de confesiuni eretice mai pot prinde pe ici pe colo în Europa cum e de pildă la noi, reușita lor și o dătoresc revandicărilor sociale pe care noi în deosebi le mai avem de făcut și cărora astfel de erezii le servesc de moduri de protestare foarte comode, ca unele care nu-și expun adepții la loviturile politice la care și-i expun socialismul și sindicalismul și în care oamenii cu porniri spiritualiste și mistice n'ar putea intra nici siliți.

Aceasta însă nu însemnează că față de erezia adventistă

¹⁾ În Franța cultele protestante oficiale sunt până acum patru, afară de cele neoficiale care sunt mai multe. (Vezi Raoul Allier: „*le Bilan dela séparation pour les Églises protestantes*” pag. 5, Paris 1912 Fédération française des Étudiants Chrétiens).

Biserica și clerul nostru n'ar avea nimic de făcut. Din potrivă clerul trebuie să vegheze cu cea mai neadormită grijă ca rănile pe care erezia aceasta se luptă să le facă în sufletul colectiv al poporului nostru drept credincios să fie cât mai puține și cât mai repede de lecuit. La aceasta bine înțeles se va ajunge nu prin mijloace de *constrângere*, care mai ales astăzi într'un veac de libertate nu pot da decât rezultate contrarii de cele urmărite, ci prin mijloace de *convingere* ca predici, conferințe, broșuri, organizări parohiale în patronaji, cercuri culturale etc., și mai ales prin pilda de *înaltă moralitate* a noastră a clericilor.

P. S. Theodosie Episcopul Romanului. Am observat și în ședința trecută și în ședința de astăzi un fel de lapsus linguae sau mai bine zis lapsus calami din partea părintelii raportor. Iată ce spune regulamentul interior al Consistoriului Superior la art. 24: «Membrii vorbitori se adresează....»

Am observat scăparea din vedere și astăzi și în ședința trecută din partea părinților din Consistoriul Superior. Este curios lucru, că tocmai noi bisericașii să nu cunoaștem cum trebuie să ne adresăm unii altora. Noi adresându-ne Mitropolitului Primat nu-i zicem: I. P. S. Președinte, ci: I. P. S. S. Stăpâne. După regulamentul care-l avem, Mitropolitul Primat, ca președinte al Sf. Sinod, când se adresează către Chiriarii, așa ne spune: «P. S. Stăpâne și în Hristos iubit frate». De aceea rog pe I. P. S. Voastră ca să binevoiți a atrage atențiunea Consistoriului Superior, să intre în vederile regulamentului.

I. P. S. Mitropolit Primat. Sper că pe viitor fiecare va studia mai bine regulamentul și se va rosti cu termeni mai parlamentari, căci aceasta o cere și buna cuviință.

Se pune la vot închiderea discuției și se admite.

Se pune la vot concluziunile raportului și se admite.

P. C. Icon. I. Antonovici, raportorul comisiunii pentru cercetarea cărților didactice de religieune, citește următorul raport, asupra cărței intitulată: «Dogmele religieiune creștine» lucrată de Economii Ștefan Călinescu și I. Theodorescu:

«I. P. S. Stăpâne, comisiunea de cercetare a cărților didactice pentru învățământul religieiune în școale, comi-pusă din Economii I. Antonovici și Pavel Savin, exami-

nând manuscrisul intitulat «Dogmele religiunii creștine» elaborat de P. P. C. C. Econ. Ștefan Călinescu și Ilie Teodorescu, a constatat următoarele:

Toate lecțiunile sunt întocmite în conformitate cu învățătura de credință a sfinței noastre Biserici Ortodoxe și în întinderea cerută de programa oficială, pe unde a cerut trebuința s'a arătat și diferențele de credință la celelalte confesiuni creștine; iar în partea unde sunt lecțiunile pentru explicarea serviciului Dumnezeuesc în Biserică și se vorbește și de obiectele cultului, cartea va avea în text și figurile respective pentru înțelegerea cât mai bine a acelor lecțiuni de către elevi.

Comisiunea gășind deci că acest manual întrunește condițiunile cerute dela o carte didactică, roagă pe Onor. Consistoriu Superior Bisericesc ca să binevoiască a o aproba.

Dacă examinarea s'a făcut numai de doi din membrii Comisiunei, aceasta pentru că cel de al treilea, P. C. Econ. Ilie Teodorescu, este unul din autorii acestei cărți.

Suntem I. P. S. Stăpâne, cu cel mai profund respect, ai I. P. S. Voaste prea plecați și supuși servitori.

Membrii Comisiunei: Econ. I. Antonovici, Econ. P. Savin.

Se pune la vot concluziunile raportului și se primesc.

P. C. Econ. Pavel Savin citește următorul raport al Comisiunei pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, privitor la manuscrisul intitulat: «Morală creștină», elaborat de D-rii profesori D. Boroianu și Vasile Oiga: «I. P. S. Stăpâne, Subsemnații membrii din Comisiunea «Cărților didactice», luând în cercetare manualul de «Morală Creștină» pentru cl. III secundară, alcătuit de D-nii profesori Dimitrie Boroianu și Vasile Oiga, am văzut că este în conformitate cu programa în vigoare și că întrunește toate condițiunile unei bune cărți didactice, pentru care, cu profund respect rugăm pe Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, să binevoiască a o aproba.

Ai I. P. S. Voastre supuși servitori,

(ss) *Ec. P. Savin*, (ss) *Ec. I. Antonovici* (ss) *Ec. I. Teodorescu*.

Se pune la vot concluziunile raportului, care sunt pentru aprobare și se primesc.

P. C. Econ. Ioan Ciocan, dă citire următorului raport relativ la cererea ca Statul să pună o dare anuală pentru formarea unui fond necesar la repararea bisericilor rurale.

-*I. P. S. Stăpâne*, Comisiunea de petițiuni a Consistoriului Superior Bisericesc, luând în cercetare petițiunea semnată de preotul Nicolae Bârzeanu, împreună cu alți nouă preoți, din Jud. Dolj, prin care arată că neavând nici un ajutor bănesc dela enoriași și Stat, sf. Biserici se găesc într'o stare îngrijitoare de ruină, descoperite, afumate și că pe alocurea chiar nu's de loc,—cer ca așa precum Statul îngrijește de școală—amintind în favoarea sfințiilor lor cele 50 milioane ce a votat parlamentul în acest sens, ca tot Statul să arate aceeași solicitudine și pentru Biserica, punând în toată țara pe tot capul de contribuabil creștin ortodox rural o dare anuală, spre a se formă din aceeaș un fond religios, care să servească la construirea și repararea bisericilor în Comunele rurale;

Comisiunea având în vedere că creerea unor astfel de dări, impozite, nu se poate face decât prin legi speciale, opinează: că întru cât prin legea de înființarea și organizarea Cassei Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române se prevăd fonduri pentru buna propășire și chivernisire a a Sf-lor Locașuri, ca cererea sus numiților preoți să fie recomandată binevoitoarei atențiuni a Onor. Ad-ție a Cassei Bisericii.

Comisiunea cu profund respect supune părerea sa deliberării Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, spre a decide cele de cuviință.

Raportor (ss) *Econ. I. Ciocan*, Membrii Comisiunei (ss) *Arh. Valerian*, (ss) *Econ. P. Ciosu*.

P. S. Episcop de Argeș. E vorba de cererea unor preoți ca să se facă un fond religios, dar se mai poate face și o administrație religioasă și atunci... administrația mănăncă fondul și degeaba se mai face acest fond religios. Eu cred că să o recomandăm Chiriarhului respectiv. Pot să mărturisesc fără să greșesc, că 3 din 4 părți din bisericile țarei românești sunt făcute prin mila creștinilor. Anul trecut, în vizita canonică, am găsit 30 biserici aproape ruinate. Pentru acelea care au mai putut fi reparate, știți cât s'a adunat? Mulțămită *I. P. S. Mitropolit Primat* și a celor-

lalți Chiriarhi, preoții noștri au găsit dragoste din partea credincioșilor. Și știți cât s'a cheltuit? 20.000 lei și s'a reparat 20 biserici. *Fondul religios este dragostea.* De aceea să o recomandăm Chiriarhilor căci I. I. P. P. S. S. Mitropoliți și Chiriarhii știu trebuințele acestea și bisericile se fac, însă nu se fac atunci, când preoții nu voesc să se pue în serviciul bisericii. Dar preoții numiți voesc să se facă prin lege!? Ei de! Omul dă de drag, dar sil-lit nu dă.

P. S. Episcop de Roman. I. P. S. Stăpâne, e adevărat ceea ce spune P. S. Episcop de Argeș, că credincioșii noștri iubesc biserica și când se face apel la dânsii dau și de unde au și de unde n'au. Rămâne numai ca acei cari strâng aceste ofrande, să fie de bună credință și să le pună la locul lor.

În privința propunerii Păr. raportor, de a se constitui un fond bisericesc, ar trebui să se găsească un mijloc pentru aceasta. În Eparhia Romanului, încă de pe când eram la «Precista Mare» Arhimandrit, P. S. Episcop de atunci Gherasim, a instituit un fond, care are meritul că e bun, și eu îl mențin. Fiecare creștin în cursul săptămănei pune benevol în cutia bisericii un 5 bani, pentru iertarea păcatelor. Ei! acești 5 bani, de atunci și până astăzi a format un capital cam de 150 mii lei. Acești 150 mii lei sunt depuși sau prin băncile populare sau la Cassa de Depuneri. Și eu mă gândesc să centralizez toți acești bani și sunt pe cale a înființa Societatea Clerului din Eparhia Romanului numită «Roman Vodă», care înainte se numia «Haru». În adevăr cuvântul este foarte frumos, conține în sine tot ce poate să fie mai înălțător, dar sunt chestiuni delicate, sunt chestiuni de procese, societatea poate fi citată în judecată. Ei! ca să chemi «Haru» în judecată nu prea vine bine. De aceea s'a schimbat numele în «Roman Vodă», fiindcă Roman Vodă a înființat orașul și Episcopia. Ei bine, acele depuneri din partea tuturor se vor centraliza la Societatea aceasta.

Eu găsesc că ar trebui I. P. S. Stăpâne, chestiunea aceasta să fie mai bine studiată și să se generalizeze în toată țara și nu în sensul că este o dare care o impunem noi—căci nu se poate pune dări, decât numai în virtutea

unei legi—dar să fie un fel de dare, benevolă din partea credincioșilor pentru biserică și această idee nu este rea. Poate că predecesorul meu P. S. Gherasim, a tins la alt ceva; anume la posibilitatea în viitor, a separațiunii bisericești de stat, dar acest lucru sunt sigur că nu se va întâmpla. Pentru un timp oarecare însă, ca acest fond constituindu-se și mărindu-se să poată servi bisericilor pentru reparațiuni, faceri de veșminte și la alte nevoi.

Deci ideea raportului de a se găsi un mijloc pentru aceasta nu este rea, rămâne ca Consistoriul Superior să discute mai bine chestiunea și să găsească mijlocul de a o generaliza în toată țara.

I. P. S. Mitropolit Primat. În această privință am de dat și eu o idee, căci a face un fond mai mare pentru toate trebuințele Bisericii, este foarte greu, atâta timp cât avem Ministerul de Culte și Cassa Bisericii, care sunt datează să se ocupe de aceste lucruri. Faptul însă că s'a putut aduna suma de care ne vorbea P. S. Episcop al Romanului, m'a făcut să mă gândesc la faptul că asemenea fonduri să formeze o casă a văduvelor și orfanilor membriilor clerului, care după moartea preotului rămân pe drum după cum mi s'a întâmplat să văd cazul unui preot, care la moarte a lăsat 10 copii și n'am putut să-i dau afară din casa bisericii când a cerut alt preot locul; tot așa cazul unui alt preot întâmplat în timpul iernei când i-a cerut locul și casele de locuință mai mulți concurenți și nu puteam să admit să rămână familia pe drumuri în acel timp de iarnă. Fac rău și preoții când vin și solicită asemenea lucruri.

Cred dar că este bine să sprijinim facerea unui asemenea fond, anume pentru casa văduvelor și orfanilor; lucru este posibil și cred că se poate face cu energie stăruinți din partea tuturor (aplaude).

P. C. Econ. I. Golcu. I. P. S. Stăpâne, în ședința trecută a rămas în discuțiune chestiunea programelor de învățământ religios. Vă rog să nu se uite acest lucru și să se continue discuțiunea, timpul e scurt și chestia este foarte importantă și urgentă.

P. C. Econ. P. Procopiescu. I. P. S. Stăpâne, în legătură cu dorința ce ne preocupă, de a găsi mijloace mate-

riale, cu care să se restaureze sfintele locașuri ale Domnului, motivele care ni s'au dat de cererea preoților din județul Dolj și care a făcut obiectul raportului de azi, așa avea să aduc la cunoștința Consistoriului Superior, un precedent de asemenea natură, care s'ar potrivi foarte bine cu ceea ce ne preocupă.

În Județul Romanați se simțea foarte mult nevoia construirii de localuri de școală, fiecare comună avea dorința de a avea local de școală. Cassa Școalelor a acordat împrumuturi întru cât a avut și la un moment dat nu a mai avut de unde da. Comunele erau atât de sărace, în cât nu puteau să-și întâmpine nevoile lor. Atunci au zis: Unde este unul, nu este putere la nevoi și la durere, unde sunt doi puterea crește și dușmanul nu sporește. Și ce dușman mai groasnic eră decât sărăcia. Am pornit atunci o adevărată falangă, învățătorii și cei mai mari și cei mici, cu oamenii doritori de bine din județ și am ajuns la hotărîrea că toate comunele din județ să formeze o asociație; ne făgăduia și delegația județeană 10—15% din venitul ei și am format astfel un fond numit «fondul de asociație pentru construire de localuri de școală». Din acest fond, în timp de 3—4 ani, s'au construit cinci localuri de școală în comunele unde se simțea mai multă nevoie și astăzi s'au construit peste 40—50 localuri de școale într'un timp de 6 ani, răspunzându-se astfel nevoiei simțite pentru creșterea copiilor neamului nostru românesc. Când am auzit concluziunile raportului, am zis că n'ar fi rău dacă s'ar lucra în această direcție, în frunte cu P. P. S. S. Kiriarhi, de a căror sollicitudine nu ne îndoim. Și noi preoții în cercul cunoștințelor ce avem, indiferent de culoare, căci noi suntem ai tuturor, gândesc că vom putea ajunge să formăm acest fond. În a ne gândi însă la cereri de taxe pentru crearea acestui fond, aceasta ar înăspri relațiile cu credincioșii, ar fi a îmbracă ca într'un giulgiu de ghiță dragostea și credința poporului pentru Biserică. Nu așa voi să mai aud, ca pe timpul când preoții erau plătiți din taxa de 4 lei, *acesta este birul preoților*. Este dure-roasă această stare de lucruri și deci sunt în contra impozitului la care se vizează. Să găsim altă modalitate, cu toții să ne unim și să creem un fond, după nevoile locale și așa mai ușor s'ar răspunde la aceste nevoi.

I. P. S. Mitropolia Primat. În privința ținerii în bună stare a bisericilor noastre, fiecare din noi ne am gândit din vreme ce se poate face. La bisericile de unde Statul a luat averile, cu bucurie vedem că se fac reparații și restaurări, unele radicale, altele după trebuință și putere, deși lucrările merg cam prea încet. Pentru bisericile cu caracter particular și care au nevoie de zidire ori restaurare radicală, iată la ce măsuri am venit eu: Am venit la măsura ca să introduc *condici de milostenie*. Erau înainte acele pantafuze, unele cu chitanțe tăiate, altele ce nu le avea tăiate, astfel că nu se putea face nici o ordine și s'au dat loc la multe furături. Am introdus condici de milostenie anumite, unde să fie scris 1) numele donatorilor 2) pomelnicul familiei 3) morții 4) ce au dat, lăsându-se și locul de controlat cât mai adese ori, scriindu-se controlul și rezultatele pe condică spre orientare înainte și pentru împedecat fraudele eventuale. Cu chipul acesta și condica respectivă rămâne un document istoric, despre modul cum s'a îmbunătățit biserica și în acelaș timp și un pomelnic după care să se pomenească donatorii. Măsură aceasta o întrebunțez și aici ca și la Huși și mi-a dat rezultate minunate. Se evitează astfel, cazul de a se ascunde din banii ce s'au dat și rămâne și numele binevoitorilor, care au pus în bună stare biserica respectivă. În schimb li se dă o remiză cuviințoasă celor cari au purtat condica de milostenie. Găsesc că mijlocul acestui fel de condici de milostenie benevole, este mijlocul cel mai bun, pentru îmbunătățirea materială a bisericilor.

P. C. Econ. Cosma Petrovici. *I. P. S. Stăpâne.* Numai cine n'a fost la țară, poate să nu creadă în ce stare se găsesc bisericile noastre. Și, dacă acești preoți din Dolj au ajuns de a pune pe hârtie durerea lor și a se adresă aci, au făcut-o după ce au bătut la toate ușile în zadar, căci nu li s'a deschis. Bisericile pe care le avem sunt construite parte de Domnitori, parte de boerii mari ai neamului nostru și aceștia și urmașii lor s'au îngrijit până la un timp, din dragostea lor, din credința lor, de aceste biserici.

Datorită degenerării morale și relei stări materiale, urmașii mai apropiați de noi, ai boerilor din trecut, n'au

mai vrut să știe de aceste biserici, lasate de părinții și strămoșii lor, și astfel s'a ajuns ca noi să ne îngrijim de ele.

Noi preoții fiind lipsiți de partea materială ne-am adresat poporului, și el atâta vreme cât a văzut că este dator să vină în ajutorul bisericilor, au venit în ajutor.

Tot înainte de înființarea Cassei Bisericii însă, alături cu poporul vin și comunele de dau ajutorul trebuitor. În adevăr, se votează sumele, merg la delegația județeană, aceasta recunoaște nevoia, aprobă sumele în bugetul comunelor respective. Dela înființarea Cassei Bisericii, cu menirea specială care se spune în articolul I, biserica este și mai neglijată.

Iată ce se spune la art. I (citește):

Art. I. Se înființează pe lângă Ministerul Instrucțiunii publice și al Cultelor și sub autoritatea Ministerului, Cassa Sfintei Biserici autocefale Ortodoxe Române, menită:

a) A administra toate fondurile create prin prezenta lege sau prin alte legi, în scop de a contribui la înflorirea Bisericii, de a-i asigura bunul mers și întreținerea materială etc.

Și mă întreb ce înflorire a Bisericii observăm dela înființarea acestei Casse a Bisericii? Fondurile Cassei Bisericii se văd la art. 5 între cari și arenda pământurilor bisericesti.

Am înainte-mi un teanc de hârtii, din care se vede cât pământ s'a luat și s'a arendat, dela înființarea Cassei Bisericii, din fiecare parohie. Iată fondul de unde să se ia și să se îngrijească de buna stare a bisericilor.

S'a luat pământuri în plus dela fiecare parohie și s'au lăsat preoților numai $8\frac{1}{2}$ fălci de pământ pentru folosul personalului, restul s'a arendat de către Cassa Bisericii. Numai din Dorohoi, de pe aceste pământuri s'a luat 200 mii lei și nu se dă acestui județ de către Cassa Bisericii decât 10 - 12 mii lei. Această împărțire, eu nu cred că e dreaptă. Ar trebui ca ceea ce se ia dela un județ, să se dea aceluși județ. Am aici copii după un raport unde spune, că în zadar se fac apeluri la consiliile județene. S'a apelat, și aceste consilii răspund: «Nu vom dezorganiza serviciile pentru Biserică. Să vă vie în ajutor Cassa Bisericii, căci această instituțiune s'a înființat pentru acest scop».

Dar să dau și un exemplu. Este o construcție în com.

Mitoc, din Jud. Dorohoi, au contribuit oamenii, a dat și comuna suma care a putut-o da și s'a mai simțit nevoie de 3000 lei, ca să se poată acoperi biserica. S'a făcut apel la Cassa Bisericii și... nu i s'a dat nici un ajutor! În cât acum biserica începe a se dărâma, din pricină că nu mai au 3000 lei. Nu mai putem veni nici înaintea poporenilor noștri, căci nu este lăsată săptămână dela Dumnezeu, când să nu venim înaintea altarului și primele și ultimele cuvinte în predicile noastre, sunt apelul la punga săteanului, care și așa în Moldova este cu desăvârșire sleit. Suntem prea bucuroși să i vedem la biserică, pentru sufletul lor; să-i avem aproape de noi pentru a le întări credința, dar prin aceste necontenite cereri peste puterile lor li perdem, ocolesc biserica și astfel ne vedem puși în trista poziție a nu ne putea face datoria neavând cui vorbi.

Cassa Bisericii să fie dreaptă și să împartă în mod egal, să repartizeze sumele care se iau dela pământurile bisericilor. Căci nu înțelegem să se iă dela biserică și să se deă în alte părți. Am ajuns ca preoții să apară în ochii credincioșilor ca niște oameni cari cer necontenit. Tocmai astăzi când se simte nevoie de mai mult prestigiu pentru preot. Adventiștii lovesc în preoți tocmai pe această temă și li arată ca pe niște jefuitori. Când aceasta este partea cea mai slabă de care se anină adventiștii, atunci în acea parte trebuie să fim întăriți, nu să venim să tragem de mână pe săteni pentru trebuințele Bisericii și ale noastre. Când s'a înființat Cassa Bisericii, s'a înființat cu un scop anumit și frumos și în acest scop noi preoții am cedat pământurile bisericilor, cari pământuri le foloseam noi. Din această cauză, preoțimea, care eră datoare să se miște, nu s'a mișcat și a primit înființarea acestei Casse, ca să fie pusă la adăpost de aceste neplăceri, de a întinde mâna la săteni; a tăcut atunci și este decepționată acum, când vede cum stau lucrurile, i s'a luat tot și nu i se dă nimic.

Nu știu ce se face cu 200.000 lei luați din județul Dorohoi, pentru cari se cere din timp în timp câte un ajutor și nu se răspunde cu nimic? Câteodată se dă sume așa de minime, că ne este rușine să le scoatem de la Administrația financiară a Județului.

M'am prezentat odată unui domn fost administrator la

Cassa Bisericii și am întrebat ce se face cu sumele încasate. Mi s'a răspuns că, Cassa Bisericii este o dependență a Ministerului de Finanțe. Ceeace Ministerul de Finanțe dă Cassei Bisericii, aceea are și ce are aceia dă bisericilor și preoțimei. Dacă lucrul așa este, atunci să știm și să ni se spună, este nevoie de noi în Biserică?» Dacă nu, iar să ni se spună. Noi avem dorința de a lucra în Biserică, a ne ridică în fața tuturor și să fim la înălțimea la care se așteaptă țara dela noi, dorim să muncim, dar să ni se dea mijloace ca să muncim.

În conferințele pastorale se pun subiecte ca acestea: «Catehizarea ca mijloc de educație religioasă», subiecte pe care le socotim fără rost, căci unde să se facă catehizarea? Sub cerul liber?

I. P. S. Mitropolit Primat. În familie, în școală și în pridvoarele bisericii.

P. C. Econ. Cosma Petrovici. Să ne iertați I. P. S. Stăpâne, dar nu se poate face în familie.

Accesul preoților prea des în familie, de multe ori aduce neajunsuri și bănueli, deci trebuie înființate în acest scop, vechile tinde bisericesti, căci astăzi lumea e mai pretențioasă; trebuie să se înființeze pe lângă biserici vechile tinde, de unde plecă lumina în trecut și de unde ar trebui să plece și azi, pentru prefacerea sufletelor dela țară.

Ar trebui deci să avem o sală pe lângă biserică și mai curând ași fi dispus să ne lipsim de orice, numai să avem mijloacele trebuincioase spre a putea folosi poporului unde suntem așezați ca conducători sufletești.

Termin cu rugămintea ca Onor. Consistoriu, să intervină la Onor. Minister pentru mai multă atențiune care se cuvine Bisericii.

S'a luat deajuns și mereu dela Biserică și s'a dat în alte direcțiuni. E vremea ca să se mai lase acele direcțiuni și să se dea Bisericii, căci e mare nevoie de prefacerea sufletească a fiilor acestei Țări.

P. S. Vartolomeu Bacaoanul. I. P. S. Stăpâne, văd că se pune în discuțiune, chestiunea bugetară a bisericii. Recunosc că Părintele Petrovici are dreptate în unele chestiuni, dar în alte chestiuni se grăbește.

Este adevărat că s'a luat pământul bisericii și anume

ce a fost mai mult de 17 pogoane în Muntenia, de 8¹/₂ fălci în Moldova și ce a fost mai mult 10 hectare în Dobrogea. Dar tot pământul acesta dă un venit numai de șase sute cincizeci de mii de lei și biserica pentru întreținerea ei cheltuiește aproape zece milioane; restul prin urmare se varsă de Stat. Este adevărat că s'a luat pământul bisericii, dar s'a desființat acea taxă de 4 lei, numită birul preoților și apoi să nu uităm că până la 1893 c'erul dela sate nu eră plătit. Prin urmare atunci când a venit ziua ca și preotul să fie plătit prin buget adică să participe și el la cinstea de mădular al Statului, a trebuit să se avizeze la noi resurse; și în lipsă de altele prima resursă a fost după cum știm un bir, care a apăsător asupra sufletului creștinesc și care trebuia să dispară. S'a văzut atunci însă că trebuiau noi venituri și spre dobândirea lor s'a luat pământul bisericii. Venitul acestui pământ se întrebuințează la plata personalului bisericesc—care din fericire merge îmbunătățindu-se,—se întrebuințează la întreținerea Seminariilor, care merg sporindu-se; se întrebuințează la plata diurnelor noastre și alte multe nevoi ale Bisericii, în limita posibilă.

Nu sunt eu acela care să cred că avem mijloace suficiente, din contra; și Dumnezeu știe și D-nul Ministru al Cultelor știe cât m'am sbatut în această privință în calitatea mea de Administrator al Cassei Bisericii; știe și Înalt P. S. Mitropolit Primat, la care m'am dus cu sufletul îndurerat de multe ori și i-am spus starea precară de lucruri în care se află Biserica bănește și care în înalta sa înțelepciune mi-a spus să fim cu răbdare, căci cu răbdare se poate face mult. Nu putem să facem imposibilul, posibil dintr'odată, trebuie să așteptăm ca totul să se facă la vremea lui. Să fim siguri, Cassa Bisericii va rămâne în mâna Clerului—nefiind vorba de smerita mea persoană, pe care sunt dispus să o sacrific ori când pentru a o vedea trecând la un alt frate al nostru,—cât va fi sub oblăduirea noastră, fondurile se vor întrebuința bine și vor merge crescând (aplause).

Înainte de venirea mea la această Cassă a existat un fond de 50.000 lei, destinat pentru ajutor la construirea bisericilor; în anul trecut însă fondul acesta a suferit o

reducere mare ne mai rămânând din el decât 2000 lei. Mi-a rămas prin urmare, pentru ajutor la construirea bisericilor numai 80.000 lei din fondul comunal. Dar ce se poate face numai cu această sumă. Din cauza aceasta am avut o luptă strașnică ca să fac din 2000 lei, 7500 lei și pe lângă cele 80.000 să mai dobândesc și făgăduiala D-lui Ministru de Finanțe pentru un credit de 90.000 lei. Am prin urmare 7000 lei; voi avea și cei 90.000, căci este vorba de promisiunea unui Ministru și trebuie să fie respectată, ceea ce face desigur ca în anul acesta să avem un fond mai crescut, nădăjduind că la anul să avem și mai crescut.

Anul acesta, la cererile mele, mi s'a răspuns că stăm cu pușca la picior, fapt care ne costă mult; de unde dar să se mai dea parale? Acesta desigur este un argument în fața căruia se capitulează din datorie patriotică în care clerul nostru a fost și va rămâne neîntrecut și smerenia mea a trebuit să mă smeresc și mai mult. La anul situația lămurindu-se cu ajutorul lui Dumnezeu, Biserica va fi mai cu tărie în spunerea păsurilor și în arătarea nevoilor ei, care sunt însăși nevoile sufletului nostru românesc, după cum bine o știu toți bunii români.

Cât pentru astăzi e bine să știm unde ne găsim. Și ne găsim cu bugetul Bisericii naționale în starea de a avea veniturile noastre proprii de vre-o trei milioane și jumătate; iar restul de șase milioane și ceva se pune de Stat. Natural că e mai mult decât puțin, și pentru asta am pus chestiunea înaintea D-lui Ministru de Finanțe în termenii următori:

«Domnule Ministru, în țara aceasta se face instrucție și educație. Instrucția se face prin școală, educația prin Biserică, întru cât prin ea se tormează și se păstrează bunele moravuri într'un popor. Pentru școală în care se dă instrucția se cheltuiește 50 milioane; iar pentru Biserică prin care se dă educație poporului se cheltuiesc mai puțin de 10 milioane. Și când este știut că educația este partea fundamentală a unui popor, nu credeți că trebuie să se sacrifice cu dragă inimă încă câteva milioane în plus pentru educația poporului mai ales că la noi e vorba de un buget din cele mai bogate?»

Românul este o ființă cu nevoi și calități sufletești mari, cari trebuiesc cultivate, întărite. Căci cu cât un popor va avea un fond sufleteș mai puternic, cu atât va fi mai sigur de existența și de progresul lui și va fi socotit ca un factor important și în afară».

Această argumentație a plăcut D-lui Ministru, dar mi-a spus că timpul încă nu este potrivit pentru aceasta.

«Iau act de această stăruință care face cinstă multă Bisericii, a adăogat D-sa, și de cum voi putea, voi da parole mai multe și pentru Biserica. Să așteptăm dar cu toții timpuri mai prielnice».

Prin urmare, rog pe frații preoți, să se solidarizeze cu P. P. S. S. Kiriarihi cari luptă pentru aceste revendicări ale noastre ale tuturor, ca unele ce nu trec prin cler decât ca să ajungă la poporul de sufletul căruia ne îngrijim și pe care îl privesc de drept. Și prin adăogiri și cuceriri de fiecare zi, cred că vom ajunge a fi l. curând satisfăcuți pentru tot ce ne trebuie, căci Statul ne e creștin și guvernanții noștri sunt oameni înțelepți.

P. C. Ec. Ilie Teodorescu. I. P. S. Stăpâne, mă văd nevoit, cu toate că timpul este înaintat, ca pentru luminarea noastră să fac un mic rezumat asupra chipului cum s'a pus discuțiunea, în urma raportului acestuia. În cazul de față, s'a făcut unele propuneri ca în această privință Ministerul de Culte, în special Cassa Bisericii, să avizeze la cererile acelor preoți, de a li se da mijloace pentru repararea bisericilor sau ridicarea lor.

S'a propus de P. S. Episcop de Argeș, un alt mod de a vedea și în sfârșit a fost partea ridicată de P. C. Econ. Cosma Petrovici, întrucât cu fapte văzute a demonstrat în fața Consist. Superior, de câtă nevoie are biserica în ceea ce privește reparațiunile, în părțile unde S. Sa are cunoștințe mai precise. Și, acum în cele din urmă P. S. Vartolomeu—Adm. Cassei Bisericii—de care noi ne bucurăm. Este un bine ca biserica să fie ridicată acolo unde cu toții dorim.

Vreau însă să fac o mică rectificare, să nu se treacă că biserica se ține astăzi din produsul pământurilor luate acum câțiva ani în urma dela biserica. Nu.

Noi știm trecutul istoric al vieții noastre, în special al

bisericii, că biserica a făcut sacrificii enorme la 1864, s'a luat peste 60 milioane venit anual numai din proprietăți; venit care astăzi se ridică la de 10 ori atât, ar fi deci 600 milioane. Prin urmare, biserica românească are dreptul la întreținerea și la susținerea ei pe baza avutului său. Căci este nedrept socotesc, ca să-ți ia totul și să nu te întrețină. Ei bine, bisericii noastre, i s'a luat totul și nu i s'a lăsat nici ce să mănânce. Noi am cedat atunci, pentru că am crezut că eră în Statul nostru, viața noastră. Și noi oamenii bisericii ne am pus viața, pentru viața Statului și cu toții știm că toate instituțiunile din țara românească sunt făcute numai grație averilor luate dela biserica, instituțiuni pe care le-am admirat și hrănit pentru că știam că sunt înființate spre binele neamului românesc.

Dar, nu sosește timpul ca și bisericii noastre să i se dea atențiunea cuvenită? Am auzit pe D-l Ministru și am rămas curios de surprins că nu s'a găsit mijloc de a se reduce curba dela lefurile preoților și ele deja atât de mici. Dar e dureros aceasta! Cum se găsește pentru altele? Și cum ca să ridici curba de 2 lei la o leașă de 45 lei pe lună nu s'a găsit? Trebuie odată să ia și pentru biserică puțină grijă și să se dea puțința ca biserica să se reprezinte așa cum trebuie.

Dar, noi știm că sumele luate de pe pământurile bisericilor sunt luate cu mult timp înainte decât timpul când s'a înființat legea clerului mirean care prevede întreținerea preoției. Deci dar, ca să unesc propunerea comisiei cu privire la fondul la care face aluziune petiționarul și ca să unesc dreapta cerere a P. C. Ec. Petrovici, eu sunt de părere, ca produsul pământurilor luate mai târziu ca plus, peste pământul existent astăzi, să se dea în raport cu trebuințele bisericilor din județele respective. Cu alte cuvinte, dacă în jud. Ilfov, ar produce pământurile 500 mii lei, acești 500 mii lei să se dea bisericilor din acest județ și tot astfel și în alte județe. Și atunci să fim siguri, că biserica nu va fi dărâmată, nu va mai intra câinii pe la altar, ci vor fi bisericile așa cum trebuie să fie.

P. S. Avh. Vartolomeu Bacsoanu. Mă simt obligat să răspund modului de a vedea al P. C. Ec. Teodorescu.

Întâi de toate este un principiu de finanțe, principiu ge-

neral, că nu se mai poate percepe impozite cu destinație specială. Toate categoriile de venituri ori de ce natură ar fi se varsă în hasnaua Statului, din care apoi se distribuie cheltuelile, pe instituțiuni și pe articole. În ceea ce privește Cassa Bisericii principiul acesta era mai de mult în teorie; în practică însă l-a aplicat D-l Carp. D-sa a făcut ca toate veniturile dela Cassa Bisericeii și Cassa Școalelor, chiar veniturile testamentare să intre în hasnaua Statului și de acolo să se repartizeze potrivit nevoilor, nu ale acestor două Casse, ci potrivit nevoilor generale ale Statului. Natural, că pentru aceste două instituțiuni, eu cred că principiul acesta este un principiu care are nevoie de revizuire urgentă. Și împreună cu D-l Ad tor al Cassei Școalelor, am atras atențiunea D-lui Ministru și D-sa ne a făgăduit că va reveni la starea de lucruri de mai înainte, propunând o lege în acest sens; adică vom avea veniturile noastre, pentru instituțiunile noastre. Totuși principiul de mai sus se va aplica, în sensul că veniturile dela arendarea pământurilor bisericesti nu se vor putea destina numai anumite cheltueli bisericesti. Ca să se pună în buget, că veniturile pământurilor se vor destina reparației localurilor sfinte, aceasta după principiul modern al comptabilităței publice de mai sus nu se va putea, pentru motivul că în felul acesta se vor împacă unele nevoi prea mult și altele prea puțin. Ce putem face însă? Am putea de pildă imită pe Cassa Școalelor și anume să dăm ajutoare, dar să dăm și imprumturi.

Această chestiune am discutat-o cu D-nul Ministru, când a fost vorba de împrumutul de 50 milioane pentru școli și am găsit că nu este bine să o adoptăm pentru Cassa Bisericii. Întâi de toate credincioșii noștri trebuiesc să rămână cu pornirea și deprinderea lor de a da ofrande pentru Biserică, pentrucă Biserica este o instituție, care prin firea ei, trebuie să-și trăiască o viață proprie, dovedindu-și în fiecă vremuri capacitatea de a trăi prin propriile ei puteri. Așa a trăit Biserica noastră înainte și așa s'a făcut bogată; așa trăește astăzi secta adventistă și cu tot traiul acesta precar ne arătăm totuși îngroziți de succesele ei.

Prin urmare în ceea ce privește religia și cele religioase,

sufletul poporului trebuie lăsat în predispoziția lui de dărnicii pentru Biserică, noi clericii căutând nu s'o combatem, ci s'o cultivăm, mai ales că nu se știe dacă ziua de mâine nu ne va aduce cumva vre o separațiune a Bisericii de Stat, fie vrăjmașă ca cea din o anumită țară și de care Dumnezeu să ne ferească, fie împăciuitoare ca cea din America și din proiectul englez pe această chestiune.

Socotesc deci, că nu trebuie să i dăm locașuri de a gata poporului pentru închinare, ci trebuie să le lasăm și credincioșilor o parte de purtat din sarcina construirii lor ca astfel să se simță și mai bine legați de ele, ca fiind zidite și cu sudoarea lor.

Voci. Să dăm fonduri.

P. S. Arh. Vartolomeu Bacaoanu. Nu sunt contra. Dar țin să cumpănim bine vremurile și să procedăm cu înțelepciune în ce privește rezultatele care pot ieși din acțiunile noastre. Trebuie să procedăm cu tact, ca nu cumva prin graba noastră să ne abatem sau să fim abătuți de la îndrumarea făcută de a putea dispune cândva de întregul patrimoniu material al Bisericii. De sigur că trebuie să ajungem acolo, căci nu se poate concepe o instituțiune a cărei casă să fie în alte mâini, iar răspunderea să fie pe capul ei. Un pas în direcțiunea aceasta deja s'a făcut prin înaltul mod de a înțelege lucrurile al D-lui Ministru actual și s'a făcut sub I. P. S. Voastră; al doilea și cel mai de dorit cred de asemenea că se va putea face în curând.

Deci dar mă rezum: Veniturile nu se pot destina unor anumite cheltueli, căci este în contra doctrinei financiare admisă în toate universitățile și practicele de comptabilitate ale Statelor; al doilea nu trebuie să stingem în sufletul credincioșilor dărnicia pentru cler și Biserică, căci se poate întâmplă după cum am zis, ca chiar din motive nu filozofice și politice, ca în Franța bunăoară, ci din motive sociale și de ordin curat bisericesc, se poate întâmplă zic, lăsați, ca mâine numai, la propriile noastre puteri.

P. C. Econ. Ilie Teodorescu. Ce bine am duce-o.

P. S. Arh. Vartolomeu Bacaoanul. Nu vă contrazic și poate că evoluăm chiar în sensul acela. Dar firește că nu trebuie să anticipăm nimic de pe acum afară de hotărârea și chiar de lupta de a păstră la credincioșii Bisericii no-

stre strămoșeasca lor dărnicie către Biserică și clerul lor.

P. C. Econ. C. Petrovici. Nu mai are de unde.

P. S. Arh. Vartolomeu Bacsoanul. Pe cât are. Eu nu am văzut o parohie, în care parohul să fie harnic și treburile bisericești să nu meargă bine. Nu trebuie prin urmare să siluim lucrurile, căci lucrurile sunt foarte bine îndrumate așa cum sunt; de sigur că vom ajunge unde ne este gândul nostru, dar numai cu înțelepciune și cu hotărârea de a păstra cu sfințenie ceea ce am dobândit din ce ni se cuvine.

P. C. Econ. I. Ciocan, dă citire din nou concluziunilor raportului citit de P. C. Sa, de a se trimite aceste dorințe Cassei Bisericii, care punându-se la vot se aproba.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte. Măine fiind serbarea încoronării M. Sale Regelui nostru, vă rog să fiți cu toții la Te-Deumul ce se va oficia la Sf. Mitropolie.

Ședința se ridică la orele 12, anunțându-se cea viitoare pentru Sâmbăta 11 Mai la ora 9 de dimineață.

Președinte, *Konon Mitropolit Primat.*

Secretar, *Economul Cosma Petrovici.*

Ședința din 11 Maiu 1913.

Ședința se deschide la ora 9.15 sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat, asistat de I. P. S. Mitropolitul Moldovei.

P. C. Econ. Cosma Petrovici, Secretar, citește apelul nominal. Prezenți 19; în concediu 16.

Acelaș P. C. Secretar, dă citire sumarului ședinței precedente.

I. P. S. Mitropolit Primat. Cere cineva cuvântul asupra sumarului?

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. În ședința trecută n'am stat până la sfârșit, căci fiind invitat la serbarea Fondățiunei Universitare Carol I, am plecat de aci, la mijlocul ședinței.

Văd cum că una dintre chestiunile cari s'au discutat,

a fost și chestiunea adusă în discuțiune de către niște preoți din județul Dolj, cari au făcut propunerea, ca Consistoriul Superior Bisericesc să intervină pe lângă guvern, pentruca să pună o taxă de trei sau nu știu câți lei, spre a se adună un fond, care să servească pentru reparațiuni de biserici și clădiri de case parohiale; și că Consistoriul a hotărât ca această propunere a preoților dela Dolj să se recomande guvernului.

Eu declar cum că sunt contra acestei păreri. Nu e bine ca Cosistoriul Superior Bisericesc să intervină la guvern, pentruca să pună biruri asupra poporului. Știți foarte bine ce efect a avut în popor, acei patru lei când s'a înființat prin legea clerului de mir. Eră așa numitul bir al popăritului, și a făcut un rău efect în țară. Din nou declar că sunt contră acestei propuneri și nu împărtășesc părerea celor ce au votat.

P. S. Arh. Valerian Râmniceanu. În comisiune nu s'a admis ideea aceasta ca să se pună un bir de 3 lei de persoană. Numai după ce s'a înlăturat această idee, s'a admis ca asemenea ajutor să-l dea Cassa Bisericeii când va avea mijloace.

P. C. Econ. Procoptescu. Am cerut cuvântul asupra acestei chestiuni. Am rămas în credință, că nici unul dintre noi n'a înțeles că pentru formarea acestui fond bisericesc, trebuie să recurgem la mijlocul de a se pune contribuțiuni pe popor, și toți am înțeles și am fost de acord în ceea ce privește concluziunea raportului, că trebuie să trimitem cererea Onor Ministerului spre a se avea în vedere.

I. P. S. Mitropolit Primal. Pun la vot sumarul care s'a citit cu aceste observațiuni.

Se admite.

Se dă citire următoarelor comunicări:

Telegrama P. C. Econom Theodor Teodorescu prin care roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 11 Mai, fiind reținut de serviciu în parohie.

Suplica P. C. Econom Meletie Răuț prin care roagă a i se acordă concediu pentru ziua de 11 Maiu, neputând lua parte la ședință din cauza unor afaceri personale foarte importante. Se acordă concediile cerute.

Îtem prin care preotul Ștefan Niculescu din Com. Ca-

vaclar Jud. Constanța, roagă a se da voie preoților din Dobrogea să se permute la parohiile vacante din țară sau a li se da pământ din proprietățile Statului. Se trimete la Comisiunea de petițiuni.

P. S. Ark. Vartolomeu Bacsoanul. I. P. S. Stăpâne, s'a discutat într-una din ședințele trecute chestiunea programelor de învățământ religios. Această chestiune este urgentă și trebuie să procedăm la hotărârea ei. Cererea mea ar fi ca să mărim numărul membrilor din Comisiunea care este însărcinată cu studiul acestei chestiuni—acești membri pot să fie și dintre P. S. Kiriarhi,—și să meargă ca asistenți la Consiliul General al învățământului să hotărască chestiunile și ordinea lor pentru întocmirea programului.

Noi aici nu avem decât să fixăm principiile, după care are să se întocmească acest program. Și în această privință aș cere învoirea P. P. S. S. Voastre să alcătuesc un memoriu pe care în ședința viitoare să-l cercetați, ca astfel să putem avea dacă nu un dreptar, cel puțin o bază de discuțiune pentru stabilirea acestui program. După câte am văzut în ședința când am avut onoarea să vorbesc, modul meu de a vedea a fost și modul de a vedea al Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, așa că acum nu mai este vorbă decât de aplicarea la facerea programei a acestui mod de a vedea.

P. C. Econ. Gotcu. Înalt Prea Sfințite Stăpâne, și în ședința de alaltăeri și astăzi, tot acelaș lucru voiam să rog pe I. P. S. Voastră, ca să se pună în discuțiune programa învățământului religios.

Nu s'a statornicit încă principiile, planul general al programului, așa încât asupra acestei chestiuni discuțiunea este deschisă.

I. P. S. Stăpâne, chestiunea programelor a fost discutată, criticată și desvoltată în congresul profesorilor de religie de astă toamnă. În acest congres s'a recunoscut că actualele programe au lacune foarte mari și pentru aceasta s'a ales o comisiune care să se ocupe cu elaborarea unui proiect de program pentru învățământul religios primar, secundar cum și la toate școalele speciale. În acelaș timp, congresul a manifestat dorința foarte serioasă,

ca învățământul religios să se întindă la toate felurile de școale, la cele profesionale, comerciale, de arte și meserii la care, după cum știți învățământul religios este nul. S'a cerut ca în învățământul liceal, la cursul inferior, să fie cel puțin două ore pe săptămână, iar la cursul superior cel puțin o oră pe săptămână de fiecare clasă, până la clasa VIII inclusiv. În vederea acestui timp, pe care l'a cerut cu foarte multă stăruință și care cerința a binevoit și Consistoriul Superior Bisericesc să și-o însușească. Comisiunea din care am avut cinstea să fac parte a lucrat la alcătuirea unui proiect de program.

Ne-am întrunit de mai multe ori și astăzi iarnă aici în București și după ce l'am terminat, prin Președintele nostru l'am înaintat Onor. Ministerului, ca să l pună la dispoziția consiliului general de instrucție, să-l studieze, și să-i dea ființă legală.

La alcătuirea acestui proiect de program s'a discutat mai întâi asupra planului și s'a admis la cursul primar planul preconizat acum de P. S. S. Vartolomeu și pentru cursul secundar s'a admis un alt plan, istorico psihologic, care însă nu exclude planul preconizat de P. S. Vartolomeu, ci din contra suntem cu toții în acord și avem toată admirația față de acest plan.

Dar I. P. S. Stăpâne s'a observat să acest plan l'am privit în totalitatea studiilor religioase. P. S. Sa îl privește însă numai pentru studiul moralei și atunci îmi zic, în adevăr studiul moralei este chintesența învățământului religios, este fructul învățământului religios și aici trebuie să ținească toate năzuințele, la aplicarea binelui în viață, dar ca să ajungem la fruct trebuie să ținem seama de bazele pe care trebuie să se clădească acest învățământ, să ținem seamă de izvorul din care să iasă învățământul moralei. Dacă s'a admis planul preconizat de P. S. Vartolomeu, ca cel mai bun din punctul de vedere al studiului moralei, n'am nimic de zis, dar să nu uităm că învățământul religios are de scop a pregăti și predispune pe om la legătura cu Dumnezeu; iar aceasta se face în întregimea facultăților sufletului omenesc și în minte și în inimă și în voință și de aceea învățământul religios trebuie să prețuiască și să țină seamă de toate aceste facultăți, deci în-

vătamântul religios trebuie să cuprindă toate adevărurile și de credință și de speranță și de dragoste, cum și mijloacele de ale întreține și desvoltă în suflete.

Noi deci am căutat un plan, care să răspundă acestei cerințe psihologice ale sufletului religios omenesc: pe de altă parte am ținut seamă și de planul statornicit de însuși Mântuitorul Ihs Hristos în opera mântuirii neamului omenesc.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Vă rog să fim mai concisi, căci cu modul acesta de discuțiune perdem prea multă vreme, aici nu facem discuțiuni academice; ne trebuie învățământul religios din punctul de vedere istoric, dogmatic și moral cu aplicațiuni și la vieța practică.

P. C. Econ. I. Gotcu. Și atunci ca să fim în conformitate cu principiile pedagogiei și cu trebuința religioasă a sufletului omenesc am admis principiul, ca în toate gradele de învățământ, învățământul religios să fie predat într'un cerc complet, adică în cursul primar să fie învățământul religios complet și din punctul de vedere istoric și al credinței și al moralei, dar într'un cerc și un mod pe cât îi pricepe mintea copiilor de clasele primare: și a nume cred că e necesar să cunoască istorioare frumoase și moralizatoare pe care le primește copilul cu drag, din Vechiul și Noul Testament, să cunoască Simbolul Credinței, cele zece porunci, cum și poruncile Bisericii. Să capete plăcere pentru învățămintele morale ale Mântuitorului și plăcere pentru slujbele și ierurghiile cultului public ca astfel să fie un creștin bun. În cursul gimnaziilor am avut în vedere, că aici intră majoritatea, a păturei mijlocii sociale, deci și această pătură trebuie să aibă cunoștință completă de învățământul religios, însă într'un cerc mai desvoltat, la care să se adauge cunoștinți de istoria Bisericii generale și a Bisericii Române, ca din tipurile ce ne prezintă ea să-și formeze elevul convingerea mai puternică despre adevărurile religioase. La cursul superior, aici este vârsta și situațiunea tinerilor cari încep a li se desvoltă cunoștințele, vârsta în care spiritul devine critic și în acelaș timp vârsta în care elevul se pune în contact cu ideile anti-religioase. Elevii acum citesc diferite scrieri, în care sau se tăgăduesc adevărurile religioase, sau caută a se pune în

contradicție cu datele științei pozitive,—ceea ce produce multe și mari turburări în sufletele lor, ba adesea chiar dezastre. Și de aceea am crezut să le punem acelaș învățământ religios, însă într'un cerc mai larg și expus așa fel ca tânărul din cursul superior de liceu să capete un sprijin de întărire a credinței sale și o alifie tămăduitoare rânilor sufletești,—să i dăm arme spre a combate obiecțiunile contrarii care—i se fac;—deci să expunem și învățământul de credință și cel moral în mod apologetic, potrivit gradului de desvoltare al lor și scopului școlar; iar ca complectare a acestui învățământ, la urmă să-i dăm cunoștințe de istoria Bisericii Române, care să-i arate lui scopul și fructele religioșității în neamul nostru, foloasele ce a adus Biserica Română și învățământul religios, națiunei noastre. Astfel am statornicit programa învățământului religios complet în toate gradele de învățământ și am păstrat principiul concentricității în virtutea căreia am crezut că se răspunde la toate necesitățile religioase. Acesta ne-a fost planul în alcătuirea proiectului de program deus la Minister, care a ajuns la Consiliul General și acum și înaintea Consistoriului Superior Bisericesc. De aceea vă rog să vă pronunțați ca astfel să se termine cu bine această chestie atât de importantă pentru Sf. noastră Biserică și pentru neam.

Cât pentru programa școalelor speciale, ea va fi cea a gimnaziului adaptată însă, scopului specific.

P. C. Econ. C. Nazarie. I. P. S. Stăpâne, voui fi foarte scurt, însă țin dela început să precizez ceea ce voi părintele Gotcu și ce doresc și eu să aflăm dela Consistoriul Superior. P. S. Vartolomeu a spus că a sosit timpul ca să încetăm cu metoda istorică, prin urmare trebuie să dăm însemnătate numai moralei și a spus că trebuie să introducem pe copil în raport cu familia, cu văduvele, cu orfanii, cu vameșii și prin urmare, cu omenirea întreagă. După ce isprăvim cu aceasta, ajungem la păcat, deci la istoria Vechiului Testament și prin urmare la Apostoli, la Erarhi etc., un întreg punct de a vedea în chestiunea de program religios. Se naște întrebarea: este cel mai bun acest punct de vedere? Și urmează să adoptăm părerea P. S. Vartolomeu? Căci dela aceasta trebuie să plecăm în alcătuirea programului. Dacă aprobăm aceasta, atunci toate

programele alcătuite de reprezentanții profesorilor de religie, dela sine cad. Deci punctul acesta trebuie să se știe; urmăm metoda istorică, ori dăm importanța numai moralei, cum spune P. S. Vartolomeu? Pe urmă vedeți că la noi învățământul este împărțit în două categorii determinate și desăvârșite: gimnaziul și liceul. Gimnaziul este o școală de cunoștințe aparte care nu stă în legătură cu cunoștințele de liceu. Programele sunt așa aranjate că la ieșirea elevilor din școală, capătă un ciclu de cunoștințe. Privitor la învățământul religios, dacă am lua învățământul liceal dela clasa V până la a VIII a, zicem că avem puțință să dăm cunoștințe de dogmă în ultima clasă. Dar ce facem cu cei din clasele primare și gimnazii? Lor nu le dăm nici o cunoștință de dogmă? Cred că ar trebui să ținem socoteala și de învățământul istoric și în același timp să punem și partea morală care să fie ca o încheere.

P. C. Econ. Petrovici Cosma. Avem un regulament inferior și la art. 32 se prevăd comisiunile speciale, care se ocupă cu diferitele lucrări cari vin la Consistoriul Superior. S'a trimis de Minister Consistoriului Superior programul învățământului religios. Biuroul l'a trimis Comisiunii; Comisiunea lucrează. Acum Comisiunea trebuie să vină cu un raport, care raport trebuie discutat.

P. C. Econ. Nazarie. I. P. S. Stăpâne, dacă se admite planul P. S. Vartolomeu, atunci P. S. Sa va trebui să prezinte un plan privitor la acest program. Dacă se admite principiile stabilite de Comisiune, să se admită programul nostru.

I. P. S. Mitropolit Primat. E necesar să vă dau o lămurire. Cred că trebuie să predăm învățământul religios după categoriile și nevoile societății, împărțit în primar, secundar, special după trebuinți și superior pentru tinerimea ce poate ajunge până acolo.

Pentru clasele primare, acest învățământ să fie complet. De asemenea învățământul religios din gimnazii să fie complet în prescurtările posibile, căci se poate întâmpla ca un elev să rămână numai cu cunoștințele gimnaziului și totuși trebuie să cunoască religiunea cu morala ei și datoriiile de bun creștin și bun cetățean. Pentru cursul superior, acolo vine partea moralei religioase și filosofice cu

discuțiuni instructive, teorii practice, dar și aici să fie așa aranjate materiile ca acel care a terminat școala liceală, să aibă complex din religiune și partea istorică și partea dogmatică și tainele Bisericei și poruncile și morala tot pentru scopul de a putea fi bun creștin și bun cetățean, destinat la trebi mai înalte ale statului.

Sistemul acesta preconizat de P. S. Arh. Vartolomeu, mie mi se pare prea greoiu de acceptat și de urmat, de unde ca atare nu l'ași putea admite în totul.

P. S. Vartolomeu Bacsoanul. 1. P. S. Stăpâne, am zis în rândurile trecute, că deprinderile vechi sunt foarte scumpe sufletului omenesc, pentru că timpul le zidește în noi și cu greu ne despărțim de ele. De aceea, cecece s'a produs aici, nu mă surprinde de loc.

-În vorbirea mea din rândul trecut eu am făcut următoarea declarațiune:

În societatea omenască trebuie să avem în vedere în ce privește învățământul religios pe credincioși de o parte și pe specialiști de altă parte, adică să deosebim pe oamenii cari practică credința de oamenii cari propoveduesc credința.

Pentru omul care este chemat să practice credința trebuie un învățământ religios anumit, care să aibă mai puțină teorie și mai multă aplicație, pe când dimpotrivă pentru omul care e chemat să propovăduiască credința, trebuie un învățământ mai complex, care să-l pregătească în vederea acestei propovăduiri. Avem dar două cadruri de învățământ religios.

Acei care învață școala primară, liceul și toate celelalte școli, care nu sunt Semnarii, intră în rândul credincioșilor, a oamenilor chemați să practice religia creștină.

Seminariștii, studenții dela facultatea de teologie, dacă vreți și cântăreții, intră în cadrul al 2-lea.

Despre cadru al 2-a, acela care face pe teolog, nu-l vom discuta de astă dată. Ne vom mărgini numai la învățământul religios din școalele laice, care fiind în sine însuși o problemă destul de grea, e o datorie de prim ordin să nu o discutăm cu idei preconcepute, ci în deplină cunoștință de cauză, întemeindu-ne pe deoparte pe fapte, iar de alta pe nevoile societății noastre.

Discutam dar, cadrul învățământului religios, care formează pe credincioși. Și atunci, ne-am zis, cum să procedăm, ca să avem mai buni practicanți ai religiei creștine; ce anume metoadă să urmam dintre cele pe care le avem la îndemână?

Vom urmă metoada istorică, care s'a practicat până acum, sau vom urmă o nouă metoadă, care a fost admisă de toate celelalte științe, și care este metoada intuitivă sau cum se zice științificește, metoada psihologică.

De rândul trecut am primit cu toții această din urmă metoadă pentru că în ea se ține seamă de puterea de pricepere a elevului. Ziceam atunci: Copilul începe să cunoască lumea prin inimă mai întâi, și numai mai pe urmă și prin minte. Încă de pe când n'a început să vorbească și aș putea zice chiar după a doua zi de când s'a născut el se simte apropiat sufletește de mama lui prin acea putere vitală a ființei omenești care se numește subconștient și care în toată viața noastră se dezvoltă pe calea inimii și nu pe calea minții, adică sub forma sentimentelor și nu sub forma ideilor.

Prin urmare, sentimentul este prima forță care se naște în copil, iar nu inteligența. Și dacă este așa, atunci trebuie să ținem socoteală de această forță, de această putere și să lucrăm în direcția de a o dezvoltă și desăvârși.

Intrat în școala primară copilul aduce cu sine numai două idei religioase, care au în sufletul lui oarecare relief și anume, ideea de Dumnezeu, căci a văzut pe tatăl și pe mama sa închinându-se și ideea lui Hristos ale cărui icoane le-a văzut și la ale cărui înălțătoare sărbători s'a veselit împreună cu toți ai lui de Crăciun și de Paști.

Prin urmare ideea de Hristos și ideea de Dumnezeu, ele are la venirea lui în școală nu sub forme lămurite, dar sub forme care pot să fie lămurite și care în tot cazul se prezintă pentru învățământul religios ca un foarte bun punct de plecare.

E întrebarea însă de care anume putere a sufletului trebuie să ne folosim ca să punem în valoare cum e mai bine acest punct de plecare; de minte sau de inimă?

Metoada istorică, care este astăzi în uz, se servește de minte; căci după ea învățământul religios în clasa I pri-

mară se începe cu Facerea lumii și cu Păcatul strămoșesc, care nu pot fi prinse decât cu mintea, și încă cu facultatea cea mai rudimentară a minții, adică cu memoria. Metoada psihologică, pe care o propunem, se va servi din potrivă nu de minte ci de inimă; căci după ea învățământul religios în clasa I primară se va începe cu legăturile pe care le-a avut Hristos—Dumnezeu cu cercul lui familiar de a cărui dragoste în ce îl privește e plină și inima copilului din clasa I primară. Sprijinindu-se pe puterile minții, care la copil nu sunt dezvoltate decât cel mult ca memorie, metoada istorică nu putea să dea în privințele învățământului religios decât rezultatele pe care le-a dat, și care sunt după cum știm destul de negative. Dinpotrivă metoada psihologică sprijinându-se pe inimă, care la copilul de clasa I primară e pregătită poate mai mult decât oricând ca să simtă dragostea de ai săi, va da desigur roade cu mult mai bune pentru învățământul religios decât metoada istorică.

Prin intervenirea elementului afectiv în studiul religiei, învățământul religios devine o adevărată doctrină în acțiune, adică nu numai o știință de învățat, ci mai mult un mod de viață aplicat la traiul omului de toate zilele. De altfel noi știm că dacă în timpurile lui de glorie Creștinismul s'a răspândit și s'a impus cu atâta putere în cât a refăcut și prefăcut totul în calea lui, cauza stă în primul rând în predominarea elementului afectiv, căruia toți propoveditorii lui de seamă i-au făcut o largă parte în propoveduirile lor.

De asemenea tot prin predominarea elementului afectiv, adică a inimei se explică de ce în Creștinism rugăciunile sunt mai mult innuri decât proză, predicile mai mult piese de elocință decât bucăți didactice, și însăși scrierile Părinților bisericești sunt mai mult literatură poetică decât opere de construcție științifică.

Dacă «Dumnezeu e dragostea» cum zice Sf. Apostol Ioan, apoi la El și la împlinirea legilor lui nu se poate ajunge decât tot prin dragoste, adică prin puterile de tărnie și de înalt cuvânt ale inimei. Ori, metoada psihologică pune la treabă pentru învățământul religios mai întâi și mai mult inima decât mintea; ceace desigur este deja o bună garanție a superiorității ei.

Natural că și în metoda aceasta mintea nu va rămâne fără nici o întrebuințare. Ea însă va fi chemată la muncă la timpului și anume atunci când sufletul copilului îndesțuit cu prea multe fapte de ordin afectiv va simți nevoia să și-le sintetizeze spre a-și scoate din ele învățături generale.

În deosebi rolul minții în această metoadă va apărea atunci când după ce s'au predat elevului regulile moralei în fapte istorice se va ajunge să i se arate elevului și principiile din care decurg aceste reguli morale deja învățate prin istorie cum și sancțiunile lor, adică *dogmele și legiuirile bisericesti*.

După cum se vede în metoda psihologică nimic nu se lasă în afară nici dintre puterile sufletului, nici dintre cele patru ramuri ale Teologiei de catedră, ci numai că spre deosebire de metoda istorică, puterile sufletului și ramurile teologiei sunt folosite la timp potrivit și într'o ordine mult mai firească.

În ce privește puterile sufletului văzurăm de pildă că inima prin care se poate împlini adevărata solidaritate pe pământ și între pământ și cer premerge minții și ca timp și ca însemnătate; iar în ce privește ramurile teologiei, văzurăm de asemenea că ramura istorică în care sunt faptele se predă odată cu morala care face parte din ramura sistematică a teologiei și cu ramura exegetică prin care se tâlmăcesc elevilor preceptele morale și faptele istorice prin care sunt ilustrate ele; de altă parte, că dogmatica în care sunt principiile de credință să predă odată cu dreptul bisericesc în care sunt sancțiunile și anume tocmai după ce prin faptele biblice și de istorie bisericască li s'au tâlmăcit elevilor preceptele moralei creștine.

În același timp, pe lângă dreptul bisericesc elevii au mai făcut cunoștința cu teologia practică și prin frequentarea regulată în Duminici și Sărbători a dumnezeieștilor slujbe.

Fiind vorba aci în deosebi de învățământul primar țin să mă explic ce înțelege smerenia mea la un astfel de curs prin dogmatică și prin drept bisericesc. Prin dogmatică înțeleg desigur numai «Simbolul Credinței» pe care sub formă simplă de rugăciune trebuie să-l știe orice creștin, iar prin Drept bisericesc înțeleg numai pe «Cele nouă

porunci ale Bisericei». Pentru cursul secundar desigur că cadrul învățământului religios va fi același ca ordine de materie ca și cel de cursul primar, dar conținutul programei va fi bine înțeles mult mai bogat și prezentat mai sistematic.

I. P. S. Mitropolit Primal. Aceasta se va discuta în comisiune.

P. S. Vartolomeu. Chestiunea este prea grea ca să se discute numai de Comisiune. Aici suntem mai multe minți de cum vom fi în Comisiune și ca atare se poate nădăjdui în mai multă lumină.

I. P. S. Mitropolit Primal. Trebuie mai concentrat căci cu discuțiuni prea academice nu ajungem să putem lua nici o hotărâre.

P. S. Vartolomeu. Chiar numai chestiunea aceasta, care este foarte importantă, de s'ar rezolvi de Onor. Consistoriu în toată această sesiune, și totuși nimeni nu-i va putea imputa acestui Înalt Organ că și-ar fi pierdut vremea în zadar.

Prin cele arătate cred că dacă n'am reușit să mă explic îndeajuns, am făcut totuși să se vadă că după noua metodă e vorba de un program unic, care se va aplica mai pe larg sau mai restrâns după felul școlii și că din acest program unic nu lipsește elementul dogmatic care e și după smerenia mea piatra de temelie a oricărui învățământ religios.

Cu aceasta cred că am răspuns atât temerilor arătate, cât și obiecțiunilor ce s'au făcut modului acestuia de a vedea.

P. C. Econ. I. Gotcu. Atunci suntem de acord.

P. C. Ec. C. Nazarie. Spuneam că această chestiune trebuie discutată și constat că acum s'a lămurit; ceace trebuia să aflăm am aflat.

Este adevărat că rândul trecut, P. S. Vartolomeu a așezat în treacăt chestiunea dogmatică. După părerea P. S. S. este chestiune de intervertire de materie, una să se facă la început alta la sfârșit; aceasta este chestiune de metodă, cu atât mai mult, că metoda intuitivă este mai practică. Prin faptul că nu se exclude partea dogmatică sunt de acord și eu, căci amândouă programele urmăresc același scop.

P. S. Vartolomeu. Propunerea mea este: Să se introducă în programele de învățământ religios, metoda psihologică așa cum o văzurăm.

I. P. S. Mitropolit Primat. Ce înțelegeți prin aceasta, căci mie mi se pare că ar fi ceva cenfuz pentru copii mai ales.

P. S. Vartolomeu. Anume predarea, întâi a Noului Testament, conducându-ne de puterea de pricepere a copilului; apoi Vechiul Testament în care să arătăm de ce a venit Hristos; pe urmă a istoriei bisericești în care se va arăta ce a făcut omul pentru mântuirea lui în antiteză cu istoria Bibliei deja făcută prin Noul și Vechiul Testament și în care s'a arătat ce a făcut Dumnezeu pentru mântuirea omului. Pe calea aceasta grația lui Dumnezeu se va întâlni în opera mântuirii cu meritul omului. În ambele aceste istorii elementul moral va predomină. Apoi se va predă dogmatica cu arătarea diferențelor confesionale dintre creștini pentru cursul secundar, cum și dreptul bisericesc din care se vor face numai cele 7 taine. În același timp se va frecventă de elevi cultul în mod obligatoriu până la o anumită clasă liceală.

P. C. Econ. I. Golcu. Nu aş avea nimic de zis dacă acest plan s'ar mărgini numai la cursul primar, dar la cursul secundar, nu cred că aceasta ar fi bine.

P. S. Vartolomeu. Întâi să stabilim principiul și pe urmă vom vedea aplicarea.

P. C. Econ. I. Golcu. Principiul merge dela cursul primar până la cursul superior ?

P. S. Vartolomeu. Merge.

P. C. Econ. I. Golcu. Atunci cred că principiul acesta se acomodează admirabil cu cursul primar, dar pentru cursul secundar să luăm planul cum au decurs lucrurile în ordinea lor firească.

I. P. S. Mitropolit Primat. Sunt de părere că învățământul primar să aibă partea completă elementară a tuturor obiectelor, căci mulți din copii rămân numai cu învățământul primar; tot asemenea și învățământul secundar să fie complet. De aceste chestiuni însă, se va ocupa comisiunea în detaliu.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Am luat parte și eu la

discuțiunea acestei chestiuni atunci când s'a adus întâia oară. Astăzi suntem în continuarea discuțiunei, dar pare-mi-se că sistemul de discuțiune nu este tocmai bine ales. Noi trebuie să examinăm aceste chestiuni, în ședința Consistoriului Superior, mai mult ca chestiune de sistemă și aceasta examinată numai în punctele principale, căci altfel am lua locul Consiliului General, care singur este în drept a se rosti. Noi nu avem puțința de a face discuțiune de program. Am spus că mă unesc cu părerea P. S. Vartolomeu ca să avem două feluri de învățământ religios: primul, prin care să facem prin școală buni creștini și al doilea, prin care să formăm specialiști, adică teologi. Nu trebuie să ne gândim ca prin învățământul religios din clasele secundare să formăm teologi, ci buni creștini.

Programele nu totdeauna asigură succesul. Omul care aplică programul. Dorința e, ca rezultatul final al învățământului să dea rezultate bune, ceea ce acum nu e. Pentru aceea să facem și noi ceea ce fac alții mai înaintați de cât noi. Noi nu creiăm și nu trebuie să avem pretenție ca să creiăm ceea ce nu s'a mai văzut.

Experiența altora s'o folosim și noi și va fi bine.

N'avem decât să trecem hotarele țării ca să vedem ce să face acolo. Voiu să ating o chestiune:

Eu sunt convins că pentru a da țării ceea ce așteaptă dela noi, trebuie să ajungem la împărțirea sarcinei preoțești în sarcină: *didactică* și sarcină *pastorală*, cum se face în alte părți unde clerul e mai bine pregătit ca la noi. Altfel nu se poate. Numai în așa condiții învățământul religios la noi, va merge mai bine și va fi considerat mai mult; și va lua loc în rândul obiectelor fundamentale ce se predă în școli.

Voim să ajungem la un rezultat bun? Apoi atunci numai este de amănat, trebuie să puneți punctul pe *i*. Să facem ceea ce face alții mai învățați și cu mai multă experiență decât noi.

Să facem ca toți profesorii de religie să fie preoți, și acești preoți să fie numai profesori de religie, iar nu și păstori de enorie.

Preotul profesor să fie pus în aceeași linie și în fruntea celorlalți profesori de obiecte însemnate, iar nu ca azi

când e socotit în rândul măștrilor de școli secundare, nici cum profesor.

Prin urmare, convingerea mea e că împărțirea sarcinei preoțești în sarcină pastorală și sarcină didactică se impune.

Slavă Domnului, avem destui preoți învățați și bine pregătiți, fie pentru profesorat, fie pentru păstorie în adevăratul înțeles al păstorului celui bun și pregătit.

Discuția de a se face învățământul religios, ori după sistemul psihologic ori după sistemul istoric, nu aduce nici un folos, dacă nu ne vom interesa de aproape despre rezultatul educației sufletești a copiilor noștri prin școli.

A veni în contact odată sau de două ori pe săptămână cu copiii și a crede că cu atât învățământul religiei are să aducă roadele dorite, ne înșelăm.

Copilul trebuie dacă nu totdeauna, dar cât mai des a sta în apropierea dascălului de religie; de aceea în alte părți veți găsi că profesorul de religie care trebuie să fie preot și numai profesor socotit ca fruntașul profesorilor în orice privință. El urmărește educația sufletească a elevului și numai atât. El nu e și preot de păstorie. Acela are alte sarcini tot așa de mari.

Avem profesori de religie bine pregătiți. Dar aceiaș persoană, a fi și pe amvonul bisericii, a fi și pe catedra școlii, nu se poate. A fi și în enorie pentru a îndestulă sufletele setoase de credințe religioase și nedomiriri din împrejurările vieții și de nevoile zilei, cu teoriile timpului, — a fi și în școală, unde sufletele elevilor sunt adesea turburate și nedumerite de cele ce întâlnesc în cursul studiilor deosebite prin felul lor și celor ce li se spun de pe catedră, aceasta iarăș nu se poate.

În enorii avem adventiștii și indiferențiștii religioși etc.

În școală avem naturaliștii și materialiștii, etc.

Și unii și alții sunt adversari învățați; oameni cu carte, literați, filosfi.

Cine i va combate cu succes, când fiecare din ei lucrează aparte; cu intenție de a combate doctrina creștină, dacă preotul e unul și acelaș și pentru amvonul bisericii și pentru catedra școlii?

Azi, numai e ca în vechime când preotul de păstorie, eră destul ca să slujească și să cânte frumos la biserică și

treceă ca un preot bun și destoinic. Azi, se cere mult și multe dela păstor? Să cere să fie un adevărat învățat în toate; să fie un om luminat, mai mult ca un profesor. Caci el trebuie să lămurească toate nedumiririle ivite în sufletele tutuor păstoriților lui și a celor învățați și a celor nel învățați; și a celor credincioși și a celor necredincioși; și a celor bătrâni și a celor tineri.

A fi așa, păstorul trebuie să se pregătească neconținut cetind și scriind și abia va putea ca în fiecare sârbătoare să cuvinteze în biserică și în fiecare moment să răspundă cu competența întrebărilor ce i se fac de către păstoriții lui.

Când va face această slujbă de păstorie, când el e și profesor și acolo la școală are alte întrebări de lămurit și alte suflete de îndrumat pe calea vieții?

Răspunsul e greu de dat.

Altă dată preotul de păstorie eră cruțat de această muncă; căci toți enoriașii lui și cei mai învățați aveau o școală făcută, prin Biserică: azi, numai sunt acele vremuri; azi școlălele s'au înmulțit și spiritul de critică și a luat libertate adesea contra credinței și filosofiei creștine.

Cum mă voi îngriji de partea șullească a elevilor din școală unde sunt dascăl, când am altceva de făcut în parohia mea tot așa de grabnic și de interesant pentru viața creștină?

Noi trebuie să ieșim din greua și îndoita obligație și să împărțim sarcina în două: didactică și pastorală. Împărțirea sarcinei preoțești în țara noastră se impune și de cerințele vremei.

Toți au dreptul de a trăi în țara aceasta, potrivit pregătirei ce au. Nu mai e lipsă de oameni învățați în preoție. Să ne gândim la toți și la nevoile vieții. Toți trebuiesc chemați la lucru în interesul țarei aceștea!

S'a rădicat odată obiecțiunea! Dar ce veți face cu preoții profesori, când nu vor avea biserică la care să slujească și pe care să fie hirotoniți?

Întrebarea aceasta a fost pusă în 1906 la primul congres al profesorilor de religie. Știeam foarte bine de atunci că propunerea mea n'are să fie bine primită. S'a zis că nu este canonică.

Dar oare canonic e ca copiii noștri ieșiți din școlălele noastre să rămână ca niște păgâni moderni?

Preotul profesor, duminicile și sărbătorile când elevii nu au cursuri, trebuie să meargă cu ei la Biserică, cu toți, după ce în școală sau liceu, le va face tuturor la un loc conferință religioasă privitoare la viața de toate zilele.

Așa fac profesorii în alte părți.

Acolo enoriași profesorului de religie sunt elevii școlii unde el e profesor; de ei se ocupă sărbătorile mai mult ca în zilele de lucru, căci atunci îi are pe toți la un loc.

E o adevărată plăcere și o admirație să vezi duminicile și sărbătorile pe profesorii de religie mergând cu copiii lor în rând, doi câte doi, toate clasele, la Biserică, și profesorii cu ei—lângă ei.

Dar la noi! Când s'a văzut această frumoasă călătorie spre Biserică a elevilor cu profesorii lor? Niciodată! La noi aceasta o fac alții. O fac străinii: Călugării și călugărițele străine.

Aceștia merg cu copiii la Biserică.

Călugărilor și călugărițelor catolice, veniți în țara noastră, le-am încredințat în mâinile lor sufletele copiilor noștri, care fac cu ele ce vor, sau mai bine ce le convine.

Ar trebui să ne deșteptăm cât mai curând și să vedem golul ce se lasă în sufletele copiilor noștri.

Să ne ocupăm noi de ei și sufletele lor să le îndreptăm pe calea vieții românești și strămoșești.

P. C. Econ. Ilie Teodorescu. I. P. S. Stăpâne, mie mi se pare că discuțiunea acestei chestiuni foarte importantă s'a abătut dela calea ei. Chiar în cazul când s'ar simți nevoia, ca preoții profesori de religie să rămăe numai cu această calitate, socotim că e drept, că un mod de a vedea, în ce privește predarea învățământului religios, trebuie să se stabilească, și deci această chestiune ar urmă s'o deslegăm în Consistoriul Superior și nu altă chestiune care vine în atingere.

Este drept dar, că ar fi vremea unei discuțiuni interesante dar deosebite, și de pildă chestiunea că preoții să rămână preoți și profesorii să rămână profesori, dar ar urmă în acelaș timp să se întrebe doritorii unor asemenea sisteme câte oare au profesorii în plus peste acelea pe care le au astăzi?

Poate Consistoriul să mijlocească la guvern ca profesorii în loc de o oră să aibă 10?

Eu cred că nu.

Și dacă l-ați lăsat pe preotul profesor de religie numai la catedră, n'are ce face. La noi școalele nu sunt inter-nate, ca să stea preotul acolo toată ziua.

Și atunci, rămâne de discutat dacă cum e spiritul lumii de astăzi, nu se vor agăța mai mult copiii de haina lui decât de învățământul religios.

Prin urmare, această chestiune, eu cred ca să se lase a se discuta cu alt prilej și astăzi Consistoriul după cum e drept, să se pronunțe dacă Consiliul General ar trebui să urmeze unele vederi, sau altele, adică să-și alcătuiască programul, după metoda istorică ori psihologică, ca să știe membrii din consistoriu, cari iau parte acolo, ce vederi să urmeze în susținerea programului.

Vă rog dar, ca să ne pronunțăm asupra acestei chestiuni.

I. P. S. Mitropolit Primat. Sunt două chestiuni cari s'au propus. întâia, predarea învățământului religios după sistemul psihologic, și al 2-a acela propus de Păr. Gotcu, predarea în mod istoric.

P. C. Econ. C. Nazarie. Acum numai sunt 2 păreri! Cerem să se pună la vot propunerea P. S. Vartolomeu, cu adaosul ca să se prevadă și dogmele.

Se pune la vot și se admite ca P. S. Arh. Vartolomeu Bacaoanul să prezinte un program analitic conform cu planul expus de P. S. Sa și însoțit de un raport.

P. C. Econ. Cosma Petrovici dă citire următorului raport privitor la proiectul de regulament pentru construirea caselor parohiale.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

La comisiunea pentru parohii s'a trimis un proiect de regulament semnat de mai mulți membri, pentru construirea de case parohiale, și case pentru reședința și cancelaria Protoiereilor de județ, prevăzute de Legea Cassei Bisericii (art. 8) la toate parohiile rurale și urbane din pământul de Dumnezeu Regat al României.

Comisiunea, studiind acest proiect de regulament și gă-sindu-l că e bine întocmit și necesar, roagă tipărirea de

urgentă a proiectului în chestiune la Tipografia Cărților Bisericești și apoi a se distribui membrilor Consistoriului Superior Bisericesc spre studiere, după care va urmări punerea în discuțiune.

Aceasta, cu cel mai profund respect, se supune Onor. Consistoriu spre aprobare.

Raportor (ss) *Econ. Cosma Petrovici.*

Membri (ss) *Econ. Safir Ionescu.*

Ne cerând nimeni cuvântul, se pune la vot concluziunea raportului de a se trimite la Tipografia Cărților Bisericești ca să se tipărească de urgență acest proiect de regulament și în ședința viitoare să se distribuie membrilor. Se admite.

I. P. S. Mitropolit Primat. Ași fi de părere să ne ocupăm, dacă fiecare este edificat asupra lui, de regulamentul relativ la preoții de armată, căci primul proiect de regulament crezându-se prea impovărat ni s'a cerut reducerea lui, pe carele Comisiunea prelucrându-l din nou vine acum la ordinea zilei, prevăzându-se nevoia de a-l avea cât mai curând.

P. S. Episcop de Roman. I. P. S. Stăpâne ar trebui să amânăm discutarea acestui regulament pentru ședința viitoare, spre a putea lua mai bine cunoștința de el.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Eu fac propunerea de a se da cetire acestui regulament acum.

Se pune la vot propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei și se primește.

P. C. Econ. I. Antonovici. Dă cetire următorului regulament relativ la preoții de armată.

PROIECT DE REGULAMENT

pentru

*Pozițiunea și îndatoririle preoților militari, din armata
Regatului României*

CAP. I

Numirea preoților militari.

Art. 1. Fiecare garnizoană compusă din unul sau două regimente, va avea un preot paroh. Pentru un regiment

sau doua in plus, parohul va avea și câte un preot ajutor.

Art. 2. Fiecare școală militară de orice grad va avea un preot militar catihet.

Art. 3. Spitalele și închisorile militare vor fi căutate cu cele religioase de personalul clerical al garnizoanelor respective.

Art. 4. In ce privește partea bisericească, preoții militari iau ordine dela Chiriarii respectivi, iar in ce privește orândueile militare, preoții se conduc de indicațiunile autorităților respective.

Art. 5. Preoții militari n'au parohii in popor. Garnizoanele cu soldații și ofițerii respectivi, formează parohia lor.

Art. 6. Pentru a fi numit paroh militar sau ajutor de paroh, se cere următoarele condițiuni:

- a) Să fie român născut in țară și nu naturalizat;
- b) Să aibă titlu de licențiat sau doctor in Teologie dela o facultate ortodoxă;
- c) Să fi fost cel puțin doi ani preot de parohie;
- d) Să fie robust și cu înfățișare prezentabilă;
- e) Preoții catiheti să posedeze și examenul de capacitate pentru religie cerut de legea învățământului secundar.
- f) Să nu aibă etatea mai mare de 40 ani.

Art. 7. Numirea preoților militari și ajutoarelor, se face de către Chiriarul in Eparhia căruia cade garnizoana in deplină înțelegere cu autoritatea militară și prin decret regal.

Când un loc de paroh sau de ajutor de paroh militar a devenit vacant, comandantul garnizoanei aduce cazul la cunoștința Chiriarului respectiv.

Chiriarul in înțelegere cu ministerul de război, face numirea.

Art 8. Numirea se va face prin concurs ținut la reședința Chiriarhiei respective, înainte a unei comisuni, compusă din doi delegați clerici numiți de Chiriarh, și un delegat militar numit de ministerul de război.

Art. 9. Concursul se publică cu două luni înainte, prin Monitorul Oficial și al Oastei.

La concurs se vor da:

- a) Probe scrise din teologia dogmatică, teologia morală, din istoria Română și a Bisericii Române și b) din probe

practice și anume: o predică ținută după 24 ore de pregătire, o predică improvizată și un serviciu bisericesc, ce se va orândui de comisiune.

Subiectele pentru examenul scris ca și pentru cel oral, se vor da de comisiune și se vor trage la sorți dintr'un număr de chestiuni de trei ori mai mare decât numărul candidaților.

Art. 10. Media generală de admitere, va fi de cel puțin 7, iar una sau mai multe medii parțiale inferioare lui 5, atrag eliminarea.

Art. 11. Numirile parohilor și ajutoarelor se face în ordinea de clasificare.

Cei admiși dar rămași pe tablou, în timp de trei ani, pot fi numiți la vacanțele din eparhia respectivă, adică unde au depus examenul.

Art. 12. Locurile de parohi și preoți ajutători la punerea în aplicare a regulamentului de față, se vor ocupa toate conform articolului 8 din acest regulament.

După completarea tuturor locurilor, numirea parohilor se va face dintre preoții ajutători, după vechime și merit, astfel că nu vor mai da concurs decât preoții ajutători, sau și candidații la posturile de parohi, în lipsă de candidați, dintre preoții ajutători.

Art. 13. Preoții catiheți dela școlile militare se vor numi dintre preoții reușiți la examenul de capacitate de religie pentru școlile secundare.

CAP. II.

Indatoririle preoților militari.

Art. 14. Preoții militari au următoarele indatoriri:

a) Se officieze serviciul divin în toate duminicile și sărbătorile de peste an în biserica orânduită de Chiriarh sau în capela garnizoanei, dacă este.

Serviciul se va face sau de preotul enoriei împreună cu cei ai garnizoanei, sau pe rând.

Preoții militari nu beneficiază de nici un venit din biserică afară de cazuri când sunt poștiți sau săvârșesc serviciu personalului militar al garnizoanei.

Orice neînțelegere s'ar ivi între preoții militari și preoții de enorie, se dezleagă de Chiriarhul respectiv.

În vreme de rebel sau când trupele sunt în tabără, serviciul divin se face în corturi, anume destinate acestui scop. Sfânta masă, tâmpla lucrată în pânză și celelalte obiecte bisericești, sunt în păstrarea preotului, iar cortul, în al administrației militare. Asemenea corturi când se învechesc se ard.

b) Să officieze serviciul divin la toate sărbătorile naționale și oficiale, în sala cea mai spațioasă indicată de comandant, sau afară dacă vremea permite.

c) Să țină predici în toate duminicile și sărbătorile cu cuprins religios și cu aplicațiuni la viața soldatului ca român, militar, creștin, cetățean, muncitor și viitor gospodar.

d) Să predea învățământul religios în școlile de adulți ale garnizoanei.

e) Să pregătească pe recruți prin convorbiri pentru depunerea jurământului, vorbindu-le despre credința în Dumnezeu, despre patrie, folosul serviciului militar, folosul disciplinei, credința către tron și dinastie, și despre însemnătatea drapelului.

f) Se cerceteze pe bolnavii din infirmerii, căutând a le da mângâierile religiunii creștine, precum și încurajeri și sfaturi părintești, pentru întărirea credinței și a moralului lor.

g) Să țină conferințe religioase morale în fața corpului ofițeresc, după cum țin și ofițerii.

h) Să îndeplinească toate serviciile religioase atât în garnizoană, cât și în familiile ofițerilor.

i) Să lucreze din toate puterile spre a deveni adevărați părinți duhovnicești ai soldaților, ofițerilor și familiilor acestora.

j) Să viziteze pe cei arestați ca prin sfaturi blânde și înțelepte să le înalțe moralul și să-i convingă că este o datorie sfântă a se supune regulilor de disciplină și a-și îndeplini chemarea din dragoste și nu din silă.

k) Să pregătească pe soldați ca în posturi și cu deosebire în Postul Mare să-și îndeplinească datoriile lor religioase prin post, rugăciuni, mărturisire și împărtășirea cu Sf. Taine.

Va starul ca și familiile ofițerilor să îndeplinească datoriile de mai sus.

l) Să sîntească apa la fiecare zi și să stropească cu

apă sfințită cazarma și pe soldați, iar sâmbătă seara când timpul va permite să citească paraclisul Maicei Domnului cu care ocazie va pomeni familia Regală, Chiriarhul, căpeteniile armatei și oastea.

m) Să însoțească trupa ori unde va merge. În timpul concentrărilor și pe câmpul de luptă, preoții militari vor îngriji cu cele religioase pe bolnavi, încurajând și binecuvântând trupele.

n) Să cunoască și să îndeplinească regulamentele militare, privitoare la disciplină și ținuta trupelor în garnizoană.

o) Să îngrijească de buna stare a capelei dacă este, precum și de obiectele sfinte necesare serviciilor bisericești. Întru aceasta vor fi ajutați de unul sau doi soldați puși sub ordinele lor.

Art. 15 La fiecare regiment va fi o cameră destinată a se păstra atât capela portativă cât și toate obiectele sfinte, care se vor încredința preotului cu inventar.

Art. 16. Obiectele sfinte necesare cultului, se vor procura de garnizoane, care vor îngriji și de o ladă pentru păstrarea lor.

Art. 17. Preoții militari vor avea un registru în care vor trece toate serviciile săvârșite.

De asemenea vor avea și registre de botezați, cununați și înmormâțați, registre prevăzute de legea clerului mirean.

Art. 18. Preoții militari fac parte de drept, din consiliul de disciplină și de igienă al garnizoanei.

Art. 19. Preoții catheți dela școlile inferioare militare, mai au următoarele îndatoriri:

a) Să predă religia după programul școlii;

b) Să țină elevilor în fiecare lună câte o conferință cu scopul de a sădi și întări în elevi credința, ale imprimă dragostea către cariera lor, a-i deprinde în dragostea către aproapele, ca devenind ofițeri să fie luminatori ai tinerilor pe care sunt chemați a-i conduce la apărarea credinței și a patriei.

Art. 20. Preoții militari catheți dela școlile militare superioare și speciale, pe lângă îndatoririle pastorale, vor mai predă și religia printr'un ciclu de conferinți cu caracter religios moral.

Art. 21. Preoții vizitând pe cei bolnavi, îi va învăța să

aiba credință în Dumnezeu și deplină încredere în știința medicilor. Din când în când le va ceti rugăciunile obișnuite a se ceti prin casele creștinilor, rugăciunile pentru iertarea păcatelor și ușurarea de boală.

Art. 22. Preoții militari vizitând pe cei din închisori, îi va îndemna să suporte cu răbdare situația lor, să facă a-și da seama de greșala făcută, să le deștepte conștiința despre libertate ca un bun neprețuit, să le însuflească dragostea de a nu o pierde prin purtarea rea. A le deșteptă simțul de demnitate, de supunere la legi, de iubirea aproapelui, de respectul avuțului altuia, de dragostea către muncă, singura care asigură omului o viață bună și tihnită.

În acest scop preoții militari, vor ține prin închisori conferințe, predici ilustrate cu exemple din viața de toate zilele și dându-le cărți cu cuprins moral din biblioteca garnizoanei.

CAP. III.

Controlul preoților militari.

Art. 23. Pentru bunul mers și controlul preoților militari, se va alege din sânul Consistoriului Superior Bisericesc un inspector confirmat prin decret Regal și căruia îi se va pune la dispoziție o sală pentru cancelarie și personalul trebuitor.

Art. 24. Inspectorul Preoților militari va face parte din marele stat major al armatei și din consiliul superior al armatei.

Art. 25. Atribuțiunile inspectorului militar sunt:

a) Să supravegheze și să inspecteze pe toți preoții militari fără a-i vesti.

b) Să cerceteze cum își îndeplinesc preoții militari datoriile impuse de regulamentele militare și legile bisericești.

c) Să inspecteze cancelaria preoților, registrele și arhiva.

d) Să consemneze într'un anumit registru constatările făcute la inspecții precum și măsurile luate pentru viitor. Copii după aceste procese-verbale de inspecție se vor trimite Chiriarhului respectiv, când sunt în joc chestiuni bisericești; iar când sunt chestiuni referitoare la trebuințe materiale și de ordin militar, copiile se vor trimite comandantului militar.

e) Să recomande pe preoții merițoși pentru recompensare.
l) Să instaleze în posturi împreună cu un delegat al Chiriarhului, pe preoții militari.

g) Va face propuneri locurilor competente, pentru orice îmbunătățiri ar crede necesare, pentru organizarea și bunul mers al corpului preoților militari.

h) În fine va face un raport anual, Consistoriului Superior Bisericesc și Ministerului de Răsboi, în care va arăta activitatea clerului militar, precum și starea morală religioasă a soldaților, cu lipsurile observate și progresele făcute.

CAP. IV.

Art. 26. Reclamațiunile îndreptate contra preoților militari se vor adresa Chiriarhului respectiv sau Ministerului de Răsboi.

Art. 27. Cercetarea reclamațiunilor se face de inspectorul preoților militari, sau de un delegat al său luat dintre preoții militari, în unire cu un delegat al Chiriarhului respectiv.

Procedura de urmat la cercetare e cea prevăzută în legea și regulamentul clerului mirean.

Art. 28. Actele despre cele constatate se înaintează Chiriarhului respectiv, care sau încheie acta negăsind caz de urmărire, sau face celui vinovat cuvenita dojană, sau trimite cazul în judecata Consistoriului eparhial.

Procedura de urmat în ultimul caz, e cea prevăzută de legea clerului mirean și regulamentul de aplicarea ei.

Art. 29. Acuzarea înaintea spiritualului Consistoriu o va sprijini revizorul eparhial, iar preotul inculpat va avea drept la apărătorul prevăzut de legea clerului mirean.

Art. 30. Dacă sentința Consistoriului Spiritual prevede o pedeapsă mai mare decât dojana, Chiriarhul o va comunica și Ministerului de Răsboi spre cele de cuviință.

CAP. V.

Poziția preoților militari.

Art. 31. Preoții militari în ceea ce privește serviciul interior și reglementele militare, depind de capii serviciilor militare, iar în ce privește îndeplinirea încautoririlor bisericesti și pastorale, depind de Chiriarhii respectivi.

Art. 32. Fiecare preot paroh, când intră în corpul preoților militari, este asimilat în totul gradului de Capitan, iar preotul ajutor gradului de Locotent.

Preoții militari se vor bucura de respectul cuvenit în-doitei lor situațiuni, ca grad și păstor duhovicesc.

Art. 33. Preoții militari au dreptul la patru gradații din 5 în 5 ani acordându-li-se un spor de 10%.

Art. 34. Legea pensiilor militare se aplică în totul și preoților militari, afară de vârstă care trebuie să fie de 60 ani.

Art. 35. Când un preot militar în timp de pace ca și în timp de războiu, în timpul și din cauza serviciului, a căpătat o boală incurabilă sau care îl face impropriu serviciului preoțesc, i se va regula drepturile la pensie după remunerația gradului, plus gradațiile obținute.

Art. 36. Pentru diferitele servicii religioase pe care preoții militari le vor face familiilor militare, se vor bucura de remunerării benevole.

Inmormântările soldaților, ca și alte servicii, se vor face fără plată.

Art. 37. Preoții militari, în afară de cazul regulat al ieșirii la pensie, mai pot fi puși în retragere în următoarele cazuri:

- a) Când sunt atinși de o infirmitate care îl face impropriu serviciului pastoral;
- b) Când s'ar retrage spre a ocupa o parohie în popor; aceasta însă nu o pot face decât după ce au servit șase ani în armată;
- c) Când își vor pierde drepturile printr'o sentință condamnătoare, civilă sau bisericească, și care i-ar atrage caracterizarea sau eliminarea din cler.

CAP. VI.

Concediile preoților militari.

Art. 38. Preoții din armată, până la 15 zile, își iau concediu dela comandantul garnizoanei.

Concediile mai mari de 15 zile, se acordă de Chiriarhul respectiv, după intervenirea autorității militare în drept.

Orice concediu se va comunica și Inspectorului preoților militari de către autoritatea care a aprobat concediul.

CAP. VII

Dispozițiuni finale.

Art. 39. Semnele de distincțiune ale parohilor militari sunt culion violet, iar al ajutorilor culion albastru.

La baston vor purtă dragon de fir galben. Bastonul va fi de trestie, castaniu, cu mânerul de argint.

Art. 40. Toate regulamentele anterioare acestuia sunt și rămân abrogate.

Membrii Comisiunei: Econ. Const. Nazarie, Econ. I. Antonovici, Econ. Ilie Teodorescu

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. De sigur că regulamentul a dat mult de lucru comisiunei, dar, nu este mai puțin adevărat că comisiunea, ar fi trebuit să ne prezinte și o expunere de motive a acestui regulament.

Toate proiectele de legi și regulamente sunt precedate de o expunere de motive, ca astfel acei cari au să discute, să fie puși în cunoștință de ceea ce s'a călăuzit comisiunea la alcătuirea proiectului.

Dacă până acum această expunere de motive nu o avem și dacă I. P. S. Mitropolit Primat va hotărî ca acest proiect de regulament să vie în discuțiune în ședința viitoare, eu aș fi de părere, ca Onor. Comisiune, să ne tacă o expunere de motive.

P. C. Econ. Ilie Teodorescu. Este o expunere de motive la regulamentul cel vechiu.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Expunerea de motive dela regulamentul cel vechiu, nu ne mai poate servi la regulamentul cel-nou, care e cu desăvârșire altul.

Și atunci, trebuie de a ști ce anume s'a modificat, pentru ce s'a modificat, și ce a călăuzit pe comisiune ca să alcătuiască regulamentul așa cum îl depune acum?

I. P. S. Mitropolit Primat. Această idee de a face o expunere de motive deosebită pentru acest al 2-lea proiect de regulament o am și eu și cred că comisiunea ne o va pune la îndemână, iară și părerile I. P. S. Mitropolit al Moldovei sunt binevenite penru că a lămurit-o destul de bine, deci dar recunoașteți că este nevoie de această expunere de motive pentru proiectul de regulament pe care

l'a făcut comisiunea și așteptăm a se prezentă la vreme.

Noi, după cum este tuturor cunoscut am făcut încă din anii trecuți un bun și bogat proiect de regulament pentru clerul armatei române, care urmă să-l discutăm și apoi să fie înaintat Ministerului de Război, pe care l'am și înaintat încă din lunie anul trecut 1912, spre a se observă și de către Ministerul de Război pe care'l privea, dar fiindcă la acel Minister s'a făcut chestiune de economie, înapoiindu-ni-se neadnotat, noi am trebuit să renunțăm la detaliile acelu l proiect și să revenim la un altu al II mai redus în marginile posibilului. Și acum acest nou proiect venind la ordinea zilei, dorim să se studieze acum de aproape în Consistoriu, să se voteze și să treacă înainte pentruca încăt mai curând putând trece și prin St. Sinod, să se aplice acest regulament pentru viitor.

De aceea, înainte de a intră în discuția lui, aș rugă comisiunea ca să și deă osteneala să formeze tot acum și expunerea de motive, care se va tipări și aceea pe o coală care se va anexă la acest proiect de regulament, și așa complex să l luăm în studiul cuvenit tot în sesiunea a-cesta.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Vad, că nu se vorbește de societatea «Crucea Roșie»?

P. C. Ilie Teodorescu. Aceasta se poate face pe cale de amendament.

I. P. S. Mitropolit Primal. Așa dar, puu la vot luarea în considera-re a proiectului de regulament așa cum se gă-sește, cu dorința de a se adăogă o expunere de motive serioasă, și a se amelioră cu propunerea prevederei în el și despre serviciul Crucii Roșii.

P. C. Econ. Ilie Teodorescu. I. P. S. Stăpâne, ași vrea să am o lămurire asupra hotărârei luate.

Parlamentar este că, după ce se citește regulamentul, se pune în discuțiunea generală și apoi se iă în considerare. Găsesc acum după exprimarea votului dat, cum că acest proiect de regulament s'a luat în considerare și rămâne ca în ședința viitoare odată cu expunerea de motive, care o vom prezentă. să se discute regulamentul pe articole, când are să se propună amendamentele ce se vor găsi necesare.

Prin urmare ași dori să am o lămurire în acest sens.
I. P. S. Mitropolit Primat. Aștept ca în ședința viitoare să se propună amendamente relativ la Crucea Roșie, la locuințele preoților și la cheltuelile de transport ce vor fi obligați preoții să facă, căci nu este drept cu dânsii să suporte asemenea cheltueli.

Se pune la vot luarea în considerare a proiectului de regulament relativ la preoții de armată, cu rezervele făcute de *I. P. S. Mitropolitul Primat.* Se admite.

P. C. Ec. Saftir Ionescu, dă citire următoarei propuneri semnată de mai mulți membri ai Consistoriului Superior, relativ la ridicarea curbei de asupra salariilor preoților și la îmbunătățirea salariilor preoților și cântăreților din întreaga țară:

PROPUNERE,

Subsemnații membri ai Consistoriului Sup. Bisericesc, Având în vedere că în general aproape toți preoții din țară au o pozițiune materială destul de modestă, în raport cu timpurile care sunt destul de grele de suportat; Având în vedere că salariile preoților și ale cântăreților sunt prea mici față cu greutatea vieții;

Având în vedere că deja în una din ședințele precedente ale Onor. Consistoriului Superior Bisericesc, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei, D. D. Pimen în înalta solitudine ce poartă clerului în general și cu deosebire în special Clerului din partea de Nord a țării, a propus ca la o viitoare modificare a legii clerului, să se prevadă un spor de 20% lunar la salariile preoților din Moldova;

Având în vedere că propunerea Înalt Prea Sfinției Sale este foarte dreaptă și bine venită, mai cu seamă că este pornită dela un Înalt Ierarh al Sfinției noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române, care are dreptul și posibilitatea de a o susține în maturul corp legiuitor al țării;

Având în vedere că o mare mângăere și îndulcire a nevoilor preoților din întreaga țară s'ar aduce, fără a se îngreuiă bugetul Statului, dacă s'ar adăoga, un plus de 20% la salariile tuturor preoților și cântăreților având toți aceleași greutate și datorii.

Având în vedere că toți P.P. S.S. Chiriarhi cunosc suferințele și nevoile clerului;

Propunem: a se face cuvenita intervenire către D-nul Ministru al Cultelor, care este atât de binevoitor clerului și Bisericii și care cunoaște nevoile preoților, ca să binevoiască a lua măsuri:

1) De a se ridică curba dela salariile preoților și

b) De a se adăoga la viitorul buget pe anul 1914 15 sporul de 20% la salariile lunare ale preoților și cântăreților din întreaga țară.

(ss) *Econ. Preotul Saftir Ionescu.—Econ. Cosma Petrovici.—Ec. N. Jingoiu.—Econ. P. Procopiescu.—Econ. I. Antonovici.—Econ. Const. Nazarie.—Econ. Titu Ciocărlan.—Econ. P. Ciosu.—Sachel. D. Popescu.—Econ. Const. C. Vasiliu.—Arhim. Teoctist Stupcanu.*

I. P. S. Mitropolit Primat. Depuneți propunerea la birou și se va trimite la comisiunea de petițiuni.

P. C. Econ. I. Golcu. *I. P. S. Stăpâne,* s'a propus să se aleagă o comisiune care să revadă programele și să alcătuiască un nou proiect de program, în vederea planului admis și care comisiune să meargă la Consiliul General de instrucție și să susție acest program. Vă rog să hotărâți asupra acestei chestiuni.

P. C. Econ. C. Nazarie. Nu este vorba de alegerea comisiunei. *P. S. Vartolomeu,* a cerut că în vedere, că programele nu se mai potrivesc cu ceea ce a propus congresul de religie, să se delege câțiva din membrii Consistoriului Superior, cari împreună cu Consiliul General să alcătuiască programele în vederea ideilor propuse de *P. S. Sa.* Cred însă că *P. S. Vartolomeu* ar trebui să ne prezinte un proiect de program în vederile ce a propus.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Consistoriul Superior nu poate numi o delegație care să ia parte în discuțiunile Consistoriului Superior. Acolo, se știe, după lege, cine sunt și cine ia parte. Cum putem noi să însărcinăm o delegație în acest consiliu, când nu există în lege.

I. P. S. Mitropolit Primat. Eu cred, că în înțelegere cu Onor. Minister s'ar putea adăoga în Consiliul Superior, câțiva membri din Consistoriul Superior, pentru timpul cât vor ține discuțiile și facerea acestor programe, însă acești

membri să fie de aci din Consistoriu, spre a putea lua parte și la ședințele sesiunii curente.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Eu ași face o propunere, care cred că ar fi bine să o discutăm. E vorba despre reparațiuni de biserici și înființarea caselor parohiale. Credința mea e că atunci, când satul are un preot, care știe a interveni la vreme, poporul contribuie cu drag ca să se repare biserica satului lor.

Dar, chestiunea care trebuie să ne preocupe în deosebi, este chestiunea caselor parohiale.

Legea Clerului mirean prevede înființarea acestor case, spre a fi locuința pentru preot. Eu ași fi de părere ca să intervenim pe lângă D-nul Ministru de Culte, ca treptat și cât posibil, mai ales în comunele sătești fără mijloace, să facă înlesniri pentru clădirea caselor parohiale.

I. P. S. Mitropolit Primat îmi spune că s'a făcut deja intervenire în vara trecută. Să facem din partea Consistoriului Superior, ca la viitorul budget să se prevadă sume necesare pentru casele parohiale.

Vi s'a spus că preoții noi trimiși în sate trebuie să locuiască, Dumnezeu știe pe unde.

Se impune neapărat facerea acestor case parohiale.

Tot în această ordine de idei, am a face o constatare.

După experiența pe care am avut-o, eu nu sunt de părerea aceea, ca numai decât seminariștii să se întoarcă în satul lor ca preot, sau în satul de unde a luat femeia lui. Și știți pentruce? Pentrucă e bine, ca noul preot venit să meargă într'o parohie în care poporul să nu-l cunoască.

Și iată pentruce: Sunt motive de ordine pastorală și în interesul autorității morale ca preotul să n'aibă legături și amintiri de copilărie cu ai lui păstoriți. Noul preot venit în parohie, să nu aibă relații prea întinse cu acei pe care are a-i păstori. El să fie cu desăvârșire nou, să-și creeze autoritatea sa pastorală, și din această admosferă de autoritate pastorală să-și conducă parohia sa.

La noi, părerea aceasta e combătută chiar de unii din prelați și din preoți.

A zice un nou preot că, eu mă duc ca preot, în satul meu sau în orașul meu, că e mai bine. Acolo am colegi de școala satului meu. Acolo am atâtea amintiri de copilărie.

Acolo e casa părinților mei. Acolo sunt văile și dealurile pe care eu mă jucam ca copil și îmi sunt foarte scumpe.

Da, așa e; dar pentru un păstor de suflete nu e bine; căci toate acestea adesea sunt de natură de a știrbi autoritatea unui păstor, care merge a păstori, și a păstori însemnează a conduce mulțimea care nu toată pricepe sarcina păstorului.

Să nu credeți că e fericit acel preot care merge a păstori pe prieteni sau rudele sale! La noi lumea nu e așa de cultă, ca în alte țări unde se cunoaște de toți însemnătatea autorității păstorului sufletească. Prietenul nostru de copilărie e preotul nostru de azi și noi suntem supușii sufletești ai lui, suntem ascultătorii lui. Această concepție încă n'a sosit la noi.

Candidații de preoție nu trebuie și nu e bine să ceară și să meargă în o parohie unde e născut sau unde au rudele femeii lui, căci nu totdeauna e spre folosul păstoriei lui sufletești.

Preotul nou *trebuie să meargă ori unde* și să descindă în casa parohială ca un nou venit, așa după cum e în Bucovina. Acolo și creează autoritate pastorală așa cum cere poziția lui.

Neprocedând așa, se face și un alt act de nedreptate. De ex. pentruce să se condamne singur un preot meritos, care pentrucă s'a născut într'un sat, să fie silit a merge în satul său unde e o parohie slabă? Pentruce pe un asemenea preot nu l'ași putea mută ca o răsplată pentru hărnicia lui pastorală la o parohie mai mare?

Toți preoții trebuie să fie buni, dar sunt deosebiri, de aptitudini: Vorbeam de adventiști; Inchipuiți-vă că într'un sat adventiștii au luat o dezvoltare că au devenit o primădie pentru viața creștină. Ce să facem când avem în sat un preot slab pe care nu-l putem mută, căci are casa părintească. Nu e așa că devine o nenorocire pentru sat? Ești nevoit să-l ții acolo unde nu e de folos; nu poți să aduci altu care ar putea lupta cu mai multă putere, legea oprind aceasta.

Din toate punctele de vedere dar, se impune necesitatea înființării caselor parohiale și de aceea Consistoriul Superior să intervină prin I. P. S. Președinte către gu-

vern pentru a se face ceva, iară preoții noi hirotoniți să nu prefere satele sau orașele în care sunt născuți căci nu le va fi de folos.

P. C. Arhim. Stupcanu. I. P. S. Stăpâne, în legătură cu propunerea făcută de I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei, rog să-mi dați voie să aduc și eu înaintea Consistoriului o dorință a unui preot din eparhia Moldovei, din Suceava și anume în chestiunea casei parohiale.

În Comuna Dolhasca, Județul Suceava, există desființata mănăstire *Probota*, zidită de Petru Rareș, a cărei biserică a devenit biserică parohială. În această biserică se află mormântul lui Petru Rareș și al doamnei *Oltea* soția sa.

Acestei mănăstiri dela secularizare, nu i s'a mai făcut nici un fel de îmbunătățiri, s'a lăsat pustie.

Biserica e mult mai mare decât biserică mănăstirii Neamțu, sau aproape ca S-ta Mitropolie din București.

Din cauză că nu i s'a făcut nici o reparație plouă într'ansa, nu are nici o sobă și cu foarte mare greutate se poate face serviciul divin. În incinta acestei mănăstiri există o casă care ar putea fi locuită de preot dacă i s'ar face reparațiuni.

Parohul de acolo în diferite rânduri a intervenit la Ministerul Cultelor și chiar D-l Iorğa, cu ocaziunea unei excursiuni acolo, a promis să intervină să i se acorde o sumă oarecare pentru reparațiuni și până azi nu s'a luat nici o dispozițiune.

Fiind rugat de acel preot și fiindcă am cinstea să fac parte din Comisiunea pentru întreținerea mănăstirilor și bisericilor, rog să se ia act de această cerere și să se intervină la Minister spre a se da o sumă cu care să se facă două sobe și să se repare casa parohială.

Prea Cuvioșia sa citește apoi următoarea propunere:

PROPUNERE

Mănăstirea *Probota* zidită de Petru Rareș, astăzi a devenit biserică parohială. În biserică acestei Mănăstiri se găsesc mormintele lui Petru Rareș, Elena Doamna și Oltea Doamna.

Dela secularizare nu i s'a făcut nici o reparație, astfel:

că în biserică plouă, iar din cauză că nu are nici o sobă cu foarte mare greutate se poate face slujba iarna, fiind ferestrele sparte.

De asemenea în curtea fostei Mănăstiri se găsește o casă, căreia dacă i s'ar face o mică reparație s'ar putea locui de paroh, care nu are locuință proprie în parohie.

Pentru aceste motive, cu onoare propun și cu smernie rog, a se interveni către Onor. Casa Bisericeii, să se acorde un fond, pentru facerea a 2 sobe în biserică, reparația lăreștelor bisericii, și reparația casei parohiale din incinta Mănăstirii.

(ss) *Arhim. Teocl. Stupcanu.*—*Econ. Const. Nazarie.*—*Econ. I. Golcu.*—*Econ. Ilie Teodorescu.*—*Econ. P. Procopiescu.*—*Econ. I. Antonovici.*—*Econ. P. Ciosu.*

Se admite a se face cuvenita mijlocire.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Mă folosesc de venirea D-lui Ministru în mijlocul nostru.

Discuțăm asupra necesității ce se simte la noi în biserică, pentru clădirea caselor parohiale și cu această ocaziune, s'a adus de părintele Arhimandrit Stupcanu în discuțiune starea mănăstirii Probota, de unde a plecat cel mai mare Mitropolit al Moldovei, Dosoftei.

În privința casei parohiale am rugat pe I. P. S. Mitropolitul Primat, Președinte al Consistoriului Superior, ca să facă o nouă mijlocire către D-voastră ca pe cât posibil, în limitele bugetare, să se înceapă clădirea caselor parohiale, mai ales la satele sărace, care nu pot contribui să-și facă acele case, care sunt absolut necesare.

În privința chestiunii ridicată de părintele Stupcanu, despre mănăstirea Probota, vă pot spune că acesta este unul din cele mai însemnate monumente religioase din țară, în tocmai ca și mănăstirea Secul unde a fost metania și unde se odihnesc osâmintele Marelui Mitropolit al Moldovei Varlaam.

La Probota este înmormântat Petru Rareș și soția sa, precum și al Doamnei Oltea, mama lui Ștefan cel Mare,

Am intervenit personal la Minister, ca M-rea Probota să fie restaurată, cu regret constat că până acum nu s'a făcut nimic.

Aștept ca acum, în urma solicitudinii ce Dl. Ministru are pentru monumentele istorice ale țării, și când s'a modificat și legea pentru comisiunea monumentelor istorice, să pue la dispoziția acestei comisiuni mijloace necesare pentru restaurarea monumentelor istorice.

D. Disescu, Ministru Cultelor. Rog autoritatea P. S, Voastre, să întocmească o listă de toate lucrările ce are în vedere, căci în curând se va convoca comisiunea monumentelor istorice și să cercetăm căreia să-i dăm preferință.

Dacă îmi dați voe, mă folosesc că sunt aci, ca să întreprup puțin lucrările, spre a vă face o comunicare.

S'a vorbit în sesiunea trecută despre lumânările de ceară; nu vreau să discutăm acum chestiunea, remit lucrarea Consistoriului Superior și până în ședința viitoare, să presentăm observațiunile ce veți avea asupra proiectului de lege.

P. S. Episcopul de Roman. Fiindcă s'a adus în discuțiune chestiunea monumentelor istorice, să-mi dați voe să vă amintesc și eu despre Mănăstirea Borzești din Județul Bacău, care este locul natal al lui Ștefan cel Mare.

Știm legenda că, Ștefan cel Mare este născut acolo și că, ca mic copil avea dispozițiuni războinice și că într'o zi a înscenat acolo, cu băeții curteni, un simulacru de război.

S'au făcut două armate, una comandată de micul Ștefan și o alta comandată de un altul, și că Ștefan, prin strategia lui a făcut ca armata comandată de dânsul să fie biruitoare. Condițiunea luptei a fost ca capul armatei biruite, să fie spânzurat; și armata cealaltă fiind biruită, Ștefan s'a ținut de condițiunea stabilită și a luat pe băiatul acela și l'a spânzurat, însă numai ca un simulacru. Pe urmă când a devenit mare Voevod al Moldovei, în amintirea acelui eveniment a zidit această biserică din Borzești, în locul unui prun unde a spânzurat pe acel copil.

Biserica aceasta a fost făcută în 3 luni de zile. Inscripția spune: că e «clădită de noi Ștefan Voevod al Moldovei, în amintirea strămoșilor noștri».

Comunicarea acestei inscripțiuni o face M... care stabilește cum că biserica este zidită cu adevărat de Ștefan cel Mare și că este născut acolo, căci din copriusul inscripției reiese așa ceva, la nici o inscripție a lui Ștefan cel Mare nu este așa inscripție.

Așă fiind Domnule Ministru, eu încă ca Protoiereu al județului Bacău m'am interesat ca această biserică să nu cadă în ruină. Adesea ori, am forțat primăria ca să o acopere.

Aveă pe acolo niște stâlpi mari cari să o sprijinească.

S'au stricat, s'au refăcut din nou, fiindcă biserica nefiind îngrăduă, vitele se frecau de pereții bisericii; în fine ceva ce numai în țara românească se vede—ca un monument de așă valoare să fie neglijat. Astăzi ce se întâmplă?

Ne amintim că la 1904 a fost Jubileul dela moartea lui Ștefan cel Mare. Acolo s'au făcut serbările cele frumoase, la care a luat parte și D-nul Mini tru și Chiriarii. S'au pus cu această ocazie niște stâlpi de jur împrejur, așă în cât aveă perspectiva de a se repară. Puțini au mai rămas și din aceștia.

De atunci și până acum nu se face nimic.

Anul trecut am făcut o adresă specială către comisiunea monumentelor istorice, către D-nul Calinderu prin care îl rugam să ia măsuri de reparațiune. Nu știu ce s'a mai făcut.

Eu fac apel la Ex-celența voastră ca să luați chestiunea acestei biserici și s'o duceți la bun sfârșit.

D. Ministru C. Disescu. S'o puneți pe listă ca să o cercetăm. Este de mare necesitate această listă.

P. S. Episcop al Romanului. Foarte mulțumesc D-le Ministru.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. D nul Ministru ne-a spus că în curând va aveă loc întrunirea comisiunei istorice. Dar, în orice caz, și eu vă rog, tot cu aceeaș insistență ca și P. S. Episcop de Roman ca să aveți în vedere mănăstirea Probota, căci și aceasta este amenințată a se ruină și va fi prea târziu, ca să se mai restaureze un monument de așă valoare.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Fiind vorba în ședința de astăzi de monumente istorice trebuie să adaog și eu ceva. La Târgoviște este biserica numită *Stelea*, făcută de Vasile Lupu al Moldovei, în urma bătăliei care a avut loc la Sârca lângă Iași cu Matei Basarab de aici. Impăcându-se amândoi domnitorii rășboinici; ca condiție de împăcare s'au pus de a-si face câte o biserică spre pomenirea fiecăruia în țara celuilalt. Deci Vasile Lupu a făcut lui Matei Basarab

biserica numită *Steele* în capitala Târgovișteea numită așa, fiindcă biserica era strălucitoare ca o stea mare și a rămas numele așa și până în ziua de astăzi. Și, în același timp Matei Basarab a făcut o biserică lui Vasile Lupu nu la Capitala Moldovei dar la *Soveja*, tot măreață și solidă, care există până în ziua de astăzi sub numele de mănăstirea *Soveja* (Județul Prahova, Focșani). Nu știu cum o fi stând acum biserică Mănăstirii *Soveja*, făcută de Matei Basarab, dar biserică *Steele* a lui Vasile Lupu aud că s'ar fi aflând în foarte rea stare, și așa dori ca amândouă aceste monumente devenite istorice, atât prin arta arhitecturii lor cât și prin motivele ce le-au dat naștere să fie puse în restaurare, cât mai curând, fiindcă au o importanță și istorică și artistică.

Noi am început discuțiunea aceasta, plecând dela Mănăstirea *Probota*, după documentele vechi «*Pobrota*» aflate în jud. Suceava. Am fost și eu pe acolo acum vreo 15 ani, și am vizitat biserică cu adevărat monumentală, casele domnești încă întregi dar rău păstrate și colosalele ziduri înconjurătoare, care îmi oglindeau ideea de zidurile vechiului Babilon. Pe atunci se află încă în bună stare atât biserică în care se liturghisește cât și casele ctitoriești făcute de Petru Rareș, fiul lui Ștefan cel Mare, dar zidul cel mare din prejurul mănăstirii, zid gros și cu patru piguri (turnuri) la colțuri, ca de cetate, se ruinase mult și pe alocurea crescuse arbori ca printre ruinele zidurilor vechi.

Această veche și însemnată «Mănăstire domnească» este proprietate a familiei Marelui Ștefan și pentru aceea el a îngropat pe mama sa «*Oltea Doamna*» la această mănăstire, pe a cărei biserică veche să vede că Petru Rareș a înlocuit-o prin actuala. Ultima restaurare mare, după părăsirea ei de a fi îngrijită de familia Marelui Ștefan, este făcută de către fericitul întru pomenire Dosofteiu Mitropolitul Moldovei, primul nostru poet bisericesc. După aceea în curând din nestabilitatea vremurilor a fost închinată sub protecția unor mănăstiri din orient și aceasta i-a adus pustiirea.

Eu încă dela vizita făcută acolo mi-am făcut planul că aceea biserică ar putea fi bine restaurată, și casele ctitoriești ale lui Petru Rareș bine restaurate ar putea servi ca

o casă parohială. Pentru a se restaura și zidul cel puternic împrejmuitor s'ar fi putut face niște chilii mari cum au fost, în care s'ar putea instala acolo o școală sau vre-un stabiliment cultural ori spital rural etc.

Biserica e mare și frumoasă, casele ctitorești reparate și acomodate trebuințelor bisericii ar putea fi și o frumoasă amintire a trecutului nostru bisericesc.

Trebuie să o repet că în istorie se arată cum că această mănăstire ar fi făcută de Ștefan cel Mare. După aceea acest așezământ cu zidăriile lui au fost îngrijite de familia Marelui Ștefan.

Petru Rareș, fiul lui Ștefan cel Mare, a restaurat biserica cu mănăstirea domnească, și a făcut din casele de acolo și zidul împrejmuitor o frumoasă mănăstire, dotând-o cu deosebite moșii, având credința că așa se va păstra și pe viitor.

Dar cu timpul, familia Marelui Ștefan stingându se și ne mai având cine protejă mai de aproape această mănăstire, vechiul cavou al familiei Marelui Voevod (osebit de Putna), au rămas ca lucrul nimănui, și au ajuns pe mâinile străinilor de peste hotar. Iară anii trecând, biserica și casele mănăstirii au rămas în părăsire, încât astăzi au ajuns în o adevărată ruină.

Parerea mea a fost totdeauna și este și astăzi că acolo la Proboata, în apropiere de Pășcani trebuie să fie stabilit un așezământ public, ori o școală, ori un spital, sau un mare atelier gospodăresc, ca cu chipul acesta să se poată întreține casele, biserica și întreaga mănăstire istorică, putând folosi și tuturor acelor localități, unde nu au fost și nu este vre o altă mănăstire mai însemnată.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. I. P. S. Mitropolitul Primat a făcut un istoric al mănăstirii Proboata. Dejà în buletinul monumentelor istorice s'a publicat în amănunțimi cu multă competență.

I. P. S. Sa zică că ar fi bine să se facă acolo, ori o școală, ori un spital. Da, un spital; am să tac o plângere D lui Ministru de Culte, de modul cum sunt utilizate mănăstirile când se stabilește în ele un spital.

La mănăstirea *Slatina*, unde este înmormântat Veniamin Costache și unde și-a petrecut cele din urmă zile acele

biserica numită *Stelea* în capitala Târgovișteea numită așa, fiindcă biserica eră strălucitoare ca o stea mare și a rămas numele așa și până în ziua de astăzi. Și, în acelaș timp Matei Basarab a făcut o biserică lui Vasile Lupu nu la Capitala Moldovei dar la *Soveja*, tot măreața și solidă, care există până în ziua de astăzi sub numele de mănăstirea *Soveja* (Judetul Pötna, Focșani). Nu știu cum o fi ständ acum biserică Mănăstirei *Soveja*, făcută de Matei Basarab, dar biserică *Stelea* a lui Vasile Lupu aud că s'ar fi afländ în foarte rea stare, și ași dori ca amändouă aceste monumente devenite istorice, atât prin arta arhitecturii lor cât și prin motivele ce le-au dat naștere să fie puse în restaurare, cât mai curänd, fiindcă au o importanță și istorică și artistică.

Noi am început discuțiunea aceasta, plecänd dela Mănăstirea *Probota*, după documentele vechi «*Pobrota*» aflătoare în jud. Suceava. Am fost și eu pe acolo acum vre-o 15 ani, și am vizitat biserică cu adevărat monumentală, casele domnești încă întregi dar rău păstrate și colosalele ziduri înconjurătoare, care îmi oglindeau ideia de zidurile vechiului Babilon. Pe atunci se află încă în bunioară stare atât biserică în care se liturghisește cât și casele ctitorști făcute de Petru Rareș, fiul lui Ștefan cel Mare, dar zidul cel mare din prejurul mănăstirei, zid gros și cu patru piguri (turnuri) la colțuri, ca de cetate, se ruinase mult și pe alocurcă crescuse arbori ca printre ruinele zidurilor vechi.

Această veche și însemnată «Mănăstire domnească» este proprietate a familiei Marelui Ștefan și pentru aceea el a îngropat pe mama sa «*Oltea Doamna*» la această mănăstire, pe a cărei biserică veche să vede că Petru Rareș a înlocuit-o prin actuala. Ultima restaurare mare, după părăsirea ei de a fi îngrijită de familia Marelui Ștefan, este făcută de cătră fericitul întru pomenire Dosofteiu Mitropolitul Moldovei, primul nostru poet bisericesc. După aceea în curänd din nestabilitatea vremurilor a fost închinată sub protecția unor mănăstiri din orient și aceasta i-au adus pustiirea.

Eu încă dela vizita făcută acolo mi-am făcut planul că acea biserică ar putea fi bine restaurată, și casele ctitorști ale lui Petru Rareș bine restaurate ar putea servi ca

o casă parohială. Pentru a se restaura și zidul cel puternic împrejmuit s'ar fi putut face niște chilii mari cum au fost, în care s'ar putea instala acolo o școală sau vre-un stabiliment cultural ori spital rural etc.

Biserica e mare și frumoasă, casele ctitorești reparate și acomodate trebuințelor bisericii ar putea fi și o frumoasă amintire a trecutului nostru bisericesc.

Trebuie să o repet că în istorie se arată cum că această mănăstire ar fi făcută de Ștefan cel Mare. După aceea acest așezământ cu zidăriile lui au fost îngrijite de familia Marelui Ștefan.

Petru Rareș, fiul lui Ștefan cel Mare, a restaurat biserica cu mănăstirea domnească, și a făcut din casele de acolo și zidul împrejmuit o frumoasă mănăstire, dotând-o cu deosebite moșii, având credința că așa se va păstra și pe viitor.

Dar cu timpul, familia Marelui Ștefan stingându-se și ne mai având cine protejează mai de aproape această mănăstire, vechiul cavou al familiei Marelui Voievod (osebit de Putna), au rămas ca lucrul nimănui, și au ajuns pe mâinile străinilor de peste hotar. Iară anii trecând, biserica și casele mănăstirii au rămas în părăsire, încât astăzi au ajuns în o adevărată ruină.

Păreră mea a fost totdeauna și este și astăzi că acolo la Probota, în apropiere de Pășcani trebuie să fie stabilit un așezământ public, ori o școală, ori un spital, sau un mare atelier gospodăresc, ca cu chipul acesta să se poată întreține casele, biserica și întreaga mănăstire istorică, putând folosi și tuturor acelor localități, unde nu au fost și nu este vre o altă mănăstire mai însemnată.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. I. P. S. Mitropolitul Primat a făcut un istoric al mănăstirii Probota. Deja în buletinul monumentelor istorice s'a publicat în amănunțimi cu multă competență.

I. P. S. Sa ziceă că ar fi bine să se facă acolo, ori o școală, ori un spital. Da, un spital; am să fac o plângere D lui Ministru de Culte, de modul cum sunt utilizate mănăstirile când se stabilește în ele un spital.

La mănăstirea *Statina*, unde este înmormântat Veniamin Costache și unde și-a petrecut cele din urmă zile acele

mare Mitropolit al Moldovei, acolo s'a instalat un spital.

De sigur în vederea accidentelor dela o fabrică de cherestea din vecinătate.

Ca local de spital deservesc casele unde a locuit și a adormit Veniamin Costache.

Acele sunt foarte aproape de ușa bisericii.

Înainte de a-mi arăta plângerea mea, țin să asigur pe D-nu Ministru, că avem cea mai mare dragoste pentru toate așezămintele și instituțiunile umanitare, chemate să dea îngrijire celor bolnavi și nenorociți.

Noi nu suntem contra înființării spitalelor pe lângă mănăstiri, pentru că sunt tot așa de scumpe și binefăcătoare pentru omenire ca și bisericile și mănăstirile.

Din nefericire însă nu totdeauna dorința noastră e înțeleasă de aceia care conduc spitalul.

Zilele trecute am avut o plângere din partea mai multor Bucoveneni, cari au vizitat mănăstirea Slatina, în timpul sărbătorilor Paștilor. Acești închinători Bucoveneni, veniți în țară, se plâneau că tocmai pe timpul când se oficia serviciul Sfintei Leturghii în biserica mănăstirii Slatina, din locuința medicului se auzea cântece, piano, fonograf, așa de sgomotoase, încât toată lumea a eșit din biserică indignată de această îndrăzneală.

Bucovenenii cu multă mâhnire îmi spuneau, că nu pricip de ce mănăstirile din Moldova sunt așa de puțin respectate, căci dâșii când se duc la mănăstirile lor, se duc cu toată evlavia creștinească, ca la niște adevărate locașuri sfinte.

Vă denunț și D-voastră, ca reprezentant al guvernului între noi această stare de lucruri, căci, am făcut o mulțime de mijlociri, nu zic plângeri, căci nu mă plâng, ci trebuie să cer guvernului, în numele bisericii, și guvernul dator e să mă asculte ca să ia măsuri ca această stare de lucruri să înceteze; mănăstiri ca Slatina, e o mănăstire cu nume mare, aproape de Bucovina, unde vin străini de o vizitează.

Care vor fi impresiile cu care pleacă?

I. P. S. Mitropolit Primat. Eu nu am susținut să fie numai decât sau să nu fie spitale în mănăstiri, dar poate fi ori și ce instituțiune publică.

Cum am avut de exemplu prin mănăstiri primele mari tipografii, fabrică de postăvarie, și ateliere de tot felul, ca la mănăstirea Neamțu etc.

Cunosc bine lucrurile dela Slatina și e bine venit acel cazul acesta, și cred că s'ar putea strămuta acel spital la mănăstirea Probota același Județ în loc să fie pustie ca până acum.

Ordinea de zi fiind terminată, ședința se ridică la orele 12 din zi, anunțându-se cea viitoare pentru Marți 14 Mai, a. c., la orele 9 dimineața.

Președinte, *Konon Mitropolit Primat.*

Secretar, *Economul Cosma Petrovici.*

Ședința dela 14 Mai 1913.

Ședința se deschide la orele 9.10 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Conon, asistat de I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Se dă citire apelului nominal. Prezenți 33, în concediu 2.

Se dă citire sumarului ședinței precedente, care se aprobă.

Se dă citire de către P. C. Econom Cosma Petrovici Secretar, următoarelor comunicări:

Obștea locuitorilor din comuna Obrejița, comuna Slobozia, jud. Râmnicu-Sărat roagă a se face parohie biserica din acel sat. Se trimite la comisiunea pentru parohii.

D-nul Athanase Iordănescu cântăreț lă la biserica Ospiului Sf. Pantelimon, Ilfov, înaintează un manuscris pe psaltichie, intitulat «Leturghier Musicesc» și roagă a se cerceta și aprobă. Se trimite la comisiunea pentru cântările bisericesti.

Economul D. Lungulescu din Craiova înaintează 40 broșuri: «Priviri asupra bisericii Maica-Domnului-Dudu din Craiova, spre a se distribui P.P. S.S. și P.P. C.C. Membri ai Consistoriului Superior Bisericesc. Se ia act și se vor distribui.

Terminându-se comunicările, *P. Cuv. Arhim. Dionisie Simionescu*, citește un memoriu al comisiunei pentru Mănăs-

tri: relativ la îmbunătățirile necesare de introdus pentru bunul mers al Sfințelor Mănăstiri din țară. Se decide a se depune la birou.

Acelaș P. Cuv. Arhimandrit citește raportul Prea Cuviosiei Sale ca Exarh al Sfințelor Mănăstiri din Eparhia Ungro-Vlahiei, relativ la activitatea lucrului manual în mănăstirile de monahii însoțit de 7 tablouri, spre a se vedea activitatea monahilor din mănăstirile Ungro-Vlahiei. Se trimite la comisiunea respectivă.

P. S. Arhiercu Valerian Râmniceanu roagă a i se acordă un concediu de 2 zile. Se acordă concediul cerut.

Tot *P. S. Arhiercu Valerian Râmniceanu* roagă a se acordă și P.P. S.S. Episcopi de Râmnic și Buzău, câte un concediu pentru ședința de astăzi, fiind ocupați în Eparhie. Se admite.

P. C. Econom I. Antonovici dă citire următorului raport al comisiunei pentru cercetarea cărților didactice de religie, relativ la manuscrisul intitulat «Morală creștină», elaborat de D-nul D. Stănescu profesor:

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

Comisiunea pentru cercetarea cărților didactice de religie, examinând manualul de Morală Creștină lucrat de D-nul D. Stănescu,—în scopul de a fi întrebuințat în clasa III-a secundară, a constatat cele ce urmează:

Manuscrisul corespunde în fond și formă cerințelor didactice și programei oficiale.

Este de nevoie însă ca autorul: 1) să pună cuvintele sau citatele din Sf. Scriptură între semnele respective, indicând peste tot capitolele și versetele de unde acele citate au fost luate;

2) Să îndrepteze cu îngrijire toate greșelile de ortografie ce s'au strecurat la copiere cu mașina.

În consecință, comisiunea este de părere a se aproba acest manual ca carte didactică pentru clasa amintită,—menționând că și Onor. Minister al Cultelor și Instrucțiunii l-a aprobat cu adresa No. 127 din 26 Aprilie a. c. în urma avizului Consiliului Permanent cu No. 230/913.

Suntem, Înalt Prea Sfințite Stăpâne, cu cel mai adânc

respect, ai Inalt Prea Sfinției Voastre, prea plecați și su-
puși servitori.

Membrii comisiunei: *Econ. I. Antonovici. Econ. P. Savin. Econ.
I. Teodorescu.*

Se admite concluziunile raportului care sunt de a se
aprobă.

P. C. Econom I. Cicean dă citire următorului raport al
comisiunei de petițiuni, privitor la cererea de a se acordă
preoților din Dobrogea dreptul de a se transferă din Do-
brogea, dincoace de Dunăre:

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Comisiunea de petițiuni a Consistoriului Superior Bise-
ricesc luând în cercetare petiția preotului paroh Ștefan
Niculescu din comuna Cavaclar județul Constanța, prin
care arată că salariile preoților fiind prea mici, familiile
preoților dobrogeni în majoritate nu numai că duc o viață
modestă, ba chiar au de luptat cu prea multe neajunsuri
și suferințe din cauza sărăciei. De asemenea își exprimă
dorința de a se modifică acea parte din legea clerului mi-
rean prin care sunt opriți de a trece în stânga Dunărei,
în sensul ca legea clerului să fie una și aceeași în întreaga
țară, și astfel să li se dea și preoților din Dobrogea po-
sibilitatea de a fi transferați și a ocupa parohii în țară, și
la caz când legea nu poate fi modificată, roagă în mod
stăruitor pe P.P. S.S. Chiriarhi de a interveni către Gu-
vernul Țării, ca cu din pământul ce Statul are disponibil
în acea parte a țării să împroprietărească și pe preoți.

Comisiunea având în vedere că salariile preoților nu
numai că sunt modeste dar chiar prea mici; că de veni-
turile din slujbe nu se mai poate vorbi decât pe alocurea
și acolo cu totul reduse; având în vedere că singurul mij-
loc care să conlucre la îmbunătățirea soartei preotului do-
brogean în mod demn și vrednic, nu-i decât agricultura
și economia de vite; având în vedere că solul dobrogean
e cu mult mai puțin productiv decât cel din țară, pentru
care și prețul vânzării și al închirierii a unui hectar e mai
mic ca al unui pogon în țară; și mai presus de acestea

avându-se în vedere, că acești preoți deși cu situații așa de reduse, în mijlocul unor enoriași ce se formează, și a complexității de naționalități ce formează populația Dobrogei, totuși au muncit cu multă râvnă împodobind aproape fiecare comună cu biserici monumentale așa cum puține se găsesc în satele din țară;

Comisiunea pe baza celor arătate, opinează că în ceea ce privește transferarea lor în țară, să se respecte legea, rămânând fiecare la locurile lor; iar în ceea ce privește împroprietărirea lor opinează că ar fi nemerit să roage pe P. P. S. S. Kiriarihi să stăruie pe lângă Guvernul țării, ca așa precum face Statul cu o parte din funcționari și veterani împroprietărindu-i în Dobrogea în scopul de a avea în anumite locuri o masă mai compactă de Români, tot așa cu prioritate chiar, potrivit legii de împroprietăriri, cu din pământul disponibil să împroprietărească pe preoții urbani și rurali cu câte 20 hectare cel puțin, iar pe membrii familiei cu câte 5 hectare, legându-i cu chipul acesta definitiv de pământul Dobrogei, încurajându-i la o muncă mai fecundă în ogorul Bisericeii și neamului și punându-le la îndemână pământ necesar pentru asigurarea existenței familiilor lor și a nu mai fi considerați de cei cu 100 de hectare, ca venetici.

Comisiunea cu profund respect supune părerea sa de liberărie Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, spre a decide cele de cuviință.

Raportor, (ss) *Econ. I. Ciocan.*

Membrii Comisiunii: † *Arh. Valerian Râmniceanu, Econ. P. Ciosu.*

P. S. Episcop al Dunării de Jos. I. P. S. Stăpâne, fiindcă raportul care s'a citit tratează despre preoții din Dobrogea, ce cad în jurisdicțiunea Eparhiei mele, sunt dator ca Chiriarh al locului să-mi spun și eu cuvântul.

Împărtășesc în totul vederile Comisiunii și felicit pe părintele raportor, pentru vederile sale așa de clare. Mă așteptam la început, când s'a citit raportul, că poate se face o digresiune, am văzut însă mai în urmă că a fost în perfectă legalitate, pentru că preoții din Dobrogea s'au făcut sub un anume regim. Adică când s'a votat legea clerului mirean, s'a prevăzut prin lege un articol final: «Semi-

«nariștii cari nu Intrunesc condițiunile acestei legi, li se «da dreptul prin excepție ca să se hirotonisească preoți «In Dobrogea». Și a fost fericită ideia legiuitorului, că de atunci, In adevăr, o mulțime de seminariști au primit a se hirotonisi preoți pentru Dobrogea.

Se ventilează însă acum ideia, printre preoții din Dobrogea, de a trece dincoace de Dunăre. Ar fi o mare greșală dacă s'ar face aceasta.

S'au făcut deja interveniri și prin Onor. reprezentanți aleși In Dobrogea, cu toate acestea le am spus, când mi-au exprimat dorința preoților, că ar fi o greșală mare, pentru că ar rămâne Dobrogea deșartă de preoți, dat fiindcă Seminarul din Galați, are abia cinci clase și tocmai după trei ani, ne va da candidați de preoție pentru Dobrogea. Deja sunt parohii vacante In Dobrogea, și dacă s'ar admite transferarea preoților cu patru clase seminariale dincoace, nu ar fi bine; căci, s'ar ocupă locuri, care după lege trebuie să le ocupe oameni mai bine pregătiți, iar acolo nu știu dacă s'ar duce dintre cei pregătiți mai bine. Încă odată mulțumesc Comisiunii pentru vederile largi pe care le-a exprimat și felicit pe Cucernicul raportor.

Sunt de acord să se facă interveniri dela biuroul Sf. Sinod pentru îmbunătățirea soartei preoților din Dobrogea. Acești preoți și chiar învățători, merită o oarecare atențiune, spre a se putea selecționă din tot ce avem mai bun pentru această parte a țării, care formează ochii scumpei noastre Românie. De aceia dar, rog respectuos pe I. P. S. Voastră, ca raportul împreună cu concluziunile lui să l puneți la vot și cred că Consistoriul Superior îl va aprobă, iar după aceia să faceți intervenire la Onor. Guvern ca să aibă In vedere desideratele preoților, care sunt juste și indispensabile.

P. S. Episcop al Argeșului. I. P. S. Stăpâne, să-mi permiteți a face Cucernicului raportor o întrebare: Nu sunt împroprietăriți preoții din Dobrogea?

P. C. Econ. I. Ciocan. Sunt, însă cu cinci hectare, și aceasta înseamnă că nu ar putea fi, nu numai preoți, dar ar putea să ajungă argați. Când a venit veteranii, cărora li s'a dat câte 10 hectare și cu toate astea nu puteau face nimic, pământul fiind mult mai puțin productiv ca

În partea aceasta a țării. Dacă am pus 20 hectare, am pus o nu ca preotul să devină un agricultor, dar împreună cu salariul și cu celelalte beneficii ale serviciului său, să aibă un mijloc mai demn pentru susținerea familiei. Așa sunt improprietăriți dintre cei bătrâni care au luat pământ mai mult, când se dădea pe atunci 60 hectare, dar dela o bucată de vreme, pământul imputinându se, a început să se dea câte cinci hectare, iar la cei tineri nu se mai dă.

P. S. Episcop al Argeșului. Am cerut cuvântul, căci cred că preoții din Dobrogea ca și cei din restul țării, nu sunt improprietăriți, căci se știe că după legea dela 1864 nu li s'a dat dreptul preoților să se improprietească, a fost considerați ca funcționari; în cele din urmă li s'a dat dreptul de a se improprietări și mă bucur că dreptul acesta este întins și în Dobrogea, mai cu seamă că în Dobrogea dreptul definitiv ca țară a noastră, abia anul trecut li s'a recunoscut. Cred că sunt bine venite desideratele raportului, căci preoții au dreptul ca și ceilalți civili să cumpere dela Stat și loturi de 5 hectare, de 10 hectare și chiar de 20; și așa fiind cu atât mai mult se va accentua faptul acesta când biuroul Sf. Sinod va interveni în favoarea preoților Dobrogeni, subînțelegând și pentru ceilalți preoți, căci toți sunt cetățeni români și ca atare trebuie să se bucure de drepturile de care se bucură fiecare cetățean în parte. Sunt deci pentru concluziunile raportului. În ceea ce privește permutarea din Dobrogea aci, această idee o ventilează nu toți preoții Dobrogeni ci numai aceia făcuți preoți în urma legii dela 1893 și care au gând de a se întoarce aci. Dar să se mulțumească că sunt preoți și slujesc Domnului, căci legea nu le îngăduie a se mai întoarce. Cred că atunci când vor fi preoți suficienți și vor corespunde legilor țării, în ceea ce privește instrucțiunea, nu va mai fi deosebirea între preoții din Dobrogea și ceilalți.

P. C. Econ. I. Gotcu. Atât considerațiunile expuse de raportor, de P. S. Episcop al locului cât și ale P. S. Episcop al Argeșului, sunt admirabile, dar în afară de toate aceste considerațiuni, cred că improprietărirea preoților mai ales, și a învățătorilor și într'o măsură cât mai largă în Dobrogea, este o chestiune de ordin național, mai presus

de interesul personal și de orice altă considerație, care se referă fie la biserică, fie la școală. Cunosc situațiunea Dobrogei, nu trebuie s'o discutăm; însă trebuie să ținem seamă că acești preoți și învățători trebuie să constituie acolo niște stâlpi puternici ai naționalității românești; ei trebuie să formeze acolo niște cuiburi și centre tari, din care să se desvolte falangele puternice ale Românișmului și deci să se găsească, trebuie să se găsească, toate mijloacele de a-i înfige cât mai adânc în pământul acesta, ca ei să constituie izvorul național și patriotic în Dobrogea și să nu se mai gândească continuu să plece în altă parte. Căci dacă este vorba de trebuinți trupești, atunci să se dea toate mijloacele ca ei să se considere cât mai bine acolo și astfel patria și națiunea va câștiga sufletește.

Se pune la vot concluziunile raportului și se primesc.

P. C. Econ. P. Procopiescu raportor, dă cetire următorului raport relativ la lucrarea de cântări bisericești intitulată «Cântările Sfintei Liturghii», transpuse și armonizate după psaltichie pe note liniare de D-nul Simion N. Niculescu, dirigintele corului bisericii Zlătari din Capitală.

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

La Comisiunea de Cântări Bisericești s'a primit spre cercetare Cântările Sfintei Liturghii armonizate pe patru voci și transpuse pe note liniare, după melodiile muzicii orientale, din cartea de muzică bisericească a P. S. Nifon Ploșteanu, prezentată în dublu exemplar manuscris, de D-nul Simion N. Niculescu dirigintele corului bisericii Zlătari din București, spre a fi cercetată și a aviză pentru aprobare, în dorința de a le imprimă și introduce în școli și usul sfintei noastre Biserici Creștine Ortodoxe.

Comisiunea ținând seamă că autorul se oferă a face probă convingătoare de fapt și efectul ansamblului și armoniei acestor cântări în o audiență muzicală, ce i s'ar acordă, a admis propunerea și a fixat ziua de 9 Mai, ora 6 p. m. în biserica Zlătari. Când, D-nul Niculescu, în prezența Comisiunii, a unei numeroase asistențe, compusă din P. C. C. Preoți, P. P. S. S. Arhieriei, I. I. P. S. Mitropoliți și alte persoane bine cunoscătoare, a executat cu corul său întreg repertoriul prezentat, dând dovada unui

bun cunoscător în arta muzicală, în aprobarea întregii asistențe.

Deci, lucrarea D-lui Simion N. Niculescu este transpunere fidelă a cântărilor bisericești pe psaltichie, căror le-a păstrat toată proforaua convenită. Are melodia și armonia ușoară, curgătoare și duioasă, așa că mișcă inima și înalță sufletul creștinului auditor! Astfel cântările liturgice cuprinse în sus menționatul manuscris, întrunind calitățile cerute unei bune lucrări, corespund scopului pentru care sunt alcătuite, adică spre a se întrebuiți în serviciul școalelor bisericești și mai ales în serviciul Sfintei Liturghii interior al Sfintei noastre Biserici Creștine Ortodoxe.

Și, pentru aceste considerațiuni, subscrișii suntem de părere a se da convenita aprobare acestei lucrări.

Drept care o supunem deliberării Onoratului Consistoriu Superior Bisericesc, să binevoiască a decide cele de cuviință.

Suntem ai I. P. S. Voastre, cu cel mai profund respect, prea supuși servi.

Membrii Comisiunii: *Econ. P. Procopiescu, Econ. M. Răuț, Econ. N. Jingoin.*

I. P. S. Mitropolit Primat. Cere cinevă cuvântul asupra raportului ?

Ne cerând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile raportului și se admit.

Același P. C. Raportor dă citire următorului raport asupra manualului de muzică intitulat *Muzica Occidentală* (vocală), curs teoretic-practic, al D-lui M. Chiriță, profesor la școala de cântăreți bisericești din Curtea de Argeș:

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

La Comisiunea de cântări bisericești s'a trimis pentru cercetare un al doilea manuscris intitulat «*Muzica Occidentală*» (vocală) curs teoretic practic, de d-nul Mihail Chiriță, maestru de muzică la școala de cântăreți de pe lângă Sfânta Episcopie Curtea de Argeș, cerând a se cercetă și aprobă.

În vedere că această lucrare nu este decât o mai largă

desfășurare a celor cuprinse în primul manuscris, pe care am avut respectul a-l înapoiă cu raportul anterior;

Având în vedere că greșelile constatate de noi, sunt aceleași ca și în manuscrisul precedent;

Și, mai având în vedere că după însuși afirmarea autorului prin petițiunea dată, autorul a pregătit lucrarea, mai mult pentru școalele secundare laice;

În vedere că n'are nimic înrudit cu cântările bisericești;

Comisiunea este de părere a se înapoiă autorului manuscrisul spre a se adresă autorităților în chestiune—de resort.

Drept care o supunem în deliberarea Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, să binevoiască a decide.

Suntem, cu cel mai profund respect ai Înalt Prea Sf. Voastre, prea supuși servi.

Membrii comisiunei: *Econ. P. Procofiescu. Econ. M. Răuș. Econ. N. Jingoiu.*

Punându-se la vot concluziunile raportului, se aprobă

P. C. Econom N. Jingoiu dă cetire următorului raport relativ la manuscrisul de cântări bisericești înaintat de Dl. C. Deleanu din Iași:

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

La Comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de cântări bisericești s'a trimis un manuscris, pe psaltichie, de D-nul C. Deleanu din Iași, cuprinzând diferite cântări ca: tropare, răspunsuri, axioane, chinonice etc.

Comisiunea luând în cercetare numitul manuscris constată, că această lucrare a mai fost trimisă spre cercetare și în sesiunea din Octombrie 1912, când a fost respinsă de Onor. Consistoriu Superior, pentru motivele expuse prin raportul Comisiunei respective.

De data aceasta Comisiunea mai constată că, pe lângă lipsurile de atunci, lucrarea mai suferă și de altele ca următoarele: lipsă de fraze muzicale definite, lipsă de cadențe și de tact, accentuări nefirești sacrificând silabele tonice, a schimbat textele rugăciunilor, n'a coordonat frazele din texte cu frazele muzicale, în finaluri se observă o absolută lipsă de variațiune etc.

Comisiunea constatând că autorul lucrării n'are nici cele mai elementare cunoștințe tehnice și ignorează desăvârșit regulile de combinare a vocalelor, în consecința opinează a se respinge pentru totdeauna această lucrare.

Suntem ai Înalte Prea Sfinției Voastre prea supuși și prea plecați selvi,

Raportor: Econ. M. Rânc.

Membri: Econ. P. Procopiescu Econ. N. Jingoiu.

Punându-se la vot concluziunile raportului care sunt pentru respingere, se admite.

P. C. Econom M. Rânc dă citire următorului raport primitor la broșura intitulată «Cântările Sfintei Liturghii» pe trei voci, înaintată de D-nul C. Ghimpețeanu, maestru de muzică la Gimnaziul Cantemir din Capitală:

Înalte Prea Sfințite Stăpâne,

La comisiunea pentru cercetarea cântărilor bisericești, s'a trimis «Cântările Sfintei Liturghii pe trei voci» de Dl. C. Ghimpețeanu, maestru de muzică la gimnaziul Cantemir-Vodă din București, spre examinare și aprobare.

Comisiunea luând în cercetare această lucrare, constată că este tipărită și deja pusă în executare, fără o prealabilă aprobare, după cum însuși autorul afirmă în petițiunea cu care a depus-o.

După cum se constată din însuși titlul cărței, precum și din prefață, lucrarea fiind tradusă din rusește, autorul transcriind neschimbat melodiile diferitelor cântări liturgice, n'a fost în stare să le acomodeze textului românesc, de unde provine o mulțime de greșeli neiertate de ritm, accente, și cadențe ca de pildă: primul cuvânt «Amin» se accentuează pe prima silabă (pag. 1). Mai jos, în cuvântul «mântuește-ne» accentul cade pe silaba finală, în loc de ante-penultima, cum cere regula limbei românești; la pag. 2, în primul portativ, în 4 măsuri consecutive, sunt patru greșeli de accente ca: Mărire, Tatălui, Fiiului și Sfântului Duh etc. Melodia, fiind transcrisă după autori ruși, prin genul ei greoi și monoton, nu este dintre acelea care se aseamănă cu melodia obicinuită în cântările noastre bisericești.

Mai constată că melodiile sunt lipsite de fraze muzicale cu n̄guri atrăgătoare, fără caracterul obicinuit în rugăciunile cântate în Biserica noastră și absolut străine de orice inspirație duhovnicească, proprie unei cântări bisericești.

Se mai observă în text că majoritatea numelor proprii sunt scrise cu literă mică ca: Fiului, Duh, Treime, Hristos etc.

Astfel dar, lucrarea judecată în întregime necorespunzând cerințelor înălțătoare, plăcute și impecabile cântării bisericești, Comisiunea își exprimă părerea a se respinge dela aprobare, pentru care o supune deliberării Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, spre a hotărî cele de cuviință.

Suntem ai I. P. S. Voastre prea supuși și prea plecați servi,

Raportor: *Econom M. Răuț.*

Membri: *Econ. P. Procopiescu. Econ. N. Jingou.*

Ne cerând nimeni cuvântul, se pune la vot concluziunile acestui raport pentru respingere și se admite:

Acelaș P. C. Raportor, dă cetire următorului raport privitor la manuscrisul intitulat «Teoria muzicii occidentale pentru școalele de cântăreți, elaborat de D-nul M. Chiriță:

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

La comisiunea de cântări bisericești s'a primit spre cercetare un manuscris cuprinzând 60 file, în care se tratează teoria muzicii Occidentale, cu solfejiile respective, în anex câteva bucăți corale—pe 2, 3 și 4 voci pentru începători, menite a servi elevilor din școala de cântăreți; lucrare a D-lui Mihail Chiriță, maestru de muzică la școala de cântăreți din Curtea de Argeș, cerând a se cercetă și aprobă.

Subsemnații, examinând manuscrisul în chestiune, după modestele noastre cunoștințe, am constatat și notat mai jos, mai multe nepotriviri de definițiuni, de care ar trebui să ție seamă autorul, înainte de a se imprimă și anume:

La pag. I, rândul 3. Definițiunea muzicii ni se pare nepotrivită și ne permitem a propune în modul următor: Muzica se ocupă (ne învață) cu studiul, combinarea și executarea sunețelor *regulate*.

- La pag. I, rândul 13. Muzica se împarte nu în două, cum zice autorul, ci în trei: *Orientală* (psaltichia, cea mai veche) *Occidentală* sau *liniară* și cea *instrumentală*.
- » » » 14. Cu notarea în text, a se vedea.
- » » II » 4. Să se zică: Regulate și neregulate (sunetele); iar nu plăcute și neplăcute, cum zice autorul.
- » » » 10. A se schimbă textul întrebare: prin «de ce semne se servește muzica?»
- » » III » 11. A se exclude cheia de do, ca neusitată.
- » » » 19. Autorul confundă figurile notelor cu numirile treptelor gamei.
- » » V » 4 și 5. A se suprimă trei rânduri din text ca prea confuze și de prisos.
- » » VI » 1. În loc de *ce numiri*, să se zică; de câte feluri (figuri) și ce valori au pauzele.
- » » » 3. În loc de *pausă de nota cutare*, a se scri: *pausă egală cu nota cutare*.
- » » » 16. A se scrie: *gamă* și cel mult în parantez: *scară*.
- » » » 18. Zice definiția gamei «*urmată de a opta*» fără sens. După părerea noastră gama mai complet s'ar putea defini așa: «Gama este o succesiune (suprapunere) de opt sunete, dintre cari, primul coincide, se confundă (seamănă perfect) cu al optelea».
- » » VII » 3. Autorul zice: Notele scării, expresii nepotrivite. După noi mai exact ar fi: *treptele scării*, adică ce numiri au ele. Notele 1 și 2 de jos sunt nepotrivite pentru anul I precum și notele 1, 2, 3 dela pagina 9.

- La pag. XI rândul 1. A se lăsa pe mai târziu, când această chestiune va fi urmată imediat de exemple în solfegiu, (*Măsuri*).
- » » XIV » 3. Autorul zice: «Prin nuanță se înțelege gradul de tărie. Noi am defini astfel: *Nuanțele indică (arată) varietatea tăriei sunetelor.*
- » » » » 15. A se păstra termenii tehnicii muzicali: *crescendo și decrescendo, iar nu creștere și descreștere.*
- » » » » 3. A se zice: Legato—unește două note în unison, iar nu *leagă*, cum zice autorul.
- « » » » 18. Teoria punctului ar trebui urmată *imediat* de solfegii (exerciții muzicale).
- » » XVIII » 3. A se schimba radical definiția accidentilor după notările noastre din text.

Această lucrare fiind menită, aproape exclusiv pentru școlile bisericești, ca cele de cântăreți, ar fi trebuit să aibă neapărat la urmă cât mai multe bucăți scurte cu cuprins liturgic ca: *Sfinte Dumnezeule, Câți în Hristos, Crucii tale, Hristos a înviat, Răspunsuri la ectenii, Pre stăpânul, Mulți ani trăiască*—Intrebuițate la Te-Deum, precum și *Sfinte Dumnezeule, cu Vecinica pomenire* etc. Intrebuițate la slujba morților.

Cu aceste modeste observațiuni, Comisiunea opinează a se înapoia manuscrisul depus spre cercetare.

Drept care, de cele observate, supunem la aprecierea Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, să binevoiască a decide cele de cuviință.

Suntem cu cel mai profund respect, ai I. P. S. Voastre, prea plecați și supuși servi

Membri Comisiunei: *Econ. M. Răuț. Econ. P. Procopiescu. Econ. N. Jingoiu,*

Ne cerând nimeni cuvântul și punându-se la vot con-

cluziunile raportului care sunt de respingerea acestui manuscris, se admite.

P. C. Econom I. Ciocan raportor, dă cetire următorului raport relativ la participarea preoților la cercurile culturale:

Inalt Prea Sfințite Stăpâne

Comisiunea de petițiuni a Consistoriului Superior Bisericesc, luând în cercetare raportul No. 5 din a. c. al preotului paroh din comuna Hârsești-Vlăscața județul Argeș, venit pe lângă adresa No. 6275 din 7 Martie a. c. a On. Minister de Culte și Instrucțiune Publică—Administrația Casei Bisericeii—prin care arată că: preoților le este cu greu a lua parte la ședințele tuturor cercurilor culturale, din cauza distanțelor mari ce au a parcurge, a serviciilor bisericești ce au de efectuat, și mai ales că aceste ședințe ale Cercurilor se țin Duminica, pentru care cere a se organiza în așa fel ca ele să se țină în zile de lucru.

Comisiunea având în vedere că cele arătate mai sus aduc neajunsuri preoților în efectuarea serviciului Divin în Biserică și enorie, cum și art. 82 din regulamentul legii Clerului mirean, prin care se pune îndatoriri preoților și diaconilor de a da tot concursul necesar pentru înființarea și propășirea școalelor de adulți și cercurilor culturale;

Opinează ca, cercurile culturale să se țină tot Duminica ca și până acum; iar în cece privește participarea preoților la ședințele cercurilor culturale a se recomanda binevoitoarei atențiuni a P.P. S.S. Chiriarihi, cu rugămintea ca preoții să fie obligați a da concursul prin participarea lor la ședințele cercurilor culturale ce se vor ține la o depărtare de cel mult 6 km. de sediul parohiei.

Comisiunea cu profund respect supune părerea sa, deliberării Onor. Consistoriu Superior Bisericesc, spre a decide cele de cuviință.

Raportor: *Econ. I. Ciocan*

Membru: *Arhiereul Valerian Râmniceanu. Econ. P. Ciosu.*

P. C. Econ. I. Golcu. I. P. S. Stăpâne, concluziunile raportului spune că chestiunea să meargă la Chiriarih ca să stabilească modalitatea cum să ia parte la aceste cer-

curi preoții și în modul de expunere ce zice: *vor rugă,* pe Chiriarh: cred că ar trebui să fie cuvântul *ordonă*.

P. S. Arh. Vartolomeu Bacsoanul. I. P. S. Stăpâne, Casa Bisericii a fost sesizată de o sumă de preoți cari s'au plâns că Cercurile culturale li împiedică dela căutarea sufletească a enoriașilor. Am găsit această plângere întemeiată, căci primul lucru de care trebuie să îngrijească Biserica este mângâierea sufletească și sprijinul duhovnicesc pe care trebuie să le dea credincioșilor; și am crezut că este bine să vă sesizez pe I. P. S. Voastră atât în calitate de Mitropolit Primat, cât și ca Președinte al Consistoriului Superior, ca astfel să se ia o hotărîre în chestiunea aceasta. Printre plângeri am găsit și propunerea unui preot. asupra căreia Casa Bisericii s'a oprit cu oarecare luare aminte și după care ar trebui ca preoții să nu ia parte la Cercurile culturale decât când se țin în comuna lor sau într'o apropiere imediată de comuna lor, ca astfel să nu se găsească prea departe de enoriași pe care li îngrijesc. Desigur că este foarte bine ca învățătorii să lucreze împreună cu preoții în toate manifestările culturale care sunt la țară, dar cu condițiune ca nici învățătorul să nu păgubească școalei, nici preotul să nu păgubească Bisericii. Și dacă este vorba ca aceste organe să nu păgubească instituțiunile pentru care lucrează, se pune întrebarea pentru noi, dacă nu se păgubește cumva această Biserică luptătoare pe care o formează masele de enoriași, când din cauza cercurilor culturale enoriașii aceștia ar răposa fără să li se dea mângâierea Sfintei Cuminecături înainte de moarte?

În fața unei astfel de întrebări, *peste care nu se poate trece*, din punctul de vedere bisericesc, și prin care se vădește greaua răspundere ce-și poate atrage Înalta Ierarhie a țării pe această chestiune, smerenia mea mi am zis mai mult ca prelat decât ca Administrator, că în chestiunea aceasta avem cu toții ceva de făcut.

Desigur că ceea ce avem de făcut nu va fi în nici un caz spre vătămarea acestor firești și puternice organe de popularizare a culturii, care se numesc *cercurile culturale*, ci va fi numai o revedere a funcționării lor în sensul ca Biserica să nu fie stânjenită prin ele, în divina ei operă

de mângâietoare a sufletelor și de sanctificatoare a vieții.

Nouă clericilor în deosebi, cercurile culturale trebuie să ne fie mai de preț ca oricui, pentru îndoitul motiv, că pe deoparte ele duc lumina culturii până la vatra sateanului, adică a celui mai credincios fiu al Sfintei noastre Biserici, iar pe de alta că, ele contribuiesc prin stabilirea armoniei dintre preot și învățător la *unificarea* acțiunii culturale la sate și la buna pilduire pentru solidaritate între săteni. Cum vom împacă deci nevoia de a lăsa pe preot în cercurile culturale și de a nu-l sustrage prin aceasta dela îndatoririle lui duhovnicești către enoriași? Iată chestiune de rezolvit.

I. P. S. Stăpâne, declar că împărtășesc cu totul propunerea P. C. Preot de care am vorbit mai sus, întru cât a obliga pe preot să ia parte numai la cercurile culturale, care se țin în comuna lui sau în comunele imediat învecinate, însemnează a nu-l sustrage nici cercurilor culturale și nici enoriașilor săi. Ceeace ar rămâne de stabilit, ar fi numai distanța socotită în kilometri dintre comuna lui și cele pe care le înțelegem sub numirea de «immediat învecinate».

Tot în această ordine de idei smerenia mea ar propune, că preotul să fie pus la îndemână mișcării culturale dela sate și mai cu folos de cum se face și se poate face prin cercurile culturale. Căci să nu se uite, că cu toată însemnătatea lor, cercurile culturale rămân totuși organe prin care preoții și învățătorii se pun în contact mai mult unii cu alții, decât cu poporul. De aceea în ce privește preoții m'am gândit în privința aceasta la următorul lucru: cred că ar fi bine ca P. C. Preoți să fie obligați de P.P.S.S. Chiriarhi respectivi ca Sâmbătă seara sau Duminică d. a. să țină anume ședințe de lectură cu enoriașii, cetindu le din anume cărți recomandate de Sf. Sinod. Aceste cetiri să fie consemnate într'un proces-verbal, care lunar sau din trei în trei luni să fie trimis Protoieriei și de aci P.P.S.S. Chiriarhi respectivi. Cred că prin mijlocul acesta Biserica se va pune la îndemâna culturii poporului cu mai mult folos decât numai prin cercurile culturale, căci noi știm că poporul în genere nu are gustul de citit, fără de care desigur că niciodată el nu-și va dobândi o cultură proprie.

Ca să-l faci deci să deschidă o carte trebuie să găsești o anumită modalitate, și găsirea acestei modalități fiind o nevoie urgentă pentru îndrumarea poporului la cultură, cred că intervenirea clerului în felul arătat, ar fi la timpul și la locul ei.

Firește că prin aceasta nu mă gândesc să combat în mod piezis cercurile culturale, căci însumi am zis și susțin, că pe lângă că sunt instrumente de cultură, cercurile acestea mai sunt și organele de înfrățire ale preoților și învățătorilor. Ași dori însă, ca preotul să ia parte la mișcarea culturală a satelor într'un mod mai efectiv și anume făcând ca cărțile recomandate de Sf. Sinod să fie cetite și talmașite de ei în fața sâtenilor.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Vă mărturisesc că sunt rău impresionat că preoții se adresează către Cassa Bisericeii, plângându-se de chestiuni cu desăvârșire de ordin pastoral. Chestiunea pastorală este și rămâne o parte indiscutabilă a Chiriarhilor chemați a se ocupa de educațiunea sufletească a poporului și care au răspunderea aceasta.

Să admitem că preoții noștri trebuie să se plângă de oarecare impedimente pe care ei le consideră ca atare, către Cassa Bisericeii, eu sunt cu desăvârșire contra. Cassa Bisericeii este și rămâne o instituțiune administrativă pur materială, iar nici decum cu atribuțiuni de ordin pastoral, căci atunci ar fi o mistificare, o confuzie de atribuții.

Nu înțeleg ca militarii să se ducă a se plânga Ministerului de Finanțe. că în sarcina lor militară întâmpină oarecare neajunsuri! Înțeleg ca militarul să se plângă Ministerului de Război. Am mai văzut apucături de acestea, cari, vă mărturisesc, foarte rău mă impresionează. S'au văzut cereri pentru înființări de parohii sau desființări de parohii, din partea preoților, trimise la Cameră și la Senat, fără ca Episcopul să știe. Și întreb, este o cale logică aceasta? Eu cred că nimeni nu o aprobă.

Înțeleg să se adreseze Cassei Bisericeii când este vorba despre nevoi de administrație și atunci chiar, Episcopul trebuie să fie încunoștiințat. Dar unde se mai petrece aceasta, ca un slugă, care aparține unei anumite administrații, judecătorești ș a. să se ducă să ceară în altă parte îndeplinirea unor nevoi ale sale? Eu așa pedepsî pe

un asemenea preot și când zic aceasta, o zic cu părere de rău, dar trebuie să o zic, căci sunt cel mai devotat apărător și susținător al preoției, dar în același timp sunt și omul ordinii.

Când s'au introdus cercurile culturale, s'au introdus cu scopul de a se lumina poporul; e un fel de educație sufletească și literară a adulților. Și când s'a prevăzut ca preoții să ia parte la cercurile culturale, cu drept cuvânt legiuitorul a dat această obligație preoților, fiindcă preotul e cel mai cu patru ochi între săteni, el este lumina satului.

Acum voiți să-l sustrageți pe preot dela cercurile culturale? Nu e așa că prin aceasta am da și mai mult de vorbit acelorora, cari spun că preoții se sustrag dela obligațiunea de a conduce poporul pe calea luminei? Și, nu este așa, că învățătorul va fi singur la cerc și va lupta pentru ducerea poporului către lumină? Bine e? A lucra preotul izolat de învățător și învățătorul de preot, e a face o cultură greșită. E bine ca preotul să fie totdeauna la cercul cultural, unde satul întreg ascultă pe învățător, ca prezența lui să fie o garanție că acolo se face o educație creștinească, în duhul Bisericii și credinței noastre.

Dar dacă se întâmplă ca la un cerc cultural, să vie un învățător, care să atace credința și ordinea în Stat, atunci preotul trebuie să stea acasă?

De aceea, încă odată, să obligăm pe preot să meargă să-și îndeplinească și această datorie, foarte potrivită cu chemarea lui preoțească.

De sigur, nimeni nu va cere preotului o sarcină mai mare, decât poate s-o poarte. De sigur, că nu se va cere preotului ca să-și părăsească enoria când are o înmormântare, o cununie, sau un botez grabnic.

Preoții să meargă la cercurile culturale împreună cu învățătorii, să prezideze cercul, să fie o garanție că la cerc se face o educație adevărat sufletească, așa cum cere Biserica și țara noastră.

În ceea ce privește chestiunea de recomandare, despre care a fost vorba la Cassa Bisericii, eu rog pe P. S. Administrator să nu dea curs unor atari cereri, pentru că nu intră în atribuțiunile Cassei Bisericii.

P. S. Arhieru Vartolomeu Bacsoanul. I. P. S. Stăpâne,
țin să se lămurească un lucru.

Eu, prin înalta și deosebită bunăvoință a P. S. Voastre sunt deocamdată și administrator al Cassei Bisericii. Prin aceasta însă, nu cred că am încetat de a mai fi și membru al Consistoriului și Sf. Sinod, căci legiuirile sub care suntem nu prevăd nici o incompetență de asemenea natură. Așa fiind, și spre lămurirea tuturor, țin să fac declarația următoare: că ori de câte ori vorbesc în acest corp, vorbesc ca membru al lui și nu ca Administrator al Cassei Bisericii. Prin urmare, Vă rog să fiu socotit aci numai în această dintâi calitate. Ca atari fiind fiul Bisericii după toate rânduelile ei, cele mai riguroase, eu nu pot fi decât un apărător foarte gelos al drepturilor chiriariale. Dar dacă am vorbit în această chestiune este că, Administrația Cassei Bisericii nu poate să refuze asemenea cereri. Ca Administrator, eu le trimit la Chiriariul respectiv, pentru că se poate întâmpla să fie vorba de vreun frate preot bătrân sau nevoiaș care să nu știe unde să se adreseze. În asemenea cazuri, Cassa Bisericii se menține la stricta obligațiune de a nu le da o hotărâre care să treacă de competența ei. Cred că prin aceasta nu se contravine întru nimic drepturilor Chiriariilor, pentru că dacă nu s'ar trimite P.P. S.S. Voastre și s'ar pune pur și simplu la dosar, petiționarul ar rămâne păgubit în unul din cele mai firești și mai generale drepturi ale cetățeanului, care este, dreptul de a petiționa.

De aceea rog pe P.P. S.S. Voastră să fiți absolut convinși, că voi respectă cu toată rigoarea, drepturile P. P. S. S. Chiriarii, pentru că sunt drepturi canonice firești și în contra unor astfel de drepturi în afară de cazuri de eroare, este o crimă ca să se opue cineva.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. N'am avut de loc gândul ca să spun că P. S. Arhieru Vartolomeu, prin cele ce aveam de observat, adică că P. S. Sa între noi, n'ar avea dreptul să facă propuneri. Dar această observațiune am făcut-o cu înțelesul, că Cassa Bisericii nu poate primi și rezolvă chestiuni de ordin pastoral, care sunt proprii numai Episcopatului.

Este și rămâne un atribut al episcopatului.

Că s'ar fi găsit în țara românească preoți cari să nu știe cui să se adreseze în chestiuni de ordin pastoral, așa deplânge pe acei preoți și i așa consideră ca nevrednici de a fi preoți în Biserica română. Am văzut că și la Senat și la Cameră intervin preoți, fără ca să știe protoiereul sau Chiriarhul. Se poate să vină un proiect de lege pentru înființarea unei parohii, la Senat; cine are să dea deslușirile decât Chiriarhul respectiv, și dacă nu știe nimic, înțelegeți cât de delicată situațiune are. Să discută înființarea unei parohii, în cuprinsul eparhiei lui și el nu știe nimic.

Din acest punct de vedere se cade să se știe odată pentru totdeauna, că ordinea disciplinară și ierarhia este și trebuie să rămână neatinsă în Biserică.

P. S. Episcop al Romanului I. P. S. Stăpâne, se observă în Biserica noastră, un spirit așa zicând, cam de anarhie.

Eu observ în Eparhia mea următorul lucru: s'a întâmplat un caz în timpul când eră Administrator altcineva, nu P. S. Vartolomeu: un preot fiind într'o dușmănie continuă cu parohienii săi, în timp de 20 ani, nu a venit să stea în mijlocul lor. Chiar sub I. P. S. Voastră a fost admonestat că nu se mută în parohie, a fost dat în judecată și nu a vrut sub nici un cuvânt să se mute în mijlocul poporului. Când a venit chestiunea înaintea mea, mi-am zis că chestiunea aceasta trebuie să fie tranșată înaintea Consistoriului Spiritual. Atunci preotul vine la Cassa Bisericii și dă o suplică prin care cere ca Cassa, Bisericii să-i acorde încă doi ani ca să stea în casa unde stă și după acest timp să se mute în parohie. Când se prezintă înaintea Consistoriului Spiritual la timpul fixat, se prezintă cu o învoire din partea Cassei Bisericeii care li dă permisiune preotului de a mai stă încă doi ani unde stă, până când parohia unde este paroh va face casă parohială. Consistoriul Spiritual când a văzut această hârtie, ce a trebuit să facă? Rău a făcut, dar alții dacă erau în Consistoriu nu făceau așa, a achitat pe preot. Dar ca această sentință să fie valabilă trebuie să fie aprobată de Chiriarh și când a venit înaintea mea nu am aprobat-o și am făcut o adresă foarte energică către Ministerul Cultelor arătându cum s'a petrecut cazul. Spuneam că totdeauna se cere or-

dine în Biserică, dar cum să fie ordine și regulă, dacă Chiriarii iau o dispozițiune și Cassa Bisericii o contramandea? și rugam Ministerul să ia măsuri în această privință. Chestiunile acestea fiind de ordin duhovnicesc, Chiriarii sunt în drept de a spune preoților unde să stea, iar nu Cassa Bisericii. D-nul Ministru a binevoit să revoace această dispozițiune și am dat pe preot din nou în judecată. Luna trecută un alt caz, întâmplat pe când este P. S. Vartolomeu Administrator, căruia i se cerea învoire de a sfinți o biserică. P. S. Sa mi-a trimis mie acea hârtie și foarte bine a făcut și așa trebuie să facă în totdeauna. Eu am dat în judecată pe preot, căci trebuia să știe că Chiriarul are să sfințească biserica, iar nu Cassa Bisericii. Este un fel de anarhie și trebuie ca preoții să-și înțeleagă rostul lor, căci direct depind de Chiriarh. Acum este o chestiune, care mai curând ori mai târziu ar trebui să se rezolve în Sfânta noastră Biserică, anume: ca Chiriarii singuri să fie și stăpâni absolut a părții duhovnicești, după cum le dă dreptul canoanele, dar și partea materială să depindă de el. Ar trebui să se găsească un mijloc ca bugetul Ministeriului de Culte să fie pus în aplicare de Chiriarh în Eparhia sa.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Aceasta nu o să se poată.

P. S. Episcop al Romanului. Aceasta este de dorit, căci astăzi cum ne găsim, preoții sunt slugă la doi domni, depind și de Chiriarh și de Ministru. Trebuie să lucrăm în acest sens, căci noi nu vrem să facem Stat în Stat, dar este bine ca Biserica să fie administrată cum trebuie.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Militarii ascultă și trebuie să asculte de ordinul Ministrului de Răsboi fără discuțiune, deși sunt plătiți de Ministerul de Finanțe. Așa și aici: preoțimea rămâne, în cece privește partea duhovnicească, sub ordinele Chiriarhilor, iar Cassa Bisericii face gospodăria bisericească,—bine ar fi să o facă de acord cu Chiriarii.

P. C. Econom Cosma Petrovici. I. P. S. Stăpâne, în lege la art. 14 aliniatul 5 spune: «Preoții sunt datori să dea tot concursul lor la cercurile culturale învățărești. (Citește.....)»

E drept acest lucru, însă noi nu știm până unde putem să mergem, căci și noi suntem oameni, cu puteri care dela un timp slăbesc și dacă vom căuta să întindem prea mult, atunci nu vom realiza nici puținul.

De aceea, m'am ridicat să cer să se clarifice această chestiune, să știm până unde suntem obligați a lua parte la cercurile culturale.

Noi avem în Eparhia noastră obligațiunea de a lua parte la 8 cercuri preoțești, 8-10 cercuri învățătorești și la acestea se mai adaugă 3 zile la conferințele generale preoțești. Eu socot că sunt prea multe și socot să nu se pună sarcini prea mari asupra preoților pentru că vor fi siliți, din neputință, să nu le poată purta, să calce acele dispozițiuni, acele regulamente și să se expue, într'un chip nevinovat la pedepse ce i-ar veni din partea Chiriarhului.

Noi nu vrem să ne sustragem dela îndatoriri, aceasta am declarat-o totdeauna, însă vrem să știm până unde putem merge.

Acest articol, aliniatul 5, a fost clarificat prin o dispozițiune ministerială, acum câți va ani de zile, prin Chiriarchie prin care ne impunea ca să luăm parte în Duminici și sărbători la toate cercurile care se vor ține în circumscriptie.

Eu am fost acela care la regulamentarea cercurilor preoțești, am spus că e mult mai bine ca să se țină Duminica. Și atunci, I. P. S. Președinte de pe vremuri, mi-a spus: «Preotul ru trebuie să-și părăsească biserica Dumineca».

Ori, ordinul acesta ministerial, care ni se dădea prin Chiriarchie suna din contră că noi trebuie să luăm parte în toate Duminicile, chiar dimineața în localitatea unde se ținea cercul. Acest lucru este foarte greu, fiindcă sărbătoarea și Duminica avem îndatoriri, sarcini de îndeplinit. Mi s'a întâmplat, când plecam la un cerc cultural să-mi iasă înainte poporenii și să-mi ceară să împărtășesc un bolnav sau alte împrejurări. Și atunci am spus: față cu aceste îndatoriri, sunt nevoit să absentez dela cerc. Să mi fac întâi datoria mea de preot și dacă îmi mai rămâne timp material, atunci să mă duc și în altă parte.

Și atunci când am făcut aceasta, domnul învățător președinte al cercului a găsit de cuviință, la apelul nominal,

să semneze absența mea și să comunice revizorului școlar, că eu nu respect ordinele ministeriale și nu mi înțeleg misiunea, și m'am văzut supus observațiilor pe nedrept.

Mai departe: să mă ierte Prea Sfințiii Chiriarhi, dar preotul nu este numai al cercurilor culturale!

Eu văd o înstrăinare, prin aceste dispozițiuni care se iau, dela cece ar trebui să facă preotul mai întâi.

I. P. S. Stăpâne, este un spirit care ne depărtează dela Biserică, din cauza prea marei activități extrabisericești.

Nu zic ca să nu luăm parte și să fim îndrumători pentru activitatea extrabisericească. Dar, să nu avem — cum s'a văzut — prilejul să ni se spue: că noi suntem numai ai pământului și nici decum ai cerului, noi, cari suntem întâi datori a ne uita în sus și apoi în jos.

Mi s'a spus de o persoană din administrația bisericească: «Mai bine să lipsească Biserica, decât activitatea extrabisericească».

Expunând această stare de lucruri, rog Onor. Consistoriu să hotărască până unde preotul să fie obligat ca să ia parte la cercurile culturale? Numai în comuna sa? și comuna sa are poate 4-5 sate, sau și în alte comune?

Mai departe exprim dorința ca preoții să ia parte atunci când vor putea, și să nu li se ia în nume de rău absența lor, când puterile nu le îngăduie.

I. P. S. Mitropolit Primat. Sunt și am fost totdeauna de părerea aceasta, ca preoții să lucreze neconținut, fie în Biserică fie în mijlocul poporului, pentru că preoții au datoria să ia parte la asemenea conferințe și la cercurile culturale întotdeauna când ar putea.

E vorba însă, cum să împăcăm interesele educației poporului în public cu interesele și îngrijirea sufletească a poporenilor în Biserică. Eu cred că foarte bine se pot împăca așa: Mai întâi Biserica și apoi în cea dintâi zi când preotul este liber să ia parte la cercurile culturale, conferinți etc., fiindu i acestea și lui individual mult instructive.

Al doilea, fiindcă cercurile culturale sunt puse Duminică și sărbătorile, preotul să se înțeleagă cu învățătorul din vreme, ca să se facă dimineața serviciul bisericesc, unde să fie și învățătorul cu școlarii, și apoi după aceea să continue cu lucrările cercului.

Cu modul acesta, se pot satisface și trebuințele credincioșilor în Biserică și educația poporului în adunările sale, de unde preotul ca principalul element cult în localitate, nu ar trebui să absenteze niciodată, dacă ar fi posibil.

Preotul în mijlocul poporului alături de învățător și la orice ocaziune, este bine să nu lipsească; aceasta însă va depinde de priceperea fiecăruia, ca să se acomodeze așa, în cât să-și facă întâi datoria bisericească, și apoi să nu rămână de carul cu care merge lumea înainte. Aceasta este părerea mea și se poate aplică cu puțină osteneală și bunăvoință.

P. S. Episcop al Argeșului. I. P. S. Stăpâne, deși venii târziu, dar am înțeles despre ce este vorba. Noi când eram preoți, ceream Chiriarhilor să ne dea posibilitatea de a ne întruni în conferințe pastorale și mulți Chiriarhi împlineau, în unele părți, această dorință a clerului. A venit vremea, când toți Chiriarhii împreună cu Ministrul Cultelor au recunoscut că cererea preoților eră dreaptă, ca să se întrunească în conferințe pastorale, conferințe care aveau de scop ca să facă pe preot să se mai pună în contact cu cartea, pe care de multe ori nu o mai vede. Sunt și azi preoți în casa cărora nu veți găsi decât un aghiasmatar jegos, de cele mai vechi, și mai ales din acelea care va avea și un descântec la urmă. S'a făcut aceasta cu atât mai mult, cu cât eu știu că învățătorii vin în contact unii cu alții, învață să vorbească și să susție nevoile lor, preoții însă nu aveau această ocaziune. De când sunt Episcop am procedat conform legii și regulamentului făcut de Sfântul Sinod anunțând subiecte în conferință, și care credeți că a fost rezultatul? Nici jumătate din preoți n'au venit la conferințe și nici măcar să justifice lipsa lor. Când am văzut că legea și regulamentul conferințelor pastorale, lăsate așa trebue să moară, m'am folosit de puterea mea de Chiriarh și am zis: 2-3 zile se fac la conferințe și deci, acci care lipsesc dela conferințe, să vină 2-3 zile să facă Liturghie la Curtea de Argeș.

Ce s'a întâmplat? Când au văzut această comunicare, au început să mi scrie, spunându mi că sunt bolnavi. Am răspuns să vină să i văd; alții mi au trimis anonime, prin care-mi spuneau că nici un an n'am împlinit de când sunt

Episcop și am băgat spaima în cler. Vedeți dar cu cine ne isbiră noi în Eparhii. Unii spun că nu vor să se ducă la aceste cercuri, ca să nu audă pe învățători totdeauna discutând subiecte în contra Bisericii; le-am spus să-mi comunice și eu voi lua măsurile necesare.

Eu când mă duc în vizite canonice, mă duc și la școli, și spre marea măhnire sufletească a mea, în 150 comune, nu am găsit 5 coruri care să cânte la biserică! Întâiul care îmi ține discurs de laudă este învățătorul; —le-am spus foarte bine, dar eu ași vrea să aud cor. Mi-au răspuns că n'au copii ureche. Cum se poate într'un sat de 300 de familii să nu se găsească copii destui pentru a forma cor, eu cred că D-voastră n'aveți urechi (aplaude).

De aceea rog pe P.P. S.S. Chiriari și vă povățuiesc și pe P.P. C.C. Voastre ca să nu părăsim conferințele pastorale, nici cercurile culturale, mai ales când am ajuns și cu voe și fără voe să pătrundem în ele.

După regulamentul Consistoriului Superior, fiecare preot este dator să vină cu o chestiune și să o desbată între ei; la mine nu a venit nici un fel de desiderat, nici asupra conferinței, nici asupra stărei materiale ori morale a clerului. De aceea zic să dăm noi probă cei dintâi, să ne supunem legilor și cu atât mai mult să iubim ceea ce am cerut altădată, conferințele și cercurile culturale. Femeia bună, cât de săracă ar fi, știe să-și hrănească copiii; așa și preotul harnic, poate să-și facă datoria și de preot și de conferențiar. Am fost și eu preot și când am vrut să mi fac datoria, mi-am făcut-o, dar când n'am vrut, am stat acasă și n'am făcut nimic.

De aceea termin și zic: Preoțimea să nu se supere de sarcina care li se pune prin regulamente, respectiv de conferințele pastorale sau cercurile culturale și să facă tot posibilul a se duce la aceste adunări, pentruca astfel să ridice demnitatea preoțimei acolo unde trebuie.

P. C. Econ. I. Golcu. I. P. S. Stăpâne, chestiunea pusă în discuțiune, trebuie să declar, dela început, că nu ne face cinste, pentrucă se întreabă, trebuie preotul să participe la cercurile culturale ori nu? Și în ce măsură?

Cred că legiuitorul când a venit și a zis, preotul trebuie să ia parte la cercurile culturale, și nu numai atât dar să

și prezideze aceste cercuri, îmi închipui că a avut cea mai înaltă concepție pentru cultivarea și moralizarea poporului, a avut și cea mai desăvârșită bunăvoință față de preot și de Biserică; a înțeles care este rolul cultural și social al Bisericii și al preotului, a înțeles că acest preot are o înfrăurire puternică și asupra hranei duhovnicești pe care trebuie să o dea poporului. A înțeles în același timp că Biserica—iertăți-mi comparația care o fac—este saliva care poate să facă ca hrana ce să dă poporului, prin cultură, să fie asimilată prin credință și moralitate.

Aducem toată stima și respectul nostru aceluia care au recunoscut preoților acest mare rol, recunoștință aceluia care au înfăptuit aceste idei atât de salutare neamului nostru.

Mă minunez, că se găsesc preoți cari ar voi să se susțină de la aceste datorii atât de nobile și de înălțătoare.

Să zice, că trebuie să mărginim activitatea și modalitatea de a participa a preoților la aceste cercuri. Mărginirea activității preoților cred că nu e demnă de situațiunea preoților.

S'a vorbit de activitatea extrabisericească. Nu există nici o activitate extrabisericească! Căci nu ne putem închipui activitate extrabisericească.

Preotul este chemat să lumineze sufletul poporului din toate punctele de vedere. Cred că aceasta este cea dintâi și cea mai esențială datorie a preotului de ordin Dumnezeuesc. Și tot așa când este vorba despre îmbunătățirea vieții sufletești și trupești. Rolul lui nu trebuie să se reducă la îndeplinirea oarecăror forme religioase, ci la tot ce ar putea desvoltă și cultivă puterile sufletești și trupești ale omului.

Toată activitatea preotului deci este o activitate bisericăască, poruncită și practică de Mântuitorul Hristos și de urmașii Săi.

Dacă se poate spune că învățătorul are o activitate extrașcolară, nu același lucru se poate spune de preot că are o activitate extrabisericească. Tot ce face preotul pentru binele și folosul poporului este o activitate bisericăască.

De aceea rog pe I. P. S. Voastră să scoateți din discuțiune această chestiune și să rămână ca preotul, în mar-

ginile posibilității, să participe la toate cercurile culturale și când nu va putea, să se justifice Chiriarhului său.

Am apoi de obiectat că nici învățătorul nici revizorul n'au drept să aducă acuzațiuni preotului, nici să-i ceară socoteală de ce n'a venit.

Această socoteală să o dea preotul Chiriarhului său și nu altora, căci atunci se încurcă lucrurile și este în dauna poporului.

P. S. Episcop al Dunării de Jos. I. P. S. Stăpâne, dintr'un raport privitor la cercurile culturale s'a făcut o discuțiune prea lungă. De altfel, I. P. S. Voastră știe că la oricare autoritate, nu se poate respinge o petițiune, de îndată ce acea petiție se înregistrează.

Dacă se fac încălcări de drepturi, atunci trebuiesc opriti preoții dela aceasta, prin o circulară, așa precum de altfel am făcut eu.

P. S. Vartolomeu are destulă bunăvoință și își dă toată osteneala ca Administrator al Cassei Bisericii, pentru respectarea drepturilor Chiriarhilor.

Acum în privința cercurilor culturale. Adevărul este că nu toți preoții pot așa face datoria pe deplin, dar, în oarecare puncte de vedere au și ei dreptate.

Împărtășesc în totul vederile antevorbitorilor și mai ales ale I. P. S. Mitropolit al Moldovei.

Că preoții sunt datori să vină în mijlocul poporului, că sunt datori să ia parte la luminarea poporului; dar sunt și împrejurări când poate un preot să fie împedat de a se duce la aceste cercuri. Aci e chemat la cununie, sau înmormântare, dincolo la o împărtășanie etc. Și, în această privință, să fim mai culanți ca atunci când preoții sunt siliți să absenteze prin forța împrejurărilor imperioase să nu li se ia în nume de rău, și să nu fie pedepsiți.

Un alt lucru de care se plâng preoții, este că termenul de chemare pentru conferințele pastorale s'a pus în Noembrie. În Noembrie se desfundă pământul și e greu de parcurs drumuri pe asemenea timpuri. Ce au pățit preoții din Dobrogea sârmanii, unde nu sunt drumuri bune sau o linie ferată, numai Dumnezeu știe, conurile fiind departe unele de altele.

De aceea așa rugă bunătatea I. P. S. Presedinte. ca să

se schimbe termenul, căci asta este dorința întregii preotimi, ca conferințele pastorale să se facă în a 2-a jumătate a lunii August. Și cu aceasta, ași rugă să se închidă incidentul.

Se pune la vot închiderea incidentului și se aproba.

Se pune la vot concluziunile raportului și se admite.

Se ia în discuțiune proiectul de regulament privitor la clerul de armată.

P. C. Eon. I. Antonovici, da citire următoarei expuneri de motive relativ la proiectul de regulament pentru preoții de armată:

EXPUNERE DE MOTIVE.

În actuala organizare a statelor, armata joacă un rol hotărâtor în afirmarea popoarelor ca neam și putere de progres; pentru aceasta toate țările se întrec, pe deoparte, în a face sacrificii pentru armată, iar pe de alta, spre a le da organizarea cea mai bună.

Pentru organizarea și disciplinarea unei armate sunt, de sigur, multe mijloace; pentru înviorarea și menținerea spiritului răsboinic al soldatului se răscolesc multe dintre sentimentele lui, cum este spre pildă, sentimentul dragostei de patrie, sentimentul legăturii cu străbunii etc. Nici un sentiment însă, nu e sădit mai adânc în sufletul omului ca sentimentul religios; nici un sentiment nu dă mai multă înflăcărare și mai mult spirit de ordine și disciplină, mai mult curaj moral, în luptă și nevoie, ca sentimentul religios, care se înalță pe piatra cea tare a credinței în viața viitoare.

Nu e destul ca o țară să aibă soldați mulți, nu e destul ca soldatul să fie voinic numai cu trupul, ci se cere, ca soldatul să fie tare și cu duhul: «*că duhul este osârduitor, iar trupul nepulincios*» (Mat. XXVI, 4) zice Mântuitorul și deci, cu cât o armată este mai osârduitoare cu atât este mai tare, învingătoare. Osârdie, trezvie, vitejie și statornicie în luptă și greutăți nu ne dă însă decât sentimentul religios, decât Religia.

Iată pentru ce în toate statele se dă o mare însemnătate Religiei, ca mijloc unic pentru educarea și înalțarea

spiritului de disciplină și vitejie a soldatului; iată pentruce în armatele cele mai bune corpului preoțesc i se dă un loc de frunte și o organizare corespunzătoare scopului urmărit.

Noi suntem în multe la început și deci nu e de mirare, că suntem la început și în ce privește preoții de armată. Un regulament din 1870, îmbatrânit, preoți recrutați, adesea, la întâmplare și deci fără alegere, reducerea influenței lor la stropirea cu aghiazmă și înmormântarea soldaților morți, iată aproape tot ce se poate spune despre rolul preoților de armată. Că vor fi fost și vor fi, ici colea, unele excepții fericite nu mă indoesc, dar cu o floare, zice Românul, nu se face primăvara. Prin urmare, cu drept cuvânt putem zice, că la educarea soldatului nu s'a pus în joc tocmai sentimentul cel mai puternic și mai apt a face pe adevăratul soldat, sentimentul religios și acest fapt dăunător intereselor Țării și Bisericei nu trebuie să mai dăinuiască. În fine, o armată modernă și deci la înălțimea misiunii ei, nu este chemată numai să apere avutul și prestigiul Țării în vreme de război, ci are și rolul de a fi, pe lângă o școală de disciplină și o școală de luminare și de cultivare cetățenească și creștinească. Soldatul trebuie să iasă din armată cu spirit de ordine, cu mintea îmbogățită, cu cunoștinți nouă, cu viața îmbunătățită prin influența Moralei creștine, ca astfel și el, la rândul lui, să fie, în mijlocul concetățenilor, element de ordine, cetățean și creștin conștient.

Iată pentruce Consistoriul Superior Bisericesc a luat inițiativa organizării serviciului preoților de armată, potrivit cerințelor vremii și ale Neamului, potrivit cu elementele culte de care dispunem.

Proiectul alcătuit de comisiunea, compusă din Econ. C. Ionescu, I. Antonovici și Ilie Teodorescu, întâmpinând, din partea Onor. Minister de Războiu, oarecare obiecțiuni mai ales în ceea ce privește partea materială, comisiunea actuală compusă tot din Ec. I. Antonovici, Ilie Teodorescu și subsemnatul a întocmit proiectul de față *în așa fel ca personalul preoțesc al armatei și deci cheltuielile să fie reduse la strictul necesar*. A se da mai puțin decât prevede proiectul de Regulament este a nu se da nimic sau, în

cel mai bun caz, a se face o parodie dintr'o chestie așa de vitală.

Proiectul de față, în raport cu cel anterior, mai are accentuată partea, că preoții de armată, în loc de a depinde exclusiv de inspectoratul preoților de armată, cum prevedea proiectul anterior, *vor depinde de Chiriarhul respectiv*, în toate chestiunile bisericesti.

Proiectul de față *nu reclamă nici o cheltuială cu capetele militare*, căci soldații se vor îmbiserici la una dintre bisericile din cuprinsul garnizoanei, iar *capela portativă* a unei garnizoane, unde nevoeă va cere, va reclama o sumă absolut nelsemnată.

Sunt, de sigur, în proiectul de Regulament unele puncte, cum este chestia punerii la pensie a preoților militari, cari stau în legătură și vor cere modificări în alte legi, dar asemenea lucru este inevitabil, când se face pentru prima oară, organizarea unui serviciu; a ne opri în drum de astfel de considerațiuni ar fi a nu merge, ci a stă pe loc.

S'a prevăzut un inspector, luat dintre membrii Consistoriului Superior Bisericesc, pentruca el să deă o direcțiune unitară activității preoților militari, să-i țină în disciplina cuvenită și să propună diferite schimbări reclamate de împrejurări. În definitiv comisiunea a ținut seamă, la alcătuirea prezentului proiect de Regulament, de toate greutățile, căutând să reducă totul la strictul necesar; n'a cruțat însă nimic, când a fost vorba a se asigura recrutarea unui personal clerical select pentru armată și care să stea pe picior de egalitate, în îndeplinirea datoriilor, cu preoții din alte armate.

Recunoaștem, că organizarea corpului preoțesc de armată va reclama, poate 150.000—200.000 lei; însă această sumă, față cu un buget de 60 milioane și față cu serviciile reale ce va aduce preotul armatei, este absolut nelsemnată; în tot cazul pentru înfăptuirea binelui nici un sacrificiu nu e mare și când nici sacrificiul nu e mare, e o adevărată fericire, că se poate face cu puțin, mult bine armatei și națiunii române.

Econ. Const. Nazarie. Econ. I. Antonovici. Ec. Ilie Teodorescu.

I. P. S. Mitropolit Primat. Discuțiunea generală este deschisă. P. S. Episcop al Dunărei de Jos are cuvântul.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos. I. P. S. Stăpâne, deși nu am fost în ședința trecută, când s'a cetit regulamentul pentru armată, însă l-am avut prin bunavoință a I. P. S. Voastre, căci odata cu adresa pentru convocarea Sf. Sinod, ne-ați trimis și regulamentul împreună cu expunerea de motive. Am văzut cu mulțumire sufletească că acest proiect îmbrățișează o cauză dreaptă, o cauză absolut trebuincioasă pentru instituțiunea țării noastre, mândra și brava noastră armată, căci se vede grija ce o are și organele bisericesti de a se ocupa și de sufletul soldaților. Am văzut în războaiele ultime, fie de o parte fie de alta, preoții au avut un rol preponderent pe câmpul de luptă. Insufletind și îmbărbătând pe ostași la vitejie. Știm dela un popor care eră oarecum în declin, că a fost nevoit să facă apel la preoți, ca să îmbărbăteze soldații pe câmpul de luptă. Cetind am văzut că proiectul de față îmbrățișează toate chestiunile privitoare la preoții necesari armatei și nu am decât să exprim mulțumirile și felicitările mele comisiunii ad hoc însărcinată cu elaborarea acestui proiect. L-am cetit în liniște și nu am putut să găsesc multe obiecțiuni de făcut, poate alți frați cu pricepere mai multă în ale armatei să poată face observațiunile lor; deci bine s'a făcut că s'a luat în considerație. Sunt de părere dar, să se citească articol cu articol și cine va avea ceva de obiectat să prezinte observațiunile sale, dar votarea trebuie să fie grăbită, căci lucrarea este eminentă.

P. C. Econ. P. Procopiescu. I. P. S. Stăpâne, am luat cunoștință de conținutul expunerii de motive, precum și de regulamentul ce-l însoțește, m'am gândit mult și ca păstor sufletesc și ca român și am ajuns la convingerea, că oricât de meșteșugit ar fi pregătit ostașul român, dacă i-ar lipsi fondul moral, pe care trebuie să stea această pregătire, la un moment dat, nu poate să se prezinte pentru apărarea țării, neamului, cu acea însuflețire, ca atunci când ar fi stăpânit de sentimente religioase.

Cine sunt chemați în armată să facă această pregătire de fond? socotesc că este preotul. Deci fără să mai stăruim asupra însemnătății și scopului ce urmărește acest re-

gulament, cred că suntem de comun acord, că răspunde acestei nevoi și deci sunt de părere să se dea cetire pe articole.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Să-mi fie îngăduit ca să spun câteva cuvinte asupra acestui proiect de regulament.

Am cerut ca comisiunea însărcinată de Consistoriul Superior cu revederea primului proiect de regulament, de care I. P. S. Mitropolit Primat ne-a spus că Ministerul de Război nu s'a ocupat, considerând că sumele bănești ce ar atrage după sine, sunt atât de mari, încât Statului i s'ar părea greu să le prevadă; am cerut comisiunii ca să ne prezinte o expunere de motive. Expunerea de motive o avem, am citit-o și eu și am văzut care sunt modificările care s'au adus vechiului proiect.

Ca și P. S. Nifon Episcopul Dunării de Jos, ca și părintele Procopiescu și eu găsim, că proiectul de regulament alcătuit acum, se prezintă în condițiuni mai apropiate de posibilitatea de a fi aplicat. Nu găsim însă un lucru; nu găsim dacă în regulament se prevede un personal bisericesc mai numeros în timpul de război, decât în timpul de pace.

Comisiunea în expunerea de motive, ne dă strictul necesar, dar acest strict necesar este pentru timpul de pace, când soldatul este în cazarmă și când tunul este în arsenal. Dar când soldatul este scos din cazarmă și tunul este tras de cai pe câmpul de război, atunci când pregătirea sufletească a militarului trebuie să fie în deosebi mai îngrijită, îndestulă-se vor nevoile sufletești ale soldaților în timp de război numai cu acel personal preoțesc? Am căutat să găsim aceasta în regulament și n'am găsit. Și atunci mi-am zis: desigur, comisiunea noastră dorește numai pace și pace să dea Dumnezeu asupra țării noastre și asupra tuturor, dar nu știu dacă pacea dorită de noi va fi păzită și de alții!

Parintele Nazarie, unul dintre alcătuitoarii acestui regulament desigur trebuie să aibă o cunoștință mult mai întinsă, decât noi, asupra organizațiunii personalului preoțesc din armata rusă. Sunt alții cari au cunoștințe despre organizația serviciului preoțesc din alte armate străine.

Eu vă pot comunica, cum că îngrijirea sufletească a sol-

datului în timp de război în alte armate, se face de un personal preoțesc mai numeros ca la noi. În alte părți sunt preoți activi, cari în timp de pace pregătesc oștirea sufletește, dar pe lângă aceștia sunt și preoți cari în timp de război sunt chemați deși împlinesc datoria lor pastorală în mijlocul trupelor. Aceștia sunt așa numiții preoți de rezervă.

Sunt deci, două categorii de preoți.

Poate că ceace a îndemnat comisiunea să nu mai prevadă și această a 2-a categorie de preoți a fost motive economice.

În 1877 noi am avut preoți de fiecare regiment, unii călugări și alții puțini, mireni.

Nici aceasta nu este prevăzută în regulament, probabil din economie. Dar ce ne facem în timp de război ?

În afară de aceasta: ce veți face cu așezămintele spitalicești și îngrijirea de cerințele sufletești ale răniților, cari au nevoie de mângâere sufletească. De ce n'am avea în vedere și acest rol însemnat ce-l are preotul la «Crucea Roșie» ?

Nu văd nici aceasta în regulament.

P. S. Episcop de Argeș m'a întrerupt și mi-a spus că în fruntea fiecărui regiment în timpul războiului eră câte un preot călugăr. Relativ la aceasta am de observat: În toate armatele ortodoxe, nu vorbesc de cele catolice, căci acolo preoții sunt celibatari, mai ales în Rusia, preoții sunt monahi sau preoți fără familie și aceasta cred că este o procedură vrednică de luat aminte. Poate că eră nemerit să se prevadă aceasta și la noi. Eu cred că preoții fără familie adică văduvi și călugării ar trebui preferați pentru regimente, pentrucă, ia închipuiți-vă ce se întâmplă când armata este chemată pe câmp de război și preotul de regiment e cu familie ? Nu este așa că li vine greu să meargă pe câmpul de război deși are inima legată de soldații săi ?

Arta războiului e așa îndrumată, ca pe cât e posibil, să se cruțe viața omenească, deși războiul prin el însuși e îndreptat împotriva forței omenești, până la amenințarea vieții omenești. Nu putem să pretindem preotului familist ca să-l trimitem pe câmpul de război. Aceasta este și rațiunea pentru care în alte armate orthodoxe a fost și

admis preotul singuratic. Și nu este de luat în alt înțeles. Aceasta, decât cum am spus, al crutarei viței omenești și anume: moare un om, când n'are pe nimeni, Doamne! este o pagubă, dar este o mai mare pagubă când în urma lui rămâne o familie cu sarcini de îndeplinit.

În Austro-Ungaria sunt preoți activi și preoți de rezervă. Știți cine sunt preoții de rezervă? Preoții de rezervă sunt foștii studenți teologi, cari când au fost chemați înaintea consiliului de recrutare, ei au fost recrutați cu destinația de a face serviciul preoțesc în armată, cum fac la noi ofițerii de rezervă. Repartizați la regimente fac serviciu preoțesc în timp de concentrare și în timp de război, întocmai după cum fac la noi serviciu, ofițerii de rezervă.

Veți vedea preoții români din Bucovina, că în timpul de concentrare și de manevre, se duc dela parohia unde sunt titulari, și fac educațiunea sufletească a soldaților. S'ar părea că lucrul este de necrezut, dar așa se petrece și cred că această orânduire este vrednică de cunoscut și la noi. Soldatul are nevoie de exercițiu chiar în timp de pace, pe câmpul de manevre, pentru a ști să ochiască, tot așa are nevoie pentru ridicarea sufletului său militar în toate împrejurările. În Austria merg prea departe dispozițiunile acestea relativ la preoții de armată, și nu cred necesar ca să le expun aci, dar se vede cum se îngrijese alte țări, ca să poată plini această necesitate a pregătirii sufletești a soldatului de către preot, în toate împrejurările.

Să-mi dați voie, observ că în numirea unui inspector, precum îl numește comisiunea, ca să inspecteze preoții ca să vadă dacă își împlinesc datoria, comisiunea prevede un membru delegat de Consistoriul Superior. Eu cred—fără a face obiecțiuni de ordin pastoral—că nu Consistoriul Superior poate să delege din sânul său pe un așa numit inspector al preoțimei din armată. Consistoriul Superior nu are această competență. Înțeleg ca Sf. Sinod să aibă această însărcinare, ca prin Președintele lui să intervină pe lângă Minister, pentru numirea unui inspector, dacă o fi necesitate.

În Austro-Ungaria a fost și este și astăzi un episcop însărcinat cu aceasta. Dar atribuțiunile acestui episcop sunt numai de ordin administrativ, iar nu de ordine de ritual

sau de credință. Știți că acolo oștirea se compune din o mulțime de religiuini. Toți preoții de toate confesiunile, și rabinii jidovești stau sub conducerea administrativă militarăscă a episcopului. In ce privește chestiunile de credință, fiecare preot stă sub nemijlocita conducere a episcopului lui de a cărui Biserică aparține.

Tot așa și la noi, acest inspector să nu poată să emane de aiurea, decât numai dela legiuitul Chiriarh, adică Episcop sau Mitropolit. Dacă se admite să fie un inspector, atunci el nu poate să fie numit de Consistoriul Superior în unire cu Ministerul de Culte, ci numai de Sf. Sinod ca instituțiune legală și canonică, care se ocupă de chestiuni de ordine pastorale și de credință.

Sunt sigur, că Onor. Membri ai comisiunei alcătuirii regulamentului, găsesc că motivul invocat de mine, nu este fără temei.

Cu aceste observațiuni, eu sunt pentru admiterea acestui proiect de regulament și putem intra în discuțiunea lui pe articole.

P. C. Econ. Const. Nazarie. In calitate de membru al comisiunei care a alcătuit acest proiect, sunt dator să dau mici explicațiuni și foarte scurte, asupra obiecțiunei ridicate față de regulamentul nostru de către I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Mântuitorul Iisus Hristos a zis: *că împărăția lui Dumnezeu se furd*; pentrucă I. P. S. Stăpâne, am ajuns la starea, că atunci când vrem să facem câte un bine pentru Biserică, trebuie să ne lurișem, pentru motivul că la tot ce există în țara românească se găsesc mijloace, dar când este vorba să se dea Bisericii ceva, ca să realizeze un bine, nu se găsesc mijloace. Astfel fiind lucrul, a trebuit să alcătuim proiectul acesta, cu oarecare meșteșugire, ca să nu speriem oamenii că o să se îmbogățească preoții de armată, pe spatele armatei; de aceea principiul economiei a predominat și de aceea nu s'a prevăzut un preot de regiment ca în celelalte state. S'a spus exemplul Rusiei, dar acolo fiecare regiment are preotul lui și fiecare bastiment pe mare are preotul lui și capela lui; noi am făcut așa ceva, dar Ministerul de Război ne-a spus că nu se poate, că s'ar face cheltueli de aproape un milion; deci a trebuit să admitem o altă modalitate și să

dăm preoți de garnizoane. S'a zis că nu s'a pus preoți de război. Am discutat această chestiune în comisiune și am ajuns la rezultatul, că deocamdată în proiect este bine să tăcem, însă să relevăm acest lucru la discuțiunea pe articole, ca să vedem care ar fi sentimentul membrilor Consistoriului Superior, și noi în comisiune ne oprim la soluțiunea, că preoții de rezervă în timp de război să fie considerați acei cari sunt studenți în teologie, însă a căror clasă este chemată la război,—cam ce a spus și I. P. S. Mitropolit al Moldovei.

La discuțiunea pe articole, dacă va fi necesar, puteți să o spuneți, dar cred că o să se sperie Ministerul de Război. Noi să ne facem datoria în această chestiune.

Nu ne-am ocupat de Crucea Roșie, căci mi se pare că aceasta este o instituțiune cu caracter particular, care nu poate fi băgată în corpul armatei, decât numai prin ajutorul ce vine să deă armatei și de aceea își are organizația ei.

Voci. Este instituțiune privată.

P. C. Econ. Const. Nazarie. Atunci nu ne putem băga noi în instituțiuni private.

Ce fel să fie preotul, dacă să fie celibatar sau necelibatar? Că se duc la război și rămân soțiile și copiii; apoi toată lumea care se duce, nu lasă soție și copii? Și cu toate acestea se duc; ce să facă?

În Rusia s'a introdus de mult preoți celibatari—fiind un personal mai bine pregătit decât la noi. S'ar putea face așa ceva și la noi, dar cu vremea, după ce vom pregăti acest personal. De aceea în această privință, regulamentul nu pune nici o soluție și Chiriarii vor chibzui, dacă se vor găsi din acei cari vor îndeplini condițiuni, căci se înțelege că trebuie să fie elemente culte.

În ceea ce privește inspectorul, se va vedea ce ese din discuțiunea pe articole.

Voci. Ne-am gândit la un P. S. Arhieru.

P. C. Econ. Const. Nazarie. De altfel tot ce se lucrează aici trebuie să meărgă spre ratificare la Sf. Sinod.

Deci dar, regulamentul este susceptibil de orice modificare care se va găsi cu cale.

I. P. S. Mitropolit Primal. Pun la vot închiderea dis-

cuțiunei și luarea în considerație așa cum este proiectul prezentat.

P. C. Econ. I. Golcu. Este vorba în acest regulament de școlile militare. Ce se înțelege prin școlile militare? Noi știm că sunt școli militare și licee de fii de militari. Ca școli militare avem școala militară de geniu și artilerie, școala de cavalerie etc. și ca Licee de fii de militari avem gimnaziul din Craiova cu un curs inferior, liceul militar de la Iași cu un curs superior și liceul dela Mănăstirea Dealului din nou înființat. Aceste gimnazii și licee cred că sunt excluse din vederile acestui articol (2) întru cât aceste școli nu sunt școli militare, ci niște licee și gimnazii de fii de militari, având o organizație bine stabilită cu profesori și cu programe în concordanță cu gimnaziile și liceele Statului (civile). Organizația acestor școli este cea stabilită de legea învățământului secundar, cu oarecare adaptațiune specială militărească.

De aceea cer să se clarifice din acest articol cuvintele «școli militare».

Voci. Lăsați așa, articolul este bun.

Se pune la vot articolul cu redacția actuală și se primește.

Se dă cetire art. 3.

P. S. Arhievu Antim Botoșeneanu. I. P. S. Stăpâne, eu am fost preot militar, am putut să constat că la spitalele militare dela reședințe de garnizoane mari este foarte mult de lucru și că un preot paroh în o garnizoană mare se găsește în imposibilitate de a îndeplini cu strictetă serviciile militare.

De aceea ași fi de părere să se adauge ca «fiecare spital militar dela reședințe de corp de armată să aibă câte un preot».

P. C. Econ. Teodorescu. Propunerea P. S. Antim Botoșeneanu este foarte bine venită.

Noi însă pe deoparte am avut în vedere economia care ni s'a cerut, iar pe de altă parte să nu se uite că într'o garnizoană ce trece de 2 regimente, preotul mai are și un ajutor și deci munca s'a ușurată.

I. P. S. Mitropoli al Moldovei. Este foarte adevărat că la un corp de armată este un spital, dar a consacra numai pentru spital un preot este prea mult.

Dacă voiți a prevedea un preot pentru un spital apoi acel preot să aibă sub a sa îngrijire pe soldații din arestul militar care e pe lângă fiecare corp de armată. Aceasta o înțeleg. Atunci este o rațiune, pentrucă va mărturisesc că eu dau mai mare preț pe preotul dela arestul militar, în cece privește pregătirea sufletească, decât pe cei de la spital, care nu are de făcut decât să înmormânteze soldații decedați; are multe de făcut în timpul de epidemii, doamne ferește țara și armata noastră, dar în timp bun nu ar trebui să fie un preot numai pentru spital. Dacă va gândiți la aresturile militare, da, am fost la arestul militar dela Iași și va mărturisesc că am făcut un pas de mare însemnătate pastorală. Am găsit mulți soldați închiși pentru diferite abateri. Le-am dat povețe, care au avut un mare efect asupra stărei lor sufletești. Acum e un preot care face povețe militarilor desertori regulat și mă interesez de aproape de această datorie ce avem.

P. C. Econ. V. Pavelescu. Cred că articolul este bine redactat, căci este știut că corpurile de armată se află în orașele mari și după art. 1 se prevede că sunt mai mulți preoți și prin urmare se poate împărți atribuțiunile. Spitalul în corpul de armată nu cuprinde pe toți bolnavii aceluia regiment, căci fiecare diviziune are un spital. Deci unde este garnizoana mare, are să fie mai mulți preoți, și se pot repartiza atribuțiunile.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Eu cred că articolul este bine redactat și vă rog să l'admițeți.

Se pune la vot art. 3 astfel cum este redactat și se primește.

Art. 4 se primește fără discuțiuni.

Se citește art. 5.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Sunt foarte fericit că prin acest regulament, este cea dintâi ocaziune când se prevede hirotonia unor preoți pentru anumite misiuni preoțești, fără a avea biserici. Aceasta se va aplica și pentru hirotonia preoților profesori care nu vor avea biserici. Ei vor fi hirotoniți pe numele bisericii mitropolitane.

P. S. Episcop al Romanului. În tot proiectul regulamentului nu se prevede unde are să stea preotul militar și cred că aici ar fi locul să se facă această intercalare. Să

se adauge «preotul militar va locui în cazarma garnizoanei».

La cap. 2, îndatoririle preoţilor militari, se pun 15 îndatoriri, aşă că toată ziua are să fie ocupat şi dacă va locui în oraş nu va putea să-şi îndeplinească bine această datorie.

P. S. Episcop al Dunării de Jos. Socotesc, fără să supăr pe P. S. Episcop de Roman, să lăsăm ca preoţii de garnizoană să-şi aleagă domiciliile—întocmai ca şi ofiţerii—pe lângă serviciile pe care le au, să nu se zică că le facem şi la cazarmă chilii ca la mănăstiri. Cazarmile se închid la o anumită oră, la poartă este santinela, nu poţi intra şi eşi fără să ai voce dela şeful de gardă; deci nu e bine ca preoţii să locuiască în cazărmi.

În acest articol se zice soldaţii şi ofiţerii respectivi formează parohia fiecărui preot de garnizoană; este bine să se ştie dacă locuinţele ofiţerilor şi familiile lor dintr'o garnizoană, în orice parohie ar fi ele, are să fie sub îngrijirea religioasă a preotului de garnizoană.

Se pune la vot art. 5 cu această interpretare şi se primeşte.

P. S. Arhiepiscopul Antim Botoşeneanu. Cereţi numai decât doi ani ca preot în o parohie?

P. C. Econ. I. Teodorescu. Da, pentruca să aibă deprinderea celor preoţeşti.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Eu vă rog să eliminaţi din acest articol cuvântul «robust». Să zicem numai să fie sănătos.

În privinţa aliniatului (e) Eu nu cred că profesorul de la un liceu sau gimnaziu este propriu pentru şcoala militară. Preotul de şcoala militară să fie însăşi cu sufletul oarecum militarizat, ca să mă exprim impropriu, pentru a pregăti pe militari.

—Nu oricine poate să tacă cuvântări de ordin milităresc. E grea această sarcină.

Acei ce trebuie să dea o direcţie sufletească tinerilor cari vor să se facă militari, trebuie să simtă ei singuri ca să vorbească aşă. Aceşti tineri să vadă înaintea lor numai militari şi fapte ostăşeşti, glorioase, de lupte şi vitejie, până la jertfire pentru ţară.

De aceea cred că trebuie scoasă afară, partea care cere examenul de capacitate potrivit legii învăţământului secundar.

dar. Trebuie să considerăm școalele militare, ca școli speciale cu menire specială, și deci să se ceară condițiuni de admitere specială (ca preot).

Un profesor de învățământul religios la școalele de fete, trebuie să aibă o direcție anumită a învățământului pentru fete, decât învățământul religios pentru băieți.

În adevăr tot învățământul se referă la sufletul individului cărnii voești să-i dai o îndrumare: dar s'o cunoști.

Acolo voești să faci din copile niște femei vrednice ale țării. Voești să faci niște educatoare ale generațiilor viitoare, dincoace voești să faci niște cetățeni vrednici.

În școlile militare vrei să faci niște buni ostași, apărători devotați ai patriei până la jertfa de sine. Eu cer ca la școlile militare să fie un concurs special, iar nu după prevederile examenului de capacitate al învățământului secundar.

P. C. Econ. I. Gotcu. I. P. S. Stăpâne, fiind vorba de școlile militare și am stabilit care sunt școlile militare: școala de artilerie, geniu și infanterie, cred că nu mai e nevoie de examen de capacitate cerut de legea învățământului secundar. Aici e de nevoie un bun conferențiar, care cel mult să treacă un examen de specialitate pentru aceeași calitate, ca la alte școli speciale. În adevăr, la seminarii se face tot învățământul religios, dar el e acomodat pregătirii viitorului preot.

Dincoace se caută să entusiasmezi sufletul milităresc. Deci e vorba de o școală specială. Așa fiind n'avem nevoie de examen de capacitate prevăzut de legea secundară ci, pentru aceste școli, să aleagă Chiriarii pe cel mai capabil și să-l trimită conferențiar și nici decum preoți catiheți.

Așa în cât să se elimineze acest aliniat.

P. S. Arh. Antim Boloșencanu. În calitate de fost preot și fost profesor militar, țin să dau aici o lămurire. Cuvântul de școală militară coprinde în sine o idee mai generală. Aceste școli militare se împart în mai multe categorii: gimnaziu militar cu un curs inferior, liceul militar și după aceea școlile speciale militare.

Aici, în art. 1 se înțelege foarte bine, căci spune «școlile militare de orice grad», se înțelege că e vorba de școala

inferioară (gimnaziu militar) de liceu și școlile speciale militare.

Nu de mult s'a alcătuit un regulament pentru aceste școli inferioare, nu știu dacă este și pentru cea superioară, în care se prevedeă lămurit, cum trebuie să se recruteze profesorii acelei școli.

Acei profesori, și deci și cei de religie, erau supuși unui examen în fața unei comisiuni mixte, compusă în mare parte din reprezentanți ai Ministerului de Război și în urma acestui examen candidații admiși rămăneau profesori definitivi ai școlii. Așa încât s'ar putea adăoga la acest articol, alin. ultim. următoarele: *«să îndeplinească cerințele sau condițiunile actualului regulament pentru școlile militare.*

I. P. S. Mitropolit Primat. Să zicem: *conform cu regulamentul școalelor militare.*

Se citește art. 6.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Desigur că trebuie să se ceară condițiuni anumite pentru preoții cari vor fi însărcinați cu educațiunea sufletească a ostașilor, și întâia condițiune se cere ca să fie Români. Dar să nu mergem prea departe. Să prea poate să fie preoți români născuți în alte părți, să fie foarte buni Români și să fie mai bine pregătiți ca la noi, dat fiindcă că acolo organizațiunea militară e mai veche, pe lângă aceasta cunoscând și o limbă străină, în care e o literatură bogată în această materie, de ce să fim prea pretențioși.

P. C. Econ. I. Gotcu. Profesorii dela gimnaziu și licee al căror mod de recrutare este specificat prin legile și regulamentele militare; așa că gândesc că nu trebuie să intre în acest regulament, care este relativ numai la preoții de regiment. Căci un gimnaziu militar nu intră în numărul regimentelor și elevii liceelor și gimnaziilor militare deși sunt pregătiți pentru viața militară, dar sunt scoși afară din cadrul militar, sunt numai elevi cărora li se face educațiunea într'un liceu militar, pe când cei din școlile speciale, aceștia intră în cadrul organizațiunii militare și depun jurământul și sunt considerați ca militari.

P. C. Econ. M. Rauf. I. P. S. Stăpâne, față de lămurile date de I. P. S. Mitropolit al Moldovei, pivitor la po-

zițiunea, de multe ori criticată a preoților de garnizoană și având amintire că aci a fost Narcis Crețulescu și fostul Episcop al Râmnicului Bobulescu, sunt de părere să spun ca să se prefere la titluri egale, preoții văduvi.

Se pune la vot art. 6 cum este redactat și se primește.

P. S. Episcop al Romanului. I. P. S. Stăpâne, fiind nevoit să mă duc la Eparhie, vă rog să binevoști a-mi acorda un concediu de 3 zile.

Se pune la vot concediu și se primește.

Ședința se ridică la orele 12 din zi, anunțându-se cea viitoare pe a doua zi, Miercuri 15 curent. la orele 9 dimineața.

Președinte, *Konon Mitropolit Primat.*

Secretar, *Economul Marin Iliescu.*

Ședința dela 15 Mai 1913.

Ședința se deschide la ora 9.20 dimineța sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat, asistat de I. P. S. Mitropolitul Moldovei.

P. C. Econ. M. Iliescu., Secretar, dă cetire apelului nominal. Prezenți 29. în concediu 6.

Se dă cetire sumarului ședinței precedente.

I. P. S. Mitropolit Primat. Ne cerând nimeni cuvântul asupra sumarului, țin să dau o mică lămurire. 1) Pentru românii care vin de peste hotare și care ar cere a fi preoți în armată, eu sunt de părere a fi primiți la noi negreșit dintre aceia cari sunt mai bine pregătiți.

Pentru acest lucru, propun ca la aliniatul *a* dela art. 6 să se zică: «român sau recunoscut cu calitatea de cetățean român. 2) Noi am luat în discuțiune regulamentul clerului armatei, care este un regulament necesar și urgent. Imprejurarea a venit însă, că este de nevoie să suspendăm mai departe discuțiunea acestui proiect și a lua în discuțiune proiectul de lege pentru fabricarea lumânărilor de ceară. Ni se cere acest lucru, pentruca D-nul Ministru să vină cu această lege chiar în sesiunea actuală. Cu această observațiune pun la vot sumarul.

Consistoriul aprobă.

I. P. S. Mitropolit Primat. Vă consult încă odată, sunteți de părere ca să suspendăm discuțiunea regulamentului, ori să o continuăm.

Voci. Să continuăm mai departe cu regulamentul.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. De oarece am ajuns cu discuțiunea pe articole acestui proiect de regulament, cred că, nu se poate întrerupe sau a fi înlăturată, afară de cazuri extraordinare și eu nu văz nici un caz extraordinar și de aceea să continuăm cu discuțiunea mai departe, dupăce vom termina, vom începe discuțiunea și a proiectului de lege pentru fabricarea lumânărilor de ceară.

P. C. Econ. C. Nazarie. *I. P. S. Stăpâne.* Prea Sfințitul Calistrat cere un concediu de o zi. De asemenea Prea Sfințitul Episcopul de Buzău cere concediu până la finele sesiunii.

P. C. Arhim. Dionisie Simionescu roagă a se acorda concediu *P. S. Sofronie*, Episcopul Râmnicului, pentru ziua de 15 Mai curent.

Punându-se la vot concediile cerute, se aprobă.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Să continuăm atunci cu discuțiunea proiectului de regulament. Se dă cetire art. 7.

P. S. Arhiepiscopul Vartolomeu Bacăoanul. *I. P. S. Stăpâne*, regulamentul acesta este un pas înainte față cu cel trecut și corespunde în bună parte nevoilor de astăzi. Mi se pare însă că ar fi în el dispozițiuni care n'ar putea să-și aibă locul decât într'o lege. Așa de pildă în art. 7 văd o dispozițiune de caracter legal, care ar putea cu greu să facă materia unui regulament, pentrucă se știe, că Biserica noastră corespunde cu puterea executivă, cu puterea laică, prin Ministerul Cultelor. Prin urmare Prea Sfinții Chiriarihi numesc pe clerici în înțelegere cu Ministerul Cultelor. Ori, după regulamentul de față, se vede că clericii de armată au să se numească în înțelegere cu Ministerul de Răsboiu. Nu este oare aceasta o derogare dela principiul, că Ministerul Cultelor reprezintă Biserica în numele puterii civile.

I. P. S. Mitropolit Primat. Cu D-nul Ministru de Răsboiu am vorbit și a rămas să dăm această lucrare, pentrucă D-sa voește să o facă lege, cât mai curând.

Va să zică, de aici proiectul merge la Ministerul de

Războiu ca să-i adauge tot ce-l privește din punct de vedere al pozițiunii datorțiilor și apunamentelor etc. ale preoților din armată. Apoi regulamentul primit dela Ministerul de Război se va trimite la Sf. Sinod și acolo ti vom adaugă ce mai trebuie și numai așa ieșit dela Sf. Sinod va merge la Minist. de Războiu, care-l va transformă în lege stabilă pentru viitor.

P. S. Arhiepiscop Antim Botoșeneanu. I. P. S. Stăpâne, am de făcut o observațiune privitor la alin. e art. 6 în privința concursului.

Se pune la vot art. 7 așa cum este și se primește.

Se dă citire art. 8.

P. C. Econ. C. Nazarie. Cred că ar trebui un aliniat la acest articol și anume: «Inscrierile de concurs să se facă la Chiriaria respectivă». Punându-se la vot propunerea P. C. Ec. Nazarie, se primește.

P. S. Episcop de Huși. Rog ca la examenul ce se va face de către candidații de preoți la Regimente să existe și inspectorul respectiv.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. P. S. Episcopul de Huși cere să fie propus ca membru în comisiunea de examen la pozițiunea de preot de armată și inspectorul.

Eu găsesc că părerea P. S. Sale este dreaptă.

Dar, să-mi dați voie să vă comunic părerea mea: inspectoratul eu îl cred de prisos. A pune un inspector pentru a inspecta câți-vă preoți de armată, este pe deoparte a îngreuea bugetul Statului, iar pe de altă parte mi se pare că acest post poate cu mult succes să fie îndeplinit și de către altcineva. Dreptul de control al preoților de armată îl are Chiriarul respectiv; căci, el are dreptul de a controlă pe toți cari cad sub jurisdicțiunea sa canonică.

Lasăți acest post alară, căci nu aveți atât de mulți preoți de armată, ca să avem nevoie de un inspector. În Rusia există un asemenea inspector, dar acolo armata este de 20 de ori mai mare ca a noastră.

Tot asemenea și în Austro-Ungaria, care are armată mult mai mare ca a noastră. Înțeleg ca acolo să fie un inspector. Lăsați sarcina aceasta Vicarului Episcopal, care este cel dintâiu chemat de a controlă tot ce privește învățământul religios. Acești vicari ar fi cei mai potriviți

ca ei să facă acest control și-l vor face cu mai multă autoritate, ținând în curent pe episcop.

I. P. S. Mitropolitul Primal. Eu sunt de părere că trebuie inspectori, așa cum este prevăzut în regulament, căci cunosc lucrul de când s'a alcătuit vechiul regulament, făcut de o comisiune din care am făcut și eu parte împreună cu Arhimandritul Iosif Bobulescu, mai târziu Episcop de Râmnic; Arhimandritul Chiriac Nicolau, fondatorul școlii din Vânătorii Neamțului și Arhimandritul Narcis Crețulescu, în urmă Arhiepiscopul Botoșeneanu, toți trei preoți de armată și colegi ai mei de școală. Și fiindcă eram și eu destinat să fiu preot de armată, de aceea sunt în curent cu toate lucrările acestea și sunt convins că este nevoie de asemenea inspectori. Mă unesc însă cu părerea, ca vicarii diferiților Chiriarhi să aibă această însărcinare în cuprinsul Eparhiei respective; dar în fine inspectiunile trebuie făcute.

P. C. Econ. C. Nazarie. Chestiunea ridicată de I. P. S. Mitropolitul Moldovei desigur că este importantă și o vom discuta, însă să se amâne această discuțiune, când va veni chestiunea inspectorilor preoților militari. În ceea ce privește părerea P. S. Episcop de Huși, se poate tranșa tot atunci, inspectorul va face parte de drept și din comisiunea de examinare, așa că acest articol să rămână să se voteze împreună cu amendamentul propus de mine.

P. S. Vartolomeu Bacăoanul. Văd că la concursul care se va ține va asista și un delegat al Ministerului de Războiu. Ce are să examineze omul acesta? Căci văd la art. 9 că materiile de examen sunt numai teologice.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Lucrul este firesc, căci fiind preoți de armată, Ministerul de Războiu are dreptul să și aibă un reprezentant acolo. Se pune la vot art. 9 împreună cu amendamentul Ec. Nazarie și se primește.

Se citește art. 9.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Aceasta este o chestiune de mare însemnătate. E vorba ca recrutarea personalului preoțesc al armatei să se facă prin concurs. Dar așa cere ca concursul să corespundă scopului lui; adică concursul se ține cu scop de a se alege preoți cât mai bine pregătiți, pentru a pregăti sufletește pe soldați. Din materiile

puse aci nu reese aceasta. Comisiunea nu s'a gândit ca este vorba de un concurs, care se da de cei chemați de a instrui sufletele ostășești—probe—și de aceea, precum în toate concursurile de specialitate, se pun chestiuni care să răspundă intențiunei ce se urmărește, adică de a fi cât mai aproape de scopul ce se da acestor preoți. Aci spuneți că se da un concurs scris și în urmă unul oral; din proba scrisă sunt obiecte de studii teologice, dogmatice, morale, istoria română și a bisericii române; din proba practică, o predică ținută după 24 de ore de pregătire, o predică improvizată etc. De ce oare nu am pune aci obiecte care sunt strict necesare unui preot de armată? Cred că ar fi bine ca să punem ca obiecte acelea care sunt și răspund direct la chemarea acelora cari se examinează. Pentru aceea ar trebui să punem ca probă de scris istoria universală, privitoare în deosebi la războaie și la pregătirea sufletească a soldaților.

Eu cred că atunci când este vorba de un astfel de concurs, nu trebuie să se pună chestiuni de ordin obișnuit, ci de acelea care să facă proba competiții acelor care trec concursul.

De aceea, eu a-și fi de părere ca să se pună chestiuni din istoria țării, cu privire la rolul îndeplinit de premergătorii rășpoinici și viteji ai soldaților. Cine nu-și aduce aminte în războaiele vechi premergătorii sufletești ai soldaților! Cât de scumpe ne sunt numele acelora care cu crucea în mână, îndemnă la fapte vitejești. Asemenea chestiuni sunt numeroase și sunt potrivite a se pune ca teme la aceste examene.

Mai departe, este vorba de o predică ținută după 24 de ore. Eu a-și cere ca predica aceasta să fie o predică de curat spirit milităresc adică, o predică care să trateze chestiuni cu privire la rolul ostașului în timp de războiu și o predică care să fie privitoare la purtarea soldatului în timp de pace. În cele ce se spune aci, nimic nu ar învedere că este vorba de un concurs pentru *ocuparea locurilor de preoți de armată*.

I. P. S. Mitropolit Primat. Eu cred că, așa cum este articolul ar fi bun, însă, să se adauge și cuvintele «o conferință ad-hoc, pe dinaintea căreia trebuie să treacă can-

didații la preoția de armată, și încolo să rămână articolul așa cum este și comisiunea să aibă ea latitudinea să aleagă materia de examinare după numărul candidaților.

P. C. Econ. Procoptescu. I. P. S. Stăpâne! Rog să nu mi se ia în nume de rău ceea ce vorbesc. În felul cum este redactat articolul se dă o largă competență comisiunii. Iată ce zice: «Subiectele se vor alege de comisiune» și aici comisiunea se găsește în largul său, să chibzuiască, să aleagă și să hotărască acele chestiuni care vizează calitățile sufletești ale ostașului. Astfel fiind lucrurile, eu sunt de părere ca să se primească articolul așa cum este redactat. Se pune la vot art. 8 și se primește.

Se dă citire articolului 9.

P. S. Episcopul de Huși. Ași face întrebarea: cine dispune concursul și cine publică concursul în Monitorul Oficial și mai apoi: cine alege comisiunea?

P. C. Econ. C. Nazarie. În adevăr trebuie să lămurim această chestiune. Vacanța, ca și publicarea concursului cred că e bine să se facă de Chiriarhul respectiv și din acest punct de vedere am formulat următorul alineat: «vacanțele ca și publicarea concursului o face Chiriarhul respectiv».

Se pune la vot art. 9 cu amendamentul propus și se admite.

Se dă citire art. 10.

P. S. Arh. Vartolomeu Bacsoanul. Mă rog, media aceasta din care note rezultă? din notele tuturor membrilor? Dacă este așa, atunci delegatul Ministerului de Răsboiu cu ce competență dă nota în materie de Teologie?

I. P. S. Săpânel Cred că delegatul acesta ar trebui să fie prevăzut numai ca asistent, căci a da notă pentru ocuparea unui post plătit însemnează a dispune de viitorul unui om, care a muncit și care nu poate fi hotărât de oameni necompetenți în materia de examinat.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Chestiunea ridicată de P. S. Arh. Vartolomeu merită atențiune. Voiți ca să aveți membri în o comisiune care să fie cu desăvârșire străini de obiectele ce se examinează? a face aceasta este a-i creia delegatului Ministerului de Răsboiu o pozițiune neplăcută și a provoca nedreptăți. Și fiindcă I. P. S. Sa a ri-

dicat această chestiune, mie îmi vine la îndemână să reamintesc chestiunea pe care am mai spus-o, că dacă puneți în programa chestiunilor în care se va trece examenul și alte chestiuni religioase, dar privitoare la pregătirea soldaților, atunci reprezentantul Ministerului de Răsboiu știe să aprecieze și el și să dea notă în cunoștință de cauză. Dar cum o să dea el notă ascultând numai din dogmatică? Ce va zice reprezentantul Ministerului de Răsboiu? Va spune: Eu nu știu ce notă să dau, dacă voiți dau nota zero, ori, dacă voiți dau nota zece. Nu știu să mă orientez în darea notei, după cum nici D voastră membrii din comisiune, nu veți ști să dați o notă când a-ți auzi un subiect de ex. din arta militară. Prin urmare eu cred că trebuie să se găsească o soluțiune chestiunii ridicată de P. S. Sa Vartolomeu.

P. S. Arh. Meletie Constanțeanu. Soluțiunea este găsită de oarece în articolul acesta se prevede între obiectele de concurs și istoria țării românești. Orice delegat din partea Minist. de Răsboiu are să fie un ofițer și desigur că are să știe istoria țării românești.

P. S. Arh. Vartolomeu Bacaoanul. Atunci să precizăm în proiectul acesta, unde da notă și când o da.

P. C. Econ. C. Nazarie. Nu cred să ne neliniștim de lucrul acesta de fel. De exemplu astăzi după regulamentul școalelor militare, părintele Gotcu ca să i se dea definitivatul, nu vine un cleric ca să l examineze, ci un colonel, care s'ar părea că nu pricepe nimic în chestiunile religioase și cu toate acestea mi se pare că pricepe foarte mult. Părintele Gotcu a fost supus până acum, la două examene de către militari. Apoi la universitate se petrece lucru următor: Când se prezintă la examen pentru profesor la facultatea de teologie, în comisiunea de examinare sunt și profesori dela alte facultăți, care nu au aface cu teologia, însă ca orice om cult, are să fie în stare să priceapă răspunsurile date. Ași fi de părere să se lase acest articol așa cum este redactat, căci ar fi o ofensă pentru Ministerul de Răsboiu, să-i cerem să dea numai un vot consultativ; și pe urmă să fim convinși că are să numească personal destoinic, căci sunt ofițeri destui, cari au cultura superioară.

Se pune la vot art. 10 așa cum este redactat și se primește.

Se cetește art. 11.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Văd că spuneți aci că numirea parohilor și ajutorilor să se facă în ordinea de clasificare; cei admiși, dar rămași pe tablou, în timp de trei ani, pot fi numiți la vacanța din eparhia respectivă, adică unde au despus examen. Rog să mă luminați și pe mine, cum veți alege pe paroh și îl veți deosebi de ajutori, dacă concursul este unul și același?

P. C. Econ. C. Nazarie. După clasificare; întâi este parohul, al doilea ajutorul.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Cred că noi trebuie să facem lucrurile în mod serios și dacă este vorba de a da categorii de slujbași în urma unui concurs, trebuie să precizăm că concursul pentru paroh este cutare și pentru ajutori este cutare. Dar, ca să mă primiți pe mine împreună cu alții la concurs și să spuneți că din acest concurs vor esă două serii de preoți, o serie de preoți titulari și una de ajutori, aceasta nu este la nici un concurs din lume. Căci, încă odată găsești că preotul paroh îl numește în urma unei medii mai mare și când rămâne locul vacant, numește pe ajutor. Apoi cum a devenit ajutorul capabil de a fi paroh, când în urma concursului era numai ajutor? Dacă este așa, mă abțin dela votul acestui regulament.

P. C. Econ. Ilie Teodorescu. Fac parte din comisiune și asigur Consistoriul Superior că chestiunea ridicată de I. P. S., Mitropolitul Moldovei a format în anul comisiei obiectul unei amănunțite și întinse discuțiuni. Noi am pus chestiunea pe toate fețele ei și am discutat-o. S'a discutat acum în urmă cu privire la votarea unor articole, că nu sunt decât prea puțini preoți de garnizoană și noi am zis, pentru un număr de cinci, zece sau 20 preoți, să ținem sute de concursuri? Am redus lucrul la simpla expresie, așa în cât să fie și practic și demn ce vom face. Și am zis: stabilim un concurs, în urma căruia preoții, atât parohi cât și ajutori, au aceeași îndatorire și deci trebuie să aibă aceeași aptitudine și pregătire, ca să corespundă idealului înalt, la care tindem prin redactarea acestui regula-

ment; și am zis că și unii și alții sunt preoți de armată și se cere ca să dispună de aceleași cunoștințe și să aiba același merit. Dar în vedere că un preot paroh nu are să fie suficient, când garnizoana ar fi mare, numai prin excepțiune i-am dat ajutor, și i-am dat ca să aiba aceeași pregătire și posibilitate de a ajunge unde este parohul. De aceea am prevăzut nota șapte cu care poate să fie și paroh și ajutor, dar sub șapte nu poate să fie nici una nici alta; și pentru simplificarea lucrului am zis să numim pe acei cari au peste nota șapte paroh și aceia cari are nota șapte să-i considerăm cu aceeași pregătire și în posibilitate de a fi avansați, când postul de paroh va fi vacant. Deci lucrul este chibzuit și pentru că interesul nostru, al tuturor, cere ca regulamentul să treacă, să se voteze și Sf. Sinod care va ratifica regulamentul, va propune aceea ce va crede că este bine, dar lucrarea e grabnică și trebuie să treacă, căci fără nici un interes comisiunea a judecat și studiat lucrul în amănunte și a venit cu o lucrare demnă în fața Consistoriului Superior. Vă rog dar să dați comisiunei încrederea pe care i-ați acordat-o când a fost numită și să votați art. așa cum este redactat.

Se pune la vot articolul astfel cum este redactat și se primește.

Se citește art. 12.

P. S. Arh. Antim Boloșencanu. Este vorba în acest proiect, ca toate locurile de preoți militari, să fie ocupate prin concurs. Se pune întrebarea: Ce facem cu actualii preoți militari, cari nu îndeplinesc condițiunile cerute de acest regulament? Sunt unii cari nici nu sunt licențiați, ba unii chiar cu patru clase seminariale, în ce categorii rămân.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Toți trebuie să vină la concurs privită fiind starea lor actuală ca provizoriat,

Vot. Nu au dreptul să se prezinte. Și apoi nu sunt numiți acolo cu drepturi legale ci numai provizorii.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Eu sunt de părere ca să se prezinte la concurs, pentru a-și dovedi titlurile și cunoștințele avute spre a nu le mai rămână cuvinte de reclamă.

Vot. Dar dacă n'are titlu?

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Legea nu are putere

retroactivă. Este un principiu de drept, și observațiunea P. S. Arhiereu Antim este dreaptă. Preoții actuali sunt și rămân la locurile lor, cu drepturi câștigate. Nu va putea legea sau regulamentul nostru ca să disloace pe un preot de armată, care este în serviciu de ani de zile. Cinc va zice: D-ta nu mai ești bun de acuma. Admit, că sunt monahi din monastiri, cari să găsească în armată, nu putem să i dislocăm pentrucă nu e drept, legea nu are putere retroactivă.

P. C. Econom I. Ciocan. I. P. S. Stăpâne. Am vrut să cer cuvântul chiar dela art. 11 relativ la numirea preoților parohii. Propun ca la concursul care se face, preoții, cari au satisfăcut legea de recrutare, care au făcut un stagiu în armată, la medii egale să fie preferiți.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Acest articol s'a votat și acum nu se mai poate face nimica asupra lui.

P. C. Econom I. Ciocan. I. P. S. Stăpâne, s'ar putea pune la sfârșitul proiectului ca o anexă.

P. S. Episcop de Argeș. I. P. S. Stăpâne. N'ași fi cerut cuvântul dacă n'ași fi știut că numirea preoților actuali pe lângă garnizoane și regimente nu s'a făcut dintre preoții cei mai meritoși, dintre preoții cari au dat dovadă de activitate pastorală în parohia lor, și nici nu sunt numiți cu decret Regal. Și ca să vă faceți o idee de ce fel de preoți avem în armată vă citez: la Pitești a fost o vacanță și s'a dus un preot și a propus comandantului: alege mă pe mine că eu slujesc pe 12 franci, un altul, alege mă pe mine că eu slujesc cu 10 și a. m. d.

Rog pe I. P. S. Mitropolitul Moldovei să și facă idee ce fel de preoți avem în regimente, și spre cinstea noastră cred că e timpul să-i lasăm la o parte.

P. S. Arh. Antim Boloșeanu. I. P. S. Stăpâne. Am un amendament: actualii preoți militari care n'au titlu cerut, dar prezentându-se la concurs și vor fi găsiți apti vor rămâne cel puțin ca ajutători.

P. S. Arh. Meletie Constanțeanu. După amendamentul acesta suntem siguri că vor fi respinși toți. Sunt dar de părere să se respecte legea sub care au fost numiți, adică să se mențină acolo unde sunt.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Asă cum sunt, eu nu sunt

de părere; căci sunt și de acei cari necorespunzând, au ajuns și să mănțin numai prin stăruinți nepotrivite.

P. S. Arh. Meletie Constanțeanu. Nu sunt toți răi, sunt și printre dâșii unii foarte buni, și sunt de părere să se respecte drepturile câștigate.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Cunosc un preot de armată, care a înșirat mai multe garnizoane și mai pe urmă a fost primit în București, căci se consideră a nu mai fi bun de nimic; dar dacă nu am admite amendamentul propus, unul ca acesta ar rămâne tot ca preot de armată și credeți că trebuie să rămână tot ca preot de armată așa ne-examinat? Eu cred că noi suntem puși pe calea de a avea un regulament bun, și de aceea trebuie să avem în vedere preoți cu capacitate științifică și calități alese, cari să arate că cineva este un vrednic preot. De aceea sunt de părere să nu admitem ca preoți în armată, decât preoți buni și care au dat sau vor da dovada unui concurs serios de titluri, cunoștinți și calități alese.

P. S. Arhiercu Antim Botoșeneanu. Atunci cum rămâne cu amendamentul meu?

Voci. Să se pună la vot art. 12 așa cum este fără amendament.

Se pune la vot art. 12 astfel cum este redactat și se admite.

Se da cetire art. 13.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Aceleași considerațiuni pe care le-am spus, cum că unui preot catihet la o școală specială, trebuie să i se ceară cunoștinți de specialitate le spun din nou. A trimite un preot care a eșit la examenul de capacitate pentru școlile secundare, la o școală specială și anume la școala militară este a nu corespunde de loc cerințelor acestei școli. De aceea dacă voiți ca proiectul acesta de regulament să devină o lege bună, trebuie ca să facem un concurs de specialitate pentru preoții școlilor militare, după cum se face concursuri speciale pentru preoții de seminar ori pentru alte catedre de specialitate. Acest lucru este o chestiune care este la ordinea zilei și anume: a împărți sarcina pe specialități. Nu mai merge astăzi cu cunoștințe enciclopedice, ca aceleași cunoștințe să fie aplicate și la fete și la băcți și la medici

etc. de aceea cred că ar trebui să se lase la o parte aceasta că «preoții catheți la școlile militare, se vor numi dintre preoții reușiți la examenul de capacitate de religie pentru școlile secundare». Azi diploma de medicină universală nu mai are valoare.

I. P. S. Mitropolit Primate. Și eu cred că ar trebui să se facă ceva în această privință; pentru că preoții de armată să fie bine legitimați asupra cunoștințelor ce posed: atât ca preoți catheți în școala de adulți a regimentului sau a garnizoanei respective, cât și ca niște buni predicatori, având imperioasa datorie de a predică înaintea ofițerimei și a soldaților pentru formarea spiritelor acestora din punct de vedere moral și patriotic. Pe care rol dacă nu-l vor putea îndeplini cu vrednicie, vor fi desprețuiți ca incapabili și vor fi priviți ca neavând nici un rost. Trebuie deci un serios «examen de capacitate» pentru toți preoții de armată Română.

P. C. Econ. Ilie Teodorescu. I. P. S. Stăpâne, comisiunea nu pune numai decât temeiuri așa de mare și nu cere cu stăruință ca art. să se voteze. Noi ne-am gândit că într-o cât preotul de armată, are să facă lecțiuni regulate cu elevii, să aibă și un examen de capacitate pentru profesorat. Dacă se admite și cred că este bună părerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, de a se numi profesor în urma unui examen de specialitate, cred că am putea foarte bine să ștergem acest articol și să rămână ca preoții reușiți pentru demnitatea de paroh sau ajutor la garnizoană, să poată fi numiți după același concurs care se cere și la școlile militare și atunci preoții dela școlile militare să fie luați în urma examenului depus ca preoți de regimente și chiar s'ar putea zice, dintre cei mai distinși dintre preoții de garnizoană.

P. S. Arh. Antim Boloșencanu. Aci trebuie să se aibă în vedere următorul lucru, ca acei cari se află actualmente ca profesori la școlile militare să li se respecte drepturile câștigate.

P. C. Econ. Ilie Teodorescu. I. P. S. Stăpâne, am făcut propunerea și am redactat amendamentul, dar mă lovesc de un inconvenient. La art. 6 votat deja este al. e unde se spune «preoții catheți..... etc. Prin urmare revenind a-

supra acestui articol este să nu încalcăm votul dat la art. 6. De aceea să rămână articolul cum este redactat și Sf. Sinod să-l modifice în sensul care va crede de cuviință.

Se pune la vot art. 13 cum este redactat și se primește.
Se citește art. 14.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Articolul acesta precizează atribuțiunile și sarcinile preoților de armată. Va mărturisesc că mă așteptam la ceva mai mult.

Dacă voiți ca preoților de armată, sau dacă voiți ca Bisericii să-i dați un rol în educațiunea sufletească a soldatului român, atunci acest rol trebuie să-l îndeplinească în chip mai rodnic. Cerem ca să se prevadă preoți titulari pentru armată și numai pentru armată și cerem ca acestor preoți să li se dea sarcini care să pregătească sufletește pe soldați. Știm bine cum că astăzi cazarma nu mai este socotită ca altădată. Astăzi cazarma e socotită ca o școală. Cazarma nu mai este locul de constrângere pentru obligațiunea serviciului militar de teamă și de frică; astăzi e o școală care este chemată la timp de a face o educațiune feciorilor țarei. Este o continuare a celor făcute de tânărul soldat în afară de cazarmă și o continuare de cultură sufletească. P. S. Antim a ridicat vocea și a spus că școale de adulți nu este. Apoi, tocmai școli de adulți ne trebuie și așa dori și cred că sunteți toți de părerea mea, ca șeful școalei de adulți din cazarmă, să fie preotul, căci aci, este partea principală a oficiului preoțesc în armată, adică de a face o educațiune sufletească a soldaților și de a face ca soldații cari au venit în cazarmă fără știre de carte, când vor plecă din cazarmă să știe carte. Știți, că moravurile nu mai sunt așa de rigide cum erau odinioară când se prindeau tinerii pentru armată cu harcanul și când cazarma era considerată aproape ca închisoare; astăzi cazarma trebuie să fie privită de tineretul unui stat și a unui neam, ca cassa cea mai iubită și mai dragă. Atunci este vârsta cea mai plăcută a tânărului, când stă în cazarmă. Ori se știe că la noi analfabeții sunt încă în majoritate și deci cazarma ar putea să dea concursul cel mai mare la educația și luminarea poporului românesc, căci după cum toți sunt obligați de a trece prin cazarmă, toți se vor folosi de cunoștințele predate în aceste școli de adulți?

Cine va conduce școlile acestea de adulți? Preotul. Eu credeam cum că aici este pârghia principală pentru a ridică pe preotul viitor al armatei, față de preotul de azi. Nu văd acest lucru nicaieri. Eu cer Onor. Consist. Superior să țină socoteală, cum că școlile de adulți sunt în cazarme, dar nu sunt recunoscute ca atari. Cursuri de adulți se fac la cazarmă, dar nu este recunoscut.

Dacă nu există o școală de adulți recunoscută, s'o cerem să se recunoască. S'o cerem să se înființeze și să facem ca preotul în fiecare zi să se ducă la această școală. A slujii numai Duminică și sărbătorile, a da câteva povești etc. aceasta mai mult sau mai puțin ar fi o sarcină cu desăvârșire foarte ușoară și un serviciu foarte redus.

Și astăzi soldații merg la Biserică. La mine, la Mitropolia din Iași vin soldații să asculte slujba bisericească. Mai departe, obligați pe preotul de garnizoană să facă serviciul împreună cu preotul dela o biserică din apropiere sau care se va dispune de Chiriarhul respectiv. Și a-ți avut grija ca printr'un aliniat să spuneți: orice neînțelegeri se vor ivi între acești preoți să se deslege de Chiriarhul respectiv. Cu alte cuvinte comisiunea a și prevăzut că preotul de armată, care va avea să facă slujbă Duminică și sărbătoarea împreună cu un preot dela o parohie, se va pune în conflict.

Trebuie să ne gândim la ciocnire între preoți? aveți convingerea cum că va ajunge la aceasta? eu cred că cu drept cuvânt a-ți crezut'o, dar ar trebui să se elimineze toate împrejurările care ar putea să aducă acest conflict. Pentru acest lucru trebuie ca preotul de armată să-și aibă rostul și rolul lui de a face cu soldații lui serviciul bisericesc și întrucât este posibil numai între soldații lui. Nu este destul să meargă cu o companie la Biserică și de a face serviciul cu preotul parohiei respective. Ascultarea slujbii bisericești o poate auzi și din gura oricărui alt preot; dar ceea ce e necesar e, ca preotul de armată în biserică lui, să poată oțeli sufletul soldaților, scoțând mereu momente de viață militară, din viața bisericească. Și din acest punct de vedere, mai bine este ca preotul de armată să rămână veșnic la armata sa și dacă n'are biserică, atunci e mai bine ca să facă conferinți de educație sufle-

tească soldaților în saloanele cele mari ale cazarmei, decât să stăjească la alte biserici, pentru că pe de o parte prin ducerea trupei în Biserică se va produce perturbări, iar pe de altă parte se evită orice neînțelegeri între preotul de armată și preotul paroh.

Oare credeți că educația soldaților în alte părți se face ca la noi, de a merge la Biserică și a asculta slujba? Doamne ferește! Să vă spun eu lucruri cunoscute de mine.

Preoții din alte părți nu merg în timpul serviciului bisericesc, ci merg adesea ori după ce s'a isprăvit leturghia. Relativ la aceasta mi s'a comunicat că în Mitropolia dela Cernăuți merg preoții de regiment cu soldații și acolo fac educația lor sufletească dar numai el și cu soldații lui sunt acolo, după slujba pentru popor. Mai departe, unde se țin predicile și când? ziceți la Biserică. Apoi soldatul are orele lui de recreație. În timpul unei săptămâni nu iese afară din pragul cazarmii, sau când iese, iese în serviciul militaresc. Are și el dreptul la o recreație. Dacă Duminică îl duci la Biserică și după prânz îl duci la conferință, atunci îl privești de ceea ce are drept și el, de această recreație.

Voci. Are să se stabilească un program de lucru, făcut în înțelegere cu comandantul.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. În privința vizitei celor arestați eu ași schimbă redacțiunea acestui articol. D-v. a-ți zis să viziteze pe cei arestați «Ca prin sfaturi blânde și înțelepte.... Ași crede că ar trebui să se zică «să meargă în arestul militar.... (citește).

Cu chipul acesta, pare că atunci, când ne ducem în arestul militar, trebuie să umblăm cu mânuși, ca cel arestat să nu se supere că le facem vizită. În această privință cred că ar fi bine să înființăm școlile de adulți la cazarmă și preotul să fie acela care să conducă aceste școli.

P. S. Arh. Antim Botoșeneanu. I. P. S. Stăpâne, aci se prevede un program de activitate a preoților militari și este numai o secție de ceea ce trebuie să desfășoare preotul între soldați. Ca fost preot militar, am putut observa cele două piedici de care se lovește preotul militar: întâiu de lipsă de biserică proprie, și al doilea de programul cel prea încărcat al serviciului militar zilnic. Trebuie să se știe,

că în cursul săptămânei, este un program, ceas cu ceas, de dimineață până seara, de tot ce trebuie să facă soldatul. Astfel fiind lucrul, nu se poate schimba acest program, pentru că el este aprobat de comandantul corpului de armată și de comandantul regimentului, așa încât preotul are să se isbească de această greutate și numai dacă va fi înlăturată va putea cu succes să-și îndeplinească rolul său. Ca să aibă fiecare garnizoana biserica sa, are să fie foarte greu; eu în timp de șapte ani am mijlocit pe lângă comandantul de armată ca să se dea câteva obiecte și, cu toată bunavoința comandantului respectiv, s'a respins dela Minister că nu sunt fonduri.

Numai atunci va putea preotul militar să-și îndeplinească datoria lui dacă se va înțelege cu comandantul regimentului, căruiă să-i spună din vreme, că vrea să țină o conferință și când să o țină, căci trebuie să știți, că cu mare greutate li se acordă, din cauza programului militar, care este uniform pentru toată trupă. De aceea cred că e bine să se specifice prin acest regulament, orele, în care preotul militar să facă educațiunea sufletească a soldaților. Cât privește pentru biserici, nu cred să fie greu ca Chiriarhii respectivi să hotărască în orașele acelea o biserică, mai în apropiere, în care să meargă soldații și unde preotul militar va servi cu preotul enoriei și vă asigur că nu va fi nici o neînțelegere între ei. Am observat cât am fost preot de armată, două rele între soldați și chiar între gradați și ofițeri; este nepăsarea față de cele religioase și sudalma de lucrurile sfinte. Lucrul acesta l-am observat cu ocaziunea spovedaniei, când mulți soldați îmi spuneau, că aceste rele le-au învățat în armată dela gradați și chiar dela ofițeri. De aceea ar fi bine să se prevadă concursul autorității militare, pentru ca preotul să-și îndeplinească acest rol. Cu privire la școlile de adulți am spus că nu există, în schimb fiecare regiment are o școală regimentală. Ce este această școală? Toamna când vin recruții, începe a funcționa această școală, unde sunt profesori, dintre ofițerii cei mai culți și sub comanda unui major. Aceste școli regimentale au un scop foarte mare, instructiv și educativ; la aceste școli va putea lucra preotul cu succes. Deși nu se prevede în regulament, însă

unde eram eu, am fost postit și mi s'a dat un număr de ore și am predat la această școală regimentală noțiuni religioase și de morală. Mai este o greutate în ceea ce privește împărtașania în Postul cel Mare. Până acum nu s'a stabilit în ce post să se spovedească, se știă numai că aceasta se făcea odată pe an, în al doilea rând, nu se amintește în ce anumit timp, la început sau la sfârșitul postului. Dacă ar fi la început au parte să se spovedească toți soldații, dar la sfârșit nu. Căci o parte dintr'înșii pleacă la căminurile lor, unii dela Duminica Floriilor și alții dela Duminica Paștelui până la Duminica Tomei. Așa încât, ar fi bine să se menționeze acest lucru; sunt mici lucruri care nu le bagăm în seamă, dar preotul militar se lovește de mari greutăți când vine să le îndeplinească.

P. C. Econ. C. Nazarie. Cred că s'ar putea face modificări la aliniatul de sub litera *b*, să se prevadă învățământul religios în școlile de regiment. Când am făcut miliția eră tot așa; comandantul regimentului m'a însărcinat să fac acest lucru și am predat cursuri în timp de șase luni, cu deosebire în timpul iernei când de obicei se face această școală și aceste cursuri sunt foarte folositoare. În ceea ce privește diferitele dificultăți, erau necesari să se ivească, întru cât nu eră nici un regulament, mă duceam la colonel și li spuneam că voi să țin conferință. Mi se răspundeă: Nu sunt prevăzute ore pentru conferință. Pe când acum, când totul se vede în regulament, Colonelul volens, noles, are să-mi deă timpul ca să fac aceste conferințe. Așa că I. P. S. Stăpâne, noi nu putem prevedea iotă cu iotă ce are să fie, acestea sunt lucruri de detalii. În ceea ce privește bisericile, în Rusia cea mai mare parte din regimente au bisericile lor, însă cu toate acestea tot n'ajung și de aceea, se duc și pe la alte biserici. Din acest punct de vedere am dispus și noi în regulament, ca preotul regimentului să facă slujbă la o biserică din apropierea regimentului. Imitând prin aceasta ceea ce se face în Rusia.

Voci. Inchiderea discuțiunei.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Nu este bine să se închidă discuțiunea așa de grabă. Eu ași cere, fiindcă este vorba ca serviciul să se facă la biserici pentru soldați, ca

un asemenea serviciu să se facă și pe bastimentele marinei noastre de războiu.

Suntem pe punctul de a avea o flotă militară mai mare ca azi și cred, că trebuie să se prevadă un preot la fiecare bastiment. Acolo vicața este mai primejdută și e nevoie de prezența unui părinte sufleteșc.

Mă unesc cu părerea P. C. Ec. Nazarie. N'am știut că există o școală de regiment. Acea școală, într'adevăr este o școală de adulți și așa fiind, la această școală de regiment, preotul de armată, ar putea să propună cunoștințe pentru ridicarea sufletească și în spirit ostășesc al soldatului.

Se înțelege că lucrul acesta îl va face cu unități mai reduse de exemplu pe companii. Eu nu sunt de părere ca preotul să se mărginească a predă numai învățământul religios. A predă numai învățământul religios, unor oameni cari nu știu carte, mi se pare că este a predă ceva care nu se pricepe. Preotul acolo să fie un adevărat dascăl de regiment pentru toate obiectele, afară de cele militare.

P. C. Econ. C. Nazarie. I. P. S. Stăpâne! Nu este posibil a se adăoga aici cuvintele de bastiment, dar ca o dispoziție tranzitorie la finele proiectului putem zice: în caz de se vor face și bastimente de războiu să fie prevăzuți și preoții respectivi.

P. C. Econ. Procoplescu. I. P. S. Stăpâne, pe lângă cele discutate în jurul acestui articol așa aveă de făcut o modestă observațiune și anume la aliniatul întâiu. «Preoții militari nu beneficiază de nici un fel de...»

Asupra acestui conținut eu găsesc că preoții militari nu trebuie să fie atât de interesați și iată de ce:

Este chestie de camarederie, de demnitate, care trebuie să-l pună pe preot mai presus de cât un preot de celălalt. Nu trebuie să fie atât de interesat întru cât după art. 32 situațiunea preoților de armată este acum egală cu a unui căpitan. Pe de altă parte avem precedente de asemenea natură: medicul militar când este chemat de ofiteri spre a-l cercetă, o face gratuit. Să fim și noi tot așa și să le facem servicii gratuite.

I. P. S. Mitropolitul Primatei. Cu observațiunea făcută și cu amendamentul prezentat pun la vot art. 14. Consistoriul Superior aprobă.

Se da citire și se admite fără discuțiune art. 15, 16.
Se da citire art. 17

P. C. Econ. Antonovici. I. P. S. Stăpâne! Să aibe toate registrele pe care le are un paroh. Punându se la vot art. 17 cu acest adaus propus de P. C. Econ. Antonovici, se aprobă.

Se da citire art. 18 și se aprobă.

Se da citire art. 19.

P. C. Econ. Golcu. I. P. S. Stăpâne, după toate discuțiunile ce s'au făcut în jurul ideei de școală militară, s'a eliminat din cuprinsul acestui regulament, școlile interioare, gimnaziul și liceul militar și s'a avut în vedere numai școlile superioare, speciale. Acum vad că prin acest articol se înglobează și școlile acestea, care au un regulament și legi speciale, care stau în strânsă legătură, cu legea învățământului secundar în genere. Eu cred, după acum s'a dat explicațiuni, că aceste școli nu intră în cadrul acestui regulament și deci acest articol nu are rațiunea de a fi.

Se pune la vot suprimarea art. 19 și se primește.

Se citește art. 20 devenit 19 și se primește.

Se citește art. 21 devenit 20.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Propun altă redacțiune articolului; în loc să fie «preoții vizitând pe cei bolnavi» să se zică «cercetând pe cei bolnavi».

P. C. Econ. Golcu. Eu cred că ar fi bine să zicem «nu din când în când le va ceti rugăciuni» ci să se precizeze anume cum; și în loc de «vizitând» să se zică «cercetând» și în loc de «din când în când» să se zică «la nevoie».

Se pune la vot articolul astfel modificat și se primește.

Se citește art. 22 devenit 21.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Acest articol e de prișos întru cât în art. 14 litera j se prevede acest lucru. Într'o lege trebuie să fie lucrurile precise și scurt arătate. Dacă este vorba de a se menține art. 21, atunci scoateți litera j de sub art. 14 ori dacă s'a menținut litera j tle sub art. 14, atunci scoateți art. 21.

P. C. *Econ. Ilie Teodorescu*. In art. 14 la litera j este o îndatorire care se pune preoţilor şi în acest articol se prevede cum are să-şi îndeplinească această datorie. Este o explicaţie şi nimic altceva. Cred că lucrul este foarte bine studiat şi că în tot cazul rău nu poate face căci, lămureşte şi spune cum să-şi îndeplinească datoria preotul militar.

Se pune la vot art. aşă cum este redactat şi se primeşte.

Se citeşte art. 23 devenit 22.

I. P. S. *Mitropolitul Moldovei*. Am cerut cuvântul şi menţin cele spuse în cuvântarea precedentă cu privire la alegerea unui inspector care să controleze pe preot. Nu zic că acesta este de prisos, dar nu este necesar. P. S. Episcopul de Huşi spunea ce să facă acest inspector? cu drept cuvânt întreb şi eu acelaş lucru? Dacă este vorba de a face un funcţionar, trebuie să i precizezi ce anume sarcini să îndeplinească. Noi nu putem cere slujbaşi care să aibă o anumită sarcină, ci dorim a avea slujbaşi care să fie pentru cât mai multe nevoi. Lăsaţi ca exercitarea controlului pentru modul de îndeplinire al preoţilor de armată să-l facă Chiriariul respectiv. Noi nu avem o armată aşă de mare şi un personal bisericesc atât de întins, în cât să nu fie cu putinţă de controlat peste tot de către organele care fac şi astăzi acest control.

P. C. *Econ. Gotcu*. Protopopii după modul lor de recrutare şi în împrejurările în care se găsesc astăzi mi se par inferiori preoţilor de regiment, cari trec şi se recrutează în urma unui concurs. Şi de aceea I. P. S. Stăpâne, sunt de părere că, controlul să se facă direct de Chiriarih sau de vicarul său.

P. C. *Econ. Ilie Teodorescu*. Un control asupra mersului serviciului preoţesc în armată se impune. Să nu credeţi că este de prisos. Cred că este necesar un control fie el făcut, şi de vicar. Deci în acest articol, să se zică: pentru bunul mers, controlul preoţilor militari îl va face Chiriariul respectiv prin vicarul său.

P. S. *Arh. Antim Botosaneanu*. Aşă cum este redactat art. 23 găsesc că este foarte bun. În toate ramurile de activitate omenească, se prevăd anumiţi inspectori. Cu atât mai mult mai important va fi rolul unui inspector peste preoţi, pentrucă prin aceasta se va da mai multă unitate

întregului corp bisericesc și al 2) I se va da și importanța cuvenită.

Se zice că inspectorul n'are mult de lucru. Eu vă spun ca unul care cunosc, că are foarte mult de lucru.

Sunt de părere ca să se mențină inspectorul, însă, ca acest inspector să se aleagă din sânul Sf. Sinod.

P. S. *Episcopul de Huși*. Eu sunt de părere că întreg acest capitol al treilea să se suprimă și să se înlocuiască printr'un simplu articol în care să se spună prin ce organe va face Chiriarhul controlul său.

P. S. *Episcopul de Argeș*. I. P. S. Stăpâne! Eu înainte de a se intra în discuțiunea acestui articol și înaintea propunerii ca inspecția să se facă prin delegatul Chiriarhului respectiv, care este vicarul său, mă gândeam că cel care este în drept de a face controlul acestor preoți de regiment este tocmai Chiriarhul.

Întru cât preoții de regiment și ei sunt puși sub directă priveghere a Chiriarhului și după cum autoritatea lui se întinde asupra tuturor preoților din jurisdicțiunea sa, tot așa se va întinde și asupra preoților de regiment, și adoptând acest mod de a vedea, atunci putem ca să pătrundem mai bine în spiritul milităresc și în cel bugetar, că nu ne va da un inspector cu cancelaria lui.

Se vede că părinții n'au afaceri cu cei ce dau parale. Îți făgăduesc și nu-ți dau nimic.

De aceea cer suprimarea întregului acest capitol, adăugându-se un articol în locul articolului 23 devenit 22: Că inspecția se va face de Chiriarh sau prin vicarul său.

P. C. *Econ. V. Pavelescu*. I. P. S. Stăpâne, propun ca art. 23 să fie redactat astfel: «pentru bunul mers, controlul preoților militari se va face de Chiriarhul respectiv sau vicarul său.

P. C. *Econ. C. Azarie*. Prevederea unui inspector am luat-o după existența lui din alte armate. Nu se poate concepe un serviciu bine organizat, fără să aibi un punct central dela care să radieze toate dispozițiunile, iar pe de altă parte să vină dela periferie la acel centru toate nevoile și toate îmbunătățirile ce urmează să fie de luat.

Prin urmare, când noi am prevăzut acest post de inspector am prevăzut ca postul acesta să fie punctul central,

care să însumeze în sine întreaga activitate a preoților de armată, de care armata să dea seama Consistoriului Superior sau Sf. Sinod. Din moment însă ce veți prevedea opt inspectori, cum vreți să prevedeați în cazul de față, atunci este o difuziune, nu se va pricepe nimic, fiecare va lucra în direcțiunea sa și nu va fi nimeni care să cunoască această activitate a preoților de armată. S'a zis că trebuie să fugim de cheltueli prea mari, dar P. P. S. S. Lor vor face aceste inspecțiuni gratuit?

Voci. Să le facă fără plată.

P. C. *Econ. C. Nazarie.* Sunt în contra acestor însărcinări fără plată. Prin armare în loc să avem un singur inspector, de fapt vom avea opt și Ministerul de Răsboiu se va speria. De aceea să lăsăm articolul cum este, căci este foarte bine și foarte înțelept prevăzut, are o menire foarte însemnată; și după cum în toate instituțiunile trebuie să fie un punct central; să lăsăm să fie și aici și dacă vreți, acest inspector să fie luat din Sf. Sinod.

P. S. *Episcopul Dunărei de Jos.* Vad că pentru un regulament, care va servi numai ca materie pentru legiferare și care va trece și prin filiera Sf. Sinod și prin cenzura Ministerului de Răsboi se face prea multă discuțiune. Discuțiunea este bună, dar mă gândesc la proiectul de lege relativ la lumânările de ceară, și întru cât D-nul Ministru actual este favorabil unui proiect de lege mai bun, fiindcă cu legea în vigoare se prăpădește pictura bisericilor, sunt de părere să grăbim lucru, până ce Camera e deschisă spre a vota acel proiect al lumânărilor. Că trebuie un control este firesc, dar rugăm pe frații preoți să se gândească că ne isbim de alt impediment canonic; nu poate preoții dintr'o parohie să fie inspecțiați de alți preoți din alte parohii, căci se ia din drepturile Chiriarhului și se dă unei alte persoane. Ași rugă deci, ca acest control să se facă prin Chiriarhii respectivi. Când I. P. S. Mitropolitul Moldovei a binevoit să primească personal jurământul soldaților recruți,—lucru ce-i face cinste—de ce Chiriarhii să fie depărtați de armată?

I. P. S. *Mitropolitul Moldovei.* Ridicarea obiecțiunei de către P. S. Episcop al Dunărei de Jos, implică o chestiune de ordin juridic și dogmatic. Nu poate nimeni să exercite

deputi de control asupra modului cum s-a îndeplinit de-
tota precu din parohie, decal Chirahul, Canonicele și
ceata dispozitione nu se poate aplica, cat nu voi ingra-

F. C. Leu, S. Ștefan, propun ca întreaga
ceat capitală să se însușească prin un actiu care va avea
No. 27 și care ar avea așa: «Controlul activităților profesio-
mihare și vor exercita Chirahul respectiv personal ori prin
viză, care pe lângă acest control, va instala în posturile
lor și pe precu militari.

F. C. Leu, S. Ștefan, să nu se laseți precu militari la
dispoziția prototerenului.

L. E. S. Mitropolului Moldovei, (redes) ca este sub den-
mirea unui precu de armata ca să se sub directa privo-

ghere a prototerenului?

L. E. S. Mitropolului Moldovei, Va să zicea avem un precu
care este în afara de cercul administrativ.

Amă nu se poate.

F. C. Leu, S. Ștefan, Va rog să lăsați cu prototereni să
se recunoască după modalitatea acestor precu de armata și

atunci primul necesita cu plăcere.

L. E. C. Mitropolului Moldovei, Trebuie să se precizeze ce tre-

buie să face reprezentantii (Chirahul).

Se punde la vot art. 26 de venit 24 și se admite.

Se da către art. 27 de venit 24 care pînă-în-în la vot,

se admite cu modificarea propusa de parohie Ec. Anto-
noyici altele, exercitarea reclamațiilor se va face de vi-
cerul (Chirahul respectiv).

Se da către art. 28 de venit 24 și se aplică.
Se da către necesar și se aplică fără discuțiune articolul

29 de venit 26

L. E. S. Mitropolului Moldovei, Să zice că în numiții pre-
cul militar cu căpitan și ajutorul lui cu locotenent. A-

știa că în completarea din toate
partile de vedere. De ce se prevede acea gradulă din cîntă
în cîntă unit? Acestea gradulăși oxima în căpitan și locote-

renții? Nu!

Și apoi, de ce vătura de 30 de ani?

F. C. Leu, S. Ștefan, Noi am numiții pe precu
militari și ajutorul lui cu gradul de căpitan și locotenent, în
vedere înna, ca locotenent și căpitanii nu stau toată vi-

oaze în gradul acesta și avîntarea, ne-am gândit că nu
este drept ca precu să rămîna toată vătura lui cu 300

Și atunci cum zice: într-un precu nu are drept în a-

vîntarea să-l dăm dreptul la gradul. Cred că n-am dat

precu multe.

Apel ne-am vîntat în vătura. Ce va face un precu de
gărzire înna cînd va avea cîntă învătura de 60 de ani?
Va fi și apoi să ducă înna depărta marșina ce l se impune
prin necesari reglemente? Nu. Și atunci am zis, că este ne-

drept să fortăm stăru să plătească acolo un om care de
drepți este pensionar, cat de fapt nu poate să și îndepli-

mească sarcina; și am zis că (și) de ani să fie limita, iar
nu 70 cum prevede legea pensionării pentru precu care
are o funcțiune.— Decei va rog să lăsați articolul așa cum
este redactat.

F. S. Episcopul de Huși, În armata într-unii și altele ca-
regorii de alinași ca medici și farmaceuti, care avîntarea
pînă în gradul de colonel. De ce să nu fie și precu și a-
vîntare și în același timp să admitem un sistem care e
stabil în armată? Dacă propun că să nu se dea precuilor
din armata gradul, ci să se avîntare pînă la un anumit

P. S. *Episcopul Dumbrăvei de jos*. I. P. S. Stăpâne, chiar deunăzi s'a votat la Senat o lege prin care căpitanii cari din diferite împrejurări nu pot înainta la gradul de major, legiuitorul a prevăzut pentru acești căpitani o gradație. Cred că avansarea este bună, dar acesta este tipul armatelor celor mari, se va modifica acest regulament în acest sens mai târziu, dar să nu părem acum că cerem prea mult; și de aceea vă rog să se admită articolul cum este redactat.

I. P. S. *Mitropolitul Primat*. Eu am fost la început de părere ca atunci când intră preotul în serviciul armatei, să intre cu un grad și să se avanseze după vechime. Așa a fost și cu Arhimandritul Chiriac și cu Arhiereul Bobulescu care a fost avansat până la gradul de major. Așa dar a fost obiceiul în armata noastră ca să se asimileze la avansare preoții cei vechi așa cum se avansează medicii și farmaciștii militari. Dacă eră înainte avansare și în salariu, nu știu, dar eră asimilare de grad; așa am înțeles ca să fie și aici avansare și asimilare după vechime etc. la diferite grade. Deci sunt pentru ideia de avansare, însă până la un anumit grad.

Se pune la vot art. 34 devenit 30 și se primește.

Se citește art. 35 devenit 32.

I. P. S. *Mitropolitul Moldovei*. Propun să se șteargă cuvintele «în timpul și» ca fiind mai conform cu dorințele noastre.

Se pune la vot articolul astfel modificat și se primește.

Se citește art. 36 devenit 33.

I. P. S. *Mitropolitul Moldovei*. Vă mărturisesc că nu pot concepe ideia, ca pentru serviciile ce preotul va face soldaților să primească plată. Am cerut în totdeauna ca preotul să fie primit cu demnitate ori unde se duce; ce fel de demnitate va fi aceasta când la ori și ce serviciu va fi plătit. Sunt de părere ca preotul, pentru serviciile religioase ce le va face familiilor militarilor să nu primească nici o plată.

P. C. *Ec. V. Pavelescu*. Cred că art. cum este redactat este foarte bine. Dacă se duce cineva în familia unui ofițer și botează un copil, când naș poate să fie un civil și dacă li plătește acest serviciu nu înțeleg să refuze plata,

Tot așa și la înmormântarea unui soldat, care are un tată gospodar și cu dare de mână, să refuze plata care i se oferă?

I. P. S. Mitropolitul Primat. Preotul militar este dator să facă pentru armată ori ce serviciu, căci pentru aceasta este plătit. Când ar primi dela ofițeri plată pentru serviciile făcute, aceasta însemnează că ar primi parale dela colegii săi, ceea ce cred că, i-ar micșora demnitatea. Eu sunt de părere că chiar în caz când va fi plătit, să nu primească plată, căci altfel ar fi considerat ca inferior și când va fi avansat, nu trebuie să fie înjosit. Sunt deci de părere să se suprimă întreg acest articol.

Se pune la vot suprimarea art. 36 devenit 33 și se primește.

Se dă cetire art. 37 devenit 33 și se aprobă.

Se dă cetire art. 38, devenit 34.

P. C. Ec. Gotcu, I. P. S. Stăpâne! Cred că cel mai bun lucru e ca preotul să-și ceară concediul chiar pentru două zile tot dela Chiriarhul său.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Trebuie să fim logici în concluziunile ce le luăm. Ori tot personalul unui regiment de toate categoriile stă sub privegherea șefului regimentului, care are întreaga răspundere. Preotul, care este și el un slujbaș de frunte la un regiment și în acelaș timp este și asimilat în grad cu ofițerii, nu este firesc ca să fie scos de sub privegherea firească a șefului de regiment și să zică: mă duc la Chiriarh să cer concediu. Aceasta ar fi o lipsă de atenție, și pe de altă parte s'ar produce și confuziuni de atribuțiuni.

Cred că nici Chiriarhul nu poate să acorde concediu unui preot de armată, până nu ia înțelegere cu șeful regimentului. De aceea, preotul să-și ceară concediu prin șeful regimentului, concediu mic sau mare, cele mici fiind aprobate direct și pe proprie răspundere de către comandant, fără să mai aștepte consimțământul Chiriarhului, iar concediile cele mari să se ceară prin comandantul regimentului la Chiriarhul respectiv.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Pentru că preotul este asimilat în grad și se găsește sub autoritatea internă a reprezentantului regimentului se înțelege că cererea de con-

gediu trebuie adresată direct lui, dar să rămână ca Chiriarhul pus în cunoștință să acorde acest concediu.

P. C. Ec. Nazarie. Propune următoarea modificare

«Preoții din armată își iau concediu dela Chiriarhul respectiv, după intervenirea autorității militare în drept.

Tot pe această cale se va regulă și suplinirea.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Cred că este o scăpare de vedere. Se cere un concediu de către un preot având trebuință, sau fiind bolnav. Pleacă în concediu, să zicem de două luni, cine rămâne în locul lui? Rămâne regimentul fără preot?

P. C. Ec. Nazarie. Observația I. P. S. V. este foarte justă. Vom prevedea și chestiunea suplinirii preoților care pleacă în concediu.

Se pune la vot art. 38 cu modificarea introdusă de părintele Nazarie, și suprimându-se ultimul aliniat al acestui articol și se aprobă.

Se dă cetire art. 39 devenit 36.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Eu cred că înainte de acest capitol al «dispozițiilor finale» trebuie să ne amintim despre observațiile care le-am făcut adineaori, adică, să se prevadă preoți la bastimente. Și așa rog pe părintele Nazarie să formuleze un articol cu privire la aceasta.

Părintele Ec. Nazarie, dă cetire următorului viitor articol: «Marina militară va avea un preot paroh, celibatar, recrutat în condițiile și cu obligațiile preoților din prezentul regulament.

P. S. Arh. Meletie Constanțeanu. Noi avem deja bastimente marine.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. N'avem propriu zis o flotă și până astăzi nu există un preot titular. Dacă se va înființa o flotă, ceea ce înseamnă un mare număr de vase și un mare număr de militari, atunci se impune și introducerea preoților militari pe aceste bastimente.

P. C. Ec. Gotcu. Să se mai adauge ca serviciile religioase pe care preoții militari le fac la regimente, să le facă însoțiți de unu sau 2 cântăreți. Despre aceasta nu s'a pomenit nimic și fără ei serviciul religios este imposibil.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Se va găsi ajutoare într'un

Întreg regiment care să ajute pe preot în serviciul său, căci sunt destui tineri cântăreți care să iau la armată.

Se pune la vot amendamentul în formă de articol, formulat de părintele Nazarie și se aprobă ca art. 35.

I. P. S. *Mitropolit al Moldovei*. Ași rugă, fiindcă nu s'a prevăzut nici o persoană care să asiste pe preot...

P. C. *Ec. Ilie Teodorescu*. S'a prevăzut să fie asistat de doi soldați.

I. P. S. *Mitropolitul Moldovei*. Trebuie să ne închipuim că acum voim să intrăm într'un mod serios în viața militară și cred că fiecare preot, în exercițiul serviciului său, să fie asistat de un cor ostășesc făcut dintre ostași.

Se pune la vot art. 39 devenit 35 și se primește.

Se citește art. 40 devenit 36.

P. S. *Episcopul Dunării de jos*. Îmi pare că culoarea violetă a culionului se confundă cu aceia a membrilor Consistoriului. Am avut un regretat cumnat preot în armată și care purtă culionul de o culoare verde măslinie; și cred că această culoare ar fi mai potrivită pentru culionul preoților militari.

I. P. S. *Mitropolitul Moldovei*. Eu așa mai cere, fiindcă trupa va face adesea ori marșuri, ca preoții pe lângă culion să poată purtă și pălărie. Așa este obiceiul și în Rusia și în Austria unde preotul poartă capela identică eu a ofițerului.

P. C. *Ec. Ilie Teodorescu*. Sunt de părere ca pe chestiune de culoare să nu facem caz prea mare, această culoare care se prevede în art. se impune mai bine decât oricare alta.

I. P. S. *Mitropolitul Primat*. Va veni la ordinea zilei regulamentul pentru costumele clerului, prin urmare chestiunea aceasta se va discuta cu acea ocaziune. Sunt deci de părere, ca preoții să poarte în serviciu culion, iar când fac marșuri cu trupa să aibă pălărie. În Austria am văzut preoți ortodocși purtând chipiul gradului la care sunt asimilați, aceea ce însă la noi, poate nu s'ar potrivi, dar pălăria cu semnul gradului este bine venită.

Se pune la vot articolul redactat astfel: «Ținuta preoților militari e cea prevăzută în regulamentul Sf. Sinod pentru costumul clerului de mir, și se primește.

P. S. Arb. Antru Botoșeneanu. I. P. S. Stăpâne s'au omis două lucruri și anume: întâiu nu s'a hotărît ca preoților să li se dea un soldat ca ordonanță. Trebuie să se menționeze acest lucru, căci cu multă greutate i se dă acest lucru; al doilea în privința salutului. Este prevăzut în regulamentul serviciului interior, ca preotul de garnizoană are dreptul la salutul soldaților. Rog să se treacă aceasta și în acest regulament ca dispozițiune finală.

P. C. Ec. Nasarie. Noi am prevăzut că preotul are dreptul la respectul ce i se cuvine ca grad, deci ca unui căpitan.

P. C. Ec. Ciocan. I. P. S. Stăpâne, am cerut adineaore și anume ca preoții cari au făcut armata, și cari se prezintă la examenul de capacitate, la medii egale să fie preferiți fața de alții.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Comisiunea va aprecia și lucrul acesta.

Se pune la vot proiectul de regulament în totalul său și se aprobă.

Ședința se ridică la orele 12.30, anunțându-se cea viitoare pe a doua zi 16 Mai, la orele 9 dimineața.

Președinte, *Conon Mitropolit Primat*

Secretar, *Econom Cosma Petrovici*

Ședința dela 16 Mai 1913.

Ședința se deschide la orele 9.10 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat asistat de I. P. S. Mitropolit al Moldovei.

P. C. Econ. Cosma Petrovici, Secretar, dă cetire apelului nominal. Prezenți 29, în concediu 6.

Același *P. C. Secretar* dă cetire sumarului ședinței precedente.

Ne cerând nimeni cuvântul asupra sumarului, se pune la vot și se admite.

P. C. Econ. Cosma Petrovici, Secretar, dă cetire următoarelor comunicări:

Suplica D-nei Anastasia N. Barcan, văduva defunctului N. Barcan, fost psalt I la biserica catedrală din Piatra-

Neamț și profesor de muzică bisericască la școala de cântăreți din acest oraș, cu care suplică înaintează un manuscris de cântări pe psaltichie, intitulat «Micul Anastasimatar» spre cercetare și aprobare.

Se trimite la comisiunea pentru cântările bisericești.

I. P. S. Mitropolit Primat. Acum să se dea cetire rapoartelor comisiunilor.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Rog să se intervertească ordinea de zi.

Chestiunea învățământului religios care primează asupra tuturor celorlalte chestiuni, are preferință din toate punctele de vedere. Vă rog să consultați Consistoriul.

I. P. S. Mitropolit Primat. Și eu sunt de aceeași părere, dar ași vrea ca să nu rămâe celelalte rapoarte netrecute în actuala sesiune.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Nu se poate ști ce discuțiuni vor surveni în urma cetirei acestor rapoarte, pentru aceea rog puneți la vot luarea în considerare a raportului învățământului religios.

Consultându-se Consistoriul se aprobă cu unanimitate luarea în discuțiune a raportului învățământului religios.

P. S. Episcop al Argeșului. *I. P. S. Stăpâne,* ca cel care am trecut prin școală și am fost în contact cu copiii—nu neg nimănui dreptul acesta, cu toate că majoritatea n'au trecut, prin rândurile luminărei copiilor—aduc laude *P. S.* Raportor, întru cât dacă în vechime se începea învățătura cu Dumnezeu Tatăl, acum văd că se răstoarnă programa, se începe cu Dumnezeu Fiul, ca să fie după mintea copilului.

Fi-va și aceasta ceva!

Dar, atunci se răstoarnă totul, se răstoarnă și organizația și tot ce avem noi. Trebuie altfel făcut, ca să treacă dela Fiul nu dela Tatăl! Se răstoarnă și mersul istoric al Sfintei Scripturi! Și, nu știu dacă vom fi mai fericiți, începând dela Fiul și lăsând pe Tatăl.

Este o încercare care se face.

În clasele primare, eu pe cât îmi aduc aminte, lasă că acum nu se face nimic în clasele primare, absolut nimic, niște bucăți din Biblie adeseori cu fraze întortochiate care n'au nici un înțeles și atâta tot!

Și nefiind miniștrii religiei cari să împărtășească copiilor știința despre Dumnezeu, își fac unii învățători și instituțori:—nu toți—plăcerea de a lua în răs și acele bucăți religioase care se prevăd prin cărțile de lectură.

Dorința noastră, a acestora bătrâni, eră ca religia în clasele primare să se facă prin tipuri caracteristice, fiind vorba de copii—să se vorbească de copilăria lui Hristos, de copilăria lui Moise, a lui Iosif, a lui Ioan Botezătorul etc. Aceasta eră dorința pe vremea mea de a se predă studiul religiunii în clasele primare; acum dacă vom avea și fericirea ca în clasele primare să se îngăduie preotului predarea studiului religiunii, să fie predat de către miniștrii religiunii, începând cum am zis dela Fiul lui Dumnezeu și terminând cu Dumnezeu Tatăl, nu vi se pare această schimbare că ar contribui la înjosirea respectului către Tatăl? după cum ar contribui când am începe în familie cu înjosirea tatălui.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Să nu fie.

P. S. Episcop al Argeșului. Și eu zic să nu fie și să deă Dumnezeu să producă roade, roadele acelea pe care le-a produs învățătura dela Tatăl și apoi dela Fiul. Eu nu cunosc în timpul când am fost profesor, vre-o neplăcere a elevilor de a face Vechiul Testament și apoi Noul Testament; depinde dela profesor cum o ști el să expună materia, ca copilul să capete dragoste de ea, dacă însă profesorul nu este profesor, apoi atunci ori de începe dela Duhul Sfânt ori dela Tatăl, ori dela Fiul, nimic nu rămâne; se va spune băiatului să învețe bucata aceasta pe din afară și atunci are cea mai mare oroare de studiul de religie și fugă de ea. Când profesorul însă este adevărat tată, care își iubește pe fiii săi sufletești, și vrea să-i hrănească în așa fel în cât să fie mulțumiți cu hrana duhovnicească, atunci se schimbă, nu mai este spaimă de studiul religiunii; spaimă în felul cum a arătat în raportul ce a prezentat P. S. Sa foarte documentat, că a fost în trecut și noi știm când eram la seminar în clasa I-a, când profesorul respectiv ne spuneă să luăm șase foi și când mai pui că chiar cărțile întocmite pe atunci, de multe ori limba aceea în care se puneau lecțiunile de religie, eră cel mai mare canon și mai ținea încă unii din profesori ca să învețe buchia, căci așa o scrisese el.

După ce a venit curentul latinist din Transilvania, atunci s'a introdus termenii latinești și cu mare greutate a început să se rupă autorii vechi de la acești termeni, parcă le eră rușine să vorbească românește, și astfel fiind, studiul religiunii eră urt pretutindeni.

Eu nu cred că studiul religiunii va face progrese mari prin schimbare de program, el va face progrese mari prin mari dascăli.

Când aud discursuri și astăzi pline de cuvinte străine, care sunt bune pentru cel ce le înțelege, dar pentru poporul de jos nu face nici un ban, pentru că nu le pricepe și deși se duce la predică, dar până când să se gândească ce însemnează cuvântul acela, s'a pierdut șirul și predică ar fi ca și când nu ar fi fost. Mă aștept ca preoțimea prin înlesnirile ce i se pune astăzi la dispoziție de a se instrui în seminarii cu profesori deosebiți, care pe mine m'a mândrit, cum își predau cursurile față de ceilalți, atunci cred că o să avem și preoți predicatori, dar să avem și buni profesori.

Nu sunt contra raportului, facă-se și o schimbare, să începem și de la Fiul în loc să începem de la Dumnezeu Tatăl, de la Creatorul tuturor, cu care copilul încă vine în contact de când începe să priceapă lumina zilei; să se facă o încercare, dar dacă nu vom avea buni măștri și încercarea de astăzi, ca și practica de astăzi, nu are să dea roade.

Ceeace cere raportul, înțeleg foarte bine, dar să vedem avem noi măștri care să priceapă raportul? S'a scris istoria bisericii române cu noi discipoli veniți mai în urmă în școală, căci din nefericire noi Românii nu ne-am prea iubit.

Când eram în seminar nu se făcea cursul limbei române la seminar și nici cursul de istoria bisericii române; la facultate aveam oarecare notițe ale lui Eusebiu Popovici și Ghenadie Enăceanu pe care le copiam; noi nu ne-am prea iubit țara, nici limba, nici biserica; și dacă limba română și-a luat mai mare desvoltare, deși nu se predă în seminare, dar se făcea prin școlile celelalte, au fost măștrii care au putut să facă cărți. Căci nu uitați că înainte de a avea un program, trebuie să avem cărți, căci nu va

fi nici un profesor care să poată pune în practică programul, fără să aibă o carte. Din acest punct de vedere programul va avea mare greutate, căci nu o să avem scriitori destoinici. Deși avem astăzi scriitori de istoria bisericii române, aceasta tot este incompletă și când se întâmplă ca unul din noi să scrie o pagină din istoria bisericii, autorii de mai sus cari se cred a tot știutori, te ia în râs, zicând că a scris el, în loc s'o primească cu binevenită, pentru complectare. Sunt zece ani de când s'a introdus istoria bisericii române în licee și până astăzi n'avem un curs complet.

De asemenea n'avem un curs complet, potrivit liceelor cu «Istoria Bisericească». Unii au tratat-o într'un fel alții într'alt fel, după cum s'a putut strecură pe la Minister.

Eu văd programa propusă superbă, dar văd mari greutateți în punerea ei în aplicare, mai cu deosebire pentru licee și școli speciale, particulare.

În școalele primare nu va fi poate atât de greu; nițel bun simț din partea preotului predător—dacă va fi—dar când este vorba de preot vedeți, că nu știu cum se face, ca fug autoritățile luice de el, ca de ucigă-l tonea, de teamă să nu fie preot în școală. Își aduc aminte cei ce erau în Sf. Sinod, că stând de vorbă cu un domn Ministru, ne spunea că un alt ministru din'naintea lui, prin o decizie ministerială, a îngăduit preoților *stretni* să facă religia în școalele primare rurale, iar preoților noștri, bal Poate că se conduceă și de ideea că am avut preoți—și mai avem—din cei agramata și din cei cu 4 clase, a căror cunoștințe se reduce numai la serviciul religios și aghiasmatar.

Dar, dacă aceștia nu pot predă cursul de religie în școalele primare, apoi cred că-l pot predă cu deplin succes absolvenții seminarilor, acei cari au și cursuri de pedagogie practică, mai bine decât învățătorii și institutorii. Și poate unii ca aceștia să corespundă programei noastre, dar și din acest punct de vedere să nu ne facem iluzii, pentrucă, nu avem nici a 8 a parte de preoți luminați, pe când ceilalți cari n'au habar de noul mod de predare, vor face cum au făcut și profesorii noștri, luați de lei până colca.

Ori, băceții din școalele primare nici nu știu să citească, necum să și dea socoteală, să prindă ceva din istorioara unei cărți de citire. Acolo, trebuie dibăcia preotului, el trebuie să nareze copilului bucată religioasă în așa fel, în cât să fie pricepută de el, în termenii pe care li înțelege el.

Pe urmă trebuie să li se pună sub ochi și icoanele anumitelor figuri din istoria religiei noastre.

Eu mă duc la o școală «Irobeliană» și de câte ori mă duc, le spun câte o istorioară scurtă și cer să-mi arate pe Sf. Nicolae, și care mai de care, cu mare drag îmi arată icoana lui.

Prin icoane se face minunile!

Dar, pentru aceasta se cere măiestric. Deocamdata va fi aplicabil programul, dacă vom avea posibilitatea ca preotul să fie în contact cu copiii la școalele primare.

La noi este o nenorocire, un curent nenorocit dela o vreme încoace.

Dacă țara noastră a făcut dela 1848 mare lucru pe terenul cultural și economic, din punctul de vedere religios, a făcut un mare rău, depărtând pe copil de preot, pentru motivul că dacă copilul va prinde dragoste de preot și biserică țarei lui, atunci se va înființa în România un clericalism care va aguda politicianismul, așa cum este în alte părți, se vede treaba că pe acolo i a mirosit florile. Și, acat curent nenorocit, de atunci și până astăzi își urmează cursul său.

Pot învățătorii și institutorii să dea învățământul religiei ?

Dar ce cursuri de religie face învățătorul și institutorul în școalele normale ? Nici atât cât se face în liceu. Și, când te mai gândești că în școalele normale mai sunt și profesori materialişti și socialiști, cari infiltrază vederile, învățăturile și ideile lor, cu să se distingă că ei sunt oameni superiori!

Apoi de aci, avem noi Chiriarii nemulțumiri, cu bieții preoți cari merg la cercurile culturale, că domnul învățător caută să ia subiecte nepotrivite, ca să ia în răs pe preot sau Biserica. Și, eu m'am pronunțat că pe învățătorii de felul acesta, să-i recomandăm D-lui Ministru, pentru că seamănă învățături rele și vrajbă în popor. Datoria lor este să sune dragoste pentru Biserica.

Cred, dar, că prin ajutorul seminariilor și al facultății de Teologie, să putem ajunge la realizarea formulelor acestui program. Dar, și programa aceasta ca și cea veche, are să mai îndure nevoi, căci tot ce vine în lume nevoilor este supus. Să nu credeți că dascăli vechi o să-l vadă cu ochi buni. Ei știu calapodul lor, și acum, ca să facă programul nou, trebuie să învețe și ei din nou, și iar au să înceapă cu «foaia».

După aceia cu autorii o să găsim greutăți, pentru că autorii sunt cei dintâi cari întâmpină greutățile programei și apoi profesorii.

Eu, cum am spus, văd cu ochi buni programul acesta, însă-l văd cu oarecare sfială, căci nu o să fie pus în practică deocamdată, așa cum cerem noi; dar deă Domnul să se facă, cei ce vin după noi să meargă mai înainte, să desvolte sentimentul religios de Biserică și de Patrie în sufletul copiilor, începând cu Christos, mai mult decât noi cari am început cu Dumnezeu Tatal.

P. C. Econ. Const. Nazarie. I. P. S. Stăpâne, chestiunea programului este una din cele mai importante; a discută însemnătatea unui program dacă este trebuitor, sau nu este trebuitor învățământul religios astăzi, cred că nimeni nu mai îndrăznește să facă lucrul acesta; căci sistemul de a se fixă materiile pe clase, ca să nu se facă abuz pentru surmenarea tinerimei, este aprobat aproape de întreaga omenire. Deci dela această cucerire, făcută pe terenul pedagogic și didactic, este imposibil ca să ne sustragem. Are însemnătate dascălul și dela dibăcia sa, poate să depindă în cea mai mare parte bunătatea unui program; dar nu este mai puțin adevărat că și programul are o foarte mare dosă de însemnătate asupra persoanei, asupra profesorului, călăuzindu-l și arătându-i modul cum să lucreze și limitele până unde trebuie să se întindă în predarea materiei. De aceea, un program bun, oricât de rău ar fi aplicatorul lui, rămâne bun, după cum și morala creștină, prin faptul că uni dintre noi și dintre creștini se abat dela dânsa, nu încetează de a fi bună; tot așa și programul; că se vor găsi răi aplicatori, nu însemnează că este rău.

Dar să vin direct la chestiune. Întrebarea noastră este:

programul preconizat de P. S. Vartolomeu, cu asentimentul nostru și al întregului congres al profesorilor de religie, este un program care corespunde cerințelor învățământului nostru? Este un program bun sau nu, față cu programul vechiu? Aceasta este chestiunea care ne preocupă și asupra căreia trebuie să discutăm strâns, fără să ne întindem la alte chestiuni. Dacă mă întrebați pe mine asupra acestui punct, eu răspund în mod hotărât, că programul preconizat de P. S. Vartolomeu, în numele Consistoriului Superior cu asentimentul lui și cu al profesorilor de religie este un program—dacă pot să mă exprim așa—ideal; ține seamă și de metoda pedagogică și istorică și cunoștințele religioase, pe care noi dorim să le dăm unui creștin, sunt toate cuprinse în acest program. Pe noi aceasta ne interesează, adică ca să iasă creștinii din școală cu o anumită știință de cunoștințe religioase, care sunt absolut necesare în viață. Acum, că aceste cunoștințe le vom da la început sau la sfârșit, aceasta este chestiune de procedură și să lasăm libertate profesorului, ca dânsul, mulțamită capacității și culturai lui sufletești, să pună programul în aplicare cum va crede el mai nimerit. Din punctul de vedere al materiei prevăzute în program, mă simt pe deplin satisfăcut și mulțamit.

Că cu aplicarea acestui program se vor întâmpina dificultăți din partea personalului, se poate, dar dacă ne vom opri de considerațiuni de asemenea natură, nicicdată nu vom putea face un bine. Au să aplice, în primul rând, programul poate mai rău, peste un an mai bine, peste doi trei ani ideal și așa vor merge ca să se aplice la un moment dat cum trebuie.

Că vor trebui tablouri pentru predarea învățământului religios în școale, de aceasta nu se îndoiește nimeni, și eu cred că Cassa Școalelor, la dorința noastră, numai de cât va imprima tablourile necesare învățământului religios, pentru predarea în școalele primare. Deci nu trebuie să ne îngrijească lucruri de mâna doua, când sunt chestiuni de mâna întâia foarte importante învățământului religios, care prin actualul program capătă soluțiunea ei bine dată și bine chibzuită. Astfel fiind lucrurile, eu mă declar pe deplin mulțamit cu schema de program propusă de P. S.

Vartolomeu și sunt de părere ca să dați autorizare comisiunii să se prezinte în fața Consiliului General de instrucție și acolo să se susțină sporirea numărului de ore la toate clasele, ca programul pe care noi îl preconizăm, să înceapă din acest cadru de ore. Comisiunea să aibă facultatea de a prevedea pe lecțiuni subiectele programei și astfel să inlesnească Consiliului Permanent ce dorește, adică Biserica să i pună la dispoziție tot ce este în chemarea-ei, ca învățământul religios să sporească, să înflorească în țara românească (aplauze).

P. C. Econ. I. Gotcu. I. P. S. Stăpâne, învățământul religios la noi în țară, după cum toți cunoaștem, se mișcă într'un cerc strâmt și acest lucru gândesc că nu trebuie să-l mai spunem, căci îl cunoaștem cu toții. Învățământul religios în școale a fost mai mult decât oropsit și rezultatele, cu drept cuvânt, trebuie să fie din cele mai puțin plăcute și mai puțin eficace; nici mijloace, nici timp, nici posibilitate și dușmani câți poștiți. În asemenea condiții se predă învățământul religios la noi. Această nemulțămire dacă se manifestează sporadic și de toți membrii învățământului religios și de toți conducătorii religiei din țara noastră, apoi această nemulțămire s'a manifestat în mod oficial și aici, în Consistoriul Superior și apoi ca o complectare și în congresul profesorilor de religie. În fața acestor nemulțămiri s'a venit cu soluția gata, cu dorinți bine precizate și bine studiate. În primul loc s'a ridicat drepte și întemeiate plângeri, că timpul ce se dă învățământului religios este prea restrâns, acest învățământ a fost pus pe planul al treilea și chiar al patrulea; au ajuns unii dascăli să zică, că învățământul religios este tolerat. Gimnastica are mai multe ore decât învățământul religios, sub cuvânt că ea dezvoltă trupul, ba încă merg până acolo să zică că gimnastica moralizează, că ridică sufletul, că formează caracterele, că face minuni; iar învățământul religios nici nu merită discuție. Ei bine, în congresul de astă toamnă s'au arătat aceste nedreptăți, și cu toții într'un suflet și într'un gând, au arătat că învățământul religios, pentruca să poată fi ceea ce trebuie să fie, în primul rând are nevoie de timp. Și de aceea, toți profesorii au cerut câte două ore de clasă în licee de sus până jos, extinderea învăță-

mântului religios la toate școalele speciale. Căci este de nelnchipuit, cum se concepe în mintea oamenilor de școală, ca elevilor din școalele de arte și meserii, celor din școalele comerciale, celor din școalele de agricultură etc. să nu li se dea învățământul religios-moral, ca și când meseriașii, comercianții, agricultorii, nu trebuie să fie susținuți în viață și în întreprinderile lor de credință și nădejde în Dumnezeu, ca și când ei nu trebuie să fie oameni cinștiți și morali în societate. Niște astfel de concepții false și nenorocite ne-au dus la falimentul moral social și ca urmare firească la dispariția și imputinarea meseriașilor, agricultorilor și comercianților români. Aceste bresle trăesc și propășesc prin credința în Dumnezeu și prin viața morală.

De aceea I. P. S. Stăpâne, s'a cerut în congres extinderea învățământului religios la toate școalele și înmulțirea orelor de studiu.

A trecut apoi la programă. S'a făcut critica actualei programe de învățământ religios.

I. P. S. Mitropolit Primat. De ce în congresele necanonice și nu la Chiriarii respectivi să fi venit cu asemenea chestiune?

P. C. Econ. I. Golcu. Congresul profesorilor de religie s'a ținut cu binecuvântarea I. P. S. Voastre și am fost autorizat și însărcinat de Congres, să expun aceste dorinți ale Congresului și Consistoriului Superior Bisericesc, cu rugămintea de a-și însuși aceste vederi și dorinți, ca astfel ele să se poată înlăptui cât mai curând; iar Onor. Consistoriu Bisericesc a binevoit ca să și însușească acele dorinți ale Congresului profesorilor de religie, deci Congresul n'a lucrat izolat și afară de vederile I. P. S. Chiriarii, ci în aceeași inimă și cu acelaș cuget spre binele Bisericii.

I. P. S. Stăpâne, s'au criticat în Congres programele vechi și critica a fost foarte judicioasă și s'a cerut modificarea ei, bazată pe toate cerințele pedagogice și experiența sufletului dascălesc doritor de binele poporului și al Bisericii

Și atunci Congresul a ales din sânul său o comisiune care a alcătuit acest proiect de program pentru învățământul religios, în vederea și în dorința de a satisface toate cerințele și ale sufletului creștinesc și al regulilor pedagogice și potrivit mentalității copilului.

Acest proiect de program apoi, comisiunea l-a trimis autorităților în drept spre a-i da sancțiunea cuvenită și care autoritate este «Consiliul General de instrucție».

Consiliul General a înțeles—după cum P. S. Vartolomeu a spus foarte frumos—și este o notă admirabilă și vrednică de toată atențiunea noastră, *ca* a înțeles și a recunoscut competența celei mai înalte autorități bisericești, care e în drept să vadă și să conducă învățământul religios din țara noastră și a trimis proiectul de program aici, cu dorința de a afla care sunt vederile Consistoriului Superior Bisericesc și ale Sf. Sinod cu privire la noua programă.

P. S. Vartolomeu a preconizat pe temeiul vieții psihologice a copilului, a regulilor pedagogice, a modului de desfășurare a sentimentului religios și a manifestărilor din viața de toate zilele, un plan de program, pe care l-a expus în ședința trecută; acea expunere însă s'a făcut într'o formă nu tocmai completă, căci a tratat numai partea morală din învățământul religios, și de aceea s'a cerut lămuriri pe care P. S. Sa acum le-a dat. Și astăzi a expus acest plan de învățământ în o formă cât se poate de completă, căci pe lângă partea morală a expus și pe cea de credință cum și pe cea istorică și ritualistică.

În fața acestei expuneri și a principiului statornicit admis și de membrii Consistoriului Superior Bisericesc și care principiu deja a fost urmat și de membrii comisiunei Congresului profesorilor de religie, pentru alcătuirea proiectului de program la învățământul primar, declarăm cu toții că suntem pe deplin mulțumiți și recunoscători P. S. Vartolomeu.

Dacă în planul de program admis se începe cu Dumnezeu Fiul, spre a ajunge la cunoștința Tatălui, cred că nu rătăcim; căci cine dorește să vadă pe Tatăl, trebuie să se uite la Fiul. Fiul este cel care ne descopere nouă pe Tatăl. Și Mântuitorul când începe a împrăști învățăturile sale Dumnezezești, le expune pe baza principiului etern al Divinității, începând cu cele cunoscute și simțite pentru a ridică omenirea la Tatăl.

I. P. S. Mitropolit Primat. Fiul nu este Tatăl! Această chestiune o lămurește bine Teologia Dogmatică. Să nu cădem în Protestantism de care nu avem trebuință.

P. C. Econ. I. Golcu. Nu. Doamne ferește.

Și comisia a avut în vedere psihologia copilului în alcătuirea anteproiectului de program, dar nu e mai puțin drept, că copilul meu dela vârsta de 3 ani, mă ia de mână și mă întreabă: Tatăl Cine a făcut soarele, stelele etc. Acestea sunt lapte psihologice pe care noi le examinăm în fiecare zi în copil și deci trebuie să satisfacem pe cât posibil curiozității lui.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Cine conduce pe copil astăzi la Biserică?

Voci. Nimeni.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Da, nimeni!

Nu-l conduce nici mama, dar nici dascălul sufletesc.

P. C. Econ. I. Golcu. Mama l-ar conduce dacă și pe ea ar fi condus-o mama ei.

Altă dată când copilele erau conduse la Biserică, își conduceau și ele la vreme pe copiii lor, nimic mai simplu decât să luăm pe copii de mână și să-i conducem la Biserică.

Deci dar, în ce privește planul de program, așa precum s'a complectat, cred că răspunde scopului său, căci ține seama și de starea psihologică a copilului; este în conformitate cu cerințele, cunoștințele și necesitățile pedagogice și răspunde, pe de altă parte, în totul adevărurilor religioase: dogmatice, morale, istorice și liturgice, pe care trebuie să le aibă un bun creștin.

Astfel fiind, Vă rugăm I. P. S. Stăpâne, să binevoiți a aproba și planul și comisiunea și a i da împuternicirea ca să lucreze în amănunt cu Consiliul General programele învățământului religios în școli, ca astfel să se îndrepteze cât mai curând starea tristă a învățământului religios din școlile publice și care dăinuiește de atâta amar de vreme.

În același timp I. P. S. Stăpâne, vă rugăm să binevoiți a interveni cu toată energia ca dorința manifestată de mulți ani în acest Consistoriu Superior, să se înlătuiească cât mai curând, și anume ca preoții să fie dascăli de religie ai copiilor și în cursul primar și în cursul secundar și în toate celelalte școli publice și private.

S'a obiectat că nu toți preoții sunt bine pregătiți—dar după cum am spus și altă dată—scopul primordial al pre-

dărei învățământului religios este de a face pe oameni cu frica lui Dumnezeu, oameni morali, cetățeni cinstiți și cred și stăruiesc în credința mea, că nimeni nu ar fi mai în măsură pentru a le insuflă această credință, frica de Dumnezeu și rușine de oameni, decât preotul, fie el chiar și un simplu catihet.

Învățământul religios înainte de toate are nevoie de cercinție și de devotament și acestea sunt cele mai sigure și firești mijloace de reușită; nu vom tăgădui însă nici trebuința regulilor pedagogice. Slava Domnului, seminaristii sunt bine pregătiți și în această privință.

Astfel fiind, Vă rugăm, I. P. S. Stăpâne, ca pe lângă aprobarea planului să stăruieți ca învățământul religios să fie dat pe mâna preoților, natural cu exceptarea celor ce nu sunt destul de pregătiți.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Nimeni dintre vorbitori nu ne-a relevat, dacă referatul cel propus al P. S. Vartolomeu este opera Congresului profesorilor de religie, sau nu.

P. C. Icon. Const. Nazarie. P. S. Vartolomeu a venit în Congresul profesorilor de religie, și vederile expuse acum în mod minunat, le-a expus acolo într'un mod mai sumar și Congresul profesorilor de religie în unanimitate, a aprobat aceste vederi.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. A! Acum se schimbă chestiunea.

Tocmai aceasta am voit ca să se știe. Opera este a unui neprofesor de religie. P. S. Vartolomeu este un bun cunoscător în cele ale religiei, pot zice este un teolog luminat, dar nu este un didact; adică P. S. Vartolomeu nu a fost în fața elevilor ca profesor. Nu a făcut încă experiență dacă sistemul propus se lipește cu sufletul copiilor și deci interesul Consistoriului Superior este de a ști, care sunt concluziunile la care a ajuns Congresul învățătorilor de religie. Am dori să știm dacă la congresul profesorilor de religie nu s'a mai luat și o altă concluziune, adică ce? Inmulțirea orelor de religie și alt evă nimic? Am dori să știm opera proprie a Congresului și nu a P. S. Vartolomeu care nu eră un teolog practic ci teoretic.

P. C. Econ. I. Gotcu. I. P. S. Stăpâne, proiectul de

program alcătuit de comisiune pentru cursul primar, este în totul de vederile P. S. Vartolomeu, afară de mici amănunte, așa că vederile P. S. Sale au coincis cu vederile Congresului; iar noi comisiunea, am alcătuit proiectul de program, care este în acest sens. Pentru cursul secundar am păstrat ordinea firească a desfășurării evenimentelor în opera mântuirii,

P. C. Econ. Const. Nasarie. Cred că chestiunea cum este pusă, nu are rostul de a fi pusă așa. Consistoriul Superior este autoritate în chestiuni de felul acesta, și are toată calitatea fie de a aproba propunerea P. S. Vartolomeu, fie așa venită din partea profesorilor de religie. Prin programul fixat aici de comisiunea respectivă, este o adevărată fericire că între ce preconizează P. S. Vartolomeu și între ce lucrează comisiunea Congresului, este aproape o unitate de vederi, și dacă nu ar fi, Consistoriul Superior nu este ținut să țină seamă de ceea ce a zis Congresul, dacă ar găsi că este nevoie de a pune chestiunea altfel. Prin urmare, cred că Consistoriul Superior poate să hotărască perfect de bine, pe baza lămuririlor date și anume, că programul de religie al profesorilor de religie, este în același plan cu al P. S. Vartolomeu, cu singura deosebire că P. S. Sa a pus chestiunile de detaliu așa fel, în cât se poate alcătui ușor programul și programul să iasă în felul acesta.

I. P. S. Mitropolit Primal. Și eu am fost câteva zeci de ani profesor și cunosc foarte bine cum au fost programele și cum trebuie să fie. Modul cum se preconizează acum aceste programe îmi pare foarte complicat, ca să l rezolvăm numai într'o ședință; nădejde ar fi în comisiune, care va fi de ajutor pe lângă Consiliul General de instrucție. Dar dacă comisiunea nu va putea lua parte și ne vom pomeni cu un program care nu va fi conform cu părerile noastre, atunci ce rămâne de făcut? În alte împrejurări așa fi dorit studiul mai amănunțit, căci este vorba de a schimba un sistem întreg de a se predă studiul religiei în școlile noastre. Nu sunt contra sistemului ca ideile psihologice trebuiesc să fie cunoscute, însă mi par prea grele pentru copii. Tinerimea școlară folosește mult sistemul intuițiunii, care tocmai pentru aceasta se vede admis și în cele mai

multe acte al Bisericeii, folositor adulților, dar aplicarea sistemului psihologic în predarea religiunii va depinde foarte mult de la capacitatea profesorului, și mă tem ca la finea cursurilor, școlarii înbuibați cu teorii psihologice și cu intuițiuni adeseori neînțelese, ei să nu se pomenească la fine, aproape fără nici o cunoștință despre ce ar trebui să țină minte pe viitor, lucru la care foarte mult ajută până acum și rostiturile cu recitări anumite, care pot rămâne în minte pe totdeauna. Chestiunea deci fiind așa de grea, îmi pare că prea puțin s'a studiat până acum, o admit însă cu marea nădejde în munca comisiunii, care își va da toată osteneala ca să completeze programele cu No. suficient de ore și cu sistemul de predare folositor; dar comisiunea trebuie să fie foarte energică, ca să poată trece așa în Consiliul Superior. Deci membrii comisiunii cu toții nu trebuie să absenteze de la ședințele Consiliului General și să lucreze cu sârguință ca să traducă în fapt ideile exprimate aici.

P. C. Econ. P. Procopiescu. Am ascultat și expunerea făcută de P. S. Vartolomeu și felul de a vedea al Onor. Comisiunii, care a luat cunoștință de aprecierile și impresiunile ce a făcut la Consiliul General și din toate am rămas încredințat, cum că este o coincidență minunată întru felul de a vedea al Onor. Comisiunii, cu felul de expunere al P. S. Vartolomeu. Cum că eră necesară această modificare de introdus și de a se alcătui programul de învățământ religios pe alte principii, eră firesc. Am avut cinstea altădată să fac o modestă propunere, căci am observat și întrecutul meu ca dascăl și al colegilor mei preoți, că nu se împacă cu conținutul programei și am lăsat o la o parte și am căutat alte căi mai lesnicioase, ca să dăm aceste cunoștințe elevilor. În felul cum se prezintă astăzi, vă mărturisesc că este conform cu natura copiilor, să ție seama de manifestările lor sufletești și sunt de părere să se aprobe și să se dea comisiunii autorizarea, ca să reprezinte Consistoriul Superior în Consiliul General, unde să susțină cu tărie aceea ce știe că este dorința noastră.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Acolo este de temut ca să nu vă majorizeze și să rămâneți tot pe loc.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Am pus o chestiune

prealabilă la care mi s'a răspuns că, P. S. Sa ca și alți membri al Consistoriului Superior, fiind în Congresul profesorilor de învățământul religios, au fost rugați să ne comunice concluziunile pe care le-au luat în congres.

Această mărturisire pentru noi e o bază de discuție. Dacă noi plecăm dela concluziunile care s'au luat în Congres, de către profesorii de religie, înțelegi că e mult mai de apreciat, decât a le lua din o teorie pedagogică, științifică, cum veți voi să o numiți, dar care nu este încă aplicată. Căci în tot învățământul de toate categoriile, ori care ar fi el, scopul principal pe care îl urmărește aplicatorul e ca acest învățământ să intre în duhul elevilor, sau al acelor care vor să-i îndrumezi.

Prin referatul program, sau mai bine zis tratatul P. S. Vartolomeu în adevăr că se pune în evidență în mod pedagogic că învățământul religios predat așa—să adaptează sufletului copilului și e mai de preferit decât acela care e rece și nepriceput de către elev.

Tocmai acesta e succesul cel mare pe care l'am putea obține, ca învățământul religios să fie iubit și priceput de elevi. Cu drept cuvânt s'a spus. Trebuie să știm, ce li trebuie copilului? Și P. S. Vartolomeu spune: trebuie să iubească învățământul religios, ca să se poată folosi de el.

Eu cred că sistemul psihologic, ca și obiectul pe care îl predă, fiind sufletesc, răspunde, e mai potrivit decât cel istoric.

Dar întreb un lucru: Cei chemați a aplica acest nou sistem, vor avea curajul de a-l aplica și vor avea credința ca va aduce un folos mai mare?

P. S. Episcop de Argeș spune că mai întâi profesorii trebuie să învețe, ca și ei să poată învăța la rândul lor pe elevi. Eu nu zic așa. Dar nu este mai puțin adevărat—să fie știut—că acela care crede că știe totul, nu știe nimic.

În învățământul religios e și mai greu a susține atotștiința și deplina pricepere și înțelegere.

Ei, ce facem acum? Admitem părerea ce ni s'a comunicat de P. S. Vartolomeu ca a sa; sau admitem noi propunerea ca a comisiunii, însușită de ea dela P. S. Vartolomeu? Și autorizăm noi pe delegații noștri ca mergând în Consiliul General în numele Consistoriului Superior Bi-

sericesc să zică? Noi rupem cu sistemul vechiu, venim cu altul nou, pe propria noastră răspundere?

În adevăr, este un act de curaj! Eu cred că e prudent ca mai toate încercările pedagogice, când e vorba despre o experiență,—să se facă în mic. Să facem și noi ca înțeleptul și inteligentul cultivator. El începe în mic, un nou sistem de cultură, pentru a vedea ce roade dă! Și, dacă se convinge prin el singur, că experiența dă rezultate bune, atunci își întinde sistemul cel nou de lucru.

Nu crede Consistoriul Superior Bisericesc că ar fi prudent, ca și noi să facem începutul în felul acesta? Nu se teme Consistoriul Superior că se poate întâmpla, ca în tot ce se face grăbit, să nu dea rezultate bune?

Câte experiențe nu se fac în laboratoriile de chimie, până ce se pare că s'a ajuns la un rezultat, dar care n'a fost proclamat ca bun și definitiv, decât după o lungă experiență?

Eu încă odată zic: nu e prudent ca începând un sistem nou, să avem curagiu, că începutul să-l facem în mare, cu asigurări de succes, căci se prea poate să nu fie așa.

Și de aceea, părerea mea e să facem o experiență în mic, ca să putem cu siguranță ști, când vom face în mare care sunt roadele.

Mi-aduc aminte de când s'a făcut cea dintâi aplicare de principii pedagogice pentru învățământul nostru. S'a făcut de către un fost profesor dela seminarul central, regretatul Barbu Constantinescu, care era un pedagog de frunte al timpului.

Dar, credeți că începutul acela al învățământului primar s'a făcut deodată pentru toată țara? Nu. Barbu Constantinescu a aplicat principiile cele mai pedagogice, la școala primară alipită pe lângă școala normală a «Societății pentru învățatura Poporului Român». Asemenea școli de aplicație astăzi sunt pe lângă fiecare școală normală.

Ei bine, numai după rezultatele obținute, și în urma multor congrese făcute de către Barbu Constantinescu cu învățătorii și institutorii, s'au introdus preste tot aplicarea în învățământ.

Sunt de părere ca noul sistem pe care voiți să-l introduceți pentru propunerea învățământului religios, să-l în-

introduceți în mic, și sub un control, ca să vedem ce rezultate va avea.

P. S. Episcop de Argeș face o observațiune pe care eu nu o împărtășesc. P. S. Sa a zis că anul 1848 a adus cu el o ridicare a vieții noastre naționale, dar în același timp a răcit legăturile sufletești, dintre cler și popor. Nu este adevărat. O legătură între cler și popor totdeauna a fost. În țara Românească nimeni n'a ajuns până acum la acea gândire rătăcită că preotul este un om primejdios, din potrivă, observați multe năzuințe ce se pun din partea oamenilor de Stat, ca preoțimea să intre în viața publică de Stat și societate și să dea sprijinul și concursul ei. Aceasta nu este o dovadă că preotul e chemat să dea contingentul său de muncă pentru ridicarea vieții poporului? Am intrunit la Galați, când eram Episcop, pe revizorii școlari de județe cu protopopii de județe, în înțelegere cu regretatul Ministru Spiru Haret. O făceam cu credința că e în folosul țării o înrățire cât mai mare între preotul și învățătorul sâtesc. Nu am găsit nici o părere, din partea revizorilor școlari, în afară de dorința de a face o conlucrare cât mai apropiată și mai caldă între preotul și învățătorul sâtesc.

De ce să bănuim pe oameni când nu avem motive; că unii învățători cari nu știu ce fac, cu o minte rătăcită, într'o conferință să vorbească cu ușurință la adresa preoților, nu trebuie să tragem concluziunea că ceilalți colegi au aceleași vederi. Am văzut învățători sâtești cari sunt convinși despre legământul care trebuie să existe între ei și preot, și prin multe satte am văzut că, această legătură de muncă între ei, dă fructele cele mai frumoase

Ca preotul să meargă la școalele primare și să predea învățământul religios, este idealul urmărit de toți și atunci am fi în vederile P. S. Vartolomeu, că catedra e unul din mijloacele pe care le întrebuițează preoțimea unei națiuni de a contribui la fericirea poporului. Ași vrea ca tot învățământul religios să fie predat numai de preoți. În această privință eu vă pot spune, că a fost un moment, când legea care prevede că învățământul religios, să se predea numai de preoți eră să fie deshințată. Lucrul acesta a fost oprit de un ministru care nu mai este printre noi, și care li face memoria fericită.

Sunt de acord cu vederile P. S. Vartolomeu și voi țeri ziua aceea, când vederile sale vor deveni niște fapte reale pentru învățământul religios la noi, ca și pentru educațiunea sulletească a poporului.

Intrebam pe părintele Gotcu, unul dintre cei mai buni profesori de religiune din țară, cine duce de mână pe copiii noștri la Biserică ? I. P. S. Mitropolit Primat îmi șoptea că slugile. Eu adaog: călugării și călugărițele streine, aceia formează sufletele copiilor noștri, mai ales al fetelor noastre. Iată marea problemă care o pun în discuțiunea Consistoriului nostru Bisericesc.

Ce credeți de fetele noastre, care în brațele călugărițelor străine, sunt duse în bisericile catolice! Ce simțiminte românești vor avea! Ce mame române vor fi!

Aceasta e chestiunea cea mare care să ne îngrijească, nu numai programele care nu totdeauna garantează succesul.

Programele rămân în mâna celor cari le execută.

Programul este un instrument; ori instrumentul fiind rece, rece rămâne și sufletul pentru care este făcut. Oricare ar fi programul și sistemul, dacă copiii vor rămâne cu sufletul rece și nu vor fi duși la Biserică de dascălii de religie, ca să le încălzească sufletul și inima, nu vom avea nici un folos. Aceasta este marea chestiune. Aceasta e singura pârgie pentru ridicarea vieții noastre naționale. De geaba vom face programe, dacă copiii noștri vor rămâne neduși la Biserică și dacă copilele noastre vor rămâne tot în brațele călugărițelor catolice.

Cunosc de aproape institutele catolice din țară.

Eram Episcop la Galați și P. S. Nicodem, atunci vicarul Episcopiei Dunării de Jos, fusese însărcinat de a merge în institutul catolic din Galați, dar trecând ca Vicar la Mitropolia din Iași, n'a fost în institut. Sunt sigur că ar fi făcut mult și fără un program.

În timpul când s'a agitat chestiunea institutelor streine în țara noastră de către un ministru, eu la Galați am trimis răspuns directoarei institutului de acolo, ca să ducă fetele noastre române la bisericile noastre românești, iar nu la biserica care o au sub acoperământul institutului. Știți ce mi-a răspuns: să facem biserică mai aproape de

instituit și atunci vor duce copilele române la biserica românească. Aceasta a fost un motiv că Catedrala Episcopală să fie zidită în fața Institutului. Am avut un mare succes pe care l-am îndeplinit. Catedrala am stăruit și s'a făcut cu gândul că copilele noastre să fie duse la biserica noastră catedrală.

Uitați-vă, nu e Duminică și sărbătoare mare, în care fetele catolice să nu fie duse la Biserică de către preoții-profesori de religie. Dar fetele și băieții noștri din școlile noastre, unde sunt Duminicile și sărbătorile mari?

Când vom face și noi acelaș lucru, vom avea rezultate fericite, altfel învățământul religios cum se face azi nu va da nici un rezultat.

Treceți hotarele țării și veți vedea toți profesorii de religie ducându-se cu elevii lor la Biserică în toate Duminicile și sărbătorile și de aceea și educația sufletească a celor de acolo, e mai îngrijită cu neasemănare ca la noi.

A-ți văzut că au o educație sufletească și națională superioară de a noastră, pentru ce? Pentru că se introduce în sufletele copiilor în școală odată cu obiectele științifice și culturale după catedrală, și cultura sufletului printr'o atmosferă bisericească.

Să o facem și noi.

P. S. Episcop al Argeșului. Dar când sunt câte 700 de elevi în o școală, cum o să-i mai duci la Biserică?

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Se poate face și aceasta Prea Sfințite. La școlile catolice sunt mai numeroși de cât sute.

P. S. Episcop al Argeșului. Da, dar au mai mulți profesori de religie.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Nu sunt mai numeroși ca la noi, dar sunt numai profesori la școală, nu și preoți de păstorie.

Acolo se face așa numite exorde sau conferințe religioase asupra subiectelor cuprinse în Evanghelia zilei, de către profesorii de religie, în fața tuturor elevilor din școală. După conferința ținută în cea mai mare sală a școlii, pleacă cu ei la Biserică și după slujba bisericească, împreună cu profesorul se întorc iar la școală. Aci în urma unui scurt rezumat istorisit asupra celor văzute la Biserică,

se face apelul nominal, apoi se duc acasă, dorindu le dascălul lor sufletesc, adică preotul profesor recreație plăcută după prânz. La noi se fac lucruri de acest fel? Nu.

La noi, copiii și copilele sunt în orele de clasă îndrumate pe calea credinței, cu lecțiunile ce li se dau, dar cu desăvârșire neorientate și neduse în atmosfera bisericească și a credinței prin practică. Fără de acestea, nu vom face nimic.

S'a zis adineauri că la noi profesorul de religie e socotit în afară de categoria profesorilor de prima mână și e considerat mai puțin decât maestrul de gimnastică. Știu aceasta.

Am fost eu în Consiliul General și am o scumpă amintire că de atunci s'au pășit peste clasa a 5-a cu învățământul religios. Aveam în Consiliul General ca coleg, un bun prieten care nu mai trăește. Amândoi și cu ceilalți colegi de aici, am avut parte a întinde învățământul religios și în clasele superioare. Am amintiri bune de atunci.

Să nu credeți că profesorul de religie e socotit în rândul măștrilor dela licee numai de către ceilalți profesori; ci e privit la fel și de elevii școalelor. Asta e un semn rău.

În alte părți afară de țara noastră, profesorii de religie sunt fruntași între profesorii fruntași ai școalei de orice grad. La noi, mi se pare, că atâta considerațiune i se dă, locul a fi trecut întâiul în ștat, nu cu leafa ci cu numele. Eu sunt din toată inima ca preotul să fie întâiul și la muncă și la poziție.

Să cerem ca Statul să recunoască preotului profesor de religie dela liceu aceeași muncă și să-i dea aceeași răsplată ca celorlalți profesori. Dar să muncim și afară de puținele ore de clasă, mergând cu elevii la Biserică. Nu trebuie să cruțăm nici o osteneală și să ne abatem dela datoria la care ne chiamă situația noastră preoțească.

Pentru aceea am cerut ca preoții să ia parte la cercurile culturale și ați văzut concluziunile raportului, ca preoții să nu se ducă la cercurile culturale, dacă cercul este mai departe de 6 Kilometri.

Voci. Așa s'a votat.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Eu cred că nu așa s'a înțeles a se vota. Amintiți-vă că propunerea părintelui

Gotcu și a mea e: ca să se lase la aprecierea P. S. Episcop care să-și dea seama de distanță.

De unde voiți să înceapă cei 6 kilometri? Din centrul comunei?

Atunci veți găsi comune care sunt mai lungi decât 6 kilometri și în cazul acesta nu l-am lăsa pe preot nici să iasă afară din cuprinsul satului său. Apoi așa trebuie să lucrăm pentru popor?

Înțelegeți că dacă cerem drepturi, atunci să fim și cei dintâi la datorii.

Voiți să lăsăm pe învățătorii sătești, ca singuri să dea educațiune poporului nostru și sătenii să-și datorească întreaga existență și educațiune sufletească a lor numai învățătorilor? iar preoții să aibă numai sarcina să ducă pe cei ce mor la groapă?

Trebuie să facem ceva mai bun. Să muncim pentru luminarea poporului nostru și pentru îndrumarea lui pe toate căile bune. Trebuie să pregătim sufletește poporul, ca munca noastră să dea roade.

I. P. S. Mitropolitul Primat. Am convingerea că această chestiune este foarte grea și că nu poate fi tranșată într'un timp așa de scurt; totuși ca să facem un pas înainte, admit lucrul cum s'a prezentat, cu speranța că comisiunea își va da multă osteneală ca să câștige un program și bine aranjat și satisfăcător, în ceea ce privește timpul în care învățământul religios să fie predat.

Se pune la vot raportul astfel cum s'a prezentat și se primește.

Se pune la vot comisiunea care va lua parte la cercetarea programei compusă din P. S. Vartolomeu, Econ. C. Nazarie, Econ. Ilie Teodorescu, Econ. I. Gotcu și Econ. I. Antonovici și se primește.

P. C. Arhim. Dionisie Simionescu raportor, citește un memoriu al comisiunei pentru întreținerea mănăstirilor relativ la îmbunătățirea bunului mers al monahilor din țară.

I. P. S. Mitropolitul al Moldovei. Eu înțeleg ca comisiunea aleasă de Consistoriul Superior, să vină cu un proiect de regulament, iar nu cu memoriu; căci memoriile ne va servi nouă de bază la discuțiunea ce o vom face asupra lor. Bine ar fi fost, ca comisiunea să fi luat de bază

regulamentul Sf. Sinod privitor la vieța monahală și atunci să vină cu propuneri ca să putem discuta.

Memoriile sunt făcute pentru a pregăti pe cineva, dar când este vorba de a discuta, trebuie să avem o bază de discuțiune și această bază trebuie să o dea comisiunea.

P. C. Arhim. Dionisie Simionescu. Eu rog să se tipărească memoriul acesta și în sesiunea de toamnă să-l putem discuta în cunoștința de cauză.

I. P. S. Mitropoli: Primate. Sf. Sinod are un mare regulament general, mai are de asemenea și alte dispozițiuni de mai încoace, relative la vieța monahală și eu nu găsesc nevoieă unui nou regulament. În orice caz dacă se aduce un altul, trebuiește foarte bine studiat și pus în concordanță cu cele vechi. Găsesc deci că raportul acesta nu este bine venit acum și să se amâne pentru altădată.

Se admite de Consistoriul Superior spre a se veni în sesiunea de toamnă cu un alt memoriu de regulament bine studiat.

P. C. Eron. I. Ciocan. Citește următorul raport relativ la îmbunătățirea soartei clerului și cântăreților:

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

Comisiunea de petițiuni a Consistoriului Superior Bisericesc luând în cercetare propunerea făcută de 11 Prea Cucernici Preoți membri ai Consistoriului Superior în ședința dela 11 Mai a. c. prin care arată că pozițiunea materială aproape a tuturor preoților din întreaga țară este destul de modestă în raport cu timpurile grele de suportat, precum și a cântăreților bisericești, cer a se mijloci la locurile competente în sensul reducerii curbei și sporirii salariilor cu cel puțin 20% lunar.

Comisiunea având în vedere că o mare mângăere și îndulcire a nevoilor preoților din întreaga țară s'ar aduce, fără a se îngreuiă prea mult bugetul statului, dacă s'ar adăoga un plus de lei de 20% la salariile preoților și cântăreților întru cât toți au aceleași greutateși și datorii.

Comisiunea având în vedere că toți P. P. S. S. Chiriathi cunosc suferințele și nevoile clerului și că asemenea propuneri s'au făcut aproape în toate sesiunile Consistoriului Superior Bisericesc;

Opinează a se face convenita intervenire către D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, care este atât de binevoitor clerului și bisericii, cu rugămintea de a face următoarele îmbunătățiri:

- I). De a se ridica curba dela salariile preoților; și
- II). De a se adăoga la viitorul buget pe anul 1914/915 sporul de 20% la salariile lunare ale preoților și cântăreților bisericești din întreaga țară.

Comisiunea cu profund respect supune părerea sa deliberării Onor. Consistoriului Superior Bisericesc, spre a decide cele ce va crede de cuviință.

Raportor, *Econ. I. Ciocan.*

Membrii Comisiunii: † *Arh. Valerian Râmniceanu. Econ. P. Ciosu.*

I. P. S. Mitropolit Primal. Văd că chestiunea aceasta care ne preocupă mai de multă vreme, este bine venită, pentru că cântăreții sunt singuri ca și preoții, cari au rămas cu faimoasa curbă asupra modestelor lor salarii. Am tot vorbit pentru ei și văd că se întârzie cu îmbunătățirea soartei lor budgetare. Am ajuns de nu mai avem huni cântăreți pe la biserici, salariul lor fiind extrem de redus.

De aceea, chestiunea aceasta fiind foarte importantă, să o alipim pe lângă aceea a preoților, căci nu pot preoții în biserică fără cântăreți, precum nici cântăreții nu pot face nimic fără preoți.

Dacă nu-i vom încuraja, li vom pierde și pe cei pe care îi mai avem. Se impune a li se da și lor din veniturile epitrahirului, căci unii preoți le dau, dar sunt alții cari nu le dau, ba mai mult, că unii preoți nici nu voesc a-i lua pe la serviciile din familie, aceea ce provoacă nemulțămiri, și aceasta între altele o reclamă ei.

Eu în diferite rânduri, și ca Episcop de Huși și aicea, îngrijindu-mă mult de soarta cântărilor bisericești, le-am susținut o anumită și bine organizată școală pentru formarea lor și la orice ocazie am susținut și susțin interesele lor, dar din nefericire, chestiunea budgetară este greu a se urni din loc.

Am făcut mijlocire pentru îmbunătățirea soartei lor, și e regretabil lucru că se împinge până acolo, că sunt a-

menințat că va fi grevă de cântăreți. Și doresc să nu fie, căci ar fi cu totul necuviincios.

P. C. Econ. V. Pavelescu. Sunt de părere, I. P. S. Stăpâne, ca cântăreților să li se ridice leafa cu cel puțin 20 lei pe lună. La 11 lei pe lună nu vine nimeni de acum înainte.

P. C. Econ. I. Gotcu. I. P. S. Stăpâne, chestiunea cântăreților este o chestiune foarte importantă, mai întâi că sunt foarte necesari bisericii și 2) Cu cât vor fi mai bine pregătiți, cu atât și slujba bisericească va fi mai bine primită și plăcută.

Ei nu vor fi mai bine pregătiți dacă nu vor fi și mai bine salariați.

Ne aducem aminte în ce floare eră Biserica când erau acei vestiți cântăreți și cu cât ei au fost desconsiderați cu atât și Biserica a început a fi mai rar cercetată și a devenit mai goală de credincioși, căci știm cu toții că toată lumea se desgustă de cântările acelea ne îngrijite a multor din cântăreții de astăzi.

În Moldova, I. P. S. Stăpâne, deși starea religioasă și materială a creștinilor este inferioară celei de aici, și prin urmare și veniturile preoților sunt mult mai mici, totuși cântăreții sunt mai bine considerați de către preoți, căci totdeauna li s'a dat jumătate de parte, din tot ce a primit preotul la altar, chiar și după aplicarea legii clerului, care le dă a patra parte.

Nu știu cum se face că în astăaltă parte a țării, unde și starea religioasă a poporului și mijloacele materiale sunt mai prospere, totuși cântăreților nu li se dă nimic, nici chiar aceea ce le acordă legea, și aceasta este o nedreptate, e păcat.

I. P. S. Mitropolit Primat. Puneți un considerent privitor la această chestiune.

P. C. Econ. I. Gotcu. Propun să li se dea cântăreților partea ce li se cuvine după canoane și legea clerului mirean, iar diaconilor, fiindcă sunt asimilați preoților, să li se dea aceeași parte pe care o primesc și preoții, conform literei și spiritului legii.

Voci. Să se aplice legea.

I. P. S. Mitropolit Primat. Pun la vot concluziunile ra-

portului cu ridicarea leturilor preoților și chestiunea privitoare la cântăreți de a li se da ceea ce li se cuvine.

Consistoriul aprobă.

P. C. Econ. Safir Ionescu da cetire următorului raport:

Inalt Prea Sfinșite Stăpâne,

La comisiunea de parohii s'a trimis adresa Onor. Minister al Cultelor (Ad-ția Cassei Bisericeii) No. 18698/912, prin care se comunică, că nu se poate lăsa personalului parohiei din comuna Rudari, județul Doljiu, terenul bisericeii filiale din cătunul «Domnul Tudor», de oarece art. 8 alin. ultim din legea organică a Cassei Bisericeii prevede că averea unei bisericeii, să nu se amestece cu averea altei bisericeii. In schimb însă, i se servește sporul de 25% asupra salariului conform legii.

Comisiunea, având in vedere că Onor. Minister nu poate să se abată dela lege, fiind categoric arătat cum trebuie a se urmă in asemenea cazuri;

Având in vedere că, răspunsul Ministerului este Intemeiat pe lege.

Comisiunea opinează a se urmă conform legii și a se trece la ordinea zilei.

Această opiniune cu smerenie se supune deliberării Consistoriului, prin scrisul raportor.

Raportor (ss) *Econ. Preotu Safir Ionescu.*

P. C. Econ. Cosma Petrovici. Aici, se vede din cererea făcută, că la biserica parohială nu există un pământ bisericesc, că un asemenea pământ există la biserica filială.

Art. 9 aliniatul 2 spune.....(citește).

Prin urmare atât biserica filială care are pământ, cât și biserica parohială care nu are, se găsesc in aceeași comună. Așa fiind, eu cred că nu este o Instreinare de pământ când se da bisericeii parohiale tot din aceeași comună.

Eu Inșeleg ce este Inșă. Onoratului Minister li e mai la îndămână, mai ușor, să nu interprete in modul acesta și deci să deă acest pământ altora.

Preoții au nevoie de pământ, prin urmare neavându-l la biserica parohială, să li se deă pe cel al bisericeii filiale.

P. S. Arb. Vasilomca Băraoanul. I. P. S. Stăpâne, dispozițiunile juridice ale oricărei legi speciale, atunci când nu sunt arătate anume, nu se pot pricepe, decât la lumina dreptului civil.

În cazul de față este vorba de pământul care aparține bisericilor filiale și pe care personalul dela biserica parohială ar voi să-l ia în folosință, conform legii, spune P. C. Econ. Petrovici.

Aici, pentru înțelegerea legii, care nu lamurește chestiunea, Intervine de sigur dreptul civil, care spune: Toate bisericile sunt persoane juridice și deci ca orice persoană juridică, tot ce e pe numele unei biserici, îi aparține numai ei, după regulile aceluiasi drept de prioritate pe care îl au și persoanele fizice asupra patrimoniului lor. Ca și persoanele fizice deci, persoanele morale, cum sunt în cazul nostru bisericile, nu pot fi deposedate una în paguba alteia.

Prin urmare, nu se poate lua pământul bisericii filiale și da personalului bisericii parohiale. Personalului acestei din urmă biserici, ca de altfel și personalului bisericilor filiale, li se da un apor de 25⁰/₀. atunci când bisericile la care servește, nu au pământ.

Această dispoziție e prevăzută în legea clerului și se aplică regulat. Cu toate acestea să nu credeți că n'ar fi cazuri și încă foarte multe, în care D-nul Ministru ar prefera mai de grabă să dea pământurile filialelor, personalului de la biserica parohială decât 25⁰/₀.

Pe alocurea sporul acesta scoate mai mult din pungă Statului, decât îi aduce arendarea pământului filialei, căci în foarte multe localități pământurile acestea nu se arendează decât cu 4 lei pogonul, dacă nu chiar hectarul.

Mai mult, în timpul din urmă, decând prefectii au luat seama că ar fi ceva de meșteșugit în chestiunea arendării pământurilor bisericesti, care trebuie să se facă prin ei, amână licitațiunea pământului până în lunie, atunci când arăturile au trecut și când se trimite Ministerului cu un preț ridicol.

Prin urmare, dacă uneori Ministerul ar fi în câștig arendând pământul, în majoritatea cazurilor Ministerul este în pagubă, plătind 25⁰/₀.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Regret că trebuie să fiu contra părerei P. S. Administrator.

Nu cunosc dreptul civil, dar îmi dau seama că nu poate să fie un drept care să treacă în afară de o minte clară și sănătoasă. Este adevărat că Biserica este o persoană morală și nu poate să fie deposedată de propriul ei avut. O biserică filială nu poate ca să cedeze propriul său avut în folosul celei parohiale, căci amândouă au propriul lor avut.

Până aci suntem de perfect acord, când însă este vorba despre uzul avutului bisericilor, sunt contra. A se interpreta în felul că biserica parohială nu are pământ, ca dota ei, pentru folosința preoților, dar are avut biserica filială și că Ministerul nu admite ca preotul să se servească de pământurile filiale, când parohia nu are, nu înțeleg, de oarece prin aceasta nu se înstreinează averea bisericii filiale, rămânând tot proprietatea ei. Dacă ar fi așa, că Ministerul are drept de a se folosi de pământul bisericii filiale și nu preotul paroh, atunci care este înrudirea mai apropiată? Cea între biserica filială și Minister sau între biserica filială și parohială? Eu ca paroh sunt mai aproape și o interpretare trebuie să fie dată de CURIA Bisericii, în felul că, acolo unde pământul pentru biserica parohiei lipsește, să se dea spre folosință parohului din acel al bisericii filiale.

Aud că Administrația Casei Bisericii închiriază pământuri cu 4 lei hectarul, când se știe că în țara noastră valoarea pământului s'a înzecit. Această rea închiriere nu este vina nici a pământului nici a parohiei, este vina Administrației, adică a prefectilor, care nu pun în licitație la vreme pământul.

Deci, sunt de perfect acord cu vederile părintelui Petrovici ca acolo unde există pământ la biserica filială să se dea în deservent la parohie fără însă să se înstrăineze.

P. S. Episcop al Argeșului. Când o biserică parohială are pământ, nu este așa că se dă și preoților dela biserica filială?

Voci. Da.

P. S. Episcop al Hușului. Nu se poate zice că pământul bisericii filiale, dacă se dă personalului dela parohie se înstrăinează, căci de fapt personalul bisericii parohiei deservește și filialele și dându-se acest pământ personalului

leg prin Contenciosul Cassei Bisericii, apă ca să putem convinge dreptulul mod de a vedea al I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

P. C. Leon. I. Președintele I. P. S. Stăpâne. am să propun o chestiune de fapt, iar nu de drept, pe care I. P. S. Vartolomeu foarte bine o poate rezolva.

Am fost paroh, înainte de a fi la Hotoșani, la Pastrăveni județul Hotoșani. În acea comună sunt trei parohii: Pastrăveni, Davideni și Țifani.

Biserica mea din Pastrăveni n'avea pământ complet și mi s'a dat pământ, conform legii, dela parohia Davideni care avea pământ de prisos, prin faptul că făcea parte din comuna Pastrăveni.

Și astăzi parohul stăpânește neajunsul, prin vel dela Davideni.

Iată o chestiune de fapt, care cred că elucidează chestiunea în discuție.

P. S. Arh. Vartolomeu Bernadani. Toate acestea se vor rezolva rând pe rând.

P. S. Episcopul al Husilor. Intreb, dacă bunurile bisericii filiale nu pot fi trecute la biserica parohială, atunci cred că nu trece în alte părți și rămân ale bisericii filiale și pentru nevoile ei?

2) Pământurile bisericii filiale nu este un bun al bisericii filiale pentru nevoile și reparațiunile ei, ci este un bun al bisericii filiale, pentru folosința personalului care o deservește. Atunci, cine deservește biserica filială? Parohul. De ce atunci nu i se recunoaște acest drept? Aceasta este toată chestiunea.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei. Azi face și eu întrebarea: suma de bani rezultată din închinerea pământurilor dela bisericile filiale, nu intră în fondul bisericii care e proprietară a pământului?

Preș. Nu intră în Casa Bisericii, ci în bugetul general.

I. P. S. Mitropolitul Președinte. Chestiunea aceasta este înscrisă, să o lăsam cu încredere în seama Administratorului Cassei Bisericii a o rezolva cum știe mai bine, având la îndemână mai multe mijloace și mai des contact cu D-nul Ministru pentru buget etc.

de parohie, se dă celui în drept și nu este nici o înstrăinare.

A. C. Căscu, Coma Fălăușii. În ceea ce privește fondul, noi nu vom face fonduri speciale pentru biserică filială sau parohială, va fi unul, așa încât nu s'ar putea zice că se înstrăinează.

L. P. S. Mitropolia de Moldovea. Fundurile nu se confundă, ele sunt și rămân ale fiecărei biserici în parte, fără dreptul pentru biserică parohială să ia avutul, numai printr-o lege se poate face asta.

T. S. Arh. Vasilescu Băcăușii. Am să pun chestiunea din nou în consiliul avocaților ca să dea o deslegare, căci chestiunea pusă de L. P. S. Mitropolia de Moldovea, este foarte firească. Fără o deslegare din partea organelor juridice ale Administrației Casei Bisericii, cel puțin mărturisesc că, mi ar fi greu să urmez altfel, pentru că chiar perceperea uzufructului este o atingere a proprietății. Și când este vorba de două patrimonii nu trebuie să atingă un patrimoniu pe cellalt nici cu uzufructul. Căci să presupunem că biserică filială are o avere mobilă, adică o avere în efecte care aduc procente; poate biserică parohială să se atingă de aceste procente? În locul capitalului mobilizat, avem în chestiunea de care ne ocupăm, un capital imobilizat, pământul. Acesta produce și el un procent care este recolta. Poate biserică parohială să se atingă de recolta pământului filialei? De sigur că după cum în cazul când a fost vorba de un capital mobilizat nu s'ar putut atinge, tot așa nu se va putea atinge nici în cazul al doilea, într-un cât în ambele cazuri e vorba de un venit al unui patrimoniu propriu, care se numără și el printre drepturile de proprietate ale stăpânului numitului patrimoniu.

Aceasta înseamnă că biserică parohială nu poate să se întindă juridiceste asupra patrimoniului bisericii filiale, nici măcar pentru perceperea uzufructului.

Prin urmare, până la o nouă hotărâre, pe care în virtutea adresei venită de aici, săgăduiesc că am să o provoc imediat, Casa Bisericii cu toată dreptatea cauzei nu va putea să procedeze altfel. Și ați dori ca, cineva dintre cucericii preoți să ne facă chiar un proces, ca să vedem care ar fi și jurisprudența Curții de Casație în chestiunea de față; până atunci însă smerenția mea mă obligă să o de-

Același P. C. Econ. Satir Ionescu citește următorul raport privitor la cereri pentru înființarea mai multor parohii:

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

La comisiunea pentru parohii s'au trimis mai multe cereri privitoare la modificări și înființări de parohii și anume:

1). Cererea locuitorilor din satul Băloșani, parohia Capreni jud. Dolju, de a se înființa o nouă parohie în acel sat sau a fi alipiți la parohia Băcești din jud. Gorjiu, de care sunt mai în apropiere.

2) Idem a locuitorilor din comuna Aurora, județul Mehedinți, de a se forma o nouă parohie în acea comună.

3) Idem a locuitorilor din satul Leleasca, comuna Urși, județul Olt, de a se forma o nouă parohie în acel sat.

4) Idem a locuitorilor din comuna Turia județul Olt, de a se forma o nouă parohie în acea comună.

5) Idem a locuitorilor din comuna Poiana, jud. Suceava, de a se înființa o parohie nouă, deoarece este comună nouă.

Comisiunea având în vedere că legea clerului în art. 2 prevede înființarea de parohii rurale noi, în caz de neapărată trebuință și că «aceste parohii noi (alin. ultim) se vor face prin Decret Regal, în urma înțelegerii dintre Chiriarhul respectiv și Ministrul Cultelor și Instrucțiunii;

Având în vedere că petiționarii au trecut peste Chiriarhul lor, adresându-se direct la Consistoriul Superior, pentru a se forma parohii în satele arătate mai sus,

Având în vedere că P.P. S.S. Chiriarhii și D-nul Ministru de Culte au organele de administrație care pot fi însărcinate de a face cercetare locală spre a se încredința dacă cererea este dreaptă și în cazul că se găsește dreaptă, li se va satisface în conformitate cu legea, adică în urma înțelegerii dintre P. S. Chiriarh respectiv și D-nul Ministru de Culte.

Pe baza acestor motive, comisiunea opinează a se trimite toate acestea P.P. S.S. Chiriarhii respectivi spre a dispune cele legale.

Această opinie cu smerenie o supune deliberării Onor. Consistoriu prin subscrisul raportor.

Suntem ai Prea Sfinței Voastre, Inalt Prea Sfințite Stăpâne, prea supuși și prea plecați servi.

Raportor, Econ. Preotul Saafir Ionescu.

P. S. Episcop al Argeșului. I. P. S. Stăpâne, înainte de a mă pronunța asupra concluziunilor raportului, vreau să fac o întrebare P. S. Administrator. Văd că acum se înființează parohii pe 2 căi, ba chiar pe trei. Prin prevederi budgetare, prin lege specială și prin... protecție.

Acum parohia de care e vorba nu face parte din cele 2 din urmă, și nu au făcut rău că au trecut peste Chiriarh, că eu i-am trimis aici, căci degeaba am făcut mijlociri și nu s'a făcut nimic. Și cred că tot așa au făcut și ceilalți Chiriarhi. Că de aceea este comisiune care să studieze aceste lucruri și să refere.

Acum întreb, această parohie făcând parte din satele noi, cade în rândul celor 12 care se înființează pe an?

P. S. Arh. Vartolomeu Bacsoanul. Nu.

P. S. Episcop al Argeșului. Atunci rog pe Onor. Consistoriu, eu fiind contra concluziunilor raportului, să intervină pe lângă Ministerul de Culte, că sunt sate noi de 300 familii și nu au nici parohie nici preot, ca să se înființeze atari parohii prin Decret Regal.

P. S. Arh. Vartolomeu Bacsoanul. Este adevărat că sunt trei categorii de parohii și anume: unele care sunt prevăzute în legea clerului, la numărul restrâns de 12 pe an, altele care se pot înființa prin lege specială și în fine altele care se înființează deadreptul în comunele noi, în virtutea art. 3 din legea clerului și numai prin Decret Regal.

În ce privește anul acesta, s'au înființat cele 12 parohii din lege, s'a mai înființat una prin buget care are și el caracterul până la un punct, de lege specială și s'au înființat alte 3 parohii în trei comune noi. Ce se va mai putea face în limitele legii și ale bugetului mai ales, care nu e dintre cele mai fericite, în ce privește plata personalului, făgăduesc că voi face cu grabă și cu toată mulțămirea așfletească.

P. S. Episcop al Argeșului. Propunerea este ca să se

intervină pe lângă Casa Bisericeii, ca parohiile în satele noi, să se înființeze conform legii, prin Decret Regal.

Se pune la vot această propunere, de a se mijloci la Minister să se înființeze parohie nouă în com. Urșii și Turia ca comune noi, iar celelalte cereri din raport se vor înainta P. S. Kinarhi spre cele de cuviință. Consistoriul aprobă.

P. C. Econ. P. Procopiescu dă citire următorului raport, relativ la lucrarea de cântări bisericești a D-lui Anastase Iordănescu:

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

La Comisiunea de cântări bisericești s'a trimis spre cercetare un manuscris de muzică bisericească pe psaltichie intitulat «Liturghier muzicesc» cu cântările sfinței și dumnezeieștii Liturghii și cu un adaos din cântările Vecerniei și Utreniei de Domnul Anastase Iordănescu, întâiul cântăreț la biserica opscicului Sf. Pantelimon Ilfov, cerând a fi cercetat și a înțuviință imprimarea.

Comisiunea făcând amănunțită cercetare acestui manuscris, prezentat într'un singur exemplar, constată că întreaga lucrare este o culegere după diferiți autori de cântări bisericești, cărora, dacă le-ar fi păstrat originalitatea nealterată, ar fi fost vrednice de a fi introduse în usul bisericesc.

Autorul însă, a strecurat în această culegere de cântări, o sumă de fraze și figuri muzicale de ale sale proprii, și astfel s'a depărtat în mod radical dela adevăratul spirit umilit, serios și pios al vechilor cântări bisericești, și a introdus faceri de muzică profană și salturi streine și nepotrivite duhului bisericesc cum de pildă: «Unule născut» dela pagina 32 și 38, «Câți în Iristos» dela pag. 57-61, «Pre Tatăl, pre Fiul» dela pagina 131, etc.

Pentru aceste considerațiuni comisiunea, în comun acord, este de părere a se respinge dela aprobare.

Drept care cu respect supune deliberării Onor. Consistoriu Superior Bisericesc spre a decide cele de cuviință.

Suntem ai I. P. S. Voastre, prea supuși și prea plecați servi.

Raportor, Econ. M. Răuț.

Membrii: Econ. P. Procopiescu, Econ. N. Jingoiu.

Se pune la vot concluziunile raportului și se admit.

P. C. Econ. Melette Răuș. Dă cetire următorului raport asupra manuscrisului de cântări bisericești, intitulat «Micul Anastasimatar», lucrat de răposatul N. Barcan din Piatra Neamț:

Înalt Prea Sfințite Stăpâne,

La comisiunea de cântări bisericești s'a trimis spre cercetare un manuscris de muzică bisericească pe psaltichie, intitulat «Micul Anastasimatar», lucrare întocmită de către răposatul N. Barcan din Piatra Neamț și depusă spre cercetare și aprobare prin doamna Anastasia, soția autorului.

Comisiunea făcând amănunțită cercetare acestui manuscris, am constatat următoarele:

Autorul—credincios căilor normative—temeinic fixate de către clasicii măștri: Macarie și Suceveanu, mai mult decât mulți alți autori de cântări bisericești, a păstrat, cu toată convenita sfințenie, toate figurile, or facerile muzicale clasice consfințite de uzul bisericesc nealterat, așa cum s'au practicat de către mai toți psalții distinși de pe la catedralele sfințelor Mitropolii și Episcopii.

Pe temeiul acestor scurte observațiuni, cu condițiunea de a se scri cu litere capitale numele proprii și că pentru corecturi tiparnice să se rânduiască o persoană cunoscută care să suplinească pe răposatul autor; *suntem de părere să se aprobe lucrarea în chestiune și a se îngădui imprimarea numitului Anastasimatar.*

Drept care supunem la aprobarea Onor. Consistoriului Superior Bisericesc.

Suntem ai I. P. S. Voastre, prea supuși și prea plecați servi.

Membrii Comisiunii: *Econ. P. Procopiescu, Econ. N. Jingouș, Econ. M. Răuș.*

Se pune la vot concluziunile raportului și se primește.

P. C. Econ. P. Savin. I. P. S. Stăpâne, pe baza celor discutate în ședința precedentă și relativ la chestiunile reamintite chiar de I. P. S. Voastră în cuvântul de des-

chidere, la numărul mare de parohii vacante și în vedere că numărul actual al preoților în majoritate bătrâni și mâine, poimâine în imposibilitate de a putea servi și numărul absolvenților de seminar fiind insuficient de a procura numărul trebuincios de preoți, propunem să se stăruiască la Onor. Guvern, ca să se înființeze la începutul anului viitor, patru seminare curs superior la Episcopii. Aceste seminarii poate să aibă elevi din cei dela gimnaziu și chiar dela seminariile actuale, unde numărul elevilor este prea mare.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Primesc cu toată inima această propunere, dar trebuie să găsim o modalitate. Dacă vă gândiți să înființăm seminare superioare la episcopii, unde astăzi lipsesc, nu credeți că ar fi mai bine ca aceste seminarii să fie complete începând dela clasa I, și seminarele superioare începând cu clasa V-a să le dați la oraș. Ar fi un non sens ca cursul superior să fie la Episcopii, unde sunt școli secundare foarte puține; de exemplu să luăm cei dintâi patru ani dela Seminarul din Iași și să i ducem la Huși și la Iași să începem dela clasa V a. Eu cred că seminarele care le înființăm acum, începând curs cu clasa IV-a, să fie acolo unde sunt școli secundare ca să avem mai mulți candidați.

P. S. Episcop al Argeșului. I. P. S. Stăpâne, eu dintr'o discuțiune anterioară aci, având în vedere că seminarele inferioare nu mai au nici o valoare, întrucât legea clerului nu mai permite a se face preoți cu patru clase, am zis ca seminarele dela clasa I până la a IV-a să nu mai existe și să se înființeze seminarii superioare în toate eparhiile în care să se primească absolvenți a patru clase de liceu sau gimnaziu; căci socotesc că este destul timp de a se forma un băiat în patru ani ca să devină bun preot. Deci sunt de părere să avem opt seminarii superioare, iar cele patru clase dela început să se suprimă.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Este vorba ca să se desființeze cursul inferior al actualelor seminarii, pentru că avem gimnaziile și cursul inferior al liceelor, care vor furniza elevi în seminarele superioare, din ai căror absolvenți vom recruta personalul preoțesc pentru comunele rurale.

Cât pentru orașe, mai ales în Muntenia, sunt prea mulți cari ies din facultatea de Teologie.

Cred că lucrul acesta este foarte ușor de îndeplinit, întrucât Statul nu are să facă noi cheltuieli.

Modul acesta este mai practic, decât cel făcut de părintele Savin propunătorul, care a cerut să se înființeze seminarii superioare cu 8 clase.

P. C. Econ. P. Savin. I. P. S. Stăpâne, ceea ce n-ae făcut pe noi ca să cerem așa, este următorul fapt: Seminarele câte sunt, au clase, dela clasa I-a, ori, dacă s'ar înființa dela Septembrie Seminare noi, în Eparhiile unde nu sunt, începând cu cursul superior, ne-am întrebat, ce facem noi cu actualele cursuri inferioare.

Pe de altă parte, teama noastră e că nu avem preoți, și de aceea stăruim să se înființeze Seminarii complete, ca să avem absolvenți câți mai mulți, din care să avem un număr suficient de preoți.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Rog pe Domnul Ministru să asculte propunerea și poate că D-sa se va gândi asupra ei.

Domnule Ministru, lipsa de preoți nu e chestie neauzită până acum. S'a vorbit adeseori ca să găsim mijloace care să serve pe de o parte, spre a avea preoți mai bine pregătiți, iar pe de altă parte a avea candidați suficienți pentru ocuparea locurilor vacante.

Eu cred că propunerea făcută de P. S. Episcop al Argeșului este cca mai nimerită.

P. S. Sa propune următorul lucru: Să se reducă cursul inferior dela seminariile existente și în locul lor să se înființeze alte patru seminarii numai cu curs superior, așa în cât vor fi în total 8 seminarii, toate numai cu curs superior

Prin aceasta se rezolvă pe deoparte o problemă care nu costă bani, iar pe de alta vom avea o recrutare mai fericită pentru preoții de sate.

Acum candidații de preoți ies din seminarii la o vârstă prea crudă. Apoi sunt seminariști cari nu simt vocațiune pentru chemarea preoțească,

Dacă noi, în seminarii am lua elevi cu vârsta de 17 ani,

ei pot să-și dea seama dacă au chemare către această poziție.

Prin urmare am avea două bunuri:

1) Că am avea candidați;

2) Am face o recrutare mai apropiată de ceea ce gândim. Propunerea P. S. Episcop de Argeș o găsesc vrednică de luat în seamă și de studiat, și anul viitor bugetar, fără să aduceți o greutate bugetului, ați putea îndestula nevoile Bisericii.

Cât pentru preoții urbani, avem facultatea de teologie și nădăduim ca cu timpul să avem și o facultate la Iași.

Afară de aceasta, D-le Ministru, în Moldova prin împrejurări nefavorabile cunoscute, populațiunea sâtească se află în condițiuni economice foarte slabe. Se înțelege de sine, că și preoțiimea din Moldova este în mare suferință.

În Iași sunt parohii numai cu 40 sau 50 enoriași și aceștia din o populație flotantă. Dar nevoile sociale ale preoțiimei sunt tot așa de grele ca și a celor de aici.

Cu stăruință Vă rog, Domnule Ministru, ca la o modificare a legii clerului să aveți în vedere această stare regretabilă a preoțiimei din Moldova, spre a li se ridică salariu cu cel puțin 20%, ca să poată duce o viață demnă și compatibilă cu chemarea lor.

P. S. Episcop de Argeș. Mai revin asupra chestiunii pe care am propus-o.

Eu am zis așa: Să nu mai fie seminarii inferioare, în locul acestor seminarii avem gimnaziile și liceele cari ne vor da candidați, și să fie numai seminarii superioare.

Astăzi, noi avem patru seminarii superioare cu 8 clase. Reducând cele patru clase inferioare, putem să mai facem alte 4 clase superioare. Așa că în definitiv, să avem 8 seminarii superioare, cu câte 4 clase, fără că prin această schimbare să deranjăm bugetul.

D-nul Ministru al Cultelor C. Dissescu. Ideia, fie și sub forma acestei modalități, mi se pare întemeiată și bună și ar trebui să luptăm pentru realizarea ei.

Eu mă gândesc că poate ar fi bine să facem ceea ce se face în unele state, unde preoția fiind considerată ca o vocație, chiar acei cari sunt laici, dacă sunt capabili, după

o preparare personală a lor, să dea examen, să facă dovadă de capacitatea lor și atunci să le fie deschisă calea.

Cu modul acesta nu vom mai avea ocazia de a vedea cazuri anormale, ca tineri cari au stat ani de zile în seminarii să-și părăsească prima lor pornire și să meargă la alte facultăți. Această trecere nu e tocmai.....legală. Că nu e tocmai legal să fie primiți, dar am făcut să fie primiți. În realitate ei voiau să fugă și să vină la o carieră care este mai producătoare. Cu atât mai mult ar trebui să se permită ca în facultatea de teologie, dacă face dovadă că are o preparațiune specială, să fie primiți. Fiindcă sunt preocupat de necesitatea de a avea preoți, mă unesc cu dorința exprimată de P. S. Episcop de Huși ca să se permită, acolo unde lipsește personalul, din lipsa preoților de mir, să poată fi călugări. Mi se pare că P. S. Sa Episcopul de Argeș nu încuviințează acest mod de a vedea, căci nu ar voi ca viața monahală să fie influențată de viața din afară; dar în mod provizoriu, cred că s'ar putea face. Serviciul cu caracter de Mănăstire mi se pare mai impunător, are ceva care întărește. Eu sunt dispus să fac sacrificii bănești chiar anul acesta, ca să mărim numărul seminariilor.

I. P. S. Mitropolit Primat. În acest moment mă simt fericit, căci ideea reînființării tuturor seminariilor eparhiale și îmbunătățirea programei acestora, eu o profesez de mulți ani de zile și fiindcă acum marea necesitate ne forțează să facem acest lucru, când avem mii de parohii vacante și fiindcă această chestiune s'a discutat de către Consistoriul Superior și fiindcă Domnia Voastră, Domnule Ministru, aveți bunătatea a ne promite că ne veți da tot concursul trebuitor, o repet că mă simt fericit de faptul acesta și vă mulțumesc din tot sufletul, dorind realizarea celor de aci promise.

Propunerea făcută de Părintele director al Seminarului din Iași, P. C. Ec. Savin, complectată de P. S. Episcop de Argeș, dimpreună cu I. P. S. Mitropolit Primat, se pune în vot și se admite-

D-nul ministru al Cultelor și Instrucțiunii da citire următorului Decret Regal pentru închiderea sesiunii:

*Prea Sfinți Părinți,
Prea Cucerntei Părinți,*

Consistoriul Superior Bisericesc convocat în sesiune de primăvară cu Decretul Nostru No. 3278, terminându-și lucrările;

Eu, declar închisă această sesiune,
Dat în București la 16 Mai 1913.

CAROL.

Ministrul Cultelor și Instrucțiunii
C. G. DIȘESCU.

No. 3912.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte. În virtutea Decretului Regal cctit de D-nul Ministru, declar închisă sesiunea de primăvară a Consistoriului Superior.

Ședința se ridică la orele 12 și jumătate din zi.

Președinte, *Konon Mitropolit Primat.*

Secretar, *Economul Cosma Petrovici.*